

Ο νεαρός Τάκης Λαζαρίδης υπηρετοῦσε κανονικά τή στρατιωτική θητεία του ὅταν, τόν Νοέμβριο τοῦ 1951, ξέσπασε στήν Ἀθήνα ἡ ὑπόθεση τῶν ἀσυρμάτων τοῦ ΚΚΕ, μέ ἐξέχοντα κατηγορούμενο τόν Νίκο Μπελογιάννη. Ἡ δίκη, μέ τήν κατηγορία τῆς κατασκοπείας (Α.Ν.375/1936)

ἔγινε τό Φεβρουάριο τοῦ 1952. Ὁκτώ ἀπό τούς 29 κατηγορούμενους καταδικάστηκαν σέ θάνατο: Νίκος Μπελογιάννης, Δημήτρης Μπάτσης, Ἡλίας Ἀργυριάδης, Νικόλαος Καλούμενος, Ἑλλη Ἰωαννίδου, στρατιώτης Φιλάρετος (Τάκης) Λαζαρίδης, Χαράλαμπος Μπισμπιάνος.

Οἱ καταδικασμένοι σέ θάνατο τῆς δίκης Μπελογιάννη κρατήθηκαν στίς φυλακές Καλλιθέας ὁλόκληρο τόν Μάρτιο τοῦ '52. Ὁ Λαζαρίδης ἦταν στό ἴδιο κελλί μέ τόν Μπελογιάννη καί τόν Μπάτση. Δέν τόν ἔβαλαν χωρίς λόγο σέ κείνο τό κελλί. Στή δίκη ὁ Τάκης «ὑπερασπίστηκε μέ ἐπαναστατική συνέπεια καί ἀδιαλλαξία τήν τιμή καί τήν ὑπόληψη τοῦ κόμματος», ὅπως ἔγραψαν τά κομματικά ἔντυπα.

Τό βράδυ τῆς 31ης Μαρτίου 1952 πῆραν ἀπό τή φυλακή τούς Μπελογιάννη, Μπάτση, Ἀργυριάδη καί Καλούμενο καί τούς ἐκτέλεσαν στό Γουδί ἀφοῦ φώτισαν τό χῶρο μέ τούς προβολεῖς τῶν καμιονιῶν. Σκόρπισαν τούς ἐπιζήσαντες σέ διάφορες φυλακές τῆς Κεφαλλονιάς, ἐπέζησε χάρις στό νεαρό τῆς ἡλικίας του, ἀλλά καί χάρις στό γεγονός ὅτι ὁ πατέρας του ἐκτελέστηκε ἀπό τούς Γερμανούς καί ἡ μητέρα του γιά τήν ἀντιστασιακή της δράση καταδικάστηκε σέ ισόβια δεσμά ἀπό βουλγαρικό στρατοδικεῖο...

ISBN 978-960-522-173-X

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΕΛΛΑΣΓΟΣ
Ἰωάννης Χρ. Γιαννάκης

ΕΥΤΥΧΩΣ ΗΤΤΗΘΗΚΑΜΕ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ.

ΤΑΚΗ ΛΑΖΑΡΙΔΗ

ΤΑΚΗ ΛΑΖΑΡΙΔΗ

ΕΥΤΥΧΩΣ ΗΤΤΗΘΗΚΑΜΕ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΕΛΛΑΣΓΟΣ
Ἰωάννης Χρ. Γιαννάκης

ΤΑΚΗ ΛΑΖΑΡΙΔΗ

ΕΥΤΥΧΩΣ ΗΤΤΗΘΗΚΑΜΕ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ...

Τα μεγάλα αγωνιστικά 6. 64-65

Τα ΔΕΛΤΑΙΩΝΕΡΙΑΝΑ ΚΑΙ ΤΟ ΞΕΠΥΛΑΝΟ 67-77

4 ανθρακωδη ΑΠΧΥΣΙΣ P. 106
Η ΣΥΝΔΙΟΧΗ ΣΤΩ ΚΚΕ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΝΤΙΑ
ΤΗΣ ΧΥΡΑΣ

ΜΥΣΤΗΡΑ ΚΑΙ ΚΑΚΟΚΟΗ ΙΒΙΟΤΕΛΕΑ P. 157

ΣΥΝΔΙΟΧΗ ΑΠΟΡΡΗΤΟΙ = ΒΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΧΗ P. 157

ΠΙΣΤΩΣΗ ΚΑΙ ΔΕΔΟΣΗ

6772. ΤΡΟΠΟΣ ΟΠΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞΟΙΚΟΥΣΗ ΕΚΑΡΟΥΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΕΛΑΣΓΟΣ

Ίωάννου Χρ. Γιαννάκενα

6172 ΒΙΟΑΡΧΗ ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ

6210 ΚΑΤΑΝΤΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ἡ λήξη τοῦ συμμοριτοπολέμου μέ τήν συντριβή τῆς κομμουνιστικῆς ἀνταρσίας καί τήν Νίκη τῶν Ἐθνικῶν Δυνάμεων (Στρατοῦ – Χωροφυλακῆς), σηματοδότησε τήν ἐποχή μιᾶς σκληρῆς εἰρήνης πού ἔφερε τό βάρος τῶν πληγῶν καί τοῦ πένθους τῆς δεκαετίας πού εἶχε προηγηθεῖ. Σέ αὐτή τήν σκληρή – τιμωρό εἰρήνην εὐθυνόταν τά μέγιστα τό σύνθημα «τό ὄπλο παρά πόδα» τοῦ Νίκου Ζαχαριάδη, πού ρίχθηκε γιά νά κρατήσῃ ὑψηλό τό φρόνημα στούς δύστυχους νέους καί νέες, μαχήτριες καί μαχητές τοῦ «Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ», πού ἡ ἥττα τούς τσάκισε, καί πού ἔδρασε σάν ἀπειλή στό Ἑλληνικό κράτος, πού προσπαθοῦσε πλέον νά ἀνασυντάξῃ τίς δυνάμεις του καί νά ἀνασυγκροτηθεῖ.

Οἱ πολιτικοί καί στρατιωτικοί ἀρχηγοί τῶν κομμουνιστῶν μή παραδεχόμενοι τά σφάλματα τῆς τακτικῆς τους καί τά λάθη τῶν ἀποφάσεών τους, καταδίκασαν ὀλόκληρη γενιά ἀνθρώπων στήν προσφυγιά – ὅσους τούς ἀκούθησαν – καί σέ αἰθουσες δικαστηρίων – ὅσους ἔμειναν, μέ ποινές φυλάκισης, ἐξορίας καί γιά κάποιους θανάτου. Αὐτό τό γεγονός δημιούργησε νέους «ἥρωες καί μάρτυρες» στά μάτια τῶν οἰκογενειῶν τους ἀλλά καί ὅσων ἔβλεπαν μέ συμπάθεια τούς δικαίως ὅμως τότε διωκόμενους κομμουνιστές. Ἀπό ἐκείνους ἐκκολάφθη καί ἀνεδείχθη ἡ νέα ἀριστερή γενιά καί διανόηση.

Ἡ ἀπορφανισμένη ἀπό τόν ἀνθό τῆς νεότητος Πατρίδα μας, προσπάθησε νά ἐπουλώσει καί νά παρηγορήσῃ τόν πληττόμενο λαό, ὡστόσο ὑπάρχουν νομοτελειακά πάντα οἱ νικητές καί οἱ ἡττημένοι. Οἱ νικητές – τά στρατευμένα νειᾶτα τῆς Ἑλλάδος – πού γύρισαν στά σπίτια τους καί μέ τόν ἰδρώτα τους προσπάθησαν νά ξαναχτίσουν τήν καμ-

μένη, ανατιναγμένη, βομβαρδισμένη Πατρίδα, αλλά και τίς έστίες τους. Νά δημιουργήσουν πάλι από τήν αρχή όσα είχαν καταστραφεί από έχθρους, φίλους και αδελφούς. Νά κάνουν οικογένειες, νά γεννήσουν τούς νέους Έλληνες, τήν καινούρια Ελλάδα. Η πλειοψηφία τους δέν υπερηφανεύόταν και δέν μιλούσε στά παιδιά της για τά αυτονόητα: φιλοπατρία, αγώνες μέχρι θυσίας, δολοφονημένους από τήν «κόκκινη τρομοκρατία» γονείς, αδέλφια, συγγενείς και φίλους.

Από τήν μία πλευρά λοιπόν ή σιωπή και από τήν άλλη τό ψέμμα, ή κατά τά έκάστοτε συμφέροντα αλήθεια, ή συκοφαντία, ή λασπολογία, τό θράσος, δημιούργησαν σταδιακά στά χρόνια τής μεταπολιτεύσεως τήν μεθοδευμένη άριστερή βιβλιογραφία.

Λέγεται ότι ό νικητής γράφει τήν ιστορία. Στην περίπτωση μας όμως, στίς δεκαετίες πού ακολούθησαν τήν μεταπολίτευση, τήν ιστορία έγραψε μία ομάδα τής άριστερης διανόησης μέ ελάχιστες εξαιρέσεις. Οί Έκδόσεις «Πελασγός» έχουν τήν ιδιαίτερη τιμή νά προσφέρουν στό αναγνωστικό κοινό –πού διψά για μάθει τήν αλήθεια και νά προσπεράσει τούς καιρούς τής κομμουνιστικής παραπληροφόρησης– τήν μεγάλη εξαίρεση: τό έξαιρετικά αποκαλυπτικό βιβλίο του Τάκη Λαζαρίδη:

«Εύτυχώς ήττηθήκαμε σύντροφοι»

Ο συγγραφέας, μάς προσφέρει όλα εκείνα τά στοιχεία πού συνθέτουν τήν πεποιθήσή του, και τά όποια προσέφεραν στό βιβλίο τό όνομά του. Στέκεται άπέναντι σε παλαιούς του συντρόφους και τούς αποκαλύπτει.

Ο Φιλάρετος (Τάκης) Λαζαρίδης, έζησε κυνηγημένος από μικρός λόγω τής ιδεολογίας και τής ένασχόλησης τών γονέων του μέ τό Κ.Κ.Ε. Ο πατέρας του συνελήφθη, καταδικάσθηκε εις θάνατον και εκτελέσθηκε από τούς Γερμα-

νούς κατάκτητές. Η μητέρα του συνελήφθη και καταδικάσθηκε από τούς Βουλγάρους. Ο ίδιος, συνελήφθη, δικάσθηκε και καταδικάσθηκε εις θάνατον σε νεαρή ηλικία, μαζί μέ τόν Νίκο Μπελογιάννη και άλλα «κομμουνιστικά» στελέχη για κατασκοπεία από τά ελληνικά δικαστήρια τό 1952. Λόγω τής νεαρής του ηλικίας και τής προτέρας του οικογενειακής ιστορίας ή ποινή δέν εκτελέσθηκε και ό Τάκης Λαζαρίδης πέρασε 15 χρόνια στην φυλακή και άλλα 15 χρόνια στην έξορία.

Στά χρόνια πού ακολούθησαν, τά γεγονότα και οι έμπειρίες τής ζωής του, πού τόν είχαν βαθιά σημαδέψει, τόν ώρίμασαν και τόν προβληματίσαν. Μέ τό νυστέρι τής αντικειμενικής αλήθειας και τής αυτοκριτικής, τήν μελέτη τών έργων και ήμερών τών παλαιών του συντρόφων και τήν κοφτερή σκέψη του, ακολούθησε διαφορετικό δρόμο πλέον.

Οί αποφάσεις του τόν οδήγησαν στην συγγραφή του ανά χειρας πονήματος. Τό βιβλίο «κυνηγήθηκε» όταν πρωτοκυκλοφόρησε τό 1989. Όστόσο άργότερα, μέ έπιμονή και ευθύνη οι «Έκδόσεις Πελασγός», τό επανακυκλοφόρησαν τό 2003. Έκτοτε έχει πραγματοποιήσει 4 εκδόσεις και σήμερα παραδίδεται στό ευρύτερο αναγνωστικό κοινό τής Ελλάδος μέσω τής έφημερίδος «Κυριακάτικη Δημοκρατία», μέ τήν ίδια ευθύνη και σοβαρότητα. Είναι πάντα επίκαιρο διότι άπαντά σε καιρία έρωτήματα πού έχουν «προβληματίσει» όσους ασχολούνται σοβαρά μέ τήν σύγχρονη ελληνική ιστορία και ανησυχούν για τό μέλλον τής Πατρίδος μας. Σήμερα, ακόμα περισσότερο πού ή Ελλάδα περνά μία από τίς δυσκολότερες εποχές τής «είρηνικης» ιστορίας της.

Ιωάννης Χρ. Γιαννάκας
Έκδότης

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

Γιατί η επανέκδοση; Τί ενδιαφέρον μπορούν να παρουσιάζουν για τόν σημερινό αναγνώστη πράγματα πού γράφτηκαν πρίν από 14 χρόνια; γιά κρίσιμα, έστω, ιστορικά συμβάντα, από τά όποια όμως μάς χωρίζει μισός καί πλέον αιώνας; Τί σημασία έχει τώρα πιά ποιός έφταιξε γιά τόν Λίβανο καί τήν Καζέρτα, τόν Δεκέμβρη καί τόν Έμφύλιο;

Μία πρώτη απάντηση μπορεῖ να εἶναι ὅτι τό «ΕΥΤΥΧΩΣ ΗΤΤΗΘΗΚΑΜΕ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ» έχει από καιρό εξαντληθεῖ καί ὅσοι ενδιαφέρονται -αδιάφορο ἂν πολλοί ἤ λίγοι- έχουν δικαίωμα να τό διαβάσουν.

Υπάρχει ὅμως καί μία δεύτερη, πιο σημαντική απάντηση. Ἡ ιστορική ἀλήθεια γιά ὅσα συνέβησαν στήν πατρίδα μας τά τελευταῖα 60 χρόνια, δέν μπόρεσε ἀκόμα να δείξει τό καθαρό καί φωτεινό της πρόσωπο. Ἐκούσιοι καί ἀκούσιοι διαστρεβλωτές, φρόντισαν να σκεπάσουν καί να συσκοτίσουν τήν ἀλήθεια. Καί γιά μέν τούς ἐπαγγελματίες τῆς διαστρέβλωσης περιττεύουν τά σχόλια. Εἶναι ὅμως ἀποκαρδιωτικό τό θέαμα ἀξιόλογων ιστορικῶν καί ἐρευνητῶν πού πασχίζουν καί κοπιάζουν «να βροῦν τόν ντορό» τῆς ἀλήθειας ὅταν ἡ ἀλήθεια ὀρθώνεται ἀστραποβόλα μπροστά τους καί τούς καρφώνει μέ τό καθαρό καί αὐστηρό της βλέμμα.

Τό ἀποτέλεσμα ἦταν ἀναμενόμενο. Ἡ ἀγνοια καί ἡ ἀδυναμία να ἐρμηνεύσουμε σωστά τήν ἱστορία, δέν μάς επέτρεψε «να ἀντλήσουμε καθοριστικά γιά τήν ἐθνική, πολιτική καί ἠθική μας συμπεριφορά διδάγματα ἀπό τό παρελθόν».

Γιά αὐτό καί σέ ἕναν κόσμο γεμάτο προκλήσεις ἀλλά καί παγίδες, ἡ πατρίδα μας πορεύεται μέ ἀβέβαιο καί τα-

λαντευόμενο βῆμα, ὅταν οἱ καιροί ἐπιτάσσουν τολμηρούς καί σαρωτικούς ρυθμούς.

Ἀνάγκη λοιπόν πάσα να ξαναγυρίσουμε σέ αὐτά πού συνέβησαν τότε. Ὅχι μόνο ἀπό χρέος πρὸς τήν ἱστορική ἀλήθεια. Ἀλλά καί γιατί αὐτά δέν ἀνήκουν μόνο στό παρελθόν. Ὅπως εἶχα τήν εὐκαιρία να τονίσω καί στά «ΑΠΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ», «ζοῦν καί σφραγίζουν τόν παρόν. Δέν μάς ἐπιτρέπουν να προχωρήσουμε στήν ἐθνική μας αὐτογνωσία, δέν μάς ἐπιτρέπουν να δοῦμε μέ καθαρή ματιά τή σύγχρονη πραγματικότητα. Ἀργήσαμε πάρα πολύ να γνωρίσουμε τήν ἱστορική ἀλήθεια καί εἶναι βαρῦ τό τίμημα γιά τήν πατρίδα μας».

Καιρός λοιπόν να τελειώνουμε μέ τούς μύθους καί να κοιτάξουμε κατάματα τήν ἱστορική ἀλήθεια ὅσο πικρή καί ὀδυνηρή καί ἂν εἶναι. Καί πρὸς τήν κατεύθυνση αὐτή, μικρή συμβολή ἀποτελεῖ νομίζω καί τό «ΕΥΤΥΧΩΣ ΗΤΤΗΘΗΚΑΜΕ ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ». Ὅχι μόνο γιατί λέει τά πράγματα μέ τό ὄνομα τους. Ἀλλά καί γιατί ἄντεξε στή δοκιμασία του χρόνου. Ὁ χρόνος πού κύλησε ἔκτοτε δέν διέψευσε καμία ἀπό τίς προβλέψεις μου.

Πρόεβλεπα τήν κατάρρευση τοῦ «ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ». Καί ὅταν σέ Ἀνατολή καί Δύση οἱ πάντες ἐπαινοῦσαν καί ἐκθειάζαν τόν Γκορμπατσώφ καί τήν «περεστρόϊκα» θεωρώντας ὅτι ἐπρόκειτο γιά τολμηρές μεταρρυθμίσεις πού θά ὀδηγοῦσαν στόν ἐκδημοκρατισμό τοῦ σοβιετικοῦ καθεστώτος καί τόν ἐκουγχρονισμό τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας, τόνιζα ὅτι ὁ Γκορμπατσώφ ἦταν γνήσιος ἐκπρόσωπος τῆς νομεκλατουῦρας καί ἡ «περεστρόϊκα» ὑσαπη καί ἀπεγνωσμένη προσπάθεια να περισώσει ὅτι ἦταν δυνατό να περισθεῖ.

Πρόεβλεπα ἐπίσης τήν ἀποτυχία καί τήν ἀναπόφευκτη χρεοκοπία τοῦ ΠΑΣΟΚ.

Σήμερα γενική εἶναι ἡ ἐκτίμησις ὅτι τό ΠΑΣΟΚ ὀδεύ-

ει προς τήν πλήρη και όριστική χρεοκοπία με έπιταχυνό-
μενο ρυθμό και με τήν αναγκαιότητα φυσικού φαινομένου.
'Η νομεκλατούρα του ΠΑΣΟΚ είναι καταδικασμένη να κα-
ταρρεύσει όπως κατέρρευσε και ή σοβιετική νομεκλατούρα.
Δύσκολες μέρες περιμένουν τήν πατρίδα μας. Μέσα στην
άπαισιόδοξη όμως προοπτική υπάρχει και μία άχτιδα αισιο-
δοξίας. Έχει άστειρευτες δημιουργικές δυνάμεις αυτός ο
ζωντανός και προικισμένος λαός.

Άρκει να άφουγκραστει και τήν «οιμωγή, τόν έπώ-
δυνο βόγκο τής ιστορίας».

Νά «ιχνεύσει τά πάθη και τά λάθη και να διαλεχθεϊ αντι-
κειμενικά με τήν ιστορία».

Θά πετάξει τότε τίσ παρωπίδες πού του έχουν φορέ-
σει χρόνια τώρα άδίστακτοι και άνεύθυνοι καιροσκόποι και
δημαγωγοί. Θά αντιληφθεϊ τή ζέουσα και παφλάζουσα πραγ-
ματικότητα τής έποχής μας. Θά συλλάβει τά μηνύματα τών
καιρών. Και θα συνταιριάζει έπιτέλους τό βηματισμό του με
τόν βηματισμό τής ιστορίας.

Τ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

*«Έλεγγε τό λογαριασμό πού είναι
δικό σου χρέος να πληρώσεις.
Σέ κάθε του κοντύλι,
βάζε τό δάχτυλο και ρώτα:
Αυτό από πού πηγάζει;»*

ΜΠΕΡΤΟΛΑΝΤ ΜΠΡΕΧΤ

«ΛΕΓΟΜΑΙ ΤΑΚΗΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ...»

*Είσαγωγικό σημείωμα
του ΓΙΑΝΝΗ ΒΟΥΛΤΕΨΗ*

Έηρθε ξαφνικά ένα βράδυ στο γραφείο μου και μου
είπε:

- Λέγομαι Τάκης Λαζαρίδης.

Κάτι πολύ μακρινό και άκαθόριστο μου έφερε στο
νοϋ τό όνομά του.

- Σ' έχω ξαναδει ποτέ; τόν ρώτησα.

- Όχι, άπάντησε.

Τόν έστειλε σε μένα ένας κοινός φίλος πού τόν είχα
γνωρίσει στή Ρώμη στά χρόνια τής δικτατορίας και ήταν
πρίν από πολλά χρόνια συγκρατούμενός του σε κάποια φυ-
λακή.

- Σ' αυτόν πρέπει να πιάς, με αυτά πού γράφεις, του
είπε.

Και ήρθε σε μένα. Και μου είπε ότι είναι ο στρατιώ-
της Τάκης Λαζαρίδης πού τό 1952 καταδικάστηκε σε θάνατο
άπό τό Διαρκές Στρατοδικείο Άθηνών μαζί με τόν Νίκο Μπε-
λογιάννη και άλλους έξι. Ό ίδιος και άλλοι τρεις δέν έκτελέ-
στηκαν.

Θυμήθηκα άμέσως τό νεαρό στρατιώτη Λαζαρίδη
ανάμεσα στους κατηγορουμένους εκείνης τής πολύκροτης
δίκης, όπως τούς είδα τότε στίς φωτογραφίες πού δημο-
σιεύθηκαν στίς έφημερίδες.

- Και τώρα τί γράφεις; τόν ρώτησα.

Μού έδωσε ένα φάκελο μέ δακτυλόγραφα καί άρχισα νά φυλλομετράω.

- Ήρθα γιά νά μου πεις τή γνώμη σου, εΐπε.

Δέν άργησα νά καταλάβω ότι κρατούσα στα χέρια μου τό καταστάλαγμα τής σκληρής ζωής του καί τήν ίδια τήν ψυχή του. Άλλά καί ότι αυτός κι εγώ, πού ξεκινήσαμε σε διαφορετικές εποχές καί από έντελώς διαφορετικές άφετηρίες, βρισκόμαστε τώρα στό ίδιο μήκος κύματος. Κάτι περισσότερο: Όπου οί άπόψεις μας δέν ταυτίζονται, ό πιά κατηγορηματικός στήν καταδίκη τής «σοφής ήγεσίας» είναι αυτός, χωρίς νά κρατάει τήν παραμικρή έπιφύλαξη, χωρίς νά διατηρεί τήν παραμικρή άμβιβασία.

Του ζήτησα νά μου μιλήσει γιά τή ζωή του. Καί είδα άμέσως πώς είχα νά κάνω μέ έναν από εκείνους τους ανθρώπους πού δέν τούς συναντάς κάθε μέρα στό δρόμο. Δέν θά είναι ύπερβολή αν προσθέσω πώς μπροστά σ' αυτόν τόν άνθρωπο μέ τά σταράτα λόγια, τά γεμάτα θάρρος, άξιοπρέπεια καί τετράγωνο πατριωτισμό, ένιωσα τό δέος πού νιώθει όποιος σε κάποια στιγμή αναρωτιέται αν ό ίδιος κάτω από τίς ίδιες άκριβώς συνθήκες θά εύρισκε τή δύναμη νά έκπληρώσει μέ τόν ίδιο τρόπο αυτό τό ίδιο χρέος. Βέβαια, δίστασε ό Λαζαρίδης. Δίσταζε πολύ, καθώς μου εΐπε. Δίστασε χρόνια. Νάτος, όμως, τώρα, έδω μπροστά μου, στό γραφείο μου, άφοϋ δρασκελίσε, άποφασιστικά καί τελεσιδίκια, τό κατώφλι τής Νέας Δημοκρατίας. Έτοιμος καί ήρεμος, μου εΐπε γιά τή ζωή του όσο μπορούσε λιγώτερα. Δέν ήθελε «ρεκλάμα». Πιστεύει πώς δέν έχει σημασία ποιό λέει ένα πράγμα, αλλά αν αυτό πού λέει κάποιος

είναι σωστό. Εΐδα κι έπαθα νά τόν πείσω γιά τό ότι στήν προκειμένη περίπτωση τουλάχιστον, ισχύει τό έντελώς αντίθετο. Αύτά πού λέει ό Λαζαρίδης δέν είναι πρωτάκουστα, τά έχουν πει κι άλλοι επί δεκάδες χρόνια. Άλλά τά έχουν πει αντίπαλοι του κομμουνιστικού κόμματος. Σήμερα αξία έχει κατά πρώτο λόγο τό ότι τά λέει -καί δέν τά λέει άπλώς, αλλά καί τά ύποστηρίζει μέ έπιχειρήματα καί μέ βάση τά ύπάρχοντα ντοκουμέντα - ένα γέννημα καί θρέμμα του προπολεμικού κομμουνιστικού κινήματος. Ένας άνθρωπος πού πέρασε σχεδόν όλα τά χρόνια του, ως τό 1974, πότε στήν παρανομία καί πότε στή φυλακή. Πού ό πατέρας του, παλιός συνδικαλιστής, έκτελέστηκε από τούς Γερμανούς (εύτυχώς, λέει ό ίδιος, ό πατέρας του «πήγε» από γερμανικό καί όχι από ελληνικό βόλι). Πού ή μητέρα του έζησε γιά χρόνια στή Μακρόνησο καί στους άλλους τόπους έξορίας. Καί πού ή άδελφή του καταδικάστηκε κι αυτή σε θάνατο σαν άσυρματίστρια του ΚΚΕ.

Ό Τάκης Λαζαρίδης γεννήθηκε τό 1928 στήν Κομοτηνή. Ό πατέρας του, Κώστας Λαζαρίδης, άρτεργάτης, ήταν ένας έπαναστάτης γεμάτος ρομαντισμό. Συνεπαρμένος από τή γοητεία τής νεαρής τότε «Μεγάλης Όκτωβριανής Έπανάστασης», πούλησε ένα χωράφι πού είχε καί άγόρασε... μουσικά όργανα γιά τή φιλαρμονική του Δήμου. Καί γιά νά άφοσιωθεί «ψυχή τε καί σώματι» στήν «ύπόθεση τής εργατικής τάξης» άφησε τή δουλειά του κι έγινε «έπαγγελματικό στέλεχος» του ΚΚΕ. Λέει ό Τάκης:

- Στα πρώτα παιδικά μου χρόνια σπάνια τόν έ-

βλεπα. Μπαινόβγαινε στίς φυλακές καί πηγαινοερχόταν στίς έξορίες. Θυμάμαι όμως πολύ ζωηρά τούς επιδέσμους στό σπασμένο κεφάλι του από τίς διαδηλώσεις καί τίς συγκρούσεις μέ τήν άστυνομία. Μού έχει μείνει ή έντύπωση πώς όποτε δέν ήταν φυλακή ή έξορία, ήταν μέ δεμένο κεφάλι.

Σάν επαγγελματικό στέλεχος, ό Κώστας Λαζαρίδης «μετατέθηκε» στόν Πειραιά, στόν παράνομο μηχανισμό. Εκεί βρήκε τήν οίκογένεια ή δικτατορία τής 4ης Αύγούστου 1936.

- Εγώ πήγαινα στό σχολείο μέ ψευδώνυμο, συνεχίζει ό Τάκης. Ό πατέρας πλαστογράφησε τό ένδεικτικό μου. Καί συχνά κουβαλούσα στό στήθος μου παράνομες προκηρύξεις, άφοϋ ήταν πολύ δύσκολο νά μέ ύποπτευθεϊ ή άστυνομία.

Τό 1937, όταν ό Τάκης ήταν έννιά χρονών, ό πατέρας του πιάστηκε σέ ένα ραντεβου στό δρόμο καί τόν έκλεισαν στην Άκροναυπλία. Ήταν τότε πού ό Μανιαδάκης είχε ξηλώσει τά πάντα στό ΚΚΕ καί είχε περίπου άναλάβει ό ίδιος τήν ... ήγεσία του. Φυσικά, ό Κώστας Λαζαρίδης δέν είπε στην άστυνομία πού έμνε ή οίκογένειά του καί έτσι ή γυναίκα του, ό Τάκης καί ή κατά ένα χρόνο μεγαλύτερη από αυτόν άδελφή του συνέχισαν τή ζωή τής παρανομίας. Ή μάνα, Σουλτάνα Λαζαρίδου, καταγόταν από μικροαστική οίκογένεια. Έστω καί μέ βαρειά καρδιά, άκολούθησε τά βήματα του φυλακισμένου άντρα της: Δούλεψε στόν παράνομο μηχανισμό του ΚΚΕ ως τήν άνοιξη του 1939. Τότε:

- Μας συνέλαβαν καί για πρώτη φορά έκανα για

μερικές μέρες κρατούμενος στή Γενική Άσφάλεια. Δέν έστειλαν έξορία τή μητέρα του γιατί δέν ήξεραν τί νά κάνουν μέ μένα καί τήν άδελφή μου. Τελικά μας εξαπέστειλαν στην πατρίδα μας. Εκεί μας βρήκε ό πόλεμος καί ή κατοχή από τά βουλγαρικά στρατεύματα.

Τόν Ιούλιο του 1941 μιά βουλγαρική πολιτικοστρατιωτική αποστολή, πού από τήν αρχή τής Κατοχής είχε εγκατασταθεϊ στή βουλγαρική πρεσβεία στην Άθήνα, ζήτησε από τούς Γερμανούς καί πέτυχε νά άπολυθουν από τήν Άκροναυπλία 27 βορειοελλαδίτες κομμουνιστές. Ανάμεσα σ' αυτούς πού έπωφελήθηκαν από τό ένδιαφέρον τής βουλγαρικής προπαγάνδας ήταν ό Κώστας Λαζαρίδης, ό πατέρας του Τάκη. Ό όποιος, όμως, μολονότι ή γυναίκα του καί τά παιδιά του βρίσκονταν στή Θράκη, έμεινε στην πρωτεύουσα καί «έπεσε μέ τά μουτρα» στην άναδιοργάνωση του διαλυμένου ΚΚΕ ως μέλος τής Κεντρικής Έπιτροπής του. Άργότερα έγινε γραμματέας του Έργατικού ΕΑΜ (ΕΕΑΜ). Τόν έπιασαν οι Γερμανοί καί τόν καταδίκασαν σέ θάνατο. Εκτελέστηκε τόν Μάιο του 1943 καί κατέλαβε διακεκριμένη θέση στό Πάνθεον των Ήρώων του ΚΚΕ.

Στήν Κομοτηνή, ή Σουλτάνα Λαζαρίδου είχε καλύτερη μοίρα από τόν άντρα της. Αρχές του 1943 τήν έπιασαν οι Βούλγαροι καί μαζί μέ πολλούς άλλους Έλληνες τήν δίκασαν στό στρατοδικείο μέ τήν κατηγορία ότι ανέπτυσσε άντιστασιακή δράση. Καταδικάστηκε σέ ισόβια δεσμά καί έμεινε στή φυλακή ως τήν άποχώρηση των Βουλγάρων από τή Θράκη (Σεπτέμβριος 1944). Τότε γύρισε στά παιδιά της, πού όσο έλειπε τά φρόντι-

ζε μιά θεία τους.

Τό καλοκαίρι του 1946 ένα μεγάλο κύμα συλλήψεων πού σάρωσε τήν Ελλάδα έρριξε καί τή Σουλτάνα Λαζαρίδου στήν έξορία. Τότε, μέ τή φροντίδα του Στέργιου Αναστασιάδη, ανώτατου στελέχους του ΚΚΕ καί στενού φίλου του Κώστα Λαζαρίδη, τά δύο παιδιά, ή Σταυρούλα καί ό Τάκης, ήλθαν στήν Αθήνα καί εντάχθηκαν άμέσως στον άκρως άπόρρητο μηχανισμό των άσυρμάτων του ΚΚΕ. Έγκαταστάθηκαν στή Γλυφάδα, στό σπίτι του Ηλία Αργυριάδη. Σ' εκείνο τό σπίτι όλοι ζούσαν στό φώς τής νομιμότητας. Ο Τάκης πήγαινε καί στό σχολείο (μέ τό όνομά του, όχι μέ ψευδώνυμο). Καί ό μόνος παράνομος ήταν... ό άσύρματος, σέ μιά πολύ καλά προφυλαγμένη κρύπτη.

Η Σταυρούλα έγινε μιά άριστη άσυρματίστρια. Έμαθε καί ό Τάκης άσύρματο, αλλά δουλειά του ήταν κυρίως ή φύλαξη του άσυρμάτου. Ώσπου ήρθε ή ώρα νά πάει στρατιώτης. Έτσι γύρισε πάλι στή Βόρειο Ελλάδα.

Ο νεαρός Τάκης Λαζαρίδης ύπηρετούσε κανονικά τή στρατιωτική θητεία του όταν, τόν Νοέμβριο του 1951, ξέσπασε στήν Αθήνα ή υπόθεση των άσυρμάτων του ΚΚΕ, μέ εξέχοντα κατηγορούμενο τόν Νίκο Μπελογιάννη. Η δίκη, μέ τήν κατηγορία τής κατασκοπείας (Α.Ν. 375/1936), έγινε τό Φεβρουάριο του 1952. Οκτώ από τούς 29 κατηγορουμένους καταδικάστηκαν σέ θάνατο: Νίκος Μπελογιάννης, Δημήτρης Μπάτσης, Ηλίας Αργυριάδης, Νικόλαος Καλούμενος, Έλλη Ίωαννίδου, στρατιώτης Φιλάρετος (Τάκης) Λαζαρίδης, Χαράλα-

μπος Τουλιάτος καί Μιλτιάδης Μπισμπιάνος. Η άδελφή του Τάκη δέν είχε συλληφθεί. Καταδικάστηκε έρήμην σέ θάνατο σέ έπόμενη δίκη, αλλά είχε φυγαδευθεί στις άνατολικές χώρες, όπου έζησε τριάντα χρόνια.

Οί καταδικασμένοι σέ θάνατο τής δίκης Μπελογιάννη κρατήθηκαν στις φυλακές Καλλιθέας όλόκληρο τόν Μάρτιο του '52. Ο Λαζαρίδης ήταν στό ίδιο κελί μέ τόν Μπελογιάννη καί τόν Μπάτση. Δέν τόν έβαλαν χωρίς λόγο σέ κείνο τό κελί. Στή δίκη ό Τάκης «ύπερασπίστηκε μέ έπαναστατική συνέπεια καί άδιαλλαξία τήν τιμή καί τήν ύπόληψη του κόμματος», όπως έγραψαν τά κομματικά έντυπα. Έτσι είχε όλο τόν καιρό νά γνωρίσει καί από πιό κοντά τόν «άνθρωπο μέ τό γαρύφαλο», για νά μου έπιβεβαιώσει τώρα τήν έντύπωση πού μου είχε αφήσει ό Μπελογιάννης τό 1945 όταν έπισκέφθηκε τήν Κεφαλονιά* καί μέ όσα ειπέ στό στρατοδικείο καί τά διάβασα στις έφημερίδες. Ύστερα από πολλά χρόνια, στήν

* Γράφω στό βιβλίο «ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ», σελ. 186-187 (Έκδόσεις «Ίσοκράτης»): «Οί ομάδες των τρομοκρατών πού δρούσαν μέσα στήν πόλη έσπασαν δύο φορές εκείνο τό τυπογραφείο. Τή δεύτερη φορά αυτό έγινε τήν ήμέρα πού είχε συνέλθει μυστικά σ' ένα σπίτι μιά παγκεφαλληνιακή συνδιάσκεψη στελεχών, παρόντος του Νίκου Μπελογιάννη πού είχε έλθει γι' αυτόν τό σκοπό από τήν Πάτρα. Μιλούσα, μάλιστα, εκείνη τήν ώρα κι έλεγα ότι τά τυπογραφικά στοιχεία είναι παλιά, άχρηστα, δέν διαβάζονται, χρειαζόμαστε καινούργια. Ζήτησα καί διάφορα άλλα πράγματα πού άφορούσαν τήν ύλη καί κατέληξα: "Αν αυτά γίνουν ή έφημερίδα θα βελτιωθεί". Εκείνη άκριβώς τή στιγμή, πρίν καθίσω κάτω, άνοίγει ή πόρτα καί ή γυναίκα του οικοδεσπότη λέει: "Έσπασαν τό τυπογραφείο τής έφημερίδας". "Βελτιώθηκε", ειπα. Καθώς έβγαίνα για νά τρέξω επί τόπου, πρόφθασα νά δω ότι ό μόνος πού γέλασε ήταν ό Μπελογιάννης».

Ίταλία, όπου έζησα στη διάρκεια της δικτατορίας, εκείνη ή παλιά έντύπωση μου έφερε μιά μέρα στό νοῦ τή σκέψη ὅτι ἀπό ὅλους τούς διακεκριμένους Έλληνες κομμουνιστές μόνο ὁ Μπελογιάννης θά μπορούσε νά σταθεῖ πραγματικά, ἀπό ἄποψη νοοτροπίας καί καλλιέργειας, πλάι στά πρῶτα ὀνόματα τοῦ Ίταλικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος. Αυτό, ἄσχετα ἀπό τό γεγονός ὅτι καί οἱ Ίταλοί Εὐρωκομμουνιστές ἀδυνατοῦν νά ὁμολογήσουν ἀπερίφραστα ὅτι τό λάθος δέν βρίσκεται μόνο στόν Λένιν καί τούς ἄλλους ἐπιγόνους τοῦ Μάρξ, ἀλλά ἀνάγεται στό ἀπλούστατο γεγονός ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Μάρξ τῶ καιρῷ ἐκείνῳ ἐσφαλμένα ἀποφάνθηκε ὅτι αὐτό πού ὀνομάστηκε καπιταλισμός ἔφαγε τά ψωμιά του καί βρίσκεται κοντά στό τέλος του. Ὅταν τό πούν καί αὐτό, θά πρέπει τήν ἴδια στιγμή νά ξηλώσουν τήν κομμουνιστική ταμπέλα ἀπό τό μέγαρο τῆς Βία Ντέλλε Μποτέγκε Ὁσκούρε τῆς Ρώμης. Ὅποτε θά γίνουν ὀπαδοί ... τοῦ Λεωνίδα Κύρκου!

Τό βράδυ τῆς 31ης Μαρτίου 1952 πῆραν ἀπό τή φυλακή τούς Μπελογιάννη, Μπάτση, Ἀργυριάδη καί Καλούμενο καί τούς ἐκτέλεσαν στό Γουδί ἀφοῦ φώτισαν τό χῶρο μέ τούς προβολεῖς τῶν καμιονιῶν. Σκόρπισαν τούς ἐπιζήσαντες σέ διάφορες φυλακές. Ὁ Τάκης, πού ἐπέζησε χάρις στό νεαρό τῆς ἡλικίας του, ἀλλά καί χάρις στό γεγονός ὅτι ὁ πατέρας του ἐκτελέστηκε ἀπό τούς Γερμανούς, πῆγε στίς φυλακές τῆς Κεφαλλονιάς. Ἐκεῖ τόν βρῆκαν οἱ σεισμοί τοῦ 1953, πού ἰσοπέδωσαν τά πάντα. Τόν ἔστειλαν στό Καλάμι τῆς Κρήτης, ἀπό ὅπου πῆγε διαδοχικά στήν Κέρκυρα, πίσω στήν Κρήτη

(αὐτή τή φορά στήν Ἀλικαρνασσό), καί κατόπιν στήν Αἴγινα.

Πέρασαν ἔτσι γιά τόν Τάκη Λαζαρίδη ἄλλα δεκαπέντε χρόνια. Δεκαπέντε χρόνια βαρείας φυλακῆς. Καί ἦταν πιά 38 χρονῶν ὅταν, τό καλοκαίρι τοῦ 1966, μέ ἓνα νόμο πού προτάθηκε ἀπό τόν τότε ὑπουργό τῆς Δικαιοσύνης Κώστα Στεφανάκη καί ψηφίστηκε ἀπό ὅλες τίς πτέρυγες τῆς Βουλῆς, ὅλοι ὅσοι εἶχαν καταδικαστεῖ μέ τόν Α.Ν. 375 ἀποφυλακίστηκαν. Τότε βγήκαν ἀπό τή φυλακή ὁ Χαρίλαος Φλωράκης, ὁ Κώστας Λουλές, ὁ Λευτέρης Βουτσᾶς καί πολλά ἄλλα σημαντικά στελέχη τοῦ ἐκτός νόμου Κομμουνιστικοῦ Κόμματος. Ὁ Τάκης Λαζαρίδης τοποθετήθηκε ἀμέσως «ἀπό τό κόμμα», ὅπως λέει (δηλαδή ἀπό τό Κομμουνιστικό Κόμμα), στόν συνδικαλιστικό τομέα τῆς ΕΔΑ σάν ἐπαγγελματικό στέλεχος.

Ἐτσι, τό καλοκαίρι τοῦ 1966, ὁ Τάκης Ξανάσμιξε μέ τή μάνα του, τήν πολυβασανισμένη Σουλτάνα. Μόνο γιά δέκα μῆνες. Τήν αὐγή τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 χῶρισαν πάλι. Ὁ Τάκης πρόλαβε νά ξεφύγει, ἀλλά ἡ μάνα του Ξαναπῆρε τό δρόμο τῆς ἐξορίας. Γιά ἄλλα δύο χρόνια. Συνολικά αὐτή ἡ γυναίκα εἶχε ζήσει ὡς τότε στίς φυλακές καί στίς ἐξορίες δεκατρία χρόνια, τώρα ὁμως ἔπρεπε νά πληρώσει καί τήν ἀνάγκη τῶν ἐπιόρκων συνωμοτῶν τῆς χούντας νά «δικαιολογήσουν» ἐκ τῶν ὑστέρων τό πραξικόπημά τους μέ τήν ἐπίκληση τοῦ κομμουνιστικοῦ κινδύνου.

Στή διάρκεια τῆς δικτατορίας ὁ Τάκης ἔζησε καταζητούμενος καί κάνοντας διάφορες δουλειές τοῦ πο-

δαριού. Τώρα, σέ ηλικία 60 ετών, βρίσκεται στον 15ο χρόνο της πραγματικά ελεύθερης ζωής του. Καί λέει:

- Τό πραξικόπημα ήταν για μένα πραγματικό σόκ. Δέν θέλησα νά συνδεθῶ μέ τίς παράνομες κομματικές οργανώσεις. Θεωρούσα άσπετο ὅτι μπορούσαμε νά ρίξουμε τή χούντα πετώντας προκηρύξεις ἢ ἔστω τρακατρούκες ... Διαμόρφωσα βαθμιαία τήν πεποίθηση ὅτι μόνο μέ μία βαθειά κριτική εξέταση τῆς ὅλης πορείας τοῦ κινήματος μπορούσαμε νά ἐλπίζουμε σέ μία πραγματική αναγέννηση. Μέ τήν ἐλπίδα αὐτή προσχώρησα στή μεταδικτατορική ΕΔΑ. Ἄλλά μέ βαθύτατη ἐκπληξη καί λύπη διεπίστωσα ὅτι κανείς ἀπό τούς φίλους τῆς ΕΔΑ δέν ὑποστήριζε τήν ἐπίμονη πρότασή μου γιά «κριτική εξέταση». Γι' αὐτό καί ἀποχώρησα. Ἀποφάσισα νά προχωρήσω ἄλλοτε σ' αὐτήν τήν «κριτική εξέταση». Ἀποτέλεσμα, τό «ἀνά χείρας πόνημα». Δέν φταίω ἄν τά τελικά συμπεράσματα εἶναι διαφορετικά ἀπό ὅ,τι περίμενα...

«Ἀπολογεῖται» ὁ Τάκης γιά τά «τελικά συμπεράσματα» τῆς μελέτης του. «Ἀπολογεῖται» στούς παλιούς συντρόφους του, ἴσως καί στή μάνα του, ἴσως καί στόν νεκρό πατέρα του, ἴσως καί στόν ἴδιο τόν ἑαυτό του. Δέν φταίει αὐτός, λέει. Φταῖνε τά δεδομένα πού τόν ὀδήγησαν σέ αὐτά τά συμπεράσματα. Νιώθει πώς δέν ἔχει τό δικαίωμα νά τά κρύψει. Καί νιώθει πώς ἔχει χρέος νά τά πεῖ, νά τά δημοσιεύσει, γιά ἕναν πολύ ἁπλό ὅσο καί πολύ σπουδαῖο λόγο:

- Πιστεύω πώς μᾶς περιμένουν δύσκολες μέρες. Ἡ πόλωση καί ὁ διχασμός οὐσιαστικά ἔχουν ἐπέλθει.

Ἡ μόνη καί πραγματική ὑπηρεσία πού ἐμεῖς οἱ «παλιοί ἀγωνιστές» μπορούμε νά προσφέρουμε στόν ἑλληνικό λαό, εἶναι νά τοῦ ποῦμε, ἐπιτέλους, τήν ἀλήθεια.

Οἱ «παλιοί ἀγωνιστές» πρέπει «νά ποῦμε στό λαό τήν ἀλήθεια» ... Ἄλλοίμονο, ὅμως! Ὁ Τάκης Λαζαρίδης ξέρει πολύ καλά πώς ὁ πληθυντικός πού χρησιμοποιεῖ εἶναι κάπως ... ρομαντικός. Πόσοι «παλιοί ἀγωνιστές» βλέπουν τήν ἀλήθεια πού βλέπει ὁ Λαζαρίδης; Καί ἀπό αὐτούς πού ἴσως τή βλέπουν - ὅπως καί ὅσο τή βλέπουν - πόσοι τολμοῦν νά τήν ποῦν; Καί πόσοι τολμοῦν νά φτάσουν μέ τήν ἀμείλικτη συνέπεια τοῦ Λαζαρίδη στό λογικό συμπέρασμα ὅτι γιά τή σημερινή Ἑλλάδα ἡ μόνη λύση βρίσκεται πίσω ἀπό τό διαχωριστικό τεῖχος; Ὅτι ἡ μόνη λύση εἶναι ἡ Νέα Δημοκρατία; Καί ἀσφαλῶς δέν ἄρκει νά φτάσουν σέ αὐτό τό συμπέρασμα. Χρειάζεται καί νά τό διακηρύξουν, ὅπως κάνει στό τέλος αὐτοῦ τοῦ βιβλίου ὁ Τάκης Λαζαρίδης. Χωρίς μισόλογα καί χωρίς τόν παραμικρό δισταγμό.

Στό σημεῖο αὐτό πρέπει νά ἐπισύρω τήν προσοχή τοῦ ἀναγνώστη σέ μία σημαντική «λεπτομέρεια»: Μέ τόν ὄρο «παλιοί ἀγωνιστές» ὁ Τάκης Λαζαρίδης ἐννοεῖ αὐτούς πού ξεκίνησαν, ὅπως αὐτός ὁ ἴδιος, μέσα ἀπό τά αὐθεντικά σπλάγγνα τοῦ ΚΚΕ, τοῦ προπολεμικοῦ ΚΚΕ, ὅταν ὅλα ἦταν ἑκατό τά ἑκατό ταξικά, κατακόκκινα, τριτοδιεθνιστικά, πρὶν ἔρθει ἡ τριπλή Κατοχή καί τά μπασταρδέψει μέ τό ἐθνικοαπελευθερωτικό κίνημα, μέ τήν αὐτοδιάλυση τῆς Κομιντέρν καί μέ τή μαζική στρατολογία νέων μελῶν πού «ἔμπασε» στό ΚΚΕ παιδιά ἀπό κάθε κοινωνικό στρῶμα καί οἰκογενειακή προέλευ-

ση. Στην ψυχή της μεγάλης πλειονότητας των νεοφώτιστων «κομμουνιστών» της Κατοχής κυριαρχούσε όχι ο «προλεταριακός διεθνισμός», αλλά ο άδολος, ο άταξικός, ο παραδοσιακός ελληνικός πατριωτισμός, ο οποίος, άλλωστε, οδήγησε τά παιδιά του ελληνικού λαού να ένταχθούν σε όποια οργάνωση φρόντισε έγκαίρως να τους προσφέρει αυτό που λαχταρούσαν: Τή δυνατότητα να πολεμήσουν για τήν πατρίδα τους. Λοιπόν, τους παλιούς κομμουνιστές καλεϊ ο Τάκης Λαζαρίδης «νά ποϋν τήν αλήθεια στό λαό» - όχι εκείνους που ξεκίησαν ... από τό Σῶμα Έλλήνων Προσκόπων!

Εϊναι μιά προσωπική τραγωδία. Πόσοι από εκείνους στους οποίους απευθύνεται ο Λαζαρίδης εϊναι έτοιμοι να τόν ακολουθήσουν; Ίσως κανείς. Αντίθετα, οί περισσότεροι εϊναι έτοιμοι να τόν λιθοβολήσουν. Καί ο άνθρωπος αυτός, ο Τάκης Λαζαρίδης, γέννημα καί θρέμμα του Κομμουνιστικού Κόμματος, έμπιστος καί αδιάλλακτος έρυθροφρουρός του παράνομου μηχανισμού καταδικασμένος σε θάνατο μαζί μέ τόν Νίκο Μπελογιάννη, μέ χαμένα τά νιάτα του καί δεκάδες χρόνια τής ζωής του, ξέρει ότι από τή στιγμή που αποφάσισε να μιλήσει δημόσια μετέβαλε τόν εαυτό του σε μαϋρο πρόβατο καί αυτοκαταδικάστηκε σε πλήρη απομάκρυνση καί αποξένωση από τό περιβάλλον μέσα στό όποιο γεννήθηκε, μεγάλωσε καί έζησε. Για τά ελληνικά δεδομένα, μιά τέτοια απόφαση, όταν παίρνεται από ανθρώπους σαν τόν Τάκη Λαζαρίδη, μόνο ήρωική μπορεί να χαρακτηριστεί. Στην πραγματικότητα σήμερα, προκειμένου να εκπληρώσει αυτό που αισθάνεται ως χρέος

του προς τόν ελληνικό λαό, ο Λαζαρίδης προκαλεϊ, σε ηλικία 60 ετών, τήν «ιερή όργή» των πάσης φύσεως υποκριτών που εϊναι έτοιμοι να τόν αποκαλέσουν «άποστάτη», «προδότη», «πουλημένο»... Καί ο Τάκης Λαζαρίδης δέν εϊναι βέβαια... Υβ Μοντάν, που βγαίνει ξαφνικά καί καταγγέλλει τόν κομμουνισμό καί τή Σοβιετική Ένωση (άρχίζοντας από τήν εισβολή στην Τσεχοσλοβακία) χωρίς αυτό να του κοστίζει απολύτως τίποτα (αντίθετα, πολλοί θά τόν ήθελαν υποψήφιο Πρόεδρο τής Γαλλικής Δημοκρατίας). Ο Τάκης δέν εϊναι καν ένας πρώην Έλασίτης που πήρε στό χέρι του τό ντουφέκι καί έμεινε για πάντα ένας αντάρτης. Αύτός ανδρώθηκε μετά τόν πόλεμο μέσα στον παράνομο μηχανισμό του ΚΚΕ καί από τό στρατό πήγε στη φυλακή, όπου έζησε καί πάλι μέ τους ανθρώπους «του κόμματος». Αύτες ήταν όλες κι όλες οί «κοινωνικές σχέσεις» του. Αυτό ήταν τό προσωπικό περιβάλλον του, στό όποιο τώρα γυρίζει τίς πλάτες. Για να κερδίσει τί; Για να μείνει μόνος. Μόνος μέ τή συνείδησή του. Τώρα πιά μόνο στη συνείδησή του λογοδοτεί. Καί λέει αυτά που έχει να πεϊ. Καθαρά καί τίμια. Χωρίς να διστάζει μπροστά σε τίποτα. Χωρίς να διστάζει να καταρρίψει καί τόν νεογέννητο μύθο τής «περεστρόικα» του Μιχαήλ Γκορμπατσώφ, τόν όποιο καλεϊ να εξηγήσει κάτι πολύ απλό: Από που άντλεϊ -καί αυτός- τό δικαίωμα να όρίζει, αυθαίρετα καί άνεξέλεγκτα, τή μοίρα του σοβιετικού λαού; Ποιόν ρώτησε; Ποιός τόν έταξε στη θέση τήν όποια κατέχει; Η κομματική νομενκλατούρα εϊναι καταδικασμένη καί ο Γκορμπατσώφ δέν μπορεί να τή σώσει...

Γιά τήν Ελλάδα, τό συμπέρασμα του Τάκη Λαζαρίδη συμπυκνώνεται σέ δύο μόνο λέξεις: ΕΥΤΥΧΩΣ, ΗΤΤΗΘΗΚΑΜΕ! Δηλαδή, εύτυχως ήττήθηκε τό ΚΚΕ τόν Δεκέμβριο του 1944 στήν Αθήνα καί τό καλοκαίρι του 1949 στό Γράμμο καί στό Βίτσι. Εύτυχως γιά τήν Ελλάδα, αλλά καί γιά μās τούς ίδιους...

Δέν θά σχολιάσω αὐτά πού γράφει ὁ Τάκης Λαζαρίδης γιά τό ΠΑΣΟΚ, ἄν καί αὐτό εἶναι τό πιό ἐπίκαιρο καί ἴσως τό πιό ΧΡΗΣΙΜΟ τμήμα του βιβλίου του. Νομίζω, ὅμως, πώς σέ ἓνα θέμα πού ἀφορᾷ τήν τρέχουσα πολιτική ἐπικαιρότητα καλύτερα εἶναι νά μὴν παρεμβάλλεται κανεῖς ἀνάμεσα στό συγγραφέα καί στόν ἀναγνώστη.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΟΥΛΤΕΨΗΣ

ΟΙ ΒΛΑΒΕΡΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Εύρύτατα γνωστός γιά τό θεατρικό του ἔργο, ὁ Μπέρτολντ Μπρέχτ εἶναι σχεδόν ἄγνωστος ὡς ποιητής. Ἔχει ἀφήσει, ὠστόσο, μερικά θαυμάσια ποιήματα. Σ' ἓνα ἀπ' αὐτά μπορεῖ νά διαβάσει κανεῖς:

«Ἐλεγγε τό λογαριασμό
πού εἶναι δικό σου χρέος νά πληρώσεις.
Σέ κάθε του κοντύλι
βάζε τό δάχτυλο καί ρῶτα:
Αὐτό ἀπό ποῦ πηγάζει;
Τήν ἀρχηγία στά χέρια σου πρέπει νά πάρεις...»

Ἀνήκω στή γενιά τῶν κομμουνιστῶν πού πλήρωσαν τό λογαριασμό χωρίς ποτέ νά τόν ἐλέγξουν. Τετάρτη Αὐγούστου, Κατοχή, Δεκέμβρης, Ἐμφύλιος, τά χρόνια πού ἀκολούθησαν τόν Ἐμφύλιο. Κοντύλια, ὅλα, ἀπό τόν ἴδιο παραφουσκωμένο λογαριασμό... Ἔχουμε βέβαια ἓνα ἐλαφρυντικό: Ἐκείνη τήν ἐποχή δέν εἶχαμε ἰδέα ἀπό Μπρέχτ. Εἶχαμε, ὅμως, διαβάσει Λένιν καί ξέραμε ποιά ἦταν, κατά τόν Λένιν, τά κριτήρια γιά τή σοβαρότητα ἑνός κόμματος. Ἐγραφε:

«Ἡ στάση ἑνός πολιτικοῦ κόμματος ἀπέναντι
στά λάθη του εἶναι ἓνα ἀπό τά σπουδαιότερα καί ἀσφα-

λέστερα κριτήρια για τη σοβαρότητα του κόμματος και για την εκπλήρωση στην πράξη από μέρους του των υποχρεώσεων του απέναντι στην τάξη του και στις εργαζόμενες μάζες. Νά αναγνωρίζει ανοιχτά τό λάθος του, νά βρίσκει τις αίτιες του, νά αναλύει την κατάσταση πού τό γέννησε, νά εξετάζει προσεχτικά τά μέσα για τή διόρθωσή του - αυτό είναι τό γνώρισμα ενός σοβαρού κόμματος, αυτό θά πεϊ εκπλήρωση των υποχρεώσεων του, αυτό θά πεϊ διαπαιδαγώγηση της τάξης του και, έπειτα, και της μάζας». («'Αριστερισμός, Παιδική 'Αρρώστια του Κομμουνισμού», Σελ. 76-77).

Ποτέ δέν καταλάβαμε σέ βάθος αυτές τις υποδείξεις και, τό χειρότερο, ποτέ ή «λενινιστική» ήγεσία μας δέν θέλησε, ως είχε υποχρέωση, νά τις εφαρμόσει. Μέ συνέπεια κρίσιμα έρωτήματα νά παραμένουν απάντητα πάνω από σαράντα χρόνια τώρα. Γιατί χάσαμε τήν έξουσία στό τέλος της κατοχής, άφοϋ μέ τό τεράστιο 'Εαμικό κίνημα ουσιαστικά όλη ή 'Ελλάδα ήταν στά χέρια μας; Γιατί υπογράψαμε στό Λίβανο και στην Καζέρτα; Γιατί φτάσαμε στό Δεκέμβρη; Γιατί έγινε ό έμφύλιος; Για μάς πού πληρώσαμε τό λογαριασμό, ίσως νά μήν έχει πιά νόημα νά τον έλέγξουμε τώρα, «κατόπιν έορτής». Έχει όμως για τήν 'Ιστορία. Για τήν πατρίδα μας, άφοϋ είναι γενικά άποδεκτό ότι «χωρίς σωστή κατανόηση του παρελθόντος είναι άδύνατο νά βαδίσουμε σωστά στό μέλλον». Και έχει κυρίως για τούς νέους, πού ίσως κληθοϋν κι αυτοί κάποτε νά πληρώσουν έναν παραφουσκωμένο λογαριασμό.

Υπάρχει, όμως, κι ένα άλλο πρόβλημα. 'Η ήγεσία όχι μόνο του δικού μας αλλά και του παγκόσμιου κομμουνιστικού κινήματος, δέν έπαψε ποτέ νά τονίζει ότι «ό μαρξισμός δέν είναι δόγμα, αλλά καθοδήγηση για δράση». Κι ότι «μαρξισμός είναι ή συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης». 'Ωστόσο, ποτέ δέν μπόρεσε ή δέν θέλησε νά προχωρήσει σέ μία «συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης». 'Αρκέστηκε στις πρό εκατονταετίας αναλύσεις, θεωρώντας αυτόνοητο ότι έδω και εκατό χρόνια ή ζωή δέν κάνει τίποτα άλλο παρά νά έπιβεβαιώνει τήν όρθότητα της μαρξιστικής - λενινιστικής θεωρίας. Κι αν κάπου ή πραγματικότητα, ή ζωή, συγκρούεται μέ τή θεωρία, τόσο τό χειρότερο για τή ζωή...

Όμως τά πράγματα δέν είναι τόσο απλά. Δραματικά έρωτήματα και τραγικά διλήμματα μάς ζώνουν. Ποιός είναι ό κόσμος όπου ζοϋμε; Ποϋ βαδίζει ή άνθρωπότητα; Ποιό είναι τό χρέος του ανθρώπου πού άγαπά τήν έλευθερία, τή δημοκρατία και τήν κοινωνική πρόοδο;

Στά έρωτήματα αυτά απάντηση μπορεϊ νά δώσει μόνο ή «συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης». Είναι φανερό ότι ή «λενινιστική» ήγεσία μας δέν έχει καμιά διάθεση νά ρίξει «πετριές στα βαλτονέρια». Οϋτε σκοπεύει νά δώσει ποτέ απάντηση στα άμείλικτα «Γιατί» της Κατοχής και του 'Εμφυλίου. Τό χρέος πέφτει σέ όλους μας και στον καθένα χωριστά. Οί γραμμές πού ακολουθοϋν, προσπαθοϋν νά ανταποκριθοϋν σ' αυτό τό χρέος.

*Σουλτάνα Λαζαρίδου γιά τήν αντίστασιακή της δράση σέ
ισόβια δεσμά από βουλγαρικό στρατοδικείο. Έδω
ἐξόριση στό Τρικερί.*

*Κώστας Λαζαρίδης
- Γραμματέας τοῦ
ἐργατικοῦ ΕΑΜ.
Καταδικάστηκε σέ
θάνατο από γερμανικό
στρατοδικείο καί
ἐκτελέστηκε τό Μάη
τοῦ 1943.*

ΤΑ «ΛΑΘΗ» ΚΑΙ Ο ΝΟΜΟΣ

Ὁ ἀμύητος, ἀλλά συχνά καί ὁ μνημένος, εἶναι ἀδύνατον νά «βρεῖ ἄκρη», νά ἐξηγήσει λογικά τίς «ἀκατανόητες» μερικές φορές θέσεις καί ἀποφάσεις τῆς ἐκάστοτε ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ.

Ὁ σύγχρονος ἐρευνητής, ἔστω καί βιαστικός, μένει ἐμβρόντητος μπροστά στίς ἀλλοπρόσαλλες, ἀνεδαφικές καί συχνά ἀνεξήγητες, μέ τήν κοινή λογική, ἀποφάσεις τῶν ἡγετῶν τοῦ ΚΚΕ σέ κρίσιμες στιγμές, σέ κρίσιμα προβλήματα. Ἀναρωτιέται ἂν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί εἶχαν κοινό νοῦ, ἂν διέθεταν στοιχειώδη λογική ἢ ἦταν διανοητικά καθυστερημένοι. Βγαίνουν αἴφνης τό 1924 στό 3ο ἔκτακτο συνέδριο τοῦ κόμματος καί υἱοθετοῦν τό σύνθημα «ἐνιαία καί ἀνεξάρτητη Μακεδονία καί Θράκη», προσβάλλοντας βάναισα τό ἐθνικό αἶσθημα τῶν Ἑλλήνων. Γιατί; Γιά ποιό λόγο; Δέν εἶχαν συναίσθηση τῆς πράξης τους, δέν εἶχαν ἴχνος πατριωτισμοῦ;

Τό 1930 τό ΚΚΕ εἶναι μικρό κι ἀδύναμο, ἡ ἐπιρροή του ἀσήμαντη, τά μέλη του μετά βίας φτάνουν τά 1.500 σ' ὅλη τήν Ἑλλάδα. Κι ὅμως, αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἐποχή, οἱ ἡγέτες του ρίχνουν τό βαρύγδουπο ὅσο καί κωμικό σύνθημα «γενική κινητοποίηση τοῦ προλεταριάτου καί τῶν φτωχῶν ἐργαζομένων στρωμάτων τῆς ἀγροτιᾶς... Ὁργάνωση καί προπαρασκευή τῆς γενικῆς

πολιτικής άπεργίας, τών ένόπλων διαδηλώσεων και τών καθόδων στις πόλεις τών φτωχών στρωμάτων τής άγροτιάς». («ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» 30-3-1930).

Γενική πολιτική άπεργία, λοιπόν, και ένοπλες διαδηλώσεις για τήν «έγκαθίδρυση τής έργατοαγροτικής κυβέρνησης» και τήν ίδρυση τής «Βαλκανικής Σοβιετικής Όμοσπονδίας» τό 1930! ... Στά σύννεφα ζούσαν; Τούς έλειπε έντελώς ή αίσθηση του γελούου;

Άργότερα, στήν κατοχή, τό 1944, τό ΚΚΕ είναι πανίσχυρο. Έλέγχει και καθοδηγεϊ τήν Έθνική Άντίσταση, κυριαρχεί σ' όλόκληρη τή χώρα, ουσιαστικά έχει στά χέρια του τήν έξουσία. Κι όμως οι ήγέτες του, έντελώς άνεξήγητα, ύπογράφουν τίς συμφωνίες του Λιβάνου και τής Καζέρτας μέ τίς όποίες ουσιαστικά ύπογράφουν τήν καταδίκη τους, παραχωρούν τήν έξουσία στους αντιπάλους. Γιατί; Τόσο άνίκανοι και ήλίθιοι ήσαν; Καί ξαφνικά, τό Δεκέμβρη, κάνουν στροφή 180 μοιρών. Σέ μία κρίσιμη φάση του Β' παγκοσμίου πολέμου κι ένώ ή γερμανική άντεπίθεση στις Άρδέννες άπειλοΰσε όλόκληρο τό συμμαχικό μέτωπο, οι ήγέτες του Κ.Κ. κάνουν τό μεγάλο βήμα: Άποφασίζουν τήν ένοπλη σύγκρουση, άποφασίζουν νά άναμετρηθοΰν μέ τήν Βρετανική Αύτοκρατορία. Καί πάλι ένα πελώριο «Γιατί» αιώρεϊται άναπάντητο.

Καί ακολουθοΰν ή Βάρκιζα, ό Έμφύλιος, και τά «Γιατί» συνεχίζουν τήν άτέλειωτη παρέλαση, χωρίς ποτέ νά δίνεται μία λογική, μία πειστική έξήγηση.

Κατά κανόνα, όσοι άναφέρονται στά άλλεπάλληλα και τραγικά λάθη τής δεκαετίας '40-'50 τά άποδί-

δουν στον δογματισμό, στήν πολιτική άνωριμότητα και στήν άνικανότητα τών ήγετών του ΚΚΕ.

Κάπου-κάπου άκούγονται και μερικές θαρραλέες φωνές, όμως κι αυτές κόβονται στή μέση. Κάπου άνοίγουν ρωγμές και ή άλήθεια γλιστράει και χάνεται σάν τό νερό στήν άμμο. Όμως είναι άνάγκη έπιτακτική νά είπωθεϊ όλόκληρη ή άλήθεια, καθαρή και άφτιασίδωτη. Καί ή άλήθεια είναι πώς παρά τό μικρό πολιτικό και πνευματικό τους άνάστημα, δέν ήταν ούτε τόσο άνίκανοι ούτε τόσο ήλίθιοι. Άπλως, δέν ξεχνοΰσαν ποτέ πώς ήταν διορισμένοι άπό τήν Κομμουνιστική Διεθνή, πώς τό ΚΚΕ ήταν όργανικό τμήμα τής ΚΔ και είχαν συνεπώς τήν ύποχρέωση νά έφαρμόζουν πιστά τίς άποφάσεις και τίς έντολές της. Τίς άποφάσεις και τίς έντολές, σέ τελευταία άνάλυση, τών σοβιετικών ήγετών.

ΕΊχαν ένστερνισθεϊ βαθύτατα τήν αρχή του «προλεταριακοΰ διεθνισμού», πού σάν πολικό άστρο όδηγοΰσε τά βήματά τους στό «άνώμαλο και άπέραντο πεδίο τής ταξικής πάλης».

Καί ό προλεταριακός διεθνισμός, όπως διδάσκει ό Λένιν, άπαιτεϊ, μεταξύ τών άλλων, «τήν ύποταγή τών συμφερόντων τής προλεταριακής πάλης σέ μία χώρα, στά συμφέροντα τής πάλης αύτής σ' όλο τόν κόσμο».

Καί όπως μάς πληροφορεϊ ό Μπαρτζώτας: «Ό Δημητρώφ έπανειλημμένα έλεγε ότι ή λυδία λίθος του προλεταριακοΰ διεθνισμού είναι ή θέση πού παίρνει ό κάθε επαναστάτης, ό κάθε κομμουνιστής, άπέναντι στή Σοβιετική Ένωση. Τό ΚΚΕ πάντα έμεινε και μένει πιστό

στη Μεγάλη 'Οχτωβριανή Σοσιαλιστική 'Επανάσταση και στη Σοβιετική 'Ενωση».

Γιά τήν απόλυτη εξάρτηση και ύποταγή τῶν ἐκάστοτε ἡγετῶν τοῦ ΚΚΕ στίς ἐντολές και τίς ὁδηγίες τῆς Μόσχας μιλοῦν κατ' ἀρχήν οἱ ἴδιοι οἱ πρωταγωνιστές. Ἴδιαίτερα οἱ Ἰωαννίδης, Γούσιας, Βλαντάς εἶναι σαφεῖς και ἀποκαλυπτικοί. Ἄρκεῖ νά ξεφυλλίσει κανεῖς τά κείμενά τους, ἔστω και ἐπιτροχάδην, γιά νά καταλάβει ὀλόκληρη τήν ἀλήθεια.

Μιλοῦν ἐπίσης μέ σαφήνεια τά κομματικά ντοκουμέντα και οἱ ἀποφάσεις πού κατά καιρούς δημοσιεύτηκαν στόν κομματικό τύπο και σέ ἄλλα ἔντυπα τῆς Ἄριστερας. Οἱ ἐκάστοτε ἡγέτες τοῦ ΚΚΕ ὄχι μόνο δέν ἔκρυβαν ἀλλά, τουναντίον, ὑπογράμμιζαν μέ κάθε εὐκαιρία τήν ἄμεση εξάρτησή τους ἀπό τή Μόσχα.

Στό «Ριζοσπάστη» τῆς 28-1-31 δημοσιεύεται π.χ. μία ἀνακοίνωση τοῦ Π.Γ. κατά τῆς ὀμάδας Χαϊτά-Εὐτυχιάδῃ. Μεταξύ τῶν ἄλλων ἀναφέρει:

«7) Τό Πολιτικό Γραφεῖο τοῦ Κόμματος δηλώνει ὅτι τό Κόμμα μας διευθύνεται ἀπό τήν Κ.Δ. ὄχι μέσω τῆς Νεολαίας, ὅπως θέλουν νά παραστήσουν οἱ δεξιοί, οὔτε μέ ἄγνωστα στό Κόμμα ντοκουμέντα (γιατί μέχρι στιγμῆς δέν δόθηκε τό γράμμα τῆς Κ.Δ. Νέων στό Κόμμα), ἀλλά διευθύνεται ἀπ' εὐθείας. Ἡ Κ.Δ. τίς ντιρεκτίβες τῆς τίς στέλνει ἀπ' εὐθείας στό Κόμμα. Καί ἡ Κ.Δ. ἄν και διατηρεῖ στενώτατη ἐπαφή μέ τό κόμμα μας δέν μᾶς ἔδωσε ὡς τά τώρα τήν ἐντολή νά δέσουμε τά χέρια τοῦ Κόμματος μπροστά στήν ἐπίθεση τῆς δεξιᾶς και νά ἀφήσει τό Πολιτικό Γραφεῖο ἀνυπεράσπι-

στη τή γραμμῆ του στίς ἐπιθέσεις τοῦ μπλόκ τῆς δεξιᾶς...».

Συγκινητική, πράγματι, ἡ προσπάθεια τοῦ Πολιτικού Γραφείου νά πείσει τά μέλη τοῦ κόμματος ὅτι κατευθύνεται ἀπό τήν Κ.Δ. ὄχι ἔμμεσα (πρός θεοῦ, ὄχι ἔμμεσα!) ἀλλά «ἀπ' εὐθείας»...

Στό «Ριζοσπάστη» πάλι τῆς 27-9-27 δημοσιεύεται ἀπόφαση τοῦ Π.Γ. ἡ ὀποία, ἀντικρούοντας τίς κατηγορίες τῶν «λικβινταριστῶν», τονίζει μεταξύ τῶν ἄλλων:

«Καί τό ἔργο τῆς μπολσεβικοποίησης τοῦ κόμματός μας χαράχθηκε σαφῶς - γιά τήν συγκεκριμένη περίοδο και τίς συγκεκριμένες συνθήκες - μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ 3ου τακτικού Συνεδρίου τοῦ Κόμματος ὑπό τήν ἄμεσο καθοδήγηση τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνούς...».

Ὁ κομματικός τύπος εἶναι γεμάτος ἀπό παρόμοια κείμενα. Οἱ ἡγέτες τοῦ ΚΚΕ δέν κάνουν καμμιά προσπάθεια νά κρύψουν τήν εξάρτησή τους ἀπό τή Μόσχα. Τό θεωροῦν ἄλλωστε, και δικαιολογημένα, ἐντελῶς περιττό. Στό Γ' Ἐκτακτο Συνέδριο, τό Δεκέμβρη τοῦ 1924, τό ΚΚΕ ἀποφάσισε νά γίνει ὀργανικό τμήμα τῆς Κ.Δ., μέ τήν προσθήκη στόν τίτλο του τῶν γραμμάτων Ε.Τ.Κ.Δ. (Ἑλληνικό Τμήμα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνούς).

Ἄπαραίτητη προϋπόθεση γιά τήν εἰσδοχή στήν Κ.Δ. ἦταν ἡ παραδοχή τῶν 21 ὄρων πού ἐπεξεργάστηκε ἡ Κ.Δ. στό Β' Συνεδριό τῆς στή Μόσχα τόν Μάρτη τοῦ 1919. Καί μεταξύ τῶν ὄρων αὐτῶν εἶναι ὁ 16ος πού ὀρίζει:

«Όλες οι αποφάσεις των Συνεδρίων της Κ.Δ. καθώς και της Έκτελεστικής Επιτροπής, είναι υποχρεωτικές για όλα τα κόμματα που ανήκουν στην Κ.Δ.»...

Πέρα όμως από τα πρόσωπα και τα κείμενα, για την εξάρτηση του ΚΚΕ μιλούν τα γεγονότα. Μιλούν, κυρίως, τα «λάθη», πού, όσο κι αν εμφανίζονται δυσεξήγητα, στην πραγματικότητα δέν κρύβουν κανένα μυστήριο.

Αναφερόμενος στο θέμα αυτό ο Μ. Θεοδωράκης στο «Χρέος» του, σελ. 179, σημειώνει:

«Νά ποιό υπήρξε τό "Σχολειό" μας, έμάς τών Έλλήνων Έπαναστατών. Καθημερινή μας τροφή ή πίκρα. Όμως άπ' όλα τά συναισθήματα νομίζω ότι δέν υπάρχει χειρότερο από εκείνο πού γεννάει μέσα μας τό λάθος. Χάσαμε τήν έξουσία γιατί κάναμε λάθος. Όμως τά λάθη δέν σταματούν. Τό κίνημα τής Έλληνικής Άριστερας, θά βαδίσει επί 25 χρόνια άκόμη (1945-1967) έχοντας σάν κύριο γνώρισμά του αυτό τόν καταπληκτικό συνδυασμό ζωτικότητας και δύναμης από τήν μία πλευρά και τών λαθών από τήν άλλη. Είμαι όμως ποτέ δυνατόν νά συμβεί κάτι τέτοιο; Στο κάτω-κάτω οι κινήσεις αύτών τών μαζών και στελεχών δέν ήταν αυθόρμητες. Υπάκουγαν σέ κάποια δύναμη πού διαρκώς σχεδίαζε και καθοδηγούσε, δηλαδή στην ήγεσία. Έπομένως θά ήταν πιό σωστό άν λέγαμε ότι οι ίδιοι άνθρωποι -οί ήγέτες- γνώριζαν και μπορούσαν νά όδηγούν σωστά τό λαϊκό μας κίνημα, μέχρι πού σέ μία όρισμένη ιστορική στιγμή έπεφταν "λάθος", όχι στο μικρό, στο αναπόφευκτο και πού ξεπερνιέται εύκο-

λα αλλά στο μεγάλο, τό άπροσδιόριστο, μέ τίς βαρύτατες συνέπειες.

Τί συμβαίνει άραγε; Μοιραίες υποκειμενικές αδυναμίες; Ή κάτι βαθύτερο; Νομίζω ότι όταν τό ίδιο φαινόμενο επαναλαμβάνεται μέ άκρίβεια επί τόσες δεκαετίες, αυτό σημαίνει ότι βρισκόμαστε μπροστά σέ κάποιον ιδιαίτερο νόμο, πού κρυμμένος κάπου εκεί κάτω από τήν πολιτική του κόμματος, προκαλεί κάθε τόσο αυτές τίς τραγικές για τό κίνημα και τό λαό μας κρίσεις...».

Υπάρχει πραγματικά αυτός ό νόμος; Ναι, υπάρχει, και δέν είναι καθόλου «κρυμμένος». Τόν προσδιορίζει μέ σαφήνεια ό ίδιος ό Ζαχαριάδης. Στην 7η Όλομέλεια, τό 1950, δηλώνει άπερίφραστα: «Γιά μάς, οι αποφάσεις και υποδείξεις του Μπολσεβίκικου Κομμουνιστινού Κόμματος είναι νόμος».

Αυτός άκριβώς ό νόμος είναι πού βρίσκεται κρυμμένος πίσω από τά μεγάλα «λάθη». Πίσω από τό Λίβανο και τήν Καζέρτα, πίσω από τό Δεκέμβρη, τή Βάρκιζα και τόν Έμφύλιο.

Άς προσπαθήσουμε νά τόν άνιχνεύσουμε.

ΛΙΒΑΝΟΣ - ΚΑΖΕΡΤΑ

Τό καλοκαίρι τοῦ 1944 τό ΚΚΕ εἶναι παντοδύναμο. Μέ ἐξαίρεση τήν Ἡπειρο, ὅπου δεσπόζει ὁ ΕΔΕΣ, σ' ὅλη τήν υπόλοιπη Ἑλλάδα κυριαρχεῖ ὁ ΕΛΑΣ, ὁ «ἀτσάλινος βραχίονας» τοῦ ΚΚΕ. Κι ὅμως, αὐτήν ἀκριβῶς τήν περίοδο, σπεύδει καί ὑπογράφει τίς συμφωνίες τοῦ Λιβάνου καί τῆς Καζέρτας, ὑπογράφει δηλαδή μόνο του τήν καταδίκη του.

Μέ τή συμφωνία τοῦ Λιβάνου, τόν Μάη τοῦ '44, ἀποδέχεται τό σχηματισμό κυβέρνησης «Ἐθνικῆς Ἐνότητος» ὑπό τόν Γεώργιο Παπανδρέου· παραχωρεῖ οὐσιαστικά τήν ἐξουσία στήν κυβέρνηση τοῦ Καίρου. Ἀκριβέστερα στούς Ἄγγλους, δεδομένου ὅτι ἡ κυβέρνηση τοῦ Καίρου ἦταν διορισμένη ἀπό τούς Ἄγγλους. Καί μέ τή συμφωνία τῆς Καζέρτας, τόν Σεπτέμβρη τοῦ ἴδιου χρόνου, δέχεται νά μπεῖ ὁ ΕΛΑΣ ὑπό τίς διαταγές τοῦ Ἄγγλου «Στρατηγοῦ Διοικοῦντος τάς ἐν Ἑλλάδι Δυνάμεις», ρίχνει δηλαδή τόν Ἑλληνικό Λαϊκό Ἀπελευθερωτικό Στρατό στά χέρια τῶν Ἄγγλων...

Γιατί ὑπέγραψαν οἱ Σιάντος - Ἰωαννίδης τίς συμφωνίες αὐτές; Τί τούς ὑποχρέωνε;

Πολλοί μίλησαν γιά ἀνικανότητα καί ἔλλειψη πολιτικῆς πείρας τῶν ἡγετῶν τοῦ ΚΚΕ. Ἄλλοι, ἀργότερα, μίλησαν ἀκόμα καί γιά προδοσία. Ὅπως ἀποδεικνύεται, ἡ ἀλήθεια εἶναι ἐντελῶς διαφορετική. Οἱ

Σιάντος - Ίωαννίδης έφτασαν στό Λίβανο καί στήν Καζέρτα γιατί έκεΐ όδηγοῦσαν λογικά οί άποφάσεις του 7ου Συνεδρίου τής Κ.Δ. καί γιατί αὐτές ήταν οί σαφεΐς έντολές τών σοβιετικῶν.

Όπως προκύπτει από διάφορα στοιχεΐα, μέ τήν έναρξη τής κατοχής (ΐσως καί νωρίτερα) καί γιά ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα, ή έπαφή μέ τήν ΚΔ εΐχε χαθεΐ. Τό θέμα προβλημάτιζε σοβαρά τούς ήγέτες του ΚΚΕ πού, μέσ' στήν εύθυνοφοβία τους, ένιωθαν έντονη τήν ανάγκη συγκεκριμένων όδηγιῶν καί κατευθύνσεων από τό κέντρο.

Ό Γιάννης Ίωαννίδης, στό σημεΐο αυτό τουλάχιστον, εΐναι άπολύτως σαφής. Στήν πρώτη συνάντησή του μέ τόν Σιάντο μετά τήν απόδρασή του από τό νοσοκομεΐο τής Πέτρας τόν Ιούλιο του 1942, αυτό άκριβῶς τό ζήτημα θέτει. Λέει στίς «Άναμνήσεις» του (σελ. 126):

«Μόλις έφτασα στήν Άθήνα ρώτησα τόν Σιάντο αν έχουμε έπαφή μέ τήν ΚΔ. Μοῦ εΐπε ότι δέν έχουμε. Κάναμε τίποτα, ρωτάω, γιά ν' άποκτήσουμε έπαφή; Δέν κάναμε τίποτα, μοῦ λέει. Χωρίς έπαφή μέ τήν Κ.Δ., δουλειά σωστή δέν θά κάνουμε...».

Ή τελευταία αυτή φράση τά λέει όλα. «Χωρίς έπαφή μέ τήν ΚΔ δουλειά σωστή δέν θά κάνουμε». Μ' άλλα λόγια: «Μόνονι μας δέν μπορούμε νά κάνουμε τίποτα. Μόνο εκτελώντας τίς σοβιετικές όδηγίες καί έντολές μπορούμε νά εΐμαστε βέβαιοι γιά τήν πορεία μας...»

Άποκαλυπτικότερη όμολογία άνικανότητας καί

εξάρτησης δέν θά μπορούσε νά υπάρξει. "Ας μή τούς άδικοῦμε όμως. Έκείνη τήν έποχή δέν ήταν οί μόνοι. Όλοι μας τότε πιστεύαμε άκράδαντα στό άλάθητο τών σοβιετικῶν ήγετῶν. Ήταν γιά μās άδιανόητο ότι μπορούσε ποτέ νά κάνουν λάθος αὐτοί, πού, έξοπλισμένοι μέ τήν «άθάνατη μαρξιστική - λενινιστική διδασκαλία», καθοδηγοῦσαν νικηφόρα τό παγκόσμιο προλεταριάτο.

Δέν προκαλεΐ συνεπῶς έκπληξη τό γεγονός ότι έπίμονες καί άγωνιώδεις ήταν οί προσπάθειες τών ήγετῶν του ΚΚΕ νά άποκαταστήσουν έπαφή μέ τήν Κ.Δ., δηλαδή μέ τήν σοβιετική ήγεσία.

Στά πλαίσια τών προσπαθειῶν αὐτῶν έντάσσεται καί ή άποστολή του Τζήμα στό στρατηγεΐο του Τίτο. "Αν δέν μπορούσαν νά έχουν άμεση έπαφή μέ τή Μόσχα, ας εΐχαν τουλάχιστον έμμεση. Φαίνεται όμως πώς καί ή προσπάθεια αυτή άργησε νά εύοδωθεΐ. Ό Τέμπο μās πληροφορεΐ πώς τό καλοκαίρι του '43 ό Σιάντος του ζήτησε νά τούς φέρει σ' έπαφή μέ τήν Κόμιντερν στή Μόσχα. Τό πράγμα, εΐπε, ήταν τεχνικά δύσκολο. Μέσω του Τίτο έγινε ενέργεια αλλά ή πρώτη έπαφή τής ελληνικής ήγεσίας μέ τή σοβιετική ήγεσία πραγματοποιήθηκε τόν Φεβρουάριο του 1944. (Β. Μαθιόπουλου: Ή Ελληνική Άντίσταση καί οί «Σύμμαχοι». Πρόλογος).

Άν ή πρώτη έμμεση έπαφή μέ τή Μόσχα πραγματοποιεΐται τόν Φεβρουάριο του 1944, άμεση καί συνεχής έπαφή άποκαθίσταται τόν Ιούλιο του 1944 μέ τήν άφιξη στα βουνά τής Έλεύθερης Ελλάδας τής σοβιετικής στρατιωτικής άποστολής. Αυτό δέν σημαίνει

βέβαια πώς ως τότε οί ἡγέτες τοῦ ΚΚΕ ἦταν μόνοι καί ἀβοήθητοι στή δράση τους καί πώς ἔπαιρναν «στά τυφλά» τίς ἀποφάσεις τους. Ὑπῆρχαν, κατ' ἀρχήν, οί καθημερινές ἐκπομπές τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ τῆς Μόσχας. Καί, ως σταθερός «ὁδηγός δράσης», ὑπῆρχαν οί ἀποφάσεις τοῦ 7ου Συνεδρίου τῆς Κ.Δ. πού συνήλθε στή Μόσχα τόν Ἰούλιο τοῦ 1935.

Μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ Συνεδρίου αὐτοῦ, ὁ Στάλιν ἔκανε μίαν ἀπότομη στροφή. Ὁ ἐπερχόμενος κίνδυνος ἀπό τόν φασιστικό Ἄξονα τόν ὑποχρέωνε νά ἐγκαταλείψει τήν «ἐπαναστατική» φρασεολογία καί τήν τυχοδιωκτική πολιτική του, πολιτική πού θεωροῦσε τά σοσιαλιστικά καί σοσιαλδημοκρατικά κόμματα «κυματοθραύστη» τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί «ὑπηρετές» τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Ἡ σκληρή πραγματικότητα τόν ὑποχρέωνε νά διαπιστώσει ὅτι ἀκριβῶς αὐτά τά κόμματα, πού μέχρι χθές κατηγοροῦσε, ἦταν οί «φυσικοί» του σύμμαχοι γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς χιτλερικής ἀπειλῆς. Τά ΚΚ σ' ὄλο σχεδόν τόν κόσμο παρέμεναν ἀσημαντες μειοψηφίες, ἀνίκανες ν' ἀποτελέσουν σοβαρό ἀνάχωμα στή ναζιστική πλημμυρίδα. Μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ 7ου Συνεδρίου τῆς Κ.Δ., ὁ Στάλιν ἔβαζε στά ΚΚ αὐτό ἀκριβῶς τό καθῆκον: Νά ἀγωνιστοῦν γιά τήν «ἐνότητα ὅλων τῶν ἀντιφασιστικῶν δυνάμεων» καί τήν πολιτική ἐκφρασή της, τό «Λαϊκό Μέτωπο».

Μέ τήν ἔναρξη τῆς γερμανικῆς εἰσβολῆς καί σ' ὄλη τή διάρκεια τῆς κατοχῆς, στό καθῆκον αὐτό προσπάθησε ἐπιμελῶς νά ἀνταποκριθεῖ τό ΚΚΕ. Ἀποτελεσμα ἡ ἴδρυση τοῦ ΕΑΜ, τῆς ΕΠΟΝ καί τῶν ἄλλων «ἐνι-

αιομετωπικῶν» ὀργανώσεων. Ταυτόχρονα, ὁμως, τό ΚΚΕ εἶχε καί ἕνα ἄλλο θεμελιώδες καθῆκον: Νά προετοιμάσει τούς ὄρους γιά τήν, σέ εὐθετο χρόνο, κατάληψη τῆς ἐξουσίας. Ἡ κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἦταν ὄρος ἀπαράβατος γιά τόν «θρίαμβο τοῦ σοσιαλισμοῦ» καί στήν πατρίδα μας, πού ἀποτελεῖ ἄλλωστε καί τόν λόγο ὑπαρξης τοῦ ΚΚΕ.

Τά δύο καθήκοντα ἀλληλοσυγκρούονταν. Ἀπό τή μία ἔπρεπε νά ἐπιτευχθεῖ ἡ εὐρύτερη δυνατή ἐνότητα ὅλων τῶν ἀντιφασιστικῶν καί δημοκρατικῶν δυνάμεων, ὀλόκληρου τοῦ Λαοῦ. Καί ἀπό τήν ἄλλη νά ἐξουδετερωθοῦν καί νά συντριβοῦν ὅλες ἐκεῖνες οί δυνάμεις πού θά μπορούσαν ν' ἀποτελέσουν ἐμπόδιο στήν πορεία τοῦ ΚΚΕ πρὸς τήν ἐξουσία.

Ἡ ἀντιφατικότητα τῶν καθηκόντων ἐξηγεῖ καί τήν ἀντιφατικότητα τῆς πολιτικῆς: Ἐπίμονες προσπάθειες γιά συνεργασία καί ἐνότητα καί ταυτόχρονα πόλεμος κατά τοῦ ΕΔΕΣ, ἐξόντωση τοῦ Ψαρροῦ καί τῆς ὁμάδος του, διαβολή καί συντριβή ὅλων τῶν ἐθνικιστικῶν ἀντιστασιακῶν ὀργανώσεων, μονοπώληση μέ κάθε τρόπο τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης.

Παραβιάζει «ἀνοικτάς θύρας» ὅποιος προσπαθεῖ σήμερα νά ἀποδείξει ὅτι ὁ Λίβανος καί ἡ Καζέρτα ὑπῆρξαν ἀποτέλεσμα σοβιετικῶν ἐντολῶν καί ὑποδείξεων. Τά ὑπάρχοντα ἱστορικά στοιχεῖα καί οί προσωπικές μαρτυρίες τῶν πρωταγωνιστῶν δέν ἐπιτρέπουν καμμιά ἀμφιβολία. Διακεκριμένοι ἱστορικοί τῆς Ἀριστερᾶς, ἀγωνιστές οί ἴδιοι τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης, ἀναγνωρίζουν «εὐθαρσῶς» τήν ἱστορική ἀλήθεια.

Ὁ Α. Κέδρος, στό δίτομο ἔργο του «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ 40-44», ἐπικαλούμενος πλήθος ἀδιάφευστα στοιχεῖα, μεταξύ τῶν ὁποίων καί τή μουσική ἀλληλογραφία Στάλιν - Τσώρτσιλ, συμπεραίνει:

«Μ' ὄλο πού τά ντοκουμέντα τά σχετικά μ' αὐτή τήν κεφαλαιώδη στιγμή τῆς Ἱστορίας τῆς Σύγχρονης Ἑλλάδας δέν εἶναι ἀκόμη γνωστά, ὁ ἱστορικός διαθέτει σήμερα ἐπαρκή στοιχεῖα γιά νά βεβαιώσει ὅτι ἡ συνθηκολόγηση τῆς Ἀντίστασης μπροστά στήν Ἑλληνική Κυβέρνηση τοῦ Καΐρου (μπροστά στή Βρετανική ἀδιαλλαξία) δέν ἀποφασίστηκε στό ἑλληνικό ἀντάρτικο, ἀλλά ἀλλοῦ, στή Μόσχα!...».

(Τ. Β' σελ. 167-168)

Στό ἴδιο συμπέρασμα καταλήγει καί ὁ Παῦλος Νεφελούδης. Στό βιβλίο του «ΣΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΚΑΚΟΔΑΙΜΟΝΙΑΣ», σελ. 243-244, γράφει:

«Ἐν πάση περιπτώσει, ἀπ' ὄλα τά μέχρι σήμερα γνωστά δεδομένα, τό συμπέρασμα πού βγαίνει, ὅσο κι ἂν αὐτό προκαλεῖ "ἠλεκτροσόκ" σ' ὀρισμένους ἐπαναστάτες, εἶναι ὅτι ἡ Σοβιετική Ἐνωση θυσίασε τόν Ἑλληνικό Λαό, τό ἔπος τῆς ἀντίστασής του ἐνάντια στούς κατακτητές καί τό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα, στό βωμό τῆς ἐξυπηρέτησης τῶν γενικώτερων συμφερόντων της (ἀνταλλαγή μέ τή συνοριακή Πολωνία), καί στό ὄνομα "τῆς ὑποταγῆς του μερικοῦ στό γενικό συμφέρον τῆς ἐπανάστασης»...

Καί ὁ Τ. Βουρνᾶς ὑπογραμμίζει:

«Καί ἡ συμφωνία τοῦ Λιβάνου καί ἡ Καζέρτα εἶναι προϊόντα σοβιετικῶν πιέσεων ἐπί τῆς ἑλληνικῆς ἡγεσίας τῆς Ἀριστερᾶς καί εἶναι ματαιοπονία νά ἀναζητοῦνται ἀλλοῦ οἱ εὐθύνες, ὅταν μάλιστα ἐπισημαίνεται στό ἱστορικό ὑλικό ἡ διαμετρική ἀντίθεση μεταξύ ἀρχικῶν ἀποφάσεων τῆς ἡγεσίας καί τελικῶν πραγματώσεων, πού κατέληξαν στό Λίβανο, τήν Καζέρτα καί τή Βάρκιζα, τήν αἱματηρή αὐτή αὐλαία τῶν Δεκεμβριανῶν καί ἀφετηρία τοῦ Ἐμφυλίου...».

(Τ. Βουρνᾶ, «Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ», σελ. 6)

Πράγματι, ὅπως εὐστοχα παρατηρεῖ ὁ Βουρνᾶς, ὑπάρχει μιά «διαμετρική ἀντίθεση μεταξύ ἀρχικῶν ἀποφάσεων τῆς ἡγεσίας καί τελικῶν πραγματώσεων». Οἱ ἡγέτες τοῦ ΚΚΕ πῆγαν στό Λίβανο γιά νά ὑπογράψουν μία ἰσότιμη συμφωνία κι ὄχι νά παραδοθοῦν ἀμαχητί. Θυελλῶδεις ὑπῆρξαν οἱ ἀντιδράσεις καί μέσα στούς κόλπους τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ ὅταν ἔγιναν γνωστοί οἱ ὄροι τῆς συμφωνίας. Τό Μακεδονικό Γραφεῖο, μέ ἐπικεφαλῆς τόν Μάρκο, κατήγγειλε ἀνοικτά ὡς προδοτική τή συμφωνία τοῦ Λιβάνου.

Κάτω ἀπό τή γενική κατακραυγή, ὁ Ἰωαννίδης καλεῖ ἔκτακτη ὀλομέλεια τῆς ΚΕ. Πολλά ἔχουν γραφεῖ γιά τή «δραματική» αὐτή Ὀλομέλεια πού συνῆλθε στά Πετρίλια σίς 28-29 Ἰουλίου 1944. Ὁ Μπαρτζώτας ἀφηγεῖται πώς ὁ Σιάντος στήν Ὀλομέλεια αὐτή:

«... ἔφτασε στή συμφωνία τοῦ Λιβάνου, ἔκανε κριτική γιά τόν τρόπο πού χειρίστηκε τό ζήτημα ἡ ἀντιπροσωπεία μας καί ἐξαπέλυσε μία προσωπική ἐπίθεση ἐνάντια στόν Π.

Ροῦσο (ἦταν κατακόκκινος ἐκείνη τή στιγμή ὁ Σιάντος ἀπό τό θυμό του), λέγοντας ὅτι γιά τήν ὑπογραφή τοῦ συμφώνου τοῦ Λιβάνου (καί τήν παραβίαση τῶν ἐντολῶν πού πήρε ἀπό τό ΠΓ τῆς ΚΕ), ἔπρεπε νά περάσει ἀπό στρατοδικεῖο καί νά ἐκτελεστεῖ! Τότε πετάχτηκε ἔξαλλος ἀπό τή θέση του ὁ Γιάννης Ζεῦγος καί μέ σηκωμένες τίς τρίχες τοῦ κεφαλιοῦ του φώναξε: Αὐτή τή στιγμή πρέπει κιόλας νά τουφεκικοτεῖ! Μείναμε ὅλοι ἐκπληκτοί ἀπό τή στάση αὐτή τοῦ συχνά Ὀλύμπιου καί μειλίχιου Ζεύγου.

... Ποιός μπορούσε νά φανταστεῖ τότε, ὅτι ὕστερα ἀπό δύο μήνες ὁ Γ. Ζεῦγος θά ὑπέγραφε τή συμφωνία τῆς Καζέρτας!».

Ἀλήθεια, ποιός μπορούσε νά τό φανταστεῖ; Ὅλοι κατεδίκαναν κατά τόν πιό ἔντονο τρόπο τή συμφωνία. Μέ μόνη ἐξαίρεση τόν Ἰωαννίδη, πού, κατά τόν Μπαρτζώτα:

«Κατέκρινε τό χειρισμό τῆς ἀντιπροσωπείας (Ροῦσος - Πορφυρογένης). Δέν ἔβαλε ζήτημα καταγγελίας τῆς συμφωνίας. Ἐπέκρινε τούς συντρόφους τῆς Μακεδονίας πού κατέκριναν δημόσια τή συμφωνία τοῦ Λιβάνου...».

Παρά ταῦτα, ὄχι μόνο δέν καταγγέλθηκε ἡ συμφωνία τοῦ Λιβάνου, ἀλλά σέ δύο μήνες ὑπογράφεται καί ἡ συμφωνία τῆς Καζέρτας, τήν ὁποία, κατά τόν Μπαρτζώτα πάντοτε, πρῶτος ἀνεκοίνωσε περιχαρῆς στούς δημοσιογράφους ὁ κατοχικός πρωθυπουργός Ἰω. Ράλλης! Καί τήν ὁποία τό κλιμάκιο τοῦ ΠΓ στήν Ἀ-

θήνα (ὁ ἴδιος ὁ Μπαρτζώτας δηλαδή...) κατήγγειλε μέ προκήρυξη σάν προβοκάτσια! Τί μεσολάβησε; Ποιός φταίει γιά ὅλ' αὐτά; Ποιός εἶναι ὁ μέγας ἐνοχος; Τό δραματικό αὐτό ἐρώτημα θέτει σέ ἀνύποπτο χρόνο ὁ Βλαντάς, ὅταν ἦταν ἀκόμα κορυφαῖο ἠγετικό στέλεχος τοῦ ΚΚΕ, πιστός καί ἀφοσιωμένος συνεργάτης τοῦ Ζαχαριάδη, καθαρόαιμος λενινιστής - σταλινιστής. Στήν Πέμπτη εὐρεία Ὀλομέλεια τῆς ΚΕ, τόν Δεκέμβρη τοῦ 1955, εἶπε μεταξύ τῶν ἄλλων:

«... Τόν Ἀπρίλη - Μάη 1944 συνήλθε στό χωριό Κορυσχάδες Εὐρυτανίας τό Ἐθνικό Συμβούλιο (Ἐθνικοαπελευθερωτική Βουλή). Κατά τήν διάρκεια τῶν ἐργασιῶν του, μάθαμε πώς ἡ ἀντιπροσωπεία μας στό Λίβανο ἔκλεισε προδοτική συμφωνία. Τό ΠΓ τοῦ κόμματός μας ὀργάνωσε συνεδρίαση τῶν μελῶν τῆς ΚΕ πού παραβρίσκονταν σάν βουλευτές στό Ἐθνικό Συμβούλιο. Ἐκεῖ ὁ Σιάντος χαρακτήρισε προδοσία τή συμφωνία τοῦ Λιβάνου καί προτείνει ν' ἀποφασιστεῖ ἡ ἀποκήρυξή της καί νά μπεῖ τό ζήτημα στό Ἐθνικό Συμβούλιο. Καί ὁ Παρτσαλίδης πρότείνει μόλις γυρίσει ἡ ἀντιπροσωπεία μας ἀπό τό Λίβανο, νά περάσει ἀπό τό Στρατοδικεῖο γιά προδοσία. Καί οἱ δύο προτάσεις ψηφίστηκαν ὁμόφωνα. Τό τί ἔγινε μετὰ εἶναι γνωστό. Δέν πέρασε πάνω ἀπό μήνας καί ἡ συμφωνία τοῦ Λιβάνου ἔγινε ἐπίσημη γραμμή μας. Ρωτάω: Ποιός ἄλλαξε τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ μας καί τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου; Οὔτε ἡ ΚΕ οὔτε τό Ἐθνικό Συμβούλιο ξανασυζήτησε αὐτό τό ζήτημα. Ὁ Ἰωαννίδης πρέπει νά πεῖ στό Κόμμα ποιός ἄλλαξε αὐτή τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ μας καί τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου. Εἶναι φανερό πώς τήν ἄλ-

λαξαν οί Σιάντος - Ίωαννίδης. Μήπως αυτό δέν εἶναι προδοσία καί τσαλαπάτημα τῶν καθοδηγητικῶν ὀργάνων τοῦ Κόμματος, μά καί τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου;»

Τήν ἀπάντηση δίνουν οἱ ἴδιοι οἱ πρωταγωνιστές. Οἱ Π. Ροῦσος καί Γ. Ίωαννίδης. Ὁ πρῶτος, μετά τή Διάσκεψη τοῦ Λιβάνου ἦρθε σέ ἐπαφή μέ τή σοβιετική πρεσβεία στό Κάιρο. Στήν ἐκθεσή του πρός τό ΠΓ γράφει:

«Σέ προσωπική ἐπαφή μέ τόν πρεσβευτή τῆς ΕΣΣΔ δέν κατορθώσαμε νά ῥθοῦμε. Ζητήσαμε ἄν εἶναι δυνατό νά ἔχουμε τήν ἀποψη τῆς Σοβιετικῆς Κυβέρνησης πάνω στά ἑλληνικά ζητήματα ἀπό τόν πρῶτο σύμβουλο τῆς πρεσβείας. Μετά 10 περίπου μέρες, δηλαδή ἓνα μήνα μετά τή λήξη τῆς Διάσκεψης τοῦ Λιβάνου καί μιά βδομάδα μετά τήν ἀναχώρηση τοῦ Μιλτιάδη, ὁ σύμβουλος μέ κάλεσε καί μοῦ ἔκανε τήν ἀκόλουθη ἀνακοίνωση:

Ἡ Σοβιετική Κυβέρνηση δέν ἀπάντησε ἐπί τοῦ θέματος. Ὁ πρεσβευτής ὅμως σᾶς διαβιβάζει τήν ἀκόλουθη προσωπική του γνώμη. α) Ἡ συμφωνία τοῦ Λιβάνου ἀνταποκρίνεται πρός τή σημερινή κατάσταση τῶν πραγμάτων. β) Ἡ στάση τῆς ἀντιπροσωπείας σας εἶναι ἡ σωστή. γ) Πρέπει νά μπεῖτε στήν Κυβέρνηση καί δ) Νά φροντίσετε νά γίνει γνωστή ἡ γνώμη αὐτή στά βουνά...».

Αὐτή ἦταν ἡ θέση τῆς Σοβιετικῆς Κυβέρνησης, ἔστω κι ἄν διαβιβάζεται ὡς «προσωπική γνώμη» τοῦ πρεσβευτή. Ὡς ἐάν εἶναι δυνατόν νά ὑπάρχει προσωπική γνώ-

μη σέ τέτοια κρίσιμα θέματα... Καί αὐτή ἦταν ἡ πρώτη ψυχρολουσία γιά τούς ἡγέτες τοῦ ΚΚΕ. Ὅμως τό καιριο πλήγμα ἦρθε ἀπ' ἄλλοῦ: Ἀπό τή σοβιετική στρατιωτική ἀποστολή πού ἔφθασε στά βουνά τῆς Ἐλεύθερης Ἑλλάδας στά τέλη Ἰουλίου 1944. Καί ἡ ὁποία ἦταν οτιδήποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό στρατιωτική. Ἦταν, ὅπως ἀποδεικνύεται, καθαρά κομματική ἀποστολή, ἐπιφορτισμένη ἀπό τόν Στάλιν νά «καθοδηγεῖ» τό ΚΚΕ καί νά ἐλέγχει «ἐπί τόπου» τήν ἐφαρμογή τῶν ἐντολῶν καί τῶν ὁδηγιῶν του.

Ἄναφερόμενος στήν ἄφιξη τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς ὁ Ίωαννίδης, στίς «Ἀναμνήσεις» του, σελ. 248, λέει:

«Ὡσοῦ ἀποφάσισαν νά μᾶς στείλουν τή Στρατιωτική Ἀποστολή. Ἡ στροφή τῶν πραγμάτων ἦταν πιά καθαρή. Μᾶς τή στείλαν στά τέλη τοῦ Ἰούλη 1944. Τότε ἔφτασαν καί ἦταν κουμπωμένοι μέχρι ἐκεῖ πού δέν παίρνει. Κατάλαβες; Μαζί τους εἶχαν καί τόν Βαβούδη πού ἐγώ τόν καθοδηγοῦσα στόν Πειραιά καί τόν γνώριζα πολύ καλά ἀπό τό 1929 ἀκόμα...».

Ὅπως προκύπτει ἀπό τά λεγόμενα τοῦ ἴδιου τοῦ Ίωαννίδη, καμμιά συζήτηση γιά θέματα στρατιωτικοῦ ἐνδιαφέροντος δέν ἔγινε μέ τήν ὑποτιθέμενη αὐτή στρατιωτική ἀποστολή. Οἱ συζητήσεις ἀφοροῦσαν καθαῶς πολιτικά θέματα. Ὁ Ίωαννίδης στό σημεῖο αὐτό εἶναι ἀποκαλυπτικός καί εἰλικρινής. Ἡ συμφωνία τοῦ Λιβάνου, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ἀποτέλεσε τό κύριο θέμα τῶν συζητήσεων. Λέει ὁ Ίωαννίδης:

...Πρίν ακόμα βάλω ἐγώ τό ζήτημα γιά τόν Ζαχαριάδη, μάς θέσαν αὐτοί τό ζήτημα γιατί ἀνακαλέσαμε τούς ἀντιπροσώπους μας ἀπό τόν Λίβανο.

... Τότε ὁ Τσερνίτσεφ, ὄχι ὁ Ποπώφ πού ἦταν στρατιωτικός ἀλλά ὁ Τσερνίτσεφ, πού εἶχε τό ψευδώνυμο Νικολάου καί παλιότερα δούλευε στή Σοβιετική πρεσβεία τῆς Ἀθήνας, μοῦ λέει: «Καί τί ἔχετε ὑπόψη σας, νά πολεμήσετε ἐναντία στούς Ἑγγλέζους;»

Τοῦ λέω ὅτι ἂν παρουσιαστεῖ ἀνάγκη φυσικά θά πολεμήσουμε καί μέ τούς Ἑγγλέζους.

Μοῦ κάνει ἓνα μορφασμό πολύ χαρακτηριστικό. Τί ἐσήμαινε αὐτό; Ἀποδοκιμασία τῆς ἀπάντησής μου. Ἐγώ ἐκείνη τή στιγμή τά ἔχασα. Εἶδα ὅτι ἀποδοκιμάζομαι. Ὁ Τσερνίτσεφ δέν μπορεῖ νά σοῦ πεῖ κάνε αὐτό ἢ ἐκεῖνο. Σέ καμμιά περίπτωση. Ἀλλά ὁ μορφασμός του ἔλεγε καθαρά: Τί μοῦ λές τώρα ἐσύ; Στραπάτσο. Καί ἦταν παραμονές τῆς συνεδρίασης τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἄντε τώρα νά βρεῖς ἄκρη...

... Αὐτός ὁ μορφασμός ἐμένα μέ ἔκανε ἄνω-κάτω. Καί αὐτό κατά κύριο λόγο μάς ἐξανάγκασε νά ἀποφασίσουμε νά δεχτοῦμε τή συμφωνία τοῦ Λιβάνου καί νά στείλουμε τούς ὑπουργούς μας στήν Κυβέρνηση... (Σέλ. 250-251).

Ἕνας μορφασμός, λοιπόν, στάθηκε ἰκανός νά ὀδηγήσει τό μεγαλειώδες κίνημα τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης στή συνθηκολόγηση καί στήν ἦττα!

Δέν μπορῶ νά κατακρίνω τόν Ἰωαννίδη γιατί «συνεμορφώθη πρὸς τὰς ὑποδείξεις». Εἶναι βέβαιο ὅτι

καί ἔγω καί ὄλοι μας τό ἴδιο θά κάναμε. Ἦταν τόσο ἀπόλυτη καί τυφλή ἡ ἐμπιστοσύνη μας στό ἀλάθητο τῆς σοβιετικῆς ἡγεσίας! Τό θέαμα ὡστόσο ἑνός ἡγέτη πού, κατά τήν ἴδια του ἔκφραση, γίνεται ἄνω - κάτω καί τά χάνει μπροστά στό μορφασμό ἑνός κάποιου Τσερνίτσεφ, εἶναι ἐξόχως ἀποκαρδιωτικό, ἐξοργιστικό, καί ἀποκαλυπτικό συνάμα. Ἀποκαλύπτει πόσο χαμηλό ἦταν τό πολιτικό καί ψυχικό ἀνάστημα τῶν ἀνθρώπων πού παρίσταναν τούς ἡγέτες τοῦ λαϊκοῦ κινήματος, τά μεγάλα ἐκεῖνα χρόνια. Πόσο κομπλεξικοί καί ἀσπόνδυλοι ἦσαν. Καί τό χειρότερο σ' ὅλη αὐτή τήν ἱστορία εἶναι ὅτι οἱ «ἡγέτες» μας εἶχαν μεσάνυχτα γιά τά τεκταινόμενα. Ὅλα εἶχαν γίνει καί εἶχαν ἀποφασιστεῖ πίσω ἀπό τήν πλάτη τους. Οἱ σοβιετικοί δέν θεώρησαν σκόπιμο νά τούς ποῦν ἔστω καί μία λέξη.

Στίς «Ἀναμνήσεις» του ὁ Ἰωαννίδης (σελ. 248), μιλώντας γιά τίς συζητήσεις πού εἶχε μέ τή σοβιετική ἀποστολή, λέει:

«... Τούς κατατοπίσαμε γιά ὅλα ἀπό τήν πρώτη στιγμή. Μ' αὐτό μπορούσαν νά δοῦν καί ἔβλεπαν τήν εἰλικρίνειά μας. Παρ' ὅλα αὐτά αὐτοί δέν ἤθελαν νά ἀναλάβουν καμμιά ὑποχρέωση. Δέν ἦταν πιά ὅτι δέν μάς εἶχαν ἐμπιστοσύνη. Ἀλλά ἦταν ὅτι ἤξεραν πῶς τήν Ἑλλάδα τήν εἶχαν ἀναλάβει ὑπό τήν ἐπιτροπή τους οἱ Ἄγγλοι. Τό ξέραν αὐτό καί τί νά μάς ποῦν. Δέν μπορούσαν νά μάς τό ποῦν. Δέν μπορούσαν νά μάς τό ποῦν...».

Ποῖόν προσπαθεῖ νά πείσει μέ τή διπλή αὐτή κραυγή ὁ Ἰωαννίδης; Τούς ἄλλους ἢ τόν ἑαυτό του; Τί

ἀκριβῶς ἐννοεῖ μέ τό «δέν μπορούσαν νά μᾶς τό ποῦν»;
Γιατί «δέν μπορούσαν νά μᾶς τό ποῦν;»

Δύο εἶναι οἱ πιθανές ἐκδοχές: Μᾶς ξεπούλησαν τόσο ἀδιάντροπα στούς Ἑγγλέζους, ἐμπορεύτηκαν τόσο αἰσχρά τούς ἀγῶνες, τίς θυσίες καί τά ὄραματα ἑνός ὀλόκληρου λαοῦ πού, φυσικά, δέν τολμοῦσαν νά τό ὁμολογήσουν.

Ἡ ἐρμηνεῖα αὐτή δέν φαίνεται καί τόσο πιθανή. Ὡς «γνήσιος» μαρξιστής - λενινιστής καί πραγματικός «μπολσεβίκος» ὁ Ἰωαννίδης δέν θά μπορούσε ποτέ νά διατυπώσῃ, ἔστω καί ἐμμέσως, τόσο βαρειές κατηγορίες κατά τῶν ἡγετῶν τοῦ «τιμημένου» Κ.Κ.Σ.Ε. Πιθανότερη εἶναι μιᾶ ἄλλη ἐρμηνεῖα: Ἡ μοίρα ἑνός λαοῦ, ἡ μοιρασιά σέ σφαῖρες ἐπιρροῆς, εἶναι θέματα «ὑψηλῆς πολιτικῆς» καί μᾶς δέν μᾶς πέφτει λόγος. Δέν μπορούσαν νά κάτσουν οἱ Σοβιετικοί νά μᾶς δώσουν ἀναφορά τί συζήτησαν καί τί ἀποφάσισαν μέ τούς Ἕλληνας.

Ἄν αὐτή εἶναι ἡ σωστή ἐρμηνεῖα, τότε ἔχουμε μπροστά μας τήν κυνικώτερη ὁμολογία ἐθελοδοουλείας καί ὑποτελείας.

Ο ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ

Γιατί ἔγινε ὁ Δεκέμβρης; Γιατί μετά τό Λίβανο καί τήν Καζέρτα, καί ἐνῶ ὅλα ἔδειχναν πώς βαδίζαμε πρὸς ὁμαλές καί εἰρηνικές ἐξελίξεις, αὐτή ἡ ἄγρια σύγκρουση, σέ μία κρίσιμη στιγμή τοῦ Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου;

Γιατί αὐτή ἡ φοβερή αἱματοχυσία, πού μπορούσε συνάμα νά κλονίσει τήν ἴδια τή συνοχή τῆς ἀντιχιτλερικής συμμαχίας, μέ ἀπρόβλεπτες καί ἀπροσδιόριστες συνέπειες;

Ἐπὶ τῆς ἐπίσημης ἐκδοχῆς. Ἡ μία τῆς Δεξιᾶς, πού ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Δεκέμβρης ἦταν ἕνας ἀκόμη αἱματηρός γύρος. Μία ἀποτυχημένη ἀπόπειρα τοῦ ΚΚΕ νά καταλάβῃ τήν ἐξουσία μέ τή δύναμη τῶν ὄπλων, κατά παράβαση τῶν συμφωνιῶν τοῦ Λιβάνου καί τῆς Καζέρτας. Καί ἡ ἄλλη τῆς Ἀριστερᾶς, πού ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Δεκέμβρης ἦταν ἡ «κορωνίδα», τό «διαμάντι» τῆς Ἀντίστασης. Ἡ περήφανη ἀπάντηση τοῦ λαοῦ στήν ὠμή βρεταννική ἐπέμβαση, στήν προσπάθεια τοῦ βρεταννικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ νά ἀλυσσοδέσει τή χώρα μας. Καί οἱ δύο ἐκδοχές «ἀπέχουν παρασάγγες» ἀπό τήν πραγματικότητα. Αὐτό τουλάχιστον λένε τά ὑπάρχοντα ἱστορικά στοιχεῖα καί ἡ κοινή λογική. Ἄς δοῦμε, ὅμως, τά γεγονότα.

Τό κρίσιμο, τό σταυρικό σημεῖο ὅπου συνέκλι-

ναν καί συναιρούνταν οί έκρηκτικές αντίθεσεις τῆς στιγμῆς, ἦταν ὁ ἀφοπλισμός τῶν ἀνταρτικῶν δυνάμεων. Ὁ ἀφοπλισμός, οὐσιαστικά, τοῦ ΕΛΑΣ καί ἡ δημιουργία τακτικοῦ Ἐθνικοῦ Στρατοῦ, ὅπως ὄριζε καί ἡ συμφωνία τοῦ Λιβάνου. ✓

Ἡ Ἀριστερά ἀντιδροῦσε. Καί ἦταν φυσικό νά ἀντιδρᾷ. Ἦξερε πολύ καλά πόσο πιό ἀποτελεσματική εἶναι ἡ «κριτική τῶν ὄπλων» ἀπό «τό ὄπλο τῆς κριτικῆς»... Καταλάβαινε πώς μέ τήν παράδοση τῶν ὄπλων ἔχανε κάθε δυνατότητα νά βάζει τή σφραγίδα τῆς στίς μελλοντικές ἐξελίξεις. Ἡ ἐξουσία γινόταν πιά ὄραμα μακρινό καί ἀπλησίαστο ἢ, μᾶλλον, χανότανε ὀριστικά «στά βάθη τοῦ ὀρίζοντα». Ὡστόσο δέν ὑπῆρχαν πιά περιθώρια. Οἱ μεγάλες ἀποφάσεις ἔπρεπε νά παρθοῦν. Ὁ Γ. Παπανδρέου ἐπέμενε στόν ἀφοπλισμό τοῦ ΕΛΑΣ καί τοῦ ΕΔΕΣ, δέν δεχότανε ὅμως τήν ταυτόχρονη διάλυση τοῦ Ἱεροῦ Λόχου καί τῆς Ὁρεινῆς Ταξιαρχίας, πού ἐπίμονα ζητοῦσε ἡ Ἀριστερά.

Ἐπειτα ἀπό πολύμοχθες διαπραγματεύσεις, οἱ Ἑαμικοί ὑπουργοί πρότειναν μέ τόν Ζεύγο ἕνα συμβιβαστικό σχέδιο: Νά διατηρηθοῦν ἡ Ὁρεινή Ταξιαρχία, ὁ Ἱερός Λόχος καί ἕνα τμήμα τοῦ ΕΔΕΣ καί μία μονάδα τοῦ ΕΛΑΣ ἴση σέ ἀριθμό καί δύναμη πυρός μέ τό ἄθροισμα καί τῶν τριῶν αὐτῶν σωμάτων. Στά «ΕΠΙΣΗΜΑ ΚΕΙΜΕΝΑ τοῦ ΚΚΕ», τόμ. Ε', σελ. 476, ἀναγράφεται συγκεκριμένα: Σέ μία φάση τῶν συνεχιζομένων πάντοτε διαπραγματεύσεων, ἡ Ἑαμική παράταξη μέ τούς Ὑπουργούς Ζεύγο, Σβώλο καί Πορφυρογένη, υπέβαλε ἕνα σχέδιο πού στήν παράγραφο 2 λέγει:

«Θά καταρτισθῆ τμήμα Ἐθνικοῦ Στρατοῦ ἵνα συνεχίση συμβολικῶς τήν συμμετοχήν εἰς τόν κοινόν συμμαχικό ἀγῶνα καί λάβῃ ἐπίσης μέρος, ἂν ἀπαιτηθεῖ, εἰς τās περιοχάς Κρήτης καί Δωδεκανήσου. Εἰς τό τμήμα τοῦτο τοῦ Ἐθνικοῦ Στρατοῦ τό ὁποῖον θά συμβολίξῃ ἐπίσης τήν ἐθνικήν ἐνότητα, θά μετάσχουν ἡ ὑφισταμένη Ὁρεινή Ταξιαρχία, ὁ Ἱερός Λόχος καί τμήμα τοῦ ΕΔΕΣ, καθώς καί μία Ταξιαρχία τοῦ ΕΛΑΣ ἔχουσα δύναμιν ἴσην πρός τό ἄθροισμα τῶν ὡς ἄνω δυνάμεων καί μέ ἴσον ἐξοπλισμόν».

Ὁ Παπανδρέου συμφώνησε ἀμέσως καί κάλεσε μάλιστα γιά τήν ἐπομένη τό ὑπουργικό συμβούλιο προκειμένου νά ὑπογραφεῖ ἡ συμφωνία.

Καί ἐνῶ ὅλα ἔδειχναν πώς ἡ κρίση ἐκτονώνεται, σημειώνεται δραματική ὑποτροπή. Ὁ Ζεύγος, ἀφοῦ πρῶτα παρεκάλεσε νά ματαιωθεῖ ἡ σύγκληση τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, παρουσιάζεται στόν Γ. Παπανδρέου καί ἀνακαλώντας τήν πρόταση πού ὁ ἴδιος εἶχε κάνει, θέτει νέους ὅρους, ἀξιῶνοντας εἰδικώτερα τόν ταυτόχρονο ἀφοπλισμό ὄλων ἀνεξαίρετως τῶν ἐνόπλων σωμάτων.

Πλήρης ὑπαναχώρηση, δηλαδή. Καί τό ὅτι ἐπρόκειτο γιά πλήρη ὑπαναχώρηση δέν εἶναι δική μου αὐθαίρετη διαπίστωση. Τό πιστοποιοῦν διάφορες καί ἀπό διαφορετικές πλευρές μαρτυρίες.

Ἄς δοῦμε τί λένε σχετικά δύο μεγάλα ὀνόματα τῆς Δημοκρατίας. Δύο ὀνόματα πού ὄχι μόνο ἄντεξαν τή δοκιμασία τοῦ χρόνου ἀλλά βγῆκαν πιό λαμπερά. Οἱ Γ. Παπανδρέου καί Π. Κανελλόπουλος.

Ἄναφερόμενος στήν επίσκεψη τοῦ Γιάννη Ζεύγου στό σπίτι του τό ἀπόγευμα τῆς Τρίτης 28 Νοεμβρίου 1944, ὁ Γ. Παπανδρέου γράφει:

«Ὁ Ζεύγος ἐτέλει ὑπό τό κράτος μεγάλης νευρικότητος. Μοῦ ἐδήλωσεν ὅτι τό Κομμουνιστικόν Κόμμα δέν ἀποδέχεται πλέον τήν συμφωνίαν τήν ὁποίαν αὐτός ὁ ἴδιος εἶχε ἐγχειρίσει τήν προηγουμένην, καί ὅτι θέτει νέους ὅρους πρός ἀποδοχήν, μεταξύ τῶν ὁποίων τήν ταυτόχρονον διάλυσιν τῆς Ὁρεινῆς Ταξιαρχίας καί τοῦ Ἱεροῦ Λόχου, τήν ἄμεσον καθιέρωσιν συνοπτικῆς διαδικασίας διά τούς δοσιλόγους, τήν ὑποχρεωτικήν ἔκδοσιν τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων πρό τῆς 10ης Δεκεμβρίου κ.λπ. Κατάπληκτος τοῦ ἐδήλωσα ὅτι πρόκειται περί πλήρους ὑπαναχωρήσεως καί ὅτι ἡ Κυβέρνησις δέν δύναται νά ἀποδεχθῇ τούς νέους ὅρους ἀλλά ἐμμένει εἰς τήν γενομένην συμφωνίαν. Ὁ Ζεύγος τότε εἰς κατάστασιν ἐξάψεως ἔσπευσε νά φύγη, χωρίς κἄν νά μέ ἀποχαιρετήσῃ. Ἀπεκόμισα τήν ἐντύπωσιν, καθώς ἀνεκοίνωσα ἔπειτα εἰς τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον, ὅτι ὁ Ζεύγος εἶχεν ἀποσταλή μέ τήν ἐντολήν νά ἐπιφέρῃ ὅπωςδήποτε τήν ρήξιν». (Ἀπό τό βιβλίον «Ἡ ζωή τοῦ Γ. Παπανδρέου», σελ. 257).

Ὁ Π. Κανελλόπουλος, ἀπαντώντας σέ σχετική ἐρώτηση, λέει μεταξύ τῶν ἄλλων:

«Στίς 27 Νοεμβρίου, πρότειναν οἱ ὑπουργοί τοῦ ΚΚΕ καί τοῦ ΕΑΜ, ἀντί νά ἀποστρατευθοῦν καί νά παραδώσουν τά ὅπλα στίς 10 Δεκεμβρίου ὁ ΕΛΑΣ καί ὁ Ζέρβας, νά διατη-

ρηθεῖ μία μεγάλη μονάδα τοῦ ΕΛΑΣ ἰσοδύναμη μέ τό ἄθροισμα τῆς Γ΄ Ὁρεινῆς Ταξιαρχίας, τοῦ Ἱεροῦ Λόχου καί ἑνός τμήματος τοῦ Ζέρβα. Ὁ Γ. Παπανδρέου τό δέχθηκε ἀμέσως καί ὕστερα τό δεχθήκαμε ἀνεπιφύλακτα καί ὅλοι οἱ ἄλλοι ὑπουργοί. Δέν πέρασαν εἰκοσιτέσσερις ὥρες καί τό ΚΚΕ ὑπαναχώρησε. Στίς 28 Νοεμβρίου, στίς 6 τό ἀπόγευμα, ὁ Ζεύγος, ἀφοῦ εἶχε παρακαλέσει τηλεφωνικῶς νά ἀναβληθεῖ τό ὑπουργικό συμβούλιον πού εἶχε ὀρισθεῖ γιά τήν ὑπογραφή τῆς βαρυσήμαντης αὐτῆς συμφωνίας, ἔφτασε στό σπίτι του Γ. Παπανδρέου καί ἀξίωσε, ἡμουν παρῶν στή συνάντησιν αὐτή, νά διαλυθοῦν, ἐκτός ἀπό τόν ΕΛΑΣ καί τίς δυνάμεις τοῦ Ζέρβα, ἡ Γ΄ Ὁρεινή Ταξιαρχία καί ὁ Ἱερός Λόχος.

Ὁ Γ. Παπανδρέου ἀπέκρουσε ἀμέσως τή νέα αὐτή ἀξίωσι. Συμφώνησα κι ἐγώ ἐνώπιον τοῦ Ζεύγου μαζί του. Εἶχαμε δεχθεῖ νά τιμηθεῖ ὁ ΕΛΑΣ σέ βαθμό ἰσοδύναμο πρός τόν βαθμό τῆς τιμῆς πού θά ἀπονεμόταν σέ ὅλες τίς ἄλλες ἐνοπλες δυνάμεις τοῦ Ἑθνους μαζί. Τί περισσότερο μπορούσαμε νά κάνουμε;»

Καί προσθέτει ὁ Π. Κανελλόπουλος:

«Μπορεῖ νά ἤθελε ὁ Τσώρτσιλ, ἰδιαίτερα μετά τήν διάσκεψη τῆς Μόσχας, 10-20 Ὀκτώβρη 1944, νά ξεκαθαρίσει ἡ κατάσταση στήν Ἑλλάδα μέ δυναμική ἀναμέτρηση πρός τό ΚΚΕ καί τόν ΕΛΑΣ. Ἀλλά μπορῶ νά βεβαιώσω ὅτι δέν τό θέλαμε αὐτό ὁ Γ. Παπανδρέου καί οἱ τότε στενοί συνεργάτες του, καί ὅτι ἐπιθυμούσαμε τή συμφιλίωσιν καί ὄχι τόν ἐμφύλιον πόλεμον. Δέν ξέρω ἂν ὁ σκληρός πυρήνας τοῦ ΚΚΕ ἐπιθυμοῦσε τό ἴδιο. Ἄν τό ἐπιθυμοῦσε, δέν θά μᾶς

έφερε μπροστά στα διλήμματα πού οι διάφορες υπαναχωρήσεις του έδημιούργησαν στο τελευταίο δεκαήμερο του Νοεμβρίου». (Β. Μαθιόπουλου, «'Η 'Ελληνική 'Αντίσταση και οι Σύμμαχοι», σελ. 40-41).

Άλλά ότι επρόκειτο για πλήρη υπαναχώρηση τό δέχεται και ή «άλλη πλευρά του λόφου». Τόσο ο 'Αλ. Σβώλος σέ άρθρο του στην έφημερίδα «ΜΑΧΗ» στις 5.12.45 όσο και ο δημοσιογράφος και πρώην βουλευτής τής 'Αριστεράς Π. Παρασκευόπουλος σέ μιά διεξοδική ανάλυση του θέματος (ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 9, 16 και 23 Γενάρη 1985), ενῶ επιρρίπτουν μέρος τής ευθύνης και στόν Γ. Παπανδρέου γιατί απέρριψε τήν πρόταση ή νέα υπό συγκρότηση μονάδα νά εἶναι ενιαία και μέ ενιαία διοίκηση, δέχονται τελικά ότι ή ευθύνη για τήν υπαναχώρηση βαρύνει τήν ήγεσία του ΚΚΕ.

Γράφει ο Π. Παρασκευόπουλος:

«'Ανεξάρτητα από τίς υπαναχωρήσεις τής μίας ή τής άλλης πλευράς, τό βέβαιο εἶναι ότι ο Γιάννης Ζεύγος στις 28 Νοεμβρίου τό απόγευμα πού επισκέφθηκε τόν Γεώργιο Παπανδρέου στό σπίτι του, του έδήλωσε ότι ή μοναδική λύση εἶναι νά διαλυθοῦν ταυτόχρονα ο ΕΛΑΣ, ο ΕΔΕΣ, η 'Ορεινή Ταξιαρχία και ο 'Ιερός Λόχος.

Περιθώρια για νέες συζητήσεις και εξέυρεση άλλης λύσης δέν άφησε ο Ζεύγος στόν Παπανδρέου εκείνο τό απόγευμα...».

Και παρακάτω:

«'Η ήγεσία του ΚΚΕ γνωρίζει πιά ότι οι νέοι ὄροι πού έθεσε ο Γιάννης Ζεύγος στόν Γεώργιο Παπανδρέου σήμαιναν και αναπόφευκτη ένοπλη σύγκρουση. Ούσιαστικά ή κομμουνιστική ήγεσία στις 28 Νοεμβρίου απέφασισε νά μήν αποφύγει πλέον τήν σύγκρουση μέ τίς κυβερνητικές και βρεταννικές ένοπλες δυνάμεις...».

Αυτή, λοιπόν, εἶναι ή αλήθεια, ὅπως αναδύεται από τά κείμενα. Κείμενα πού δέν άμφισβήτησε κι οὔτε μπορεῖ άλλωστε νά άμφισβητήσει κανείς.

Πέρα, ὅμως, από τά κείμενα υπάρχει και ή κοινή λογική. 'Υποτίθεται ότι αυτός ο άνυποχώρητος ὄρος του ΚΚΕ για ταυτόχρονη διάλυση του 'Ιεροῦ Λόχου και τής 'Ορεινής Ταξιαρχίας, ὄρος πού κατέστησε αναπόφευκτη τή σύγκρουση, απέβλεπε σέ ένα και μόνο σκοπό: Νά μήν απομείνουν μετά τόν άφοπλισμό του ΕΛΑΣ ένοπλες δυνάμεις πιστές στόν Γ. Παπανδρέου, πράγμα πού θά του επέτρεπε, υποτίθεται, νά επιβάλει τίς θελήσεις του.

Και έδώ εἶναι πού εξέγείρεται και επαναστατεῖ ή κοινή λογική. Γιατί, άπλούστατα, μετά τήν διάλυση ὄλων ανεξαιρέτως τῶν ένόπλων σωμάτων, ὅπως επέμενε τό ΚΚΕ, ἔμεναν μόνοι και πάνοπλοι οι Βρεταννοί, πού θά μπορούσαν άνετα πιά νά επιβάλλουν μέ τή δύναμη τῶν ὄπλων τήν ὅποιαδήποτε θέλησή τους. Πού θά ἦταν, βέβαια, και θέληση του Γ. Παπανδρέου...

Δέν τό έβλεπαν, δέν τό καταλάβαιναν αυτό οι Σιάντος - Ιωαννίδης; 'Η μήπως είχαν αὔταπάτες ὡς πρός τίς προ-

θέσεις τῶν Ἑγγλων; Ὁ Γιάννης Ἰωαννίδης καί στό σημεῖο αὐτό εἶναι σαφές. Στίς «Ἀναμνήσεις» του, σελ. 329, λέει:

«Τό πρόβλημα εἶναι ὅτι ἐμεῖς πήραμε ἀπόφαση στίς 17 τοῦ Νοέμβρη, στίς 16 ἢ 18, δέν ξέρω πότε ἦταν. Ἐκεῖ στό νοσοκομεῖο ὅπου βρισκόμουν ἐγώ, ἦρθαν ὅλα τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου καί ἐκεῖ πήραμε ἀπόφαση ὅτι ἐμεῖς θά χτυπηθοῦμε μέ τούς Ἑγγλέζους. Τά ἄλλα εἶναι... Ὑπάρχει αὐτή ἡ ἀπόφαση. Ἐκεῖ ἦταν ὁ Παρτσαλίδης, ὁ Ροῦσσοσ, ὁ Φάνης... Αὐτοῖ θυμοῦνται τήν συνεδρίαση ἐκείνη. Ἐγώ ἰδιαίτερα τήν θυμάμαι καί ἀπό τό ὅτι ἦρθε ἰδιαίτέρως ἐκεῖ ὁ Ποπῶφ ὕστερα ἀπό μία ἢ δύο ἡμέρες καί τοῦ εἶπα... Μέ ρώτησε πῶς πᾶμε κ.λπ. καί τοῦ λέω: "Δέν γίνεται μέ τούς Ἑγγλέζους, θά χτυπηθοῦμε". Τό ὅτι αὐτό εἶπα στόν Ποπῶφ ὑπάρχει μάρτυρας καί ἕνας Ἑλληνας πού ἔκανε τόν μεταφραστή...».

Ὅχι μόνο λοιπόν αὐταπάτες δέν εἶχε τήν περίοδο ἐκείνη ἡ ἠγεσία τοῦ ΚΚΕ ἀλλά, ὅπως ἡ ἴδια ὁμολογεῖ, θεωροῦσε ἀναπόφευκτη τή σύγκρουση μέ τούς Ἑγγλους. Καί τήν κατέστησε ἀναπόφευκτη μέ τήν ἐσκεμμένη ὑπαναχώρηση τοῦ Ζεύγου τό ἀπόγευμα τῆς 28ης Νοεμβρίου 1944.

Ὑποστηρίζεται ἐπίσης ἀπό τήν Ἀριστερά ὅτι στό Δεκέμβρη ὁδήγησε τό ἀδικοχυμένο αἷμα τῶν διαδηλωτῶν ἀπό τίς σφαῖρες τῶν ἀστυνομικῶν στό συλλαλητήριο τῆς Κυριακῆς, 3 τοῦ Δεκέμβρη. Ἀπό ὅσα ὅμως ἐκτέθηκαν παραπάνω προκύπτει σαφῶς ὅτι τό αἷμα πού χύθηκε στίς 3 Δεκεμβρίου μπορεῖ νά ἦταν ἡ ἀφορμή, δέν ἦταν ὅμως ἡ αἰτία πού ξέσπασαν τά Δεκεμβριανά. Ἡ ἀπόφαση γιά τόν Δεκέμ-

βρη εἶχε παρθεῖ πρὶν ἀπό τήν ματωμένη Κυριακή. Αὐτό τό ὁμολογεῖ κι ὁ ἴδιος ὁ Ἰωαννίδης. Στίς «Ἀναμνήσεις» του καί στή σελ. 343 λέει ἐπί λέξει:

«Μέχρι τότε ἔμενα μέ τήν ἐντύπωση ὅτι ὅλο αὐτό τό πράγμα ἔγινε μέ τό χτύπημα πού μᾶς δώσαν αὐτοῖ στίς 3 τοῦ Δεκέμβρη. Ὅταν ἔμαθα ὅτι ἡ Κ.Ε. τοῦ ΕΛΑΣ ἔγινε ἀπό τήν 1η τοῦ Δεκέμβρη, αὐτό σημαίνει ὅτι καί μεῖς προμελετημένα πηγαίναμε νά δώσουμε ἀφορμή γιά νά ἀρχίσει ὁ πόλεμος. Δέν ἔχει ἄλλο... Παίρνεις ἀπόφαση γιά γενική πολιτική ἀπεργία...».

Ἐκτός ὅμως ἀπό τήν συνταρακτική ὁμολογία τοῦ Ἰωαννίδη ὑπάρχει ἕνα ἀκόμα ἀδιάψευστο στοιχεῖο. Τό πρῶτῃ τῆς Κυριακῆς, 3 τοῦ Δεκέμβρη, πρὶν φυσικά ἀπό τήν αἵματοχυσία, ὁ «Ριζοσπάστης» κυκλοφορεῖ μέ κύριο ἄρθρο τοῦ Ζεύγου, μέ τόν ὀλοσέλιδο τίτλο: «Καί τώρα τόν λόγον ἔχουν οἱ μπαρουτοκαπνισμένοι μαχητές τοῦ ΕΛΑΣ»...

Καί ἐκ τῶν ὑστέρων ὑπάρχει μία ἀκόμη ὁμολογία. Περιέχεται σ' ἕνα ὑπόμνημα πού ὑπέβαλαν στόν ἀντιβασιλέα οἱ Σιάντος, Ζεῦγος, Σβῶλος κ.λπ. καί δημοσιεύεται στό «Ριζοσπάστη» τῆς 5ης Ἀπριλίου 1945. Στό ὑπόμνημα αὐτό ἀναγράφονται μεταξὺ ἄλλων τά ἑξῆς:

«Ἐγινε ἕνα κίνημα, πού ὅλοι ἀναγνωρίζουν ὅτι δέν ἔπρεπε νά γίνει καί ἔπρεπε νά εἶχε ἀποφευχθεῖ».

Καί παρακάτω:

«Δυστυχῶς κατά τό κίνημα αὐτό ἔγιναν ὅσα ἔγιναν ἐναντίον ἀμάχων καί ἀθῶων...».

Ένα κίνημα, λοιπόν, κατά τόν ίδιο τόν Σιάντο, ήταν ό Δεκέμβρης, πού «δέν έπρεπε νά γίνει». Κι όπου «καί μεϊς προμελετημένα πηγαίναμε νά δώσουμε άφορμή γιά νά αρχίσει ό πόλεμος», κατά τόν Ίωαννίδη...

Ποιός όμως συγκεκριμένα καί πότε πήρε άπόφαση γιά τό «κίνημα»;

Όποιος προσπαθεϊ νά βρεϊ άπάντηση στό έρώτημα αυτό μένει έμβρόντητος. Τό ΚΚΕ προχώρησε στό Δεκέμβρη καί στή σύγκρουση μέ τούς Άγγλους, σέ μία κρίσιμη δηλαδή πράξη γιά τή μοίρα τής πατρίδας μας, αλλά ίσως καί γιά τήν ίδια τή συμμαχική ένότητα, χωρίς νά υπάρχει καμμιά σχετική άπόφαση είτε από τό Πολιτικό Γραφεϊο είτε από τήν Κεντρική Έπιτροπή!

Ό Σάββας Άργυρόπουλος, μέλος τής Έπιτροπής Πόλης τής Άθήνας εκείνη τήν περίοδο, γράφει σχετικά:

«Τά Δεκεμβριανά δέν άρχισαν μέ άπόφαση κανενός όργάνου, τέτοια άπόφαση τουλάχιστον δέν ανακοινώθηκε, ούτε δημοσιεύθηκε. Κανένα σώμα του κόμματος δέν πήρε τέτοια άπόφαση. Ούτε καί αύτή άκόμα ή Έπιτροπή Πόλης τής Άθήνας, τής όποίας ήμουνα μέλος, δέν συζήτησε ούτε μελέτησε τήν περίπτωση τής ένοπλης σύγκρουσης μά ούτε καί είχε κανένα τέτοιο σχέδιο. Η όργάνωση τής Άθήνας από καιρό δούλευε μέ έντολές. Δέν γινόταν πιά συζήτηση. Όπως πολύ χαρακτηριστικά μας τό είχε πεϊ ό Φάνης σέ μία σύσκεψη τών γραμματέων τής Άθήνας, "Σύντροφοι, πρέπει νά ξέρετε, τό κόμμα από τώρα καί πέρα θά δουλεύει μέ έντολές»... (Σ. Άργυρόπουλος: «Προσφυγιά - Αντάρτικο

Έξορία», σελ. 157-158).

Ό Βασίλης Μπαρτζώτας, Γραμματέας τής ΚΟ Άθήνας εκείνη τήν έποχή, στό βιβλίο του «Έθνική Άντίσταση καί Δεκέμβρης 44», σελ. 355, γράφει:

«Τό άπόγευμα πρός τό βράδυ τής 3ης Δεκεμβρίου 1944 ήταν ή πιό κατάλληλη στιγμή καί έμπαινε σέ μας τό δίλημμα: Ή τώρα ή ποτέ. Μπορούσαμε καί μόνο μέ τίς δυνάμεις του Α΄ Σώματος Στρατού του ΕΛΑΣ Άθήνας νά κάνουμε γενική έφοδο καί νά νικήσουμε.

Άποφασίσαμε νά πάμε εγώ μέ τή Χρύσα Χατζηβασιλείου στό συνοικισμό Φιλαδέλφειας όπου βρισκόταν ή ΚΕ του ΕΛΑΣ κι εκεί νά βάλουμε καί νά υπερασπίσουμε τήν πρότασή μας. Ό Γ. Σιάντος μας άκουσε σάν νά μήν είμαστε μέλη του ΠΓ τής ΚΕ του ΚΚΕ αλλά τίποτα περαστικοί. Εϊπε ότι θά συνεννοηθεϊ μέ τούς στρατηγούς Μάντακα καί Χατζημιχάλη καί εκεί πού περιμέναμε τήν άπάντηση, τόν βλέπουμε νά φεύγει στό αυτοκίνητο μαζί μέ τούς δύο στρατηγούς πρός τήν Άττική, λέγοντας σέ μάς νά περιμένουμε διαταγή τής ΚΕ του ΕΛΑΣ... Άλληλοκοιταχτήκαμε μέ τήν Χρύσα Χατζηβασιλείου καί δέν ξέραμε πώς νά χαρακτηρίσουμε τή στάση αύτή του Γ. Σιάντου...».

Άπό τήν παραπάνω άποκαλυπτική περικοπή του Μπαρτζώτα, πού έξακολουθεϊ σήμερα νά είναι ό επίσημος καί έγκυρος ιστορικός του ΚΚΕ, προκύπτουν ένα συμπέρασμα καί ένα έρώτημα. Τό συμπέρασμα είναι ότι ό Δεκέμβρης άποφασίστηκε καί διεξήχθη έρήμην του ΠΓ πού

υποτίθεται ότι είναι τό ανώτατο ηγετικό ὄργανο τοῦ ΚΚΕ. Ἀφοῦ δύο ἐπίλεκτα μέλη του -τό ἕνα μάλιστα ἀπ' τά ὁποῖα, ὁ Μπαρτζώτας, ἦταν γραμματέας τῆς ΚΟΑ, ἐπικεφαλῆς δηλαδὴ τῶν κομματικῶν δυνάμεων τῆς Ἀθήνας, τῆς πόλης πού ἐπρόκειτο νά σηκώσει ὅλο τό βάρος τοῦ Δεκέμβρι- ὄχι μόνο δέν μποροῦν νά διατυπώσουν τίς ἀπόψεις τους, ἀλλ' ἀντιμετωπίζονται ἀπό τόν Σιάντο σάν περαστικοί...

Καί τό ἐρώτημα: Ποῦ στηριζόταν ὁ Σιάντος; Ποιός τοῦ ἔδινε τό δικαίωμα νά ἀγνοεῖ τόσο ἐπιδεικτικά τά μέλη τοῦ ΠΓ;

Κύριο γνώρισμα, βέβαια, τῶν ἐκάστοτε ηγετῶν τοῦ ΚΚΕ εἶναι ἡ αὐθαιρεσία καί ἡ αὐταρχικότητα. Ὅμως σέ κρίσιμες στιγμές, ὅταν πρόκειται νά ληθοῦν κρίσιμες ἀποφάσεις, συγκαλεῖται, ἔστω καί γιά τούς τύπους, ἡ ΚΕ ἢ ἔστω, τό ΠΓ. Αὐτό ἐγινε π.χ. προκειμένου νά ἐγκριθοῦν οἱ συμφωνίες τοῦ Λιβάνου, τόν Ἰούλιο τοῦ 1944. Στή συνεδρίαση τῆς ΚΕ κλήθηκαν νά πάρουν μέρος ὄχι μόνο τά μέλη τῆς ΚΕ πού ἦταν στό βουνό ἀλλά καί στήν Ἀθήνα καθώς καί στό Μακεδονικό Γραφεῖο. Ἀντίθετα, τό Δεκέμβρη στήν Ἀθήνα ὅπου τό ΚΚΕ εἶναι σχεδόν ἐξουσία καί ὅπου εἶναι εὐκολώτατο νά μαζευτοῦν ὅλα τά μέλη τοῦ ΠΓ καί τῆς ΚΕ, δέν γίνεται τίποτα. Ὁ Σιάντος ἐμφανίζεται ν' ἀποφασίζει καί νά διατάζει μόνος του...

Ὁ Γ. Ἰωαννίδης, στίς «Ἀναμνήσεις» του, ἀναφέρεται σέ μία συνεδρίαση τοῦ ΠΓ στίς 17 Νοέμβρη ὅπου, υποτίθεται, πάρθηκε κατ' ἀρχήν ἡ ἀπόφαση γιά τή σύγκρουση μέ τούς Ἀγγλους. Λέει:

«Τό πρόβλημα εἶναι ὅτι ἐμεῖς πήραμε ἀπόφαση στίς

17, ἐκτός ἀπό τά ἄλλα τά πρῶτα πού ἔχω πεῖ, στίς 17 τοῦ Νοέμβρη στίς 16 ἢ στίς 18, δέν ξέρω πότε ἦταν... Ἐκεῖνο πού θυμᾶμαι εἶναι ὅτι πήραμε μία ἀπόφαση. Ἦτανε ὅλα τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου. Ἡ συνεδρίαση ἐγινε στό νοσοκομεῖο πού βρισκόμουν ἐγώ. Δέν καθίσαμε καί πολύ γιατί ἤμουν ἀρρωστος. Μισή ὥρα ἢ τρία τέταρτα, σύμφωνοι σ' ὅλα. Εἶπαμε ὅτι στήν ἀνάγκη, ἐάν δέν κατορθώσουμε νά βροῦμε ἄλλες πολιτικές λύσεις, στό ζήτημα, θά συγκρουσθοῦμε». (Γ. Ἰωαννίδης «Ἀναμνήσεις», σελ. 325 καί 332).

Εἶναι φυσικό ὅτι σ' αὐτήν τήν διαρκείας μισῆς ὥρας ἢ τριῶν τετάρτων συνεδρίαση τοῦ ΠΓ δέν ἐγινε καμμιά οὐσιαστική συζήτηση οὔτε καί πάρθηκε καμμιά ὀριστική ἀπόφαση γιά σύγκρουση μέ τούς Ἀγγλους. Ἀπλῶς κάτι εἶπε ὁ Ἰωαννίδης σχετικά, οἱ ἄλλοι κούνησαν τό κεφάλι -γιατί βέβαια μέσα σέ μισή ὥρα δέν προλάβαιναν νά κάνουν τίποτ' ἄλλο- καί τό θέμα ἔληξε ἐκεῖ. Ὅλοι ἤξεραν, κι ἂν δέν ἤξεραν καταλάβαιναν, ὅτι ἐνοπλη σύγκρουση μέ τούς Ἀγγλους ἦταν πολύ σοβαρή ὑπόθεση γιά νά συζητηθεῖ καί ν' ἀποφασισθεῖ ἀπό τούς ἴδιους. Κάποιοι ἄλλοι καί κάπου ἄλλοῦ μποροῦσαν νά πάρουν τήν ἀπόφαση. Κι αὐτό ἀκριβῶς ἐγινε. Ἡ ἀπόφαση γιά τόν Δεκέμβρη πάρθηκε ἐρήμην καί ἐν ἀγνοία τοῦ ΠΓ καί τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ.

Ὁ ἴδιος ὁ Ἰωαννίδης στίς ἀναμνήσεις του στή σελ. 326 τό ὁμολογεῖ μέ περισσὴ εἰλικρίνεια:

«Ἔτσι, δέν ἐγινε αὐτό πού θά ἔπρεπε νά γίνει. Αὐτό πού θά ἔκανε κάθε μαρξιστικό κόμμα. Ἐμφύλιο πόλεμο, χω-

ρίς απόφαση του Πολιτικού Γραφείου, έστω του Πολιτικού Γραφείου πού νά 'ναι όλοι μαζί. Έμφύλιο πόλεμο, χωρίς νά ξέρει ή Κεντρική Έπιτροπή ότι γίνεται Έμφύλιος Πόλεμος...»

Βέβαια στό σημείο αυτό ό 'Ιωαννίδης κάνει μιάν αδέξια όσο καί κωμική προσπάθεια νά αποσεισει τίς ευθύνες του καί νά τίς φορτώσει σέ άλλους, κατά τήν αγαπημένη συνήθεια όλων τών κατά καιρούς ήγετών του ΚΚΕ. Γιατί αυτός ήταν εκείνη τήν εποχή ό ουσιαστικός ήγέτης του ΚΚΕ. Κι αν κάποιος ευθύνεται πού ξέσπασε έμφύλιος πόλεμος «χωρίς νά ξέρει ή Κεντρική Έπιτροπή ότι γίνεται έμφύλιος πόλεμος», ευθύνεται αυτός ό ίδιος. Πέρα όμως άπ' αυτό, τά γεγονότα παραμένουν γεγονότα. Καί γεγονός άναμφισβήτητο καί όμολογημένο άπό τά πιό άρμόδια χείλη είναι ότι ό Δεκέμβρης έγινε χωρίς νά υπάρχει άπόφαση του ΠΓ, χωρίς νά ξέρει τίποτα ή ΚΕ...

Άφοϋ όμως τό ΠΓ καί ή ΚΕ δέν ήξεραν τίποτα για τόν Δεκέμβρη, ποιός πήρε τή μεγάλη άπόφαση; Μήπως οί Σιάντος - Ιωαννίδης; Τά γεγονότα καί ή λογική άπορρίπτουν κατηγορηματικά αυτή τήν έκδοχή. Οί ώμοι τών Σιάντου - Ιωαννίδη ήταν πολύ αδύναμοι για νά σηκώσουν τό βάρος παρόμοιας άπόφασης. Όταν ό Ιωαννίδης, κατά τήν ίδια του όμολογία, τά χάνει καί καταρρέει σέ ένα μορφασμό του Τσερνίτσεφ, είναι άστέιο νά υποθέσουμε ότι ό ίδιος ό Σιάντος ή καί οί δύο μαζί, μπορούσαν νά πάρουν τήν ιστορική άπόφαση για τόν Δεκέμβρη. Τήν άπόφαση αυτή μπορούσαν νά τήν πάρουν μόνο τά μεγάλα άφεντικά. Καί τά μεγά-

λα άφεντικά ήταν παρόντα, καλυμμένα μέ τόν μανδύα τής Σοβιετικής Στρατιωτικής Άποστολής. Οφείλουμε, παραμερίζοντας οποιαδήποτε σκοπιμότητα, ν' αναγνωρίσουμε τήν άυταπόδεικτη αλήθεια ότι τήν άπόφαση για τόν Δεκέμβρη τήν πήραν καί τήν επέβαλαν οί Σοβιετικοί. Εκείνο πού μένει άγνωστο καί δέν θά μάθουμε ποτέ, είναι πώς συγκεκριμένα τήν επέβαλαν. Μ' ένα μορφασμό, μέ μιά χειρονομία ή, απλώς, κλείνοντας ποτηρά τό μάτι...

Ό Ιωαννίδης, πού σέ αρκετές περιπτώσεις είναι λαλίστατος, στό σημείο αυτό «σιωπά αϊδημόνως». Στίς άναμνήσεις του (σελ. 316) σημειώνει:

«Όπότε ό Ποπώφ, ό Ρώσος, έρχεται στό νοσοκομείο, γιατί εγώ είχα έπαφή μ' αυτόν.

ΠΑΠ.: Στήν Άθήνα;

ΙΩΑΝ.: Ναι στήν Άθήνα... Έρχεται στό νοσοκομείο καί μου λέει: "Τί θά γίνει;"

Του λέω: "Εμείς θά πιαστούμε, θά πιαστούμε όπωσδήποτε..."

Τί είδους μορφασμό έκανε ό Ποπώφ, δέν μάς λέει ό Ιωαννίδης. Άφήνει νά τό φανταστούμε μόνοι μας. Ή, μάλλον, αφήνει νά μιλήσουν τά γεγονότα: Ό ματωμένος Δεκέμβρης μέ τούς τάφους καί τά έρείπια.

Τό έρώτημα πού τίθεται πραγματικά δέν είναι ποιός έσπρωξε στόν Δεκέμβρη, αλλά γιατί. Γιατί στήν κρίσιμη εκείνη φάση του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όταν επίμονες καί συστηματικές προσπάθειες κατέβαλλαν οί Γερμανοί νά

διασπάσουν τή συμμαχική ένότητα -ύστατη έλπίδα τους ν' άποφύγουν τήν ολοκληρωτική συντριβή -ώθησαν οί Σοβιετικοί στό Δεκέμβρη; Γιατί αυτή ή τρικλοποδιά, ή μάλλον ή μαχαιριά στά πλευρά τών Βρετανών; Γιατί αυτή ή ώμή παραβίαση τής μοιρασιάς πού πρίν δύο μόλις μήνες είχαν κάνει οί Τσώρτσιλ - Στάλιν στή Μόσχα καί βάσει τής όποι-ας ή Έλλάδα «ώσπερ άγροτεμάχιον» παρεχωρεΐτο στους Βρετανούς; 'Από πού άντλοΰσαν αυτό τό θάρρος ή μάλλον αυτό τό θράσος; Καί γιατί οί "Αγγλοι άνέχθη-καν άδιαμαρτύρητα αυτή τήν παρασπονδία;

Τό κλειδί για τήν άπάντηση τό δίνει, κατά πάσα πιθανότητα, ό "Άλμπερτ Σπέερ, ύπουργός πολεμικής παραγωγής του Χίτλερ. Σέ συνέντευξή του στόν Β. Μα-θιόπουλο πού δημοσιεύτηκε στό «ΒΗΜΑ» τής 16ης Σε-πτεμβρίου 1976 καί περιλαμβάνεται στό βιβλίο του Μαθιόπουλου «'Η Έλληνική 'Αντίσταση καί οί Σύμμαχοι», σελ. 51-52, ό Σπέερ λέει μεταξύ τών άλλων:

«Είμαι αυτήκοος μάρτυς ενός γεγονότος πού μάς είχε προκαλέσει μεγάλη έντύπωση τό φθινόπωρο του 1944. Ουμᾶμαι συγκεκριμένα ότι ό στρατηγός Γιόντλ, ό άρχηγός του Γερμανικού Έπιτελείου, ήλθε μία μέρα καί μέ βρήκε καί μου άνέφερε ότι έπήλθε μία συμφωνία σέ ύψηλό επίπεδο μεταξύ 'Αγγλίας καί Γερμανίας πού άφορούσε τήν Έλλάδα. 'Η συμφωνία - πρωτοφανής μέχρι τότε καί, όπως γνωρίζω, μοναδική σέ όλο τόν Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο- άφορούσε, όπως τουλάχιστον μου είπε ό Γιόντλ, τήν έκκένωση άπ' τά γερμανικά στρατεύματα τής Έλλάδας χωρίς βρετανική ένόχληση...

Ό Φόν Όβεν, διευθυντής τότε του Υπουργείου Προ-παγάνδας, αναφέρει σέ βιβλίο του πού έγραψε μετά τόν πό-λεμο, ότι ό Γκαίμπελς είχε μετάσχει ό ίδιος στίς διαπραγμα-τεύσεις για τή σύναψη τής συμφωνίας αυτής...

Νομίζω ότι ή συμφωνία πρέπει νά έκλεισε στή Λισα-βώνα καί τό ποιός είχε τήν πρωτοβουλία πρώτος δέν ξέρω, αλλά πιστεύω ότι δέν έγινε σέ διπλωματικό επίπεδο, αλλά πολύ ψηλότερα, άκριβώς για νά μήν ύπάρξουν άκριτομύ-θιες.

Οί "Αγγλοι, βέβαια, δέν τό δημοσιεύουν τώρα καί άντιλαμβάνομαι τό λόγο. 'Η συμφωνία αυτή πού έκαναν μέ τόν Χίτλερ, ήταν βέβαια άντίθετη μέ τά συμφέροντα τών τότε συμμάχων τους, καί ως προς τό σημείο αυτό διατηρούν τά άρχεια τους άπόρρητα...».

Μέ τά όσα συνταρακτικά άποκαλύπτει ό Σπέερ, έπι-βεβαιώνει κατά τόν πιό έγκυρο τρόπο μία πασίγνωστη άλλ' άνεξήγητη για τούς πολλούς αλήθεια. Τόν 'Οκτώβρη του 1944, οί "Αγγλοι άφησαν τούς Γερμανούς νά φύγουν έντε-λώς άνενόχλητοι άπ' τήν Έλλάδα. Κι είναι έγκυρη ή μαρτυ-ρία αυτή γιατί άπλούστατα δέν είχε κανένα λόγο ό Σπέερ νά έπινοήσει όλη αυτή τήν ιστορία.

Σέ μία κρίσιμη, λοιπόν, φάση του Β' Παγκοσμίου Πολέμου καί ένῶ τό συμμαχικό αίμα έτρεχε ποτάμι σ' όλα τά μέτωπα, 'Ανατολικό καί Δυτικό, οί Βρετανοί, πίσω άπό τίς πλάτες τών συμμάχων τους, παραβιάζοντας κάθε γραφτό καί άγραφο νόμο, προήλθαν σέ μυστική συμφωνία μέ τούς Γερμανούς. Δείγμα κραυγαλέο τής άνενδοίαστης ήθικης τών μεγάλων δυνάμεων στήν επίτευξη τών σκοπών τους.

Ήταν μία πρώτης γραμμής παρασπονδία πού μπορεῖ κάλλιστα νά θεωρηθεῖ τό «σιωπηλό προανάκρουσμα», ἡ «μυστική εἰσαγωγή» στόν ψυχρό πόλεμο πού ἐμελλε νά ἀκολουθήσει ἀμέσως μετά τόν τερματισμό τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Μέ αὐτή τήν «ἐπί ὑψηλοῦ ἐπιπέδου» μυστική συμφωνία, οἱ Ἕλληνοι σκόπευαν προφανῶς σέ δύο στόχους. Πρῶτος καί κυριώτερος: Οἱ γερμανικές μεραρχίες πού στάθμευαν στήν Ἑλλάδα νά κινηθοῦν ὅσο γινόταν πιά σύντομα βορειότερα. Πάνοπλες καί ἀξιόμαχες νά προστεθοῦν στίς γερμανικές δυνάμεις πού μάχονταν ἀπεγνωσμένα γιά νά ἐπιβραδύνουν τήν ἀκάθεκτη προέλαση τοῦ σοβιετικοῦ στρατοῦ στά Βαλκάνια καί στήν Κεντρική Εὐρώπη. Ὁ πόλεμος πλησίαζε στό τέλος του, ἡ ὥρα τῆς μοιρασιάς ἔφτανε καί Ἕλληνοι καί Ρῶσοι ἤξεραν πολύ καλά τό «μακάριοι οἱ κατέχοντες»...

Δεύτερος στόχος, ἐξ ἴσου σημαντικός γιά τούς Βρετανούς, νά μήν ἐγκλωβιστοῦν καί νά μήν αἰχμαλωτιστοῦν ἀξιόλογες γερμανικές δυνάμεις στόν ἑλληνικό χῶρο, πρᾶγμα πού ἀναπόφευκτα θά σήμαινε ἐφοδιασμό τοῦ ΕΛΑΣ μέ σύγχρονο βαρῦ ὄπλισμό, τάνκς, κανόνια κ.λπ. Ἐφτανε ἡ στιγμή νά ξεκαθαρίσουν οἱ λογαριασμοί μέ τό ΚΚΕ. Οἱ Ἕλληνοι δέν εἶχαν αὐτάπατες, θεωροῦσαν τή σύγκρουση ἀναπόφευκτη. Στίς 7 Νοεμβρίου, ὁ Τσώρτσιλ ἔγραφε στόν ὑπουργό του τῶν Ἑξωτερικῶν:

«Περιμένω ὅπωςδήποτε μία σύγκρουση μέ τό ΕΑΜ

καί δέν πρέπει νά τήν ἀποφύγουμε ὑπό τήν προϋπόθεση ὅτι θά διαλέξουμε καλά τήν περιοχή μας...». (Β΄ Παγκ. Πόλ. Τ. 4, σελ. 570-571).

Κι ἀφοῦ ἡ σύγκρουση ἦταν ἀναπόφευκτη, ἔπρεπε πάση θυσία νά ἀποτραπεῖ ὁ ἐξοπλισμός τοῦ ΕΛΑΣ μέ βαρῦ ὄπλισμό. Κι αὐτό μποροῦσε νά γίνει μόνο μέ τήν ἀνενόχλητη ἀποχώρηση τῶν Γερμανῶν ἀπό τήν Ἑλλάδα...

Τώρα πιά ὁ πίνακας καθαρίζει, ἡ εἰκόνα δείχνει ὀλοκάθαρη. Ὁ Δεκέμβρης ἦταν ἡ ρωσική ἀπάντηση στή βρετανική κίνηση πού εἶχε προηγηθεῖ. Τό μυστικό της νόημα ἦταν: Κάνετε πίσω ἀπό τίς πλάτες μας μία συμφωνία μέ τούς Γερμανούς. Ἀπαντοῦμε μέ τόν Δεκέμβρη...

Φυσικά οἱ Σοβιετικοί μέ τόν Δεκέμβρη δέν ἔδιναν ἀπλῶς μία «θεωρητική» ἀπάντηση. Εἶχαν δύο πολύ ρεαλιστικούς καί συγκεκριμένους στόχους. Πρῶτον νά καθηλώσουν στήν Ἑλλάδα ὅσο τό δυνατόν περισσότερες βρετανικές δυνάμεις, οἱ ὁποῖες, στόν ἀγῶνα δρόμου πού διεξαγόταν ἐκείνη τήν στιγμή ἀνάμεσα στίς συμμαχικές στρατιές, θά μποροῦσαν νά χρησιμοποιηθοῦν ἐπωφελέστερα σέ ἄλλα μέτωπα. Καί, δεύτερον, νά «ἐγγράψουν μία ὑπόθήκη» γιά τό μέλλον. Νά ἐξασφαλίσουν ἕνα ἄλλοθι γιά τίς μελλοντικές ἐπεμβάσεις τους στίς χῶρες τῆς Βαλκανικῆς καί τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Θά μποροῦσαν στό μέλλον νά ποῦν: Ἀφοῦ οἱ Βρεταννοί ἐπεμβαίνουν σέ μία σύμμαχη χώρα καί ἐπιβάλλουν τή θέλησή τους μέ τή δύναμη τῶν ὀπλων, γιὰτί δέν ἔχουμε τό δικαίωμα νά κάνουμε κι ἐμεῖς τό ἴδιο; Στίς μελλοντικές κατηγορίες γιά ἐπεμβά-

σεις θά άπαντοϋσαν άπλώς: Θυμηθεΐτε τό Δεκέμβρη...

Δέν ήταν λοιπόν ό Δεκέμβρης ή «ήρωική άντίσταση του λαου στην ώμή επέμβαση του άγγλικου ίμπεριαλισμου», όπως ύποστηρίζει τό ΚΚΕ. Ούτε όμως και «βίαη άπόπειρα προς κατάληψη τής έξουσίας», όπως ύποστηρίζει ή Δεξιά. Ήταν άπλώς μία έσκεμμένη πρόκληση των Σοβιετικων, στα πλαίσια τής άσίγαστης και ύπόγειας -τήν εποχή εκείνη- διαμάχης τους μέ τους Βρεταννους. Καί οι Βρεταννοι άποδέχτηκαν τήν πρόκληση. Δέν είχαν άλλωστε άλλη έπιλογή. Δέν έσυραν άλλα σύρθηκαν στό Δεκέμβρη οι Βρεταννοι. Εΐχαν πληρώσει βαρύ τίμημα στή Μόσχα για νά κρατήσουν τήν Ελλάδα και έννοούσαν νά τήν κρατήσουν. Εΐναι πασίγνωστη ή συμφωνία τής Μόσχας τόν Οκτώβρη του 44. Τήν παραθέτω όπως άκριβώς τήν περιγράφει μέ ώμότητα και είλικρίνεια ό Τσώρτσιλ στό 'Απομνημονεύματά του:

Δήλωσα: 'Ας τακτοποιήσουμε τίς ύποθέσεις μας στό Βαλκάνια. Τά στρατεύματά σας βρίσκονται στή Ρουμανία και στή Βουλγαρία. Έχουμε στίς χώρες αυτές συμφέροντα, άποστολές, πράκτορες. 'Ας άποφύγουμε νά συγκρουσθούμε επί θεμάτων που δεν άξιζουν τόν κόπο. 'Ως προς ό,τι άφορα τήν Μεγάλη Βρεταννία και τή Ρωσία, τί θά λέγατε για μία ύπεροχή κατά 90% υπέρ ήμων στην Ελλάδα και για μία ίσοτιμία 50% στή Γιουγκοσλαβία; 'Ενώ μετέφραζαν όσα είπα, έγραψα σέ μία κόλλα χαρτί:

ΡΟΥΜΑΝΙΑ:

ΡΩΣΣΙΑ	90%
ΟΙ ΑΛΛΟΙ	10%

ΕΛΛΑΣ:

ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΝΙΑ	90%
(Μέ τή συμφωνία των ΗΠΑ)	
ΟΙ ΑΛΛΟΙ	10%

ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ	50%
---------------	-----

ΟΥΓΓΑΡΙΑ	50%
----------	-----

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ:

ΡΩΣΣΙΑ	75%
ΟΙ ΑΛΛΟΙ	25%

'Εσπρωξα τό χαρτί μπρός στό Στάλιν, πού είχε ήδη άκούσει τήν μετάφραση. 'Επεκράτησε μία μικρή σιγή και κατόπιν πήρε ένα μπλέ μολύβι, έκαμε στό χαρτί χονδρο σήμα συμφωνίας και κατόπιν τό επέστρεψε. Τό όλο θέμα τακτοποιήθηκε σέ λιγώτερο χρόνο από ό,τι χρειάζεται κανείς για νά γράψει τά παραπάνω. 'Επεκράτησε κατόπιν μία μακρά σιγή. Τό χαρτί μέ τό μπλέ σήμα έμενε στό κέντρο του τραπεζιου. Τελικώς είπα: Δέν θά βροϋν λίγο κυνικό νά φαινόμαστε ότι ρυθμίζουμε κατά τρόπο πρόχειρο αυτά τά προβλήματα, από τά όποια έξαρτάται ή τύχη πολλων εκατομμυριων άνθρώπων; 'Ας τό κάψουμε αυτό τό χαρτί. 'Οχι, κρατήστε το, είπε ό Στάλιν. (Τσώρτσιλ «'Απομνημονεύματα». Τ. 6, σελ. 202-203).

Καί στίς 7 Νοεμβρίου 44, γράφοντας στόν "Η-
ντεν, ανάμεσα στά άλλα ό Τσώρτσιλ τονίζει:

«Έπειδή εἶναι γνωστό τό ὑψηλό τίμημα πού πλη-
ρώσαμε γιά νά ἐπιτύχουμε ἀπό τή Ρωσία ἐλευθερία δρά-
σεως στήν Ἑλλάδα, δέν θά ἔπρεπε νά διστάσουμε νά χρη-
σιμοποιήσουμε τά βρεταννικά στρατεύματα γιά νά ὑπο-
στηρίξουμε τήν ἑλληνική βασιλική κυβέρνηση τοῦ κ. Πα-
πανδράου...». (Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, τ. Α, σελ. 570).

Καί πράγματι, δέν ἐδίστασαν. Εἶχαν πληρώσει
ἀκριβά καί δέν εἶχαν περιθώρια γιά δισταγμούς. Καί
στήν πραγματικότητα πλήρωσαν δύο φορές: Μία στή
Μόσχα τόν Ὀκτώβρη καί μία στήν Ἀθήνα τόν Δεκέμ-
βρη. Κι ὄχι μόνο μέ αἷμα καί πολεμικά μέσα.

Ἄς μήν ξεχνᾶμε τίς θυελλώδεις συζητήσεις στό
ἀγγλικό Κοινοβούλιο τίς μέρες τοῦ Δεκέμβρη καί τίς
σφοδρές ἐπικρίσεις πού δέχτηκε ό Τσώρτσιλ, ὄχι μό-
νο ἀπό τούς Ἄγγλους Ἑργατικούς ἀλλά καί διεθνῶς.
Κι ἴσως νά μήν εἶναι ἐντελῶς ἄσχετος ό Δεκέμβρης μέ
τήν ἐκλογική συντριβή τοῦ Τσώρτσιλ καί τῶν Συντη-
ρητικῶν στίς πρῶτες μεταπολεμικές ἐκλογές στή Μ.
Βρεταννία, τόν Ἰούλιο τοῦ 1945. Πικρό ποτήρι γιά
τούς Ἄγγλους ἦταν ό Δεκέμβρης. Θά ἤθελαν νά τό ἀπο-
φύγουν. Δέν μπόρεσαν. Ἡ εὐθύνη δέν βαρύνει τούς ἴ-
διους. Βαρύνει πρωταρχικά αὐτούς πού τούς τό πρό-
σφεραν καί τούς ὑποχρέωσαν νά τό πιοῦν.

Καί τά κείμενα; θά μπορούσε νά ρωτήσῃ κανεῖς.
Τά μηνύματα Τσώρτσιλ πρὸς Λήπερ καί Σκόμπυ; Δέν

εἶναι ἀποκαλυπτικά;

Ἕγάρχουν, πράγματι, τά κείμενα αὐτά καί εἶ-
ναι εὐγλωττα μέ τή σαφήνεια καί τήν ὠμότητα πού τά
διακρίνουν. Παραθέτω δύο ἀπό τά πιό χαρακτηριστι-
κά. Ἕνα πρὸς Λήπερ στίς 5 Δεκεμβρίου 1944:

«... Πρέπει νά ὑποχρεώσετε τόν Παπανδρέου νά κά-
νει τό καθήκον του καί νά τόν διαβεβαιώσετε ὅτι, ἂν τό κά-
νει, θά ὑποστηριχθεῖ μέ ὅλες τίς δυνάμεις μας. Ἄν παραι-
τηθεῖ, φυλακίστε τον ἕως ὅτου συνέλθει, ὅταν πιά θά ἔχουν
τελειώσει οἱ μάχες. Θά μπορούσε τό ἴδιο καλά νά ἀρρωστή-
σει καί νά μή τόν πλησιάσει κανεῖς...».

Καί τό ἄλλο πρὸς Σκόμπυ:

«Μή διστάσετε νά πυροβολήσετε ἐναντίον ὁποιοῦ-
δήποτε ἐνόπλου πού θά προσπαθήσῃ νά ἀψηφήσῃ τή βρε-
ταννική ἐξουσία στήν Ἀθήνα ἢ τήν ἑλληνική ἐξουσία γιά λο-
γαριασμό τῆς ὁποίας ἐνεργοῦμε. Τό καλύτερο θά ἦταν βέ-
βαια τίς διαταγές σας νά συνυπογράψῃ κάποια ἑλληνική
κυβέρνηση καί ό Λήπερ θά ζητήσῃ ἀπό τόν Παπανδρέου νά
παραμείνῃ στή θέση του γιά νά σας βοηθήσῃ. Μή διστά-
ζετε ὅμως νά ἐνεργεῖτε σάν νά εὐρίσκεσθε σέ μία κατεχόμε-
νη πόλη ὅπου θά ξεσποῦσε μία τοπική ἐξέγερση...».

Ἄλλά ἂν ἀποδεικνύουν κάτι τά κείμενα αὐτά εἶναι
ἀκριβῶς ἡ βρεταννική ἀποφασιστικότητα, πού δέν στα-
ματάει μπροστά σέ τίποτα καί δέν διστάζει μπροστά σέ τί-
ποτα. Ἄς τό ξαναποῦμε. Εἶχαν πληρώσει ἀκριβά γιά τήν

Ἑλλάδα. Ἦταν ἀποφασισμένοι νά κρατήσουν μέ κάθε τρόπο αὐτό πού τόσο ἀκριβά εἶχαν πληρώσει...

Καί οἱ Σοβιετικοί; Ποιά ἦταν ἡ στάση τῶν Σοβιετικῶν τόν Δεκέμβρη;

Ὁ Στεπίνιους, ὁ Ἀμερικανός ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν τήν περίοδο ἐκείνη, στό βιβλίο του «Ἡ Γιάλτα, ὁ Ρούσβελτ καί οἱ Ρώσοι», γράφει στή σελ. 217:

«Ἡ Διάσκεψη τῆς Γιάλτας ἀρχίζει ἐνῶ τά ὄπλα μόλις ἔχουν σωπάσει στήν Ἀθήνα. Στή συνάντηση τῆς 8ης Φεβρουαρίου ὁ Στάλιν δηλώνει στους ἄλλους πολιτικούς ὅτι "θά ἤθελε νά ρωτήσῃ... τί συμβαίνει στήν Ἑλλάδα". Ἐξηγεῖ ἀμέσως ὅμως ὅτι "δέν ἔχει πρόθεση νά κρίνει τούς Βρετανούς στήν Ἑλλάδα ἀλλά ἤθελε μάλλον νά πληροφορηθεῖ". Ὁ Τσώρτσιλ ἀπαντᾷ πῶς ἐλπίζει ὅτι γρήγορα θά ἐγκαθιδρυθεῖ ἡ εἰρήνη καί προσθέτει πῶς ἡ βρετανική κυβέρνηση εἶναι ἐξαιρετικά ὑποχρεωμένη στόν στρατάρχη Στάλιν πού "δέν ἔδειξε ὑπερβολικά μεγάλο ἐνδιαφέρον γιά τίς ἑλληνικές ὑποθέσεις". Ὁ Στάλιν ἐπαναλαμβάνει πῶς δέν ἔχει πρόθεση νά κριτικάρει τήν βρετανική δράση στήν Ἑλλάδα, οὔτε νά παρέμβει σέ αὐτή τή χώρα. Τήν ἄλλη μέρα, ὅταν ὁ Τσώρτσιλ προσκαλεῖ ἐπίσημα τόν Στάλιν νά στείλει ἓνα Σοβιετικό παρατηρητή στήν Ἑλλάδα, ὁ Στάλιν ἀπαντᾷ σαρκαστικά πῶς αὐτό τοῦ φαίνεται ἐπικίνδυνο, δεδομένου ὅτι ὁ Τσώρτσιλ δέν ἐπέτρεπε σέ κανέναν ἄλλον νά μπεῖ στήν Ἑλλάδα, παρά μόνο στίς βρετανικές δυνάμεις. Προσθέτει ὅμως ἀμέσως, σέ σοβαρό τόνο, πῶς ἔχει "πλήρη ἐμπιστοσύνη" στή βρετανική πολιτική στήν Ἑλλάδα".»

Μνημεῖο ὑποκρισίας καί κυνισμοῦ ἀποτελοῦν αὐτά πού λέει ὁ Στάλιν. Δέν ἔχει ἰδέα γιά «τό φόνο», καί «θά ἤθελε νά ρωτήσῃ τί συμβαίνει στήν Ἑλλάδα». Κι ἐνῶ ἔγινε, ὑποτίθεται, μία ὠμή ἱμπεριαλιστική ἐπέμβαση σέ βάρος ἑνός συμμάχου λαοῦ καί τό αἷμα τῶν Ἑλλήνων ἀγωνιστῶν ἔτρεξε ποτάμι στήν Ἀθήνα, ὁ Στάλιν δηλώνει πῶς ἔχει «πλήρη ἐμπιστοσύνη στή βρετανική πολιτική στήν Ἑλλάδα»... Θά μπορούσε βέβαια νά ἀντιτείνει κανεῖς πῶς δέν πρέπει νά παίρνομε τοῖς μετρητοῖς ὅσα γράφει ἓνας Ἀμερικανός ὑπουργός. Θά μπορούσε, ἂν ... ἂν δέν ὑπῆρχαν τά καταραμένα τά γεγονότα. Τά γεγονότα πού ἐπικυρώνουν «τοῦ λόγου τό ἀληθές». Καί εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητο πῶς σέ ὅλη τή διάρκεια τοῦ Δεκέμβρη οἱ Σοβιετικοί δέν ἔβγαλαν τσιμουδιά. Οὔτε μία ἀπλή διαμαρτυρία, οὔτε ἓνα σχόλιο. Οἱ σοβιετικές ἐφημερίδες δέν ἔγραψαν λέξη γιά τό Δεκέμβρη. Γιά τούς Σοβιετικούς ΔΕΝ ΥΠΗΡΞΕ Δεκέμβρης.

Τό σημειῶνω μέ κεφαλαῖα γιατί αὐτό καί μόνο ἀποτελεῖ συντριπτική ἀπάντηση στήν διατυπούμενη ἀποψη ὅτι οἱ Σοβιετικοί δέν ἀντέδρασαν τόν Δεκέμβρη γιά νά μή διασπαστεῖ ἡ ἀντιχιτλερική συμμαχία, γιά νά ὀλοκληρωθεῖ ἡ συντριβή τοῦ φασιστικοῦ Ἄξονα. Ὁραία, λοιπόν, δέν μπορούσαν νά ἐπέμβουν οἱ Σοβιετικοί γιατί κινδύνευε ἡ ἀντιφασιστική συμμαχία. Δέν μπορούσαν ὅμως νά ποῦν μία λέξη, δέν μπορούσαν νά στείλουν μία ἀπλή διαμαρτυρία γιά τή βάνουση αὐτή καταπάτηση τῶν ἀρχῶν γιά τήν κατίσχυση ἀκριβῶς τῶν ὁποίων ἔχυναν τό αἷμα τους οἱ λαοί στόν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο; Δέν μπορούσαν νά πιέσουν στό

πολιτικό καί διπλωματικό πεδίο;

Δέν ἔκαναν τίποτα. Καί ἀντί γιά ὅποιαδήποτε συμπαράσταση, γιά ὅποιαδήποτε βοήθεια, κι ἐνῶ συνεχίζονται οἱ μάχες στήν Ἀθήνα, ἡ Σ. Ἐνωση, στίς 30 Δεκεμβρίου, ἀναγγέλλει τήν ἀποστολή πρεσβευτή στήν κυβέρνηση Παπανδρέου...

Τά γεγονότα μιλοῦν μέ τή δική τους ἀδυσώπητη λογική. Ἡ σοβιετική σιωπή τό Δεκέμβρη δέν ἦταν ἔνδειξη ἀδυναμίας. Ἦταν καί παραμένει ἀκλόνητη ἀπόδειξη ἐνοχῆς. Κι ἂν οἱ Σοβιετικοί δέν ἤθελαν τόν Δεκέμβρη γιατί δημιουργοῦσε κινδύνους γιά τή συμμαχική ἐνότητα, θά μπορούσαν κάλλιστα νά τόν σταματήσουν ὅποιαδήποτε στιγμή. Ἀρκεῖ νά κουνοῦσε λίγο τό δαχτυλάκι του ὁ Στάλιν. Ἡ μήπως θά εἶχαν ἀντιρρήσεις οἱ Σιάντος - Ἰωαννίδης;...

Ἡ ἄποψη ὅτι οἱ Σοβιετικοί ὑπέκυψαν στόν βρετανικό ἐκβιασμό καί δέν ἀντέδρασαν τόν Δεκέμβρη γιά νά μή διασπαστεῖ ἡ συμμαχική ἐνότητα, εἶναι ἀβάσιμη καί γιά τόν ἀπλό λόγο ὅτι οἱ Βρεταννοί δέν ἦταν σέ θέση νά ἀσκήσουν κανέναν ἐκβιασμό. Ἄν μπορούσαν, δέν θά ἄφηναν τόν Στάλιν νά καταβροχθίσει τήν Πολωνία καί μαζί ὀλόκληρη τήν Κεντρική καί τήν Ἀνατολική Εὐρώπη. Τόν ἄφησαν γιατί ἀπλούστατα δέν μπορούσαν νά κάνουν διαφορετικά...

Καί τό τηλεγράφημα; Τί μπορούμε νά ποῦμε ὅταν ὑπάρχει τό περίφημο τηλεγράφημα τοῦ Δημητρώφ πού προσδιορίζει, ὑποτίθεται, χωρίς ν' ἀφήνει περιθώρια παρερμηνειῶν, τή σοβιετική στάση στά Δεκεμβριανά;

Εἶναι γνωστό τό τηλεγράφημα Δημητρώφ, ἀξίζει ὅμως νά τό ξαναδοῦμε. Παραθέτω ὅ,τι ἀκριβῶς ἀναγράφεται σχετικά στά «Ἐπίσημα Κείμενα τοῦ ΚΚΕ», σελ. 324-326:

«... Κατά τήν διάρκεια τῶν γεγονότων τοῦ Δεκέμβρη ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ εἶχε τακτική ἐπαφή μέ τίς ἡγεσίες τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Βουλγαρίας καί τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Γιουγκοσλαβίας καί ἔμμεσα, μέσω τοῦ Γκιώργκη Δημητρώφ, πού σέ ὅλο αὐτό τό διάστημα βρισκόταν στή Μόσχα, μέ τήν ἡγεσία τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης. Τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ μέ τηλεγραφήματά του (βλ. κείμενα ὑπ' ἀριθμόν 715, 718, 721, 725, 730, 732, 733, 734, 744, 747, 748, 749, 750 καί 751 αὐτοῦ τοῦ τόμου) ἐνημέρωνε τά παραπάνω ἀδελφά κόμματα γιά τίς ἐξελίξεις τῶν γεγονότων στήν Ἑλλάδα καί τίς πιό ἄμεσες ἀνάγκες τοῦ κινήματος. Ἐπί πλέον, κατά τήν διάρκεια τοῦ Δεκέμβρη 1944, εἶχαν σταλεῖ στίς ἡγεσίες τῶν παραπάνω κομμάτων ἀντιπροσωπεῖες τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ γιά ἄμεση ἐπαφή καί συζήτηση τῆς κατάστασης πού εἶχε δημιουργηθεῖ καί τῶν σχετικῶν προβλημάτων.

» Στίς 20 Δεκέμβρη 1944 ὁ Γραμματέας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ Βουλγαρίας Τράικο Κοστώφ πού χρησιμοποιοῦσε τό ψευδώνυμο "Σπιριδόνωφ", διαβίβασε στόν Γραμματέα τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ Γιώργη Σιάντο τηλεγράφημα τοῦ Γκ. Δημητρώφ πού χρησιμοποιοῦσε τό ψευδώνυμο "Παππούς" ἀπό τήν Μόσχα, στό ὁποῖο διατυπώνονται οἱ γνώμες του γιά τό τί θά ἦταν καλύτερο νά κάνει τό

ΚΚΕ στήν τότε κατάσταση. Διαβιβάζοντας αυτό τό τηλεγράφημα ό Τρ. Κοστώφ διατυπώνει ταυτόχρονα και τήν σχετική γνώμη τής ΚΕ του ΚΚ Βουλγαρίας.

» Τό τηλεγράφημα του "Παππού" (Γκ. Δημητρώφ) και του "Σπυριδόνωφ" (Τρ. Κοστώφ), μέ ήμερομηνία 19 Δεκέμβρη 1944, ώρα 8.00, ελήφθη στις 20 του Δεκέμβρη 1944 από τον Λεωνίδα Στρίγκο, μέλος του Π.Γ. τής ΚΕ και Γραμματέα τής Έπιτροπής Περιοχής Μακεδονίας - Θράκης του ΚΚΕ που κρατούσε αυτή τήν επαφή. Είχε όμως γίνει κάποιο λάθος στον κώδικα και δέν κατορθώθηκε ή αποκρυπτογράφηση του τηλεγραφήματος αυτού. Γι' αυτό, ό Λ. Στρίγκος (Λεωνίδας) τό ξαναζήτησε. Ή εκ νέου μετάδοση και λήψη του τηλεγραφήματος έγινε στις 15 του Γενάρη του 1945, όποτε και αποκρυπτογραφήθηκε άμέσως και στάλθηκε στό Πολιτικό Γραφείο τής ΚΕ του ΚΚΕ.

» Σέ συνέχεια παραθέτουμε αυτό τό τηλεγράφημα.

» Από Μακεδονίαν
Π.Γ.

» Σας μεταδίδουμε τηλμα που στάλθηκε από ... στόπ. Αρχίζει στόπ.

» Ό Παππούς νομίζει ότι μέ τήν σημερινή διεθνή κατάσταση, ή ένοπλη ενίσχυση προς τούς Έλληνες συντρόφους άπ' έξω γενικά αδύνατη. Βοήθεια από μέρους τής Βουλγαρίας ή Γιουγκοσλαβίας ή όποία νά τούς δέσμευε μέ τό μέρος του ΕΛΑΣ έναντίον ένόπλων άγγλικών δυνάμεων, σήμερα λίγο θά βοηθήσει τούς Έλληνες συντρόφους ένω πάρα πολύ θά μπορούσε νά

βλάψει τήν Γιουγκοσλαβία και Βουλγαρία. "Όλα αυτά πρέπει νά τά υπολογίζουν οι φίλοι μας οι Έλληνες.

» "Έλληνες και ΕΛΑΣ πρέπει νά καθορίσουν τά περαιτέρω βήματά τους, ξεκινώντας από αυτή άκριβώς τήν κατάσταση, όχι εύνοϊκή γι' αυτούς. Δέν πρέπει νά τραβήξουν σχοινί, αλλά νά δείξουν έξαιρετική εύλυγισία και ικανότητα χειρισμών για νά διατηρήσουν όσο τό δυνατόν τίς δυνάμεις τους και νά περιμένουν εύνοϊκώτερη στιγμή για πραγματοποίηση δημοκρατικού τους προγράμματος. Για ελληνικό κόμμα, τό σπουδαιότερο είναι νά μήν επιτρέψει νά απομονωθεί από μάζες ελληνικού λαού και από δημοκρατικές ομάδες που άνήκουν στό ΕΑΜ.

» Γιατί ΕΑΜ, ΓΣΕΕ και χωριστές προσωπικότητες ήγέτες δέν άπευθύνονται επίσημα στά Συνδικάτα και κοινή γνώμη έξωτερικού για νά διαφωτίσουν για σκοπούς και χαρακτήρα πάλης τους, για νά ξεσκεπάσουν ελληνική αντίδραστική κλίκα και τούς καλέσουν ενίσχυσή τους; Αυτό θά 'πρεπε νά κάνουν μέ όλους τούς δυνατούς τρόπους και μέσα άκατάπαυστα στόπ. Πρωτότυπο στείλαμε μέ σύνδεσμο στόπ. 15 Γενάρη.

Λεωνίδας»

Αυτό είναι τό τηλεγράφημα, μπρός στό όποιο μέ άμχανία στέκονται σοβαροί και αξιόλογοι κατά τά άλλα έρευνητές. Στήν πραγματικότητα όμως δέν υπάρχει έδω κανένα αίνιγμα. Διότι οι ήγέτες του ΚΚΕ δέν περίμεναν τό τηλεγράφημα Δημητρώφ για νά λάβουν έντολές και κατευθύνσεις από τή Μόσχα. Οι άπεσταλμένοι του Κρεμλίνου ήταν παρόντες, καλυμμένοι μέ τον μανδύα τής Σοβιετικής

Στρατιωτικής 'Αποστολής. Καί είχαν ασυρματιστή τόν μετέπειτα γνωστό από τήν υπόθεση τών ασυρμάτων Βαβούδη, πού τούς εξασφάλιζε άμεση καί συνεχή έπαφή μέ τό Κέντρο.

Γιατί, λοιπόν, στάλθηκε τό τηλεγράφημα αυτό; Δύο είναι οί πιθανές έκδοχές:

Ἡ ό Δημητρώφ τό έστειλε άγνοώντας τό παρασκήνιο καί τό σκοτεινό παιχνίδι πού έπαιζε τό Κρεμλίνο στήν Ἀθήνα τό Δεκέμβρη. Καί φυσικά οί έδῶ άπεσταλμένοι τοῦ Στάλιν τό κατακράτησαν ώς "άνεπίκαιρο" καί τό έμφάνισαν όταν έκριναν πώς ήρθε ή στιγμή νά έμφανιστεῖ.

Ἡ -καί τό θεωρῶ εξισου πιθανό- τό τηλεγράφημα Δημητρώφ δέν είχε παραλήπτες τούς Σιάντο - Ἰωαννίδη άλλά τήν Ἰστορία... Ὁ μελλοντικός ιστορικός, έλλείψει άλλων στοιχείων, θά σκόνταφτε άναγκαστικά στό τηλεγράφημα Δημητρώφ καί θά έβγαζε τό άναπόφευκτο συμπέρασμα: Οί Σοβιετικοί συμβούλευαν διαλλακτικότητα, οί Σοβιετικοί δέν ήθελαν τόν Δεκέμβρη, οί Σοβιετικοί δέν άναμίχθηκαν στόν Δεκέμβρη... Ἔτσι έξηγεῖται καί γιατί τό τηλεγράφημα τοῦ Δημητρώφ είναι τό μοναδικό πού είδε τό φῶς τῆς δημοσιότητας. Ἀλλά είναι άυτόνοήτο ότι, άφοῦ υπήρχε καθημερινή έπικοινωνία μέ τόν άσύρματο, θά είχαν άποσταλεῖ καί άλλα τηλεγραφήματα. Γιατί δέν δημοσιεύονται;

Ὁ Κ. Δεσποτόπουλος, προσωπικός σύμβουλος τοῦ Σιάντου, βεβαιώνει (βλ. Φ. Οικονομίδη, "Οί Προστάτες", σελ. 388) ότι στίς 13-14 Δεκέμβρη 1944 ό Σιάντος τοῦ έδειξε ένα τηλεγράφημα τοῦ Δημητρώφ, στό όποιο άναγράφονταν επί λέξει: «Παππούς, έπαναλαμβάνουμε, Παππούς συμβουλεύει συνεχίσετε αντίσταση. Κάνουμε ό,τι είναι δυ-

νατόν πρός βοήθειά σας».

Περισσότερα, όμως, από όσα λέει τό ἴδιο τό τηλεγράφημα καί πολύ πιό άποκαλυπτικά, λένε οί ήμερομηνίες:

Τό τηλεγράφημα στέλνεται στίς 19 Δεκεμβρίου, όταν οί μάχες μαίνονται στούς δρόμους τῆς Ἀθήνας. Γιατί δέν στέλνεται πρίν ή στίς άρχές τοῦ Δεκέμβρη; Τόσο άσήμαντη υπόθεση ήταν ή ένοπλη σύγκρουση μέ τούς "Αγγλους τίς κρίσιμες έκεῖνες μέρες τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου;

Ἀλλά έστω, τό στέλνουν καθυστερημένα. Καί έστω, γίνεται «λάθος» στόν κώδικα καί γυρίζει πίσω. Γιατί δέν τό ξαναστέλνουν τήν άλλη μέρα άφοῦ, όπως προκύπτει κι άπ' τά «Επίσημα Κείμενα τοῦ ΚΚΕ», είχαν καθημερινή έπικοινωνία μέ τόν άσύρματο; Γιατί τό στέλνουν ύστερα από 26 μέρες, στίς 15 Γενάρη 1945, όταν πιά οί μάχες έχουν τελειώσει κι ό ΕΛΑΣ έχει εγκαταλείψει τήν Ἀθήνα; Μέ τή χελώνα τό 'στείλαν; Πρόκειται γιά φαιδρότητες. Ἡ αλήθεια είναι καθαρή. Στο «διεθνές ζατρίκιον» πού παίχτηκε πάνω στήν πλάτη τοῦ ελληνικοῦ λαοῦ, οί Σοβιετικοί μέ τόν Δεκέμβρη έκαναν άπλῶς μία κίνηση τακτικῆς. Ἦταν μία «περιορισμένη βαριάντα», πού δέν απέβλεπε στήν άνατροπή τών συμφωνιῶν τῆς Μόσχας καί στή βίαη υπαγωγή τῆς Ἑλλάδας στό σοβιετικό μπλόκ.

Καί έτσι έξηγοῦνται όλα.

Ἔτσι έξηγεῖται γιατί τό κύριο βάρος τοῦ Δεκέμβρη τό σήκωσε ό έφεδρικός ΕΛΑΣ. Σ' έναν άγώνα ζωῆς καί θανάτου είναι άυτόνοήτο ότι θά ρίξεις στή

μάχη τίς δυνάμεις πού χρειάζονται γιά νά νικήσεις. Αυτό λέει ή στοιχειώδης λογική κι αυτό θά 'κανε κι ένας λοχίας. Καί όμως οί Σιάντος - Ίωαννίδης έστειλαν τίς πιό έμπειροπόλεμες καί τίς καλύτερα όπλισμένες δυνάμεις του ΕΛΑΣ νά κυνηγοϋν τόν Ζέρβα στά κασάβραχα τής Ήπειρου κι άφησαν τόν έφεδρικό ΕΛΑΣ νά τά βγάλλει πέρα μόνος του στήν Άθήνα μέ τίς άγγλικές μεραρχίες. Δέν ήταν ήλίθιοι οί άνθρωποι. Άπλως έκτελοϋσαν έντολές.

Έτσι έξηγεΐται γιατί ή σύγκρουση περιορίστηκε μόνο στήν Άθήνα, ένω στήν υπόλοιπη Έλλάδα οί άγγλικές δυνάμεις έμειναν άνενόχλητες. Θά ήταν εύκολώτατο π.χ. γιά τόν ΕΛΑΣ Μακεδονίας νά άφοπλίσει τήν άγγλική φρουρά Θεσσαλονίκης καί νά έφοδιαστεί μέ πολύτιμο πολεμικό ύλικό. Καί όμως, δέν έγινε αυτό πού ή στοιχειώδης λογική επέβαλλε νά γίνει.

Ό Μάρκος Βαφειάδης βεβαιώνει πώς ζήτησε τήν άδεια νά χτυπήσει τούς Άγγλους στή Θεσσαλονίκη αλλά οί Σιάντος - Ίωαννίδης δέν τό επέτρεψαν. Γιατί; Καί μόνο στό τέλος, στίς 30 Δεκεμβρίου 1944, έξι μέρες πρίν ό ΕΛΑΣ έγκαταλείψει τήν Άθήνα, ό Σιάντος στέλνει τά παρακάτω σήματα πού περιλαμβάνονται στά «Έπίσημα Κείμενα του ΚΚΕ» (σελ. 316-317):

740

ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

Λεωνίδα (Στρίγκον)

Έχει μεγάλην σημασίαν χτυπηθοϋν Άγγλοι Θεσσαλονίκης. Παρακαλοϋμε μελετήσατε έπειγόντως

έπιχείρησιν καί πληροφορήστε μας υπάρχουσιν δυνατότητα.

30-12-44

Γέρος

(Γιώργης Σιάντος)

* * *

741

ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

Κώσταν (Μπλάναν)

διά Παπασταματιάδη (Νίκον)

Διοικητήν ΕΛΑΣ Πελοποννήσου

Πελοπόννησον

Κτύπημα Άγγλων Πάτρας έχει μεγάλην σημασίαν. Παρακαλοϋμε μελετήσατε καί γνωρίσατέ μας έπειγόντως δυνατότητα έπιχειρήσεως ταύτης.

30-12-1944

Γέρος

(Γιώργης Σιάντος)

Στίς 30 Δεκεμβρίου όλα σχεδόν έχουν τελειώσει. Καί πάλι όμως ό Σιάντος δέν λέει «χτυπήστε». Άπλως, «μελετήσατε έπειγόντως έπιχείρησιν καί πληροφορήσατέ μας υπάρχουσας δυνατότητας»!

Εΐναι φανερό ότι καί τά τηλεγραφήματα αυτά δέν άπευθύνονται στους Μπλάναν καί Στρίγκο, αλλά στήν Ίστορία...

Έτσι έξηγεΐται, ίσως, καί ή «άνεξήγητη» περικύκλωση καί ό άφοπλισμός του 2ου Συντάγματος του ΕΛΑΣ από τούς Άγγλους, χωρίς νά πέσει ντουφεκιά,

χωρίς ν' ανοίξει μύτη. Κι όμως, ήταν ένα από τα καλύτερα Συντάγματα του ΕΛΑΣ κι έμπαινε στην Αθήνα για να πάρει μέρος στις μάχες...

Έτσι εξηγείται και γιατί δεν χρειάστηκε να αποφασίσει τό Π.Γ. ή η Κ.Ε. για τό Δεκέμβρη και γιατί ο Σιάντος αντιμετώπιζε τόν Μπαρτζώτα και τή Χρύσα σάν «περαστικούς».

Έτσι εξηγείται και η αδιαλλαξία του Σιάντου στη σύσκεψη μέ τόν Τσώρτσιλ και τούς άλλους πολιτικούς άρχηγούς τά Χριστούγεννα του 1944.

Άς θυμηθοῦμε τά γεγονότα. Άνήμερα τά Χριστούγεννα του '44 φτάνουν στην Αθήνα ο Τσώρτσιλ και οι στενοί έπιτελείς του. Πιεζόμενος από τή βρετανική και τήν παγκόσμια κοινή γνώμη ο Τσώρτσιλ κάνει μία προσπάθεια να σταματήσει η αίματοχυσία στην Αθήνα. Καλεϊ σέ σύσκεψη όλους τούς πολιτικούς άρχηγούς. Είναι μία μοναδική και έσχατη εύκαιρία για τό ΚΚΕ να πετύχει κάποιον συμβιβασμό, να βγει από τό άδιέξοδο. Η μάχη τής Αθήνας ουσιαστικά έχει κριθεί, σέ δέκα μέρες θά γίνει η άτακτη υποχώρηση. Κι όμως, ο Σιάντος εμφανίζεται προκλητικός και αδιάλλακτος. Μιλώντας ως από θέση ισχύος, επαναλαμβάνει στη σύσκεψη όλες τις θέσεις κι όλες τις παλιές αξιώσεις του ΚΚΕ. Και επί πλέον άκόμα μία: Στη νέα κυβέρνηση πού θά σχηματιστεί, τό ΚΚΕ να πάρει τά μισά ύπουργεία σύν ένα!

Και βέβαια η σύσκεψη ναυαγεϊ. Άκόμα δέκα μέρες τό αίμα τρέχει άσκοπα στους δρόμους τής Αθήνας. Και μετά η άτακτη φυγή...

Έτσι αποκτοῦν και τό πραγματικό τους νόημα τά όσα αναγράφονται σχετικά στο βιβλίο του Γ. Παπανδρέου «Η άπελευθέρωση τής Ελλάδος». Στη σελ. 211 διαβάζουμε:

«Τό απόγευμα τής Πέμπτης, 30 Νοεμβρίου 1944, ο ύπουργός των Οίκονομικων Άλ. Σβώλος έπεσκέφθη εις τήν οίκίαν του τόν πρόεδρον τής Κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου. Η συνομιλία ύπήρξε μακρά και διεξήχθη υπό τό κράτος βαθείας συγκινήσεως ένώπιον τής έπερχομένης τραγικής έσωτερικής κρίσεως. Ο Άλ. Σβώλος έξεμυστηρεύθη τήν έντύπωσίν του, ότι η μεταβολή τής άποφάσεως του Κ.Κ. ύπήρξεν άπότομος και όφείλεται εις έξωτερικάς ύποδείξεις. Και προσέθεσεν ότι δεν δύναται να άσκήση έπ' αύτου καμμίαν άποφασιστικήν έπιρροήν...».

«Όφείλεται εις έξωτερικάς ύποδείξεις»...

Μέσα στις λίγες αυτές λέξεις κρύβεται όλη η αλήθεια για τήν τραγωδία του Δεκέμβρη.

Σημείωση του συγγραφέα: Στο σημείο αυτό κλείνει τό κεφάλαιο για τό ΔΕΚΕΜΒΡΗ. Πολλά γράφτηκαν και ειπώθηκαν έκτοτε. Εϊδικό έπιστημονικό Συμπόσιο μέ θέμα τόν ΔΕΚΕΜΒΡΗ πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα τό 1995. Για τήν πληρέστερη ένημέρωση του άναγνώστη θεωρώ άναγκαίο να παραθέσω έδω και τό υπό τόν τίτλο «ΚΑΙ ΠΑΛΙ Ο ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ» κεφάλαιο του βιβλίου μου «ΑΠΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ» πού έκδόθηκε στα τέλη του 1998 από τις εκδόσεις «ΠΑΠΑΖΗΣΗ».

* * *

Αυτά έγγραφα έδω και δέκα χρόνια για τον Δεκέμβρη και αυτά θά μπορούσα να έπαναλάβω και σήμερα χωρίς ν' αλλάξω ούτε λέξη, προσθέτοντας απλώς τα σημαντικότερα νέα στοιχεία που προσκομίζουν οι Θεοδωράκης - Οικονομίδης.

Ο Μ. Θεοδωράκης, νεαρός τότε Έλασίτης, πολέμησε και τραυματίστηκε στα Δεκεμβριανά. Και αναφέρεται στο κρίσιμο έρώτημα γιατί οι Σιάντος - Ίωαννίδης αντί να κηρύξουν πανστρατιά και να φέρουν στην Αθήνα - όπου υποτίθεται δινόταν ή κρίσιμη και αποφασιστική για τη μοίρα αυτού του τόπου μάχη - έστειλαν όλες τις διαθέσιμες δυνάμεις του ΕΛΑΣ να κυνηγούν τό Ζέρβα στα κατσάβραχα της Ήπειρου, αφήνοντας τον έφεδρικό ΕΛΑΣ να τά βγάλει πέρα μόνος του με τα τανκς και τα κανόνια του Σκόμπυ.

Σέ μία μάχη στο Κατσιπόδι, Χριστούγεννα του '44, δίπλα στον 1ο λόχο του Μ. Θεοδωράκη πολεμούσε και μία διμοιρία του μονίμου ΕΛΑΣ από τό Μεσολόγγι με διοικητή τό δάσκαλο Μαργαρίτη. Και ξαφνικά, πάνω στην πιό κρίσιμη στιγμή, ή διμοιρία του Μαργαρίτη εγκαταλείπει άπροσδόκητα τις θέσεις της, αφήνοντας άκάλυπτο τό λόχο του Θεοδωράκη, με αποτέλεσμα να υποστεί πανωλεθρία. Από τους 120 μαχητές του 1ου λόχου έμειναν μόνο τρεϊς!

Στους «Δρόμους του Αρχάγγελου», στον Α' τόμο και στή σελ. 214, ο Μ. Θεοδωράκης γράφει συγκεκριμένα:

«Φτάσαμε κακήν-κακώς εκεί που τώρα είναι ή Δάφνη και μεϊς τό λέγαμε Κατσιπόδι. Και τί να δοϋμε! Όλη τή

διμοιρία του μονίμου ΕΛΑΣ πάνω σε καμιόνια, μαζί και τα μυδράλια. Ο Μαργαρίτης που μας γνώρισε, πήδησε και ήρθε κοντά μας και μας ειπτε αυτά τα καταπληκτικά λόγια που σφραγίζουν όλη τήν τραγωδία του Δεκέμβρη: "Συγγνώμη συναγωνιστές. Όμως φαίνεται ότι ο ΕΛΑΣ δεν έχει δικαίωμα να μάχεται στην Αθήνα. Δηλαδή έμεις του μονίμου. Στή μέση τής μάχης ήρθε διαταγή να φύγουμε...". "Και γιατί δεν μας ειδοποιήσατε;" "Δέν προλαβαίναμε". "Ξέρεις πόσοι σωθήκαμε;" "Πόσοι;" "Έμεις οι τρεϊς"».

Και στο Β' τόμο, σελ. 232, ο Μ. Θεοδωράκης περιγράφει ως έξης μία σκηνή στη Μακρόνησο:

«Τό ίδιο εκείνο απόγευμα ήρθε στη σκηνή μας ο στρατηγός του ΕΛΑΣ Μακρίδης να δει τους συμπατριώτες του. Επί μήνες δεν μιλούσε σε κανέναν. Περιπατούσε όλομναχος. Είχε άποπειραθεί να αυτοκτονήσει, και μεϊς είχαμε έντολή να τον παρακολουθούμε από μακριά, για να επέμβουμε αν χρειαστεί.

Λύθηκε ή γλώσσα του. Άλλος δικαιωμένος. Μεγάλος αυτός. Όχι μικρός και άσήμαντος σαν και μένα. Αξιωματικός καριέρας, προσχώρησε στον ΕΛΑΣ και έγινε Έπιτελάρχης του Γενικού Στρατηγείου. Ο Σαράφης, ο Άρης κι αυτός άκουσαν από τά χείλη του Σιάντου τήν άπόφαση να μη γίνει παρέμβαση του τακτικού ΕΛΑΣ τό Δεκέμβρη και να περιοριστεί ή μάχη σε μία έκδήλωση διαμαρτυρίας κόντρα στην έγγλέζικη ταχτική.

"Αφησαν τά παιδιά με τά τουφεκάκια", θυμάμαι τά λόγια του, "και μας έστειλαν στην Ήπειρο να χτυπήσουμε τό Ζέρβα".

Από τότε χρονολογείται ή σιωπή του και ή επίθυμία

του να δώσει τέλος στη ζωή του».

Η συνταρακτική αυτή μαρτυρία του Μ. Θεοδωράκη πού έρχεται να επιβεβαιώσει με τον πιο αδιάψευστο τρόπο τά πραγματικά γεγονότα, αποκαλύπτει σ' όλη της την έκταση τή δραματική αλήθεια: Τό διώξιμο του μόνιμου ΕΛΑΣ μακριά από τήν Άθήνα δέν είναι ένα μεμονωμένο «λάθος», μία «κακή έκτίμηση» τών Σιάντου - Ίωαννίδη. Έντάσσονταν στά πλαίσια μιās γενικής, ρητής και κατηγορηματικής διαταγής: Κανένα τμήμα του μόνιμου ΕΛΑΣ δέν επιτρέπεται νά πάρει μέρος στη μάχη τής Άθήνας. Κι αν κάποια διμοιρία του μόνιμου ΕΛΑΣ βρεθεῖ κατά τύχη ή κατά λάθος τό Δεκέμβρη στήν Άθήνα, υποχρεοῦται πάραυτα νά παρατήρει τή θέση της και νά φύγει. Όπως ακριβώς συνέβη μέ τή διμοιρία Μαργαρίτη πού υποχρεώθηκε μέ έπείγουσα διαταγή νά αποχωρήσει από τή μάχη, αφήνοντας άκάλυπτο τόν 1ο λόχο του Μ. Θεοδωράκη μέ αποτέλεσμα από τούς 120 μαχητές νά σωθοῦν μόνο τρεῖς! Μπροστά στη φοβερή φράση «άφησαν τά παιδιά μέ τά τουφεκάκια», όφειλαν νά σταθοῦν μέ δέος και περίσκεψη τά ήγετικά στελέχη τής Άριστερας και οἱ έγκυροι έπιστήμονες και ιστορικοί πού πήραν μέρος στό Συμπόσιο. Όφειλαν νά δώσουν μία συγκεκριμένη και πειστική απάντηση στό καυτό έρώτημα:

Ποιοί και γιατί άφησαν «τά παιδιά μέ τά τουφεκάκια» νά πολεμοῦν και νά θυσιάζονται σέ μία άνιση και εκ τών προτέρων χαμένη μάχη;

Όπως επίσης όφειλαν νά απαντήσουν στό άλλο μέγα και κρίσιμο έρώτημα: Σέ μία κρίσιμη φάση του Β΄

Παγκοσμίου Πολέμου, όταν μέ τήν άντεπίθεση στις Άρδέννες άπειλοῦσαν οἱ Γερμανοί νά ρίξουν τους Άγγοαμερικανούς στη θάλασσα, κι όταν ύστατες προσπάθειες κατέβαλλαν οἱ χιτλερικοί νά διασπάσουν τή συμμαχική ένότητα, μπορούσαν οἱ Σιάντος - Ίωαννίδης μόνοι τους και μέ δική τους ευθύνη νά πάρουν τή ιστορική απόφαση για τό Δεκέμβρη; Δέν είχαν επίγνωση τών ευθυνών τους άπέναντι στό «καθοδηγητικό κέντρο;» Δέν ήσαν διορισμένοι και έξαρτημένοι άπ' αυτό; Δέν είχαν μέ τή Μόσχα καθημερινή επικοινωνία μέ τόν ασύρματο; Διπλή μάλιστα, μία έμμεση μέσω Σόφιας και μία άπ' ευθείας μέ τόν Βαβούδη, τό κανάλι του όποιου, όπως αποκαλύπτει ό Φ. Οικονομίδης, έλεγχαν άμεσα οἱ Σοβιετικοί;

Κι αν όλα αυτά ήταν τραγικά λάθη τών Σιάντου - Ίωαννίδη, γιατί ό Ζαχαριάδης έσπευσε νά βάλει ταφόπετρα και νά άπαγορεύσει κάθε κριτική για τά κατοχικά και τόν Δεκέμβρη, καταπατώντας βάνουσα θεμελιώδη λενινιστική αρχή, σύμφωνα μέ τήν όποία «*Η στάση ενός πολιτικού κόμματος άπέναντι στα λάθη του είναι ένα από τά σπουδαιότερα κριτήρια για τή σοβαρότητα του κόμματος και για τήν εκπλήρωση στήν πράξη από μέρους του τών υποχρεώσεών του άπέναντι στήν τάξη του και στις εργαζόμενες μάζες. Νά αναγνωρίζει άνοιχτά τό λάθος του, νά βρίσκει τίς αιτίες του, νά αναλύει τήν κατάσταση πού τό γέννησε, νά έξετάζει προσεκτικά τά μέσα για τή διόρθωσή του - αυτό είναι τό γνώρισμα ενός σοβαρού κόμματος, αυτό θά πεῖ διαπαιδαγώγηση τής τάξης του και, έπειτα, και τής μάζας;» («Άριστερισμός, παιδική άρρώστια του*

Κομμουνισμού», σελ. 76-77).

Καί γιατί οί Σιάντος - Ίωαννίδης, παρά ταύτα, ἐκλέχθησαν «μετά δόξης καί τιμῆς» στήν ἡγεσία τοῦ κόμματος στό 7ο Συνέδριο τοῦ ΚΚΕ τό Σεπτέμβριο τοῦ 1945; Καί γιατί οί σοβιετικοί χαρίστηκαν στούς Σιάντο - Ίωαννίδη ὅταν τό ἀγαπημένος τους παιδί, τό Ν. Ζαχαριάδη, γιά πολύ μικρότερα «λάθη», τόν ἐξόρισαν στά βάθη τῆς Σιβηρίας, καταδικάζοντάς τον ὄχι μόνο σέ πολιτικό ἀλλά καί σέ φυσικό θάνατο;

Κρίσιμα καί ἀμείλικτα ἐρωτήματα στά ὅποια δέν μπόρεσαν ἀλλά οὔτε καί προσπάθησαν κἀν νά ἀπαντήσουν τά ἡγετικά στελέχη τῆς Ἀριστερᾶς καί οί ἱστορικοί πού μίλησαν στό Συμπόσιο.

Περιορίστηκαν σέ γενικότητες καί ἀοριστολογίες κι ἂν κάπου-κάπου ἡ ἀλήθεια πρόβαλε δειλά, ὡς διά μαγείας χάνονταν τελικά σάν τό νερό στήν ἄμμο...

Βγαίνει αἴφνης ὁ Κ. Φιλίνης, ἱστορικό ἡγετικό στέλεχος τῆς Ἀριστερᾶς καί ἀφοῦ κάνει τή σωστή ὅσο καί θλιβερή διαπίστωση ὅτι «Ὁ ἥρωισμός τοῦ λαοῦ δέν ἀξιοποιήθηκε μέ τό σωστό τρόπο, τόν πετάξαμε», προχωράει στόν καταμερισμό τῶν εὐθυνῶν. Γιά τόν Δεκέμβρη εὐθύνονται ὄλοι ἀδιακρίτως. Φταίει τό ΚΚΕ καί ἡ ἡγεσία του. Φταίει καί τό διεθνές κίνημα πού «ἔσπρωχνε πρὸς τέτοια κατεύθυνση, ὄχι βέβαια γιά τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀλλά γιά νά ὑπάρχει ὁ ἀντιπερισπασμός, γιά νά εἶναι ἐλεύθερα τά χέρια γιά ἄλλη πολιτική στίς ἀνατολικές χῶρες». Ἄλλά εἶναι ἐπίσης «καί τό μέγα σφάλμα τῆς Δεξιᾶς πάνω σ' αὐτό τό θέμα».

Ἄλλά γιατί, ἀγαπητέ Κώστα, προτιμᾶς τίς γενι-

κόπητες καί δέν ἀναφέρεσαι συγκεκριμένα στίς εὐθύνες ἑνός ἐκάστου; Ἄν οἱ πρωτοβουλίες καί οἱ ἀποφάσεις ἦταν τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ, τότε τί φταίει τό «διεθνές κίνημα;» Μήπως καί μέσα ἀπό τόν τάφο του ὁ μέγας ραδιοῦργος καί ὑποκριτής Ίωσήφ Στάλιν, δέν ἐπιμένει ὅτι δέν ἤθελε τόν Δεκέμβρη, ὅτι «συμβούλευε» νά μή προχωρήσουν στό Δεκέμβρη ἀλλά οἱ Ἕλληνες κομμουνιστές δέν τόν ἄκουσαν καί «ἔκαναν βλακεία;»

Κι ἂν πάλι φταίει τό «διεθνές κίνημα», τί φταῖνε οἱ ἡγέτες τοῦ ΚΚΕ; Δέν ἦταν ὑποχρεωμένοι, ὡς «προκχωρημένο φυλάκιο» τοῦ διεθνούς κινήματος, νά ἐκτελέσουν πιστά τῆς ὁδηγίας καί τίς ἐντολές τοῦ «Ἐπιτελείου τῆς Ἐπανάστασης;» Μήπως δέν ἦταν ὑποχρεωμένοι νά τηροῦν μέ θρησκευτική εὐλάβεια τή θεμελιώδη ἀρχή τοῦ «προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ» πού καθορίζει τήν «ὑποταγή τῶν συμφερότων τῆς προλεταριακῆς πάλης σέ μία χώρα, στά συμφέροντα τῆς πάλης αὐτῆς σέ ὄλο τόν κόσμο;» Μήπως καί ἐσύ καί ἐγώ, ἀγαπητέ Κώστα, ἂν ἤμασταν στή θέση τῶν Σιάντου - Ίωαννίδη, δέν θά πειθαρχούσαμε τυφλά στίς ἐντολές τῆς Μόσχας; βέβαιοι ὄντες ὅτι αὐτό ἐπιβάλλει τό συμφέρον τῆς «παγκόσμιας ἐπανάστασης» καί συνεπῶς, σέ τελευταῖα ἀνάλυση, καί τό συμφέρον τῆς πατρίδας μας;

Καί ἔπειτα, ποιό συγκεκριμένα εἶναι τό «μέγα σφάλμα» τῆς Δεξιᾶς; Διότι ὁ ἀπλός καί καλόπιστος ἀναγνώστης, ὅσο κι ἂν προσπαθεῖ, δέν μπορεῖ νά διακρίνει αὐτό τό «μέγα σφάλμα». Δέν θά ἔπρεπε νά τόν βοηθήσουμε;

Ἔνας ἀπό τούς κύριους εἰσηγητές στό Συμπό-

σιο, ο Γρ. Φαράκος, από τά ιστορικά επίσης ήγετικά στελέχη τῆς Ἀριστερᾶς, ὕστερα ἀπό μία ἐμπεριστατωμένη ἀνάλυση, καταλήγει στό συμπέρασμα ὅτι γιά τό Δεκέμβρη σοβαρές εἶναι οἱ εὐθύνες τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ. Ὅσο κι ἂν προσπαθεῖ ὁ ἀναγνώστης, πούθενά δέν μπορεῖ νά βρεῖ εὐθύνες τῶν σοβιετικῶν. Οἱ ἡγέτες τοῦ ΚΚΕ ἐμφανίζονται νά ἐνεργοῦν αὐτοβούλως, καί ἡ εὐθύνη τους ἔγκειται στό ὅτι δέν μπόρεσαν νά ἐκτιμήσουν σωστά τίς ἐσωτερικές καί διεθνεῖς συνθήκες πού δέν εὐνοοῦσαν σύγκρουση τό Δεκέμβρη. Σέ μία δεύτερη παρέμβασή του ὡστόσο, δέχεται ὅτι ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ἦταν «ἀπόλυτα δεμένη» στόν «διεθνισμό», πράγμα πού σημαίνει ὅτι «ὅπωςδήποτε πρέπει νά ἀκολουθεῖ τήν ἐξωτερική πολιτική τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης, πού ἦταν φυσικό νά παίρνει ὑπόψη της, πρίν ἀπ' ὅλα τά κρατικά συμφέροντα τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης».

Καί συνεχίζει:

«Ἀλλά, τώρα, ἤθελε ἀκριβῶς ἡ Σοβιετική Ἐνωση τῆς Δεκεμβριανῆς σύγκρουση; Δέν δείχνουν οἱ πηγές ὅτι τήν ἤθελε, γιατί δέν τή συνέφερε. Ἦθελε ὁμως, -καί τότε καί κατοπινά στόν ἐμφύλιο- νά ὑπάρχει ἀνωμαλία, νά ὑπάρχει κάτι μπηγμένο στό πλευρό τῶν συμμάχων -τῶν Ἀγγλων, ἀργότερα τῶν Ἀμερικανῶν- πού αὐτό τήν εὐνοοῦσε. Καί αὐτό ἤθελε, ἀνεξάρτητα ἀπό ποιές θυσίες στοίχιζε στόν τόπο μας».

Ἀλλά, ἀγαπητέ κύριε Φαράκο, ἀφοῦ ἐπικαλεῖστε τίς «πηγές», γιατί δέν λέτε ποιές συγκεκριμένα εἶναι οἱ πηγές πού δείχνουν ὅτι ἡ Σοβιετική Ἐνωση δέν ἤθελε τό Δεκέμβρη; Καί γιατί «δέν τή συνέφερε;» Δέν τή συνέφερε νά ἀπασχολοῦνται στήν Ἀθήνα οἱ

βρετανικές μεραρχίες ἀντί νά τρέχουν νά μποῦν πρώτες στό Βερολίνο;

Καί γιατί αὐτή ἡ χτυπητή ἀντίφαση μέσα σέ λίγες γραμμές; Ἀπό τή μία ὑποστηρίζετε ὅτι «δέν τήν συνέφερε» καί ἀμέσως μετά δέχεστε ὅτι «ἤθελε νά ὑπάρχει ἀνωμαλία, νά ὑπάρχει κάτι μπηγμένο στό πλευρά τῶν συμμάχων» γιατί «αὐτό τήν εὐνοοῦσε». Ἀλλά, ἀφοῦ «δέν τή συνέφερε», πῶς «τήν εὐνοοῦσε;» Τί ὑποστηρίζετε τελικά; «Δέν τή συνέφερε» ἢ «τήν εὐνοοῦσε;» Γιατί εἶναι φανερό, νομίζω, ὅτι αὐτά τά δύο δέν πᾶνε μαζί, δέν ταιριάζουν.

Θά μοῦ πεῖτε, ἴσως, ὅτι δέν ταιριάζουν μέ τήν τυπική λογική, μέ τή διαλεκτική ὁμως ταιριάζουν. Γιατί ἡ διαλεκτική δέχεται τή «συνύπαρξη τῶν ἀντιθέτων». Εἶναι δυνατό, λοιπόν, καί νά μή συνέφερε στή Σοβιετική Ἐνωση ὁ Δεκέμβρης ἀλλά, ταυτόχρονα, καί νά τήν εὐνοοῦσε.

Ἔστω. Ἀλλά ἀφοῦ ὤθησε στό Δεκέμβρη κι ἀφοῦ δέν ἔκανε τίποτα γιά νά τόν ἀποτρέψει μέ τούς ἐδῶ ἀπεσταλμένους της ἀλλά καί μέ τήν καθημερινή ἀσύρματη ἐπικοινωνία της μέ τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ, αὐτό δέν σημαίνει, τελικά ὅτι τήν συνέφερε; Αὐτό δέν μᾶς ὑποχρεώνουν νά δεχθοῦμε τόσο ἡ τυπική λογική καί ἡ διαλεκτική ὅσο καί τά ἴδια τά γεγονότα;

Ἀπό τούς ιστορικούς επίσης ἡγέτες τῆς Ἀριστερᾶς ὁ Λ. Κύρκος, διερωτᾶται γιά τόν Δεκέμβρη καί τόν Ἐμφύλιο:

«Ἦταν μιά ἐξέλιξη ἀναπόφευκτη; Δέν ὑπῆρχαν ἄλλοι δρόμοι γιά νά ὀδηγηθεῖ ἡ Ἑλλάδα στήν καινούργια ιστορική περίοδο μετά τόν πόλεμο; Ἡ Ἀριστερά, καί εἰδι-

κότερα τό ΚΚΕ, πού ήγήθηκε σέ κείνη τήν έποποιΐα, είχε γνώση καί πληροφόρηση τών διεθνών όρων πού διαμορφώνονταν; Κι είχε επίγνωση τών συνεπειών πού θά είχαν οι έπιλογές πού πραγματοποιήσε;»

Όσον άφορᾶ τό πρώτο έρώτημα, άν δηλαδή τό ΚΚΕ «είχε γνώση καί πληροφόρηση τών διεθνών όρων πού διαμορφώνονταν», τήν άπάντηση, αγαπητέ Λεωνίδα, τήν είχε δώσει πρό πολλοῦ ο ίδιος ο Ιωαννίδης. Στίς «Άναμνήσεις» του, έρωτώμενος άν οι Σοβιετικοί τόν είχαν ένημερώσει για τή μοιρασιά πού είχαν κάνει μέ τούς Άγγλους τόν Όκτώβρη τοῦ 44 στή Μόσχα, κραυγάζει άπεγνωσμένα καί μάλιστα δύο φορές, προκειμένου νά μήν ύπάρχει καμιά άμφιβολία: «Δέν μπορούσαν νά μάς τό πουν. Δέν μπορούσαν νά μάς τό πουν».

Γιατί όμως «δέν μπορούσαν νά μάς τό πουν;»

Διότι, προφανώς, τό «Έπιτελεΐο τής Έπανάστασης», πού έχει υπόψη του όλα τά δεδομένα καί όλη τήν ευθύνη, δέν μπορεί κάθε φορά νά έξηγεΐ στους κατά τόπους τοποτηρητές τό γιατί καί τό πώς τών άποφάσεών του. Ούτε νά τούς ενημερώνει για τίς επί «ύψηλοῦ έπιπέδου» συμφωνίες του. Τά διάφορα τμήματα τοῦ «διεθνούς κινήματος» έχουν υποχρέωση νά έκτελοῦν άσυζητητί καί χωρίς χρονοτριβή τίς έκάστοτε έντολές καί οδηγίες. Τελεία καί παύλα!

Όσον άφορᾶ τό δεύτερο έρώτημα, άν τό ΚΚΕ «είχε επίγνωση τών συνεπειών πού θά είχαν οι έπιλογές πού πραγματοποιήσε», νομίζω, αγαπητέ Λεωνίδα, ότι προηγεΐται ένα άλλο κρίσιμο έρώτημα πού δίνει καί τήν άπάντηση: Ήταν δικές του έπιλογές ή άπλώς έκτε-

λοῦσε έπιλογές άλλων; Μπορούμε στά σοβαρά νά υποστηρίζουμε σήμερα ότι ο Δεκέμβρης, ή ένοπλη σύγκρουση μέ τούς Βρετανούς σέ μία κρίσιμη φάση τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ήταν έπιλογή τών Σιάντου - Ιωαννίδη; Τά άδιάψευστα στοιχεΐα, τά άναμφισβήτητα γεγονότα καί ή κοινή λογική, έχουν ήδη δώσει τήν άπάντηση. Άν έμεΐς, αγαπητέ Λεωνίδα, δέν μπορούμε ή δέν έχουμε τό κουράγιο νά άντικρύσουμε κατάματα τήν αλήθεια, αυτό είναι μία άλλη ιστορία...

Μέ τήν ενδιαφέρουσα όμιλία του ο ιστορικός Φ. Ηλιοῦ, έδειχνε σπὴν αρχή νά άγγίζει τήν καρδιά τοῦ προβλήματος. Άναφέρθηκε στόν «δημοκρατικό συγκεντρωτισμό» καί σπὴν καθοριστική ισχύ πού είχε για τό «παγκόσμιο έπαναστατικό κίνημα». Κατά συνέπεια, συνεχίζει, «έπρεπε νά είναι καθαρό, ότι τά έθνικά του τμήματα, σέ διάταξη μάχης σάν προκεχωρημένα άποσπάσματα, θά χάνονταν κάποια στιγμή δίνοντας μάχες για νά κερδηθεΐ κάπου άλλο ο πόλεμος».

Τό σχήμα όμως πού έν συνεχεία προτείνει για τήν έρμηνεία τών Δεκεμβριανών, αναιρεΐ ευθέως τά προηγούμενα καί μάλλον μπερδεύει παρά βοηθάει τόν αναγνώστη.

Κατά τόν Φ. Ηλιοῦ λοιπόν, «Τό Κομμουνιστικό Κόμμα από τά τέλη τοῦ '43 καί έως τόν Φεβρουάριο τοῦ '47, προσπαθεΐ νά δημιουργήσει πιέσεις καί έντάσεις όχι για νά χτυπήσει τόν αντίπαλο -τήν ελληνική συντήρηση καί τούς Άγγλους πού τήν στήριζαν- αλλά για νά διαμορφώσει καλύτερους όρους για ένα συμβιβασμό. Μέσα σ' αυτό τό πλαίσιο έντάσσεται καί ο Δεκέμβρης όχι ως έπιχείρηση κατά-

ληψης τῆς ἐξουσίας ἀλλά ὡς μία πίεση γιά νά διαμορφωθοῦν καλύτεροι ὅροι γιά τόν τελικό συμβιβασμό».

Ἄλλά, ἀγαπητέ κ. Ἡλιοῦ, τό ΚΚΕ τόν «τελικό συμβιβασμό» τόν εἶχε ἤδη κάνει στό Λίβανο καί στήν Καζέρτα. Ὑπέγραψε, ὕστερα ἀπό «συμβουλή» τοῦ σοβιετικοῦ πρεσβευτή στό Κάιρο τίς σχετικές συμφωνίες, μπῆκε στήν Κυβέρνηση «Ἐθνικῆς Ἐνότητος» ὑπό τόν Γ. Παπανδρέου καί πρότεινε, γιά τό κρίσιμο θέμα τοῦ ἀφοπλισμοῦ τῶν ἀνταρτικῶν δυνάμεων καί τῆς συγκρότησης ἐθνικοῦ στρατοῦ, σχέδιο πού μετά χάρας ἀποδέχθηκαν οἱ Παπανδρέου-Κανελλόπουλος. Γιατί ὑπαναχώρησε; Γιατί υἱοθέτησε, ἀπροσδόκητα, ἀδιάλλακτη στάση πού ἀναγκαστικά ὀδήγησε στό Δεκέμβρη;

Θά ἀπαντήσετε βέβαια ὅτι τό ἔκανε ἐπιδιώκοντας ἕναν καλύτερα συμβιβασμό.

Ποιός ἦταν ὅμως ὁ ἀνυποχώρητος ὅρος πού ἔθετε καί θά ὀδηγοῦσε, ὑποτίθεται, σέ καλύτερο συμβιβασμό;

Ταυτόχρονα μέ τίς ἀνταρτικές δυνάμεις, νά διαλυθοῦν καί ἡ Ὀρεινή Ταξιαρχία καί ὁ Ἱερός Λόχος. Μά, ἂν διαλύονταν ὅλες αὐτές οἱ δυνάμεις, δέν θά ἔμεναν μόνοι καί πάνοπλοι οἱ Βρετανοί; Καί ποιός θά ἐμπόδιζε τότε τόν Γ. Παπανδρέου καί τούς Ἄγγλους νά ἐπιβάλλουν τίς ὁποιοσδήποτε θελήσεις τους;

Εὐκαιρία ὅμως γιά συμβιβασμό εἶχε τό ΚΚΕ καί μέ τόν ἐρχομό τοῦ Τσώρτσιλ στήν Ἀθήνα τά Χριστούγεννα τοῦ '44. Γιατί δέν τόν ἐπεδίωξε, ἀφοῦ ἔβλεπε ὅτι εἶχε χάσει πιά τή μάχη τῆς Ἀθήνας καί γιατί τόν κατέ-

στησε ἀνέφικτο μέ τήν ἀδιάλλακτη στάση του;

Καί, ἔπειτα, ἡ θεωρία σας γιά «πιέσεις καί ἐντάσεις γιά συμβιβασμό», δέν ἀντιφάσκει εὐθέως μέ τήν πραγματικότητα του «δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ» καί τῶν σκληρῶν ἀπαιτήσεών του πού ὄσεις ὁ ἴδιος ἐπισημαίνετε;

Ἐρωτήματα τά ὁποῖα ἀβίαστα προκύπτουν καί τά ὁποῖα ὁπωσδήποτε, περιμένουν μίαν ἀπάντηση.

Σ' ἕνα ἄλλο σημεῖο, ἐπίσης, ὑποστηρίζετε ὅτι τό ΚΚΕ. «Μέσα ἀπό τούς ἐθνικοαπελευθερωτικούς ἀγῶνες εἶχε διαμορφωθεῖ σέ κύρια δύναμη τῆς ὁποιασδήποτε δημοκρατικῆς ἐξέλιξης. Δέν τοῦ χρειάζονταν οὔτε ὄπλα, οὔτε Δεκέμβρης, οὔτε τίποτα... Ἐκλογές τοῦ χρειάζονταν ἀπλῶς, μέ τούς τυπικούς ἀστικοδημοκρατικούς τρόπους, γιά νά εἶναι ἡ κύρια συνιστώσα τῶν πλειοψηφιῶν πού τότε μπορούσαν νά διαμορφωθοῦν. Καί αὐτό ἐπιζητεῖ. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά ὅμως, οἱ Ἄγγλοι, κυρίως δέν εἶναι διατεθειμένοι...» κ.λπ. κ.λπ. (ὑπογράμμιση δική μου).

Ἐκλογές, λοιπόν, ἐπιζητεῖ τό ΚΚΕ! Ποιός ὅμως συγκεκριμένα, τοῦ τίς ἀρνήθηκε; Ποιός τίς ἐμπόδισε; Ποιός κατέστησε ἀναπόφευκτο τό Δεκέμβρη; Ἡ ἀπάντησή σας εἶναι: Οἱ Ἄγγλοι.

Καταλήγουμε πάλι στήν ἀγαπημένη θεωρία πολλῶν ἱστορικῶν καί ἀπολογητῶν τῆς Ἀριστερᾶς, τῆ θεωρίας τῆς «πρόκλησης» καί τῆς «παγίδας», πού ἔστησαν οἱ καταχθόνιοι Ἄγγλοι καί ὁ ἐκλεκτός τους Γ. Παπανδρέου καί στήν ὁποία ἔπεσαν οἱ «καλοί καί ἀγαθοί», πλὴν ὅμως «ἄπειροι καί ἀπονήρευτοι» ἡγέτες τοῦ ΚΚΕ.

Γιατί ὅμως δέν κάνετε τόν κόπο νά προσδιορί-

σετε αυτή τήν «πρόκληση», αυτή τήν «παγίδα»;

Ὁ ἀφοπλισμός τῶν ἀνταρτικῶν δυνάμεων καί ἡ συγκρότηση ἐθνικοῦ στρατοῦ δέν ἦταν ἀπόρροια τῶν συμφωνιῶν Λιβάνου καί Καζέρτας; Δέν ἦταν ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά νά μποῦμε σέ ὁμαλό πολιτικό βίο καί νά ὀδηγηθοῦμε σέ ἐκλογές; Αὐτό ἀκριβῶς δέν ἔγινε, χωρίς καμιά ἐξαίρεση, σ' ὅλες τίς χώρες τῆς Εὐρώπης πού διεθέταν κίνημα Ἐθνικῆς Ἀντίστασης καί ἐνοπλες ἀνταρτικές δυνάμεις; Ζητοῦσαν τίποτα περισσότερο οἱ Ἄγγλοι καί ὁ Γ. Παπανδρέου; Ποιός ὑπαναχώρησε ἀπό τή συμφωνία πάνω στήν πρόταση Ζεύγου; Σέ τί ἔγκειται ἀκριβῶς αὐτή ἡ περίφημη «πρόκληση» καί «παγίδα»;

Εἶναι ἓνα κρίσιμο ἐρώτημα τό ὁποῖο δημοσία ἀπευθύνω σέ σᾶς ἀλλά καί τούς ἄλλους ὁμιλητές του Συμποσίου πού ὑποστήριξαν παρόμοιες μέ σᾶς ἀπόψεις.

Θά ἤμουν ἰδιαίτερα ὑπόχρεως ἂν δίνατε μία συγκεκριμένη ἀπάντηση στό συγκεκριμένο αὐτό ἐρώτημα πού ἀπασχολεῖ, πιστεύω, ὄχι μόνον ἐμένα ἀλλά καί ὅλους τούς καλόπιστους ἀναγνώστες σας πού διψοῦν νά μάθουν τήν ἀλήθεια.

Τελειώνετε τήν ὁμιλία σας μέ ἓνα καίριο, πραγματι, ἐρώτημα. Λέτε:

«Ἐνα τελευταῖο ἐρώτημα πού θά βάλω, θά τό θέσω μέ μία φράση γιά νά τελειώσω. Ἐνα ἐρώτημα πού οἱ ἀριστεροί δέν τό θέτουμε ποτέ. Τί θά γινόταν στήν Ἑλλάδα ἐάν ἡ Ἀριστερά ἔπαιρνε τά πράγματα;

Βεβαίως δέν φτιάχνουμε τήν ἱστορία ἐκ τῶν ὑστέ-

ρων. Ἦδη ὁμως ἀπό τήν κατοχή εἶχαν ἀρχίσει νά διαμορφώνονται μορφές ἐξουσίας, μορφές καταπίεσης καί μορφές συγκεντρωτικοῦ αὐταρχικοῦ κράτους, πού ὀξύνθηκαν στό Δεκέμβρη καί ἔδειχναν ὅτι καί ἡ Ἑλλάδα πρὸς τό δρόμο πού πήραν οἱ ἄλλες λαϊκές δημοκρατίες ἔτεινε νά πορευθεῖ».

Κρίσιμο καί τολμηρό τό ἐρώτημά σας καί θά ἤθελα εἰλικρινά νά σᾶς συγχαρῶ. Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ ὁμως νά κάνω δύο παρατηρήσεις.

Πρῶτον, δέν εἶναι ἀκριβές ὅτι «οἱ ἀριστεροί δέν τό θέτουμε ποτέ». Τό ἔθεσα πρὶν ἀπό δέκα χρόνια στό «Εὐτυχῶς ἠττηθήκαμε σύντροφοι», δίνοντας ταυτόχρονα καί τήν ἀπάντηση. Στή σελ. 149 ἔγραφα:

«Τό "Εὐτυχῶς ἠττηθήκαμε σύντροφοι" δέν εἶναι λοιπόν παραδοξολογία. Ἐκφράζει πλήρως τήν πραγματικότητα. Ἄν εἶχαμε κερδίσει, ἂν εἶχαμε τήν ἐξουσία, ἡ χώρα μας θά εἶχε ἀκολουθήσει τή μοίρα τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης πού προσδέθηκαν στό σοβιετικό ἄρμα. Θά εἶχε μετατραπεῖ σ' ἓναν ἀκόμα δορυφόρο τῆς Μόσχας. Ὡς γνήσιοι καί ὀρθόδοξοι μαρξιστές-λενινιστές, οἱ Ζαχαριάδης - Ἰωαννίδης καί Σία θά εἶχαν ἐπιβάλλει τή "δικτατορία τοῦ προλεταριάτου" - τήν προσωπική τους δηλαδή δικτατορία-προκειμένου νά συντρίψουν τήν "ἀντεπανάσταση" καί νά ὀδηγήσουν τή χώρα μας στό "σοσιαλιστικό μετασχηματισμό". Καί ἐπειδή ἰσχυρή θά ἦταν ἡ ἀντίσταση τοῦ δημοκρατικοῦ καί φιλελεύθερου Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἡ "δικτατορία τοῦ προλεταριάτου" θά ἔπαιρνε τήν πιό στυγνή καί ἀνελέγητη μορφή. Τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, ἡ πατρίδα μας θά εἶχε μετατραπεῖ σέ δεύτερη Ἀλβανία. Τό ἴδιο, ὅπως ἐκεῖνη, ὑπανάπτυκτη, καθυστερημένη καί ἀνελεύ-

θερη».

Καί η δεύτερη παρατήρηση. Νομίζω ότι πολύ πιά χρήσιμο και δραματικά καταλυτικό θά ήταν αν τό ερώτημά σας δέν τό αφήνατε για τό τέλος αλλά τό θέτατε στην αρχή ακόμα του Συμποσίου, και καλούσατε τούς μετέχοντες να απαντήσουν «εύθέως και εύθαρσῶς». Θά γινόταν τότε καθαρό πόσο κωμικό φαντάζει τώρα να θρηνοῦμε για τήν ἕπτα μας τόν Δεκέμβρη και πόσο ἄδικο αλλά και παράλογο εἶναι να ἐπιρίπτουμε εὐθύνες στον Γ. Παπανδρέου και στους Ἕλληλους γιατί δέν μᾶς ἄφηναν να νικήσουμε τόν Δεκέμβρη...

* * *

Ὅπως σημειῶνῶ παραπάνω, ἀπό τούς ὁμιλητές του Συμποσίου αὐτός πού τόλμησε, πού ἔβαλε τό δάκτυλο «στον τύπον τῶν ἡλῶν», ἦταν ὁ Φ. Οἰκονομίδης.

Μόχθησε δημιουργικά, σκάλισε ἀρχεῖτα, μελέτησε σήματα και τά συμπεράσματά του εἶναι συνταρακτικά. Ἀπό τά σήματα πού ἀντηλλάγησαν τό Δεκέμβρη ἀνάμεσα στην ἡγεσία του ΚΚΕ και τή Μόσχα, πολλά ἔχουν ἀποκρυβεῖ. Ἄλλα ἔχουν μονταριστεῖ. Και ἀλλοῦ ἔχει παραποιηθεῖ ἡ ἡμερομηνία ἀποστολῆς! Και ἐπιβεβαιώνει ἕνα ἄλλο «κοινό μυστικό». Ὅλο τό Δεκέμβρη, ὁ «σκληρός πυρήνας» τῆς ἡγεσίας του ΚΚΕ, εἶχε μέσω του Βαβούδη, ἄμεση δι' ἀσυρμάτου ἐπαφή μέ τή Μόσχα.

Και μόνο τά στοιχεῖα αὐτά εἶναι ἀρκετά να διαλύσουν κάθε ἀμφιβολία. να πείσουν και τόν πιά ἄδα και τόν πιά δύσπιστο. Οἱ μεγάλοι ἔνοχοι για τά Δεκεμβριανά, οἱ σοβιετικοί και οἱ ἀπόλυτα ἐξαρτημένοι ἀπ'

αὐτούς ἡγέτες του ΚΚΕ, ἀφοῦ ἔσπρωξαν στό Δεκέμβρη, ἀφοῦ ἔριξαν τόν ἐφεδρικό ΕΛΑΣ βορά στά κανόνια του Σκόμπυ στό ὄνομα της «παγκόσμιας ἐπανάστασης», προσπάθησαν ὕστερα, φτάνοντας ἀκόμα και στην πλαστογραφία να σβήσουν τά ἴχνη του ἐγκλήματος. Να ἐμφανιστοῦν ὡς «ἄθῶοι του αἵματος», ὡς «μή ἔχοντες ἰδέα για τό φόνο...». Αὐτή εἶναι ἡ ἱστορική ἀλήθεια, ὅσο κι ἂν δυσκολεύονται τά «ἱστορικά στελέχη» τῆς Ἀριστερᾶς και ὀρισμένοι ἱστορικοί να τήν ἀποδεχθοῦν.

Σ' ἕνα μόνο σημεῖο θά μου ἐπιτρέψεις, ἀγαπητέ Φοῖβο, να διαφωνήσω μαζί σου. Στή σελ. 212 γράφεις μεταξύ ἄλλων:

«Πιστεύω ὅτι κοντά μισόν αἰῶνα τώρα, ἡ ἐλληνική Ἀριστερά ἀντιμετωπίζει ἕνα παιχνίδι παραπλάνησης και ἀλλοίωσης του περιεχομένου τῶν ἀρχείων της, ὅσον ἀφορά τή σύγκρουση του Δεκέμβρη 1944. Ἀντιμετωπίζει ἕνα παιχνίδι συσκότισης πού δέν κατόρθωσε να διαλευκάνει μέχρι τίς μέρες μας».

Ἡ ἀλήθεια, κατά τή γνώμη μου, εἶναι ὅτι ὄχι «δέν κατόρθωσε» να διαλευκάνει τό «παιχνίδι συσκότισης», ἀλλά δέν θέλησε.

Δέν μποροῦμε, ἀγαπητέ Φοῖβο, να δεχθοῦμε ὅτι κορυφαία στελέχη τῆς Ἀριστερᾶς ὅπως ὁ Γρ. Φαράκος, πού διετέλεσε Γραμματέας του ΚΚΕ και ὁ Λ. Κύρκος, πού διετέλεσε Γραμματέας του ΚΚΕ ἔσωτ., δέν γνωρίζουν ἢ, ἔστω, δέν διαισθάνονται τήν ἀλήθεια. Ἀπλῶς, δέν ἔχουν τό κουράγιο να τήν ἀντικρίσουν και να τήν ὁμολογήσουν, γιατί ἡ ἀλήθεια στην προκειμένη περίπτωση εἶναι πολύ σκληρή και πολύ πικρή. Σκέτο

φαρμάκι.

Θά 'χεις καί σύ παρατηρήσει πόσο δυσκολευόμαστε έμείς οί άνθρωποι νά αναγνωρίσουμε καί νά όμολογήσουμε μικρά καί άσήμαντα λάθη, άπλές καί αύταπόδεικτες αλήθειες. Πώς νά άντικρύσουμε τώρα καί νά όμολογήσουμε τή φοβερή αλήθεια; Πώς θά παραδεχθοῦμε ότι έμείς, παλιά στελέχη καί αγωνιστές τής 'Αριστεράς, πού περάσαμε «διά πυρός καί σιδήρου» καί προσφέραμε τά πάντα στό «λαϊκό κίνημα», δέν αγωνιζόμασταν, σέ τελευταία άνάλυση, γιά τήν «πανανθρώπινη τή λευτεριά» άλλά γιά τά κρατικά συμφέροντα τής Σοβιετικής Ένωσης, γιά τά ιδιοτελή συμφέροντα τής σοβιετικής νομενκλατούρας;

Πώς νά παραδεχθοῦμε ότι, ένῶ νομίζαμε πώς αγωνιζόμασταν γιά έλευθερία, δημοκρατία καί σοσιαλισμό, στήν πραγματικότητα αγωνιζόμασταν γιά τή μετατροπή τής πατρίδας μας σέ σοβιετικό προτεκτοράτο καί τήν έπιβολή καί στήριξη στυγνών δικτατορικῶν καθεστώτων στίς χῶρες τής Κεντρικής καί 'Ανατολικής Εύρώπης;

Πρέπει νά παραδεχθοῦμε, αγαπητέ Φοῖβο, ότι από τά «ιστορικά στελέχη» τής 'Αριστεράς ζητάμε πολλά, πάρα πολλά. Καί γιά νά εἶμαι εἰλικρινής, πέρασε από τό μυαλό μου κι αύτή ή σκέψη: Γιατί νά τά σκαλίζουμε τώρα όλα αυτά, γιατί νά άσχολούμαστε τόσο μέ τόν Δεκέμβρη, τόν Έμφύλιο καί όλες αυτές τίς πικρές ιστορίες;

Θά μοῦ πεῖς, ἴσως, ότι αύτό έπιβάλλει ή ιστορική αλήθεια. Όμως, ή ιστορική αλήθεια περιμένει

μισόν αἰώνα τώρα, δέν θά μπορούσε νά περιμένει λίγα χρόνια άκόμα; Η γενιά τής 'Αντίστασης, τοῦ Δεκέμβρη καί τοῦ Έμφυλίου, άποχωρεῖ σιγά σιγά, σέ λίγα χρόνια θά 'χει φύγει γιά πάντα. Πῆρε μέρος στήν 'Αντίσταση καί τής πρέπει κάθε τιμή γι' αύτό. Εἶναι άνάγκη νά τήν ποτίσουμε τώρα, καθώς άποχωρεῖ, τό πικρό ποτήρι τής αλήθειας γιά τόν Δεκέμβρη καί τόν Έμφύλιο; Δέν θά μπορούσε νά περιμένει μερικά χρόνια άκόμα;

Θά μπορούσε νομίζω πράγματι, αγαπητέ Φοῖβο, νά περιμένει λίγο άκόμα ή ιστορική αλήθεια, παίρνοντας ύπόψη καί τό γεγονός πώς ότι πράξαμε τό πράξαμε καλή τή πίστη, πιστεύοντας βαθύτατα στό δίκιο τοῦ άγώνα μας. Όμως δυστυχῶς, όλα αυτά δέν άνήκουν μόνο στό παρελθόν. Ζοῦν καί σφραγίζουν τό παρόν. Δέν μᾶς αφήνουν νά προχωρήσουμε στήν έθνική μας αυτογνωσία, δέν μᾶς έπιτρέπουν νά δοῦμε μέ καθαρή ματιά τή σύγχρονη πραγματικότητα. 'Αργήσαμε πάρα πολύ νά γνωρίσουμε τήν ιστορική αλήθεια καί εἶναι βαρύ τό τίμημα γιά τήν πατρίδα μας.

'Ολόκληρο σχεδόν τό εἰκοστό αἰώνα καί μέχρι αύτή τή στιγμή άκόμα, ή 'Αριστερά διαπράττει ένα σοβαρότατο «διαρκές» λάθος. Σέ μία χώρα πού διψοῦσε καί διψάει γιά άστικοδημοκρατικές αλλαγές, γιά δημοκρατική αναγέννηση καί κοινωνικό έκσυγχρονισμό, προσπάθησε, άλλοτε βία καί άλλοτε εἰρηνικά νά έπιβάλει τόν «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό». Χωρίς νά παίρνει ύπόψη τίς πραγματικές άνάγκες καί δυνατότητες, χωρίς νά κατανοεῖ τό ιστορικό γίνεσθαι καί νά λογαριάζει συσχετισμούς δυνάμεων καί διεθνείς συν-

θῆκες, ἀγωνίστηκε μέ πάθος γιά νά πραγματωθεῖ τό «σοσιαλιστικό ὄραμα».

Ἄκόμα κι ὅταν κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν πραγμάτων ὀδηγεῖται σέ «ἀναγκαστική προαγείωση», ὅπως συνέβη μέ τίς «ἱστορικές» ἀποφάσεις τῆς 6ης Ὀλομέλειας τοῦ ΚΚΕ τό 1934, ὁ «σοσιαλιστικός χαρακτήρας τῆς ἐπερχόμενης ἐπανάστασης» γίνεται ἀπλῶς προσπάθεια νά καλυφθεῖ πίσω ἀπό περίτεχνες «ἀναλύσεις» καί «διαπιστώσεις».

Ὅπως βέβαια θά ξέρεις, ὕστερα ἀπό ὀδηγίες τῆς Κ.Δ., στήν 6η Ὀλομέλεια τό 34 γινόταν ἡ διαπίστωση ὅτι «...ἡ θέση τῆς Ἑλλάδας στό σύστημα τοῦ παγκόσμιου ἱμπεριαλισμοῦ, τά σημαντικά ὑπολείμματα στήν ἀγροτική οἰκονομία καί ἡ ὑπαρξη καταπιεζομένων ἐθνικῶν - μειονοτικῶν ὁμάδων, καθορίζουν τό χαρακτήρα τῆς ἐπικείμενης ἐπανάστασης στή χώρα μας ὡς ἀστικοδημοκρατικῆς μέ τάσεις γρήγορης μετατροπῆς της σέ προλεταριακή σοσιαλιστική ἐπανάσταση».

Γινόταν λοιπόν μία παραχώρηση στήν «ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση», γιά νά ἀκολουθήσει ὅμως ἀμέσως ἡ ἀναίρεση μέ τή «γρήγορη μετατροπή της σέ προλεταριακή σοσιαλιστική ἐπανάσταση». Καί μέ τή διαβεβαίωση ὅτι ὁ ἡγεμονικός ρόλος καί στήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση ἀνήκε, ἐξ ὀλοκλήρου, στήν ἐργατική τάξη «ἡ ὁποία θά τραβήξει σέ συμμαχία μαζί της τίς μικρομεσαίες τάξεις τῆς ἀγροτιᾶς καί τις καταπιεζόμενες ἐθνικές μειονότητες».

Ὅλα αὐτά ὅμως ἦταν ἀπλές φιλολογικές διακηρύξεις χωρίς κανένα οὐσιαστικό περιεχόμενο. Κι ἄν

κάποια ἀπό τά μέλη καί τά στελέχη τοῦ κόμματος ἐπαιρναν τοῖς μετρητοῖς τίς «θέσεις» αὐτές καί δέν καταλάβαιναν ὅτι εἶναι τό «χρυσό περιτύλιγμα» τῆς «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου», ἡ Κ.Δ. ἐσπευδε νά τά προσγειώσει ἀνώμαλα. Τά βάφτιζε «ὀπορτουниστικά στοιχεῖα» καί τέλειωνε ἡ ὑπόθεση. Συγκεκριμένα, στίς ἀποφάσεις τοῦ 5ου Συνεδρίου τῆς Κ.Δ. τονιζόταν σχετικά:

«Τόν τελευταῖο καιρό, τά ὀπορτουниστικά στοιχεῖα στήν Κομμουνιστική Διεθνή προσπάθησαν νά διαστρεβλώσουν τό σύνθημα τῆς ἐργατο-αγροτικῆς κυβέρνησης. Τό 5ο Συνέδριο ἀπορρίπτει ἀποφασιστικά αὐτή τήν προσπάθεια. Γιά τήν Κ.Δ., τό σύνθημα τῆς ἐργατοαγροτικῆς κυβέρνησης εἶναι μετάφραση στή γλῶσσα τῆς ἐπανάστασης, στή γλῶσσα τῶν μαζῶν, τοῦ συνθήματος τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου».

Καί τά παθήματα δέν γίνονται μαθήματα. Ἄκόμα καί σήμερα ἡ «ἀνανεωτική» Ἀριστερά, ὁ ΣΥΝ., διακηρύσσει ὅτι ἀγωνίζεται γιά ἓνα σοσιαλισμό μέ «ἀνθρώπινο πρόσωπο». Κατ' ἀρχήν, βέβαια, τό ἐρώτημα εἶναι πῶς μπορούμε νά εἶμαστε βέβαιοι, ποιὰ εἶναι ἡ ἐγγύηση ὅτι ὁ «σοσιαλισμός μέ ἀνθρώπινο πρόσωπο» τῶν Κύρκου-Φαράκου, θά παραμείνει πράγματι σοσιαλισμός καί μάλιστα μέ «ἀνθρώπινο πρόσωπο». Μήπως σοσιαλισμό μέ «ἀνθρώπινο πρόσωπο» δέν ἤθελαν καί οἱ Λένιν, Δημητρώφ, Τσαουσέσκου κ.λπ., μήπως δέν ξεκίνησαν κι αὐτοί μέ τίς καλύτερες προθέσεις; Ἡ ἱστορία διδάσκει, (αὐτή ἡ ἱστορία πού ἐμεῖς παραχαράξαμε καί ἀγνοήσαμε), ὅτι δέν ἀρκοῦν οἱ καλές προθέσεις κι

όταν κάποια στιγμή ανοίξουν οι στρόφιγγες, ξεχύνεται σαρωτική ή ανθρώπινη λάβα φορτωμένη άπληστία, αλαζονεία κι αυτό τό άσίγαστο και παντοδύναμο «πάθος για τά πρωτεΐα». Και κατακαίει τά πάντα, και έντιμότητα και συντροφικότητα και άλληλεγγύη και «καλές προθέσεις».

“Ας μή σέ κουράζω όμως άλλο μέ τό θέμα αυτό. Άν ένδιαφέρεσαι μπορείς νά ανατρέξεις σέ άλλες σελίδες αυτού του βιβλίου. Έκείνο πού θέλω έδώ νά τονίσω είναι ότι αν θέλουμε νά είμαστε έντιμοι και ειλικρινείς, πρέπει νά δεχθοῦμε ότι τό κυνήγι τής Ούτοπίας, τό «σοσιαλιστικό όραμα», πού ένέπνεε και κατήυθνε τούς άγώνες τής Άριστεράς ολόκληρο σχεδόν τόν είκοστό αιώνα, υπήρξε καταστροφικό για τή χώρα μας. Είχε άκριβό υλικό και ανθρώπινο κόστος και εύθύνεται πρωταρχικά για τήν οίκονομική, πολιτική και κοινωνική καθυστέρηση και, σέ τελευταία άνάλυση, για τό σημερινό κατάντημα τής πατρίδας μας.

Κι είναι αυτό τό «σοσιαλιστικό όραμα» πού και σήμερα θολώνει τήν όραση των φίλων μας του ΣΥΝ. και τούς έμποδίζει νά δοῦν καθαρά τή σημερινή ελληνική και διεθνή πραγματικότητα, νά διαπιστώσουν τά αίτια τής σημερινής πολυδιάστατης κρίσης και νά βροῦν «έξόδους κινδύνου».

“Όταν διακηρύσσουν τήν προσήλωσή τους στό «σοσιαλιστικό όραμα», αυτόματα ύψώνεται κάθετο τό διαχωριστικό τεΐχος: Άπό δῶ οι δυνάμεις τής δημοκρατίας, τής προόδου και του σοσιαλισμού από κεΐ οι δυνάμεις τής συντήρησης, τής ύποτέλειας και τής

αντίδρασης. Οι πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις αυτού του τόπου χωρίζονται όριστικά σέ «φίλιες» και σέ «έχθρικές». Και τό πρόβλημα τής συνένωσης των πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων πού θά πραγματοποιήσουν τήν «δημοκρατική αναγέννηση τής χώρας» και τό πολυπόθητο «προοδευτικό έκσυγχρονισμό» τής ελληνικής κοινωνίας καθίσταται άλυτο. Γι' αυτό και ή δραματική άμηχανία των ήγετων του ΣΥΝ. όταν βρίσκονται αντιμέτωποι μέ τό πρόβλημα αυτό. Νά συνεργαστοῦν μέ τό ΚΚΕ; Μά, πώς μπορούν νά συνεννοηθοῦν μέ ανθρώπους πού ζοῦν σ' άλλο πλανήτη; Νά συμπλεύσουν μέ τό ΠΑΣΟΚ; Μά τό ΠΑΣΟΚ κατά γενική παραδοχή, είναι μία χρεοκοπημένη πολιτική δύναμη, υπεύθυνη έξ' ολοκλήρου για τό σημερινό κατάντημα. Πώς νά γίνουν συμμέτοχοι και συνυπεύθυνοι τής χρεοκοπίας του; Νά συνεργαστοῦν μέ τή Ν.Δ.; Μά ή Ν.Δ. είναι μία συντηρητική και αντιδραστική πολιτική δύναμη, «ύπηρετης του μεγάλου κεφαλαίου». Κι άλλωστε «ό λαός δέν ξεχνά τί σημαίνει Δεξιά ... ». Πώς μπορεί νά συμμαχήσει ή πρόοδος μέ τήν αντίδραση;

Κι άφοῦ δέν μπορούν νά λύσουν τό κρίσιμο αυτό πρόβλημα οι ήγέτες του ΣΥΝ. παραμένουν βυθισμένοι στην άμήχανη σιωπή τους, περιμένοντας ίσως κάποιο θαύμα. Όπως όμως ξέρεις, αγαπητέ Φοΐβο, μόνο στην «Αύλή των θαυμάτων» του Καμπανέλλη, γίνονται σήμερα θαύματα...

“Όμως τό διαχωριστικό τεΐχος επεκτείνεται άναγκαστικά και στό διεθνές πεδίο. Άπό δῶ οι «φίλιες» δυνάμεις, οι δυνάμεις «τής δημοκρατίας, τής ειρήνης και

του σοσιαλισμού».

Μέχρι πρότινος οι δυνάμεις αυτές ήταν οι συγγένες δικτατορίες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που συναποτελούσαν τό «σοσιαλιστικό στρατόπεδο». Πού όμως έμεϊς, σάν τή στρουθοκάμηλο, χώναμε τή μούρη μας στήν άμμο και κάναμε πώς δέν τίς βλέπαμε, και τίς έκθειάζαμε και τίς στηρίζαμε μέ κάθε τρόπο...

Τώρα πού αυτές κατέρρευσαν, «φίλιες» δυνάμεις απέμειναν τά «σοσιαλιστικά» καθεστώτα του Καντάφι, του Σαντάμ Χουσεϊν και του Κάστρο. Άλλο δραματικό δίλημμα για τόν ΣΥΝ. Μάχονται βέβαια κατά του Άμερικάνικου Ιμπεριαλισμού, πώς όμως νά θεωρήσει προοδευτικά και νά συνεργαστεί μ' αυτά τά μεσαιωνικά δικτατορικά καθεστώτα;

Υπάρχουν βέβαια και τά σοσιαλιστικά κόμματα της Ευρώπης, μερικά από τά οποϊα βρίσκονται μάλιστα στήν έξουσία. Όμως κι έδω σκέτη απογοήτευση. Τό μόνο σοσιαλιστικό πού έχει απομείνει στά κόμματα αυτά είναι τό όνομα...

Στήν πραγματικότητα έχουν μεταβληθεί σέ ένθερμους όπαδούς του «οικονομικού φιλελευθερισμού», πρωτοστατοϋν στον άγώνα για τήν Ένωμένη Ευρώπη και ανοίγουν πρόθυμα τό δρόμο για τήν άνεμπόδιση επέλαση του καπιταλισμού. Και δέν είναι ίσως τυχαϊο πού τά κόμματα αυτά βρίσκονται στήν έξουσία. Είναι φανερό πώς μόνο αυτά, καλύτερα από όποιοιδήποτε άλλον, μποροϋν νά πάρουν τά σκληρά μέτρα πού επιτάσσουν τά κριτήρια του Μάαστριχ και ή πολυπόθητη

«σύγκλιση».

Σκέφτεσαι αλήθεια τί θά γινόταν στή χώρα μας άν τή σκληρή άντεργατική και σφιχτή είσοδηματική πολιτική πού ακολουθεί σήμερα ή «σοσιαλιστική» κυβέρνηση Σημίτη, τολμοϋσε νά τήν εφαρμόσει κυβέρνηση της Ν.Δ.; Δέν θά είχε μείνει λίθος επί λίθου... Γι' αυτό και ή αντιπολίτευση, παρά τίς επικρίσεις πού, σέ χαμηλούς πάντα τόνους, διατυπώνει, αφήνει ουσιαστικά άνενόχλητη τήν κυβέρνηση Σημίτη «νά βγάλεϊ τά κάστανα από τή φωτιά». Όσο μπορεϊ, βέβαια νά τά βγάλει, άφοϋ τή φωτιά πού κατακαίει τά δάχτυλα, τήν άναψε και τή θέρειψε τό ίδιο τό ΠΑΣΟΚ...

Λέγαμε λοιπόν πώς από δώ, άπ' αυτή τήν πλευρά του τείχους, χάος άπροσμέτρητο. Κι από κει οι έχθροι. Οι Άγγλοι, πού μάς έσπρωξαν στό Δεκέμβρη. Οι Άγγλοαμερικανοί, πού μάς έσυραν στον Έμφύλιο. Και μαζί τώρα οι Γερμανοί, οι Γάλλοι κ.λπ. πού μάς ύπνομεϋουν, μάς κατατρέχουν, μάς άδικοϋν.

Πρόκειται, πράγματι, για θέατρο του παραλόγου. Διότι ένώ αυτούς καταγγελοϋμε ως υπεύθυνους για όλα τά δεινά πού κατά καιρούς μάς έπληξαν, ταυτόχρονα σ' αυτούς προστρέχουμε για βοήθεια και συμπαράσταση και αυτούς έκλιπαροϋμε νά μάς δεχτοϋν, έστω και ως φτωχούς συγγενείς, στήν Οικονομική και Νομισματική Ένωση!

Πελαγωμένες λοιπόν για τά καλά οι «προοδευτικές δυνάμεις» και φυσικά και ο ΣΥΝ. Και βασικός υπεύθυνος για τό πελάγωμα αυτό ή παραχάραξη και ή διαστρέβλωση της ιστορικής αλήθειας, ή άδυναμία και ή

άπροθυμία μας να διδαχθούμε από την Ιστορία. Ποιός είναι ο κόσμος που ζούμε; Ποιοί είναι οι φίλοι μας και ποιοί οι έχθροί μας; Ποῦ μπορούμε να στηριχθούμε και ποιούς πρέπει να αποφύγουμε; Άλυτο μυστήριο για τίς «προοδευτικές δυνάμεις» και τόν ΣΥΝ.

Κι όμως, αν μπορούσε... Άν μπορούσε ο ΣΥΝ, να πετάξει τίς παρωπίδες, αν μπορούσε να ξεφύγει από τά κλισέ και τά στερεότυπα, θά μπορούσε να κάνει θαύματα. Θά μπορούσε να αποτελέσει τό προζύμι, τή μαγιά, για μία συνένωση τῶν «δυνάμεων τῆς λογικῆς», τῶν δυνάμεων τῆς πραγματικῆς προόδου που ἀναμφισβήτητα, ἀποτελοῦν τή συντριπτική πλειοψηφία, αὐτή τή στιγμή ὅμως ἀδρανοῦν ἢ ἀσφυκτιοῦν μέσα στούς ὑφιστάμενους πολιτικούς σχηματισμούς. Θά μπορούσε να ξεφύγει από τό περιθώριο στό ὁποῖο αὐτοκαταδικάζεται τόσες δεκαετίες τώρα και να καταστει πρωτοπόρα ἡγετική δύναμη σ' ἓνα νέο «μπλόκ ἐξουσίας», μέ βάση ἓνα ἐλάχιστο κοινό πρόγραμμα που να ἀνταποκρίνεται στίς σημερινές ζωτικές ἀνάγκες αὐτοῦ τοῦ τόπου.

Γιατί ἐνῶ ἡ δύναμή του εἶναι μικρή, ἔχει ὁ ΣΥΝ., μεγάλο «εἰδικό βάρος». Ἄγγιζει και συγκινεῖ γνήσιες πατριωτικές και προοδευτικές δυνάμεις αὐτοῦ τοῦ τόπου που ὅμως δίσταζαν και διστάζουν πάντα να τόν ἀκολουθήσουν στήν ἀντιφατική και ἀδιέξοδη πολιτική του.

Θά μπορέσει ὅμως; Πρέπει να παραδεχθῶ πώς οἱ ἐλπίδες εἶναι ἐλάχιστες ἕως ἀνύπαρκτες...

Εἶναι λοιπόν, ἀγαπητέ Φοῖβο, ζωτική ἀνάγκη

«να ἰχνεύσουμε τά λάθη και τά πάθη» και «να διαλεχτοῦμε ἀντικειμενικά μέ τήν ἱστορία». Γιατί διαφορετικά δέν θά μπορέσουμε να φθάσουμε στήν ἐθνική μας αὐτογνωσία, δέν θά μπορέσουμε να βροῦμε «τί φταιει» και τί πρέπει να γίνει.

Δέν θά μπορέσουμε «να ἀντλήσουμε καθοριστικά για τήν ἐθνική, πολιτική και ἠθική μας συμπεριφορά, διδάγματα από τό παρελθόν», δέν θά μπορέσουμε «να δημιουργήσουμε μία ὑψηλή και κοφτερή ἐπίγνωση για τό παρόν». Και τό «παρόν» αὐτό εἶναι γεμάτο κινδύνους και ἀπειλές για τήν πατρίδα μας.

«Πολύβουες, βαριές μέ ζώνουν ἀρμονίες», λέει κάπου ὁ ποιητής. Πελώριοι ἐθνικοί κίνδυνοι και ἀπειλές μας ζώνουν από παντοῦ, θά μπορούσαμε να ποῦμε ἐμεῖς.

Κινδυνεύουμε να χάσουμε τό τρένο τῆς Εὐρώπης μέ συνέπειες που ἀνατριχιάζει κανείς και μόνο που τίς σκέφτεται. Ἡ βόρεια Κύπρος ἔχει σχεδόν τουρκοποιηθεῖ ὀριστικά και ἡ ἐλεύθερη Κύπρος ζεῖ μέ τή μόνιμη ἀπειλή μίας νέας «σέ εὐθετο χρόνο» Τουρκικῆς εἰσβολῆς. Ὅπως δέν κουράζεται να ἐπαναλαμβάνει ὁ Χρ. Οἰκονομίδης, «αν δέν βρεθεῖ εἰρηνική λύση τοῦ Κυπριακοῦ κι ἡ βόρεια Κύπρος καταστει ὀριστικά ἐπαρχία τῆς Τουρκίας - ὅποτε τό κρατίδιό μας τοῦ μισοῦ ἑκατομμυρίου θά ἔχει ἐχθρικά και ἀκροσφαλή σύνορα διά μέσου τῆς Κύπρου μέ τήν πάνοπλη Τουρκία τῶν 55 ἑκατομμυρίων που αὐξάνεται κάθε χρόνο κατά 1 ἑκατομμύριο - τό ἐθνικό και οἰκονομικό μέλλον τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ θά εἶναι πολύ ζοφερό». Ὁ κυπριακός Ἑλληνισμός βρί-

σκεται λοιπόν σέ θανάσιμο κίνδυνο. Καί ὁ κίνδυνος ἐ-
νός θερμοῦ ἐπεισοδίου μέ τούς Τούρκους, μικρότερης
ἢ μεγαλύτερης διάρκειας, ἐλλοχεύει πάντα.

Ὅμως γιά ὅλα αὐτά καί γιά ἄλλα πολλά, φταῖνε
«οἱ ἄλλοι», φταῖνε «οἱ ξένοι». Αὐτό μᾶς διδάσκει ἡ
ἱστορία ἀφοῦ τόσο ἀδίστακτα τήν παραποιήσαμε καί
τήν διαστρεβλώσαμε, ἀφοῦ τήν βάλαμε «στήν κλίνη τοῦ
Προκρούστη τῶν σκοπιμοτήτων».

Κι ἀφοῦ πάντα φταῖνε «οἱ ξένοι», εἶναι φανερό
πώς δέν μπορούμε νά τούς ἐμπιστευόμαστε. Πρέπει
διαρκῶς νά εἴμαστε κουμπωμένοι στίς ὁποιοσδήποτε
πρωτοβουλίες τους γιά ἐπίλυση τοῦ Κυπριακοῦ καί
εἰρηνική διευθέτηση τῶν διαφορῶν μας μέ τούς Τούρ-
κους. Πρέπει συνεχῶς καί σέ κάθε περίπτωση νά ἀναζη-
τοῦμε «προκλήσεις» καί «παγίδες» καί νά παραμένουμε
ἀδιάλλακτοι καί ἀνυποχώρητοι.

Τώρα γιὰτί οἱ «ξένοι» μᾶς δέχθηκαν στήν Εὐρω-
παϊκή Ἑνωσι καί γιὰτί μᾶς ἔσωσαν καί μᾶς σώζουν ἀπό
τή χρεοκοπία μέ τά τρισεκατομμύρια τῶν «πακέτων»
Ντελόρ καί Σαντέρ, εἶναι ἓνα ἄλυτο μυστήριο...

Εἶναι νομίζω ζωτική ἐθνική ἀνάγκη νά σοβαρευ-
τοῦμε. Νά κατανοήσουμε τό σύγχρονο κόσμο, νά δώ-
σουμε πειστικές ἀπαντήσεις στά κρίσιμα προβλήματα
πού μᾶς ζώνουν. Καί σ' αὐτό μπορεῖ ἀποφασιστικά νά
μᾶς βοηθήσει ἡ ἱστορική ἀλήθεια.

Δέ μπορούμε λοιπόν, ἀγαπητέ Φοῖβο, νά τήν
ἀφήσουμε νά περιμένει ἄλλο. Ἔχουμε χρέος νά προ-
χωρήσουμε τώρα, ἔστω καί μέ τόση καθυστέρηση, στήν
ἀπομυθοποίηση, νά ποῦμε τά πράγματα μέ τ' ὄνομά

τους. Νά λαλήσουμε τή γλῶσσα τῆς ἀλήθειας. Γιὰτί ἡ
ἀλήθεια, εἶναι κι αὐτό νομίζω ἓνα «ἀπλό μάθημα» ἱστο-
ρίας, ταυτίζεται μέ τήν πατρίδα.

ΒΑΡΚΙΖΑ

Στίς 26 Δεκεμβρίου 1944, ὁ Σιάντος, ἀδιάλλακτος καί προκλητικός, τορπιλλίζει τή σύσκεψη τῶν πολιτικῶν ἡγετῶν ζητώντας τά μισά ὑπουργεῖα γιά νά μετᾶσχει στή νέα κυβέρνηση. Σαρανταπέντε μέρες ἀργότερα, ὁ ἴδιος ὁ Σιάντος, μέ βοηθό τόν Παρτσαλίδη, ὑπογράφει τήν ἐπονειδίστη συμφωνία τῆς Βάρκιζας.

Καί ὄχι μόνο τήν ὑπογράφει, ἀλλά σπεύδει καί νά δηλώσει:

«Τά βρετανικά στρατεύματα βρίσκονται στήν Ἑλλάδα γιά στρατιωτικούς λόγους. Τή σύγκρουση τῶν Ἄγγλων καί τῶν δυνάμεων τοῦ ΕΛΑΣ τή θεωροῦμε ὡς ἀτυχή σύγκρουση πού πέρασε καί θά ξεχαστεῖ. Μά ἂν οἱ σύμμαχοι ἀπεφάσισαν νά διατηρήσουν ἐδῶ ἀγγλικό στρατό, ἐμεῖς λέμε ὅτι αὐτό εἶναι τό συμφέρον καί τῆς Ἑλλάδας».

(ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ 15-2-45)

Εἶναι νά τραβάει κανεῖς τά μαλλιά του. Τό αἶμα δέν ἔχει στεγνώσει ἀκόμα στούς δρόμους τῆς Ἀθήνας, ἀχνίζουν τά ἐρείπια ἀπό τίς βρετανικές βόμβες, καί ὁ Σιάντος βεβαιώνει πώς «τά βρετανικά στρατεύματα βρίσκονται στήν Ἑλλάδα γιά στρατιωτικούς λόγους»! Ὁ Δεκέμβρης δέν ἦταν μιά θανάσιμη σύγκρουση γιά ἐθνική ἀνεξαρτησία καί λαϊκή κυριαρχία, ἀλλά «μία ἀτυχής σύγκρουση πού πέρασε καί θά ξεχαστεῖ»! Ὁ ἀγγλικός

ΜΠΑΡΚΙΖΑ
ΣΙΑΝΤΟΣ

στρατός δέν παρέμεινε στή χώρα μας γιά νά διασφαλίσει τά συμφέροντα του βρετανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἀλλά «πρός τό συμφέρον καί τῆς Ἑλλάδας»!

Γιατί αὐτή ἡ θεαματική στροφή τοῦ Σιάντου; Γιατί αὐτή ἡ κωμωδία;

Ἡ ἀπάντηση δέν εἶναι δύσκολη. Προηγεῖται, ὅμως, ἓνα ἄλλο ἐρώτημα: Γιατί ἔσπευσαν οἱ ἡγέτες τοῦ ΚΚΕ νά ὑπογράψουν τή συμφωνία τῆς Βάρκιζας;

Ἄπό στρατιωτική ἀποψη, ἡ κατάσταση δέν εἶχε μεταβληθεῖ οὐσιαστικά. Παρά τήν ἦττα τοῦ Δεκέμβρη, ὁ ΕΛΑΣ διατηροῦσε ἀνέπαφες καί ἀξιόμαχες ὄλες του τῆς δυνάμεις. Κυριαρχοῦσε σέ ὅλη σχεδόν τήν Ἑλλάδα καί μποροῦσε μέ μαζική στρατολογία νά παρατάξει 80-100 χιλιάδες μαχητές.

Ἄπό τήν ἄλλη, οἱ ἴδιοι οἱ Ἄγγλοι παραδέχονται πῶς δέν μποροῦσαν νά συντρίψουν ὀλοκληρωτικά τόν ΕΛΑΣ, δέν μποροῦσαν νά ἀποδουθοῦν σ' ἓναν πόλεμο διαρκείας. Ὁ στρατηγός Ἀλεξάντερ, σέ ἐκθεσή του πρὸς τόν Τσώρτσιλ, τόνιζε ὅτι ἡ ἐκκαθάριση τῆς περιοχῆς Ἀθηνῶν - Πειραιῶς «δέν θά σημάνει τήν ἦτταν τοῦ ΕΛΑΣ καί τόν ἐξαναγκασμόν του εἰς παράδοσιν. Δέν διαθέτομεν ἐπαρκεῖς δυνάμεις διά νά προβώμεν εἰς ἐπιχειρήσεις ἐπὶ τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος. Κατά τήν διάρκεια τῆς κατοχῆς οἱ Γερμανοὶ διετήρουν ἔξη ὡς ἐπτὰ μεραρχίας ἐπὶ τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος καί τό ἰσοδύναμον τεσσάρων μεραρχιῶν εἰς τὰς ἑλληνικάς νήσους. Ἐν τούτοις δέν ἦσαν εἰς θέσιν νά διατηροῦν ἀνά πάσαν στιγμήν ἀνοικτάς τὰς συγκοινωνίας των καί ἀμφιβάλλω ἂν ἡμεῖς θά συναντήσωμεν ὀλιγωτέραν δυνάμιν καί ἀποφασιστικό-

τητα ἀπό ἐκείνην πού ἀντιμετώπισαν οἱ Γερμανοί».

Γιατί, λοιπόν, ἔσπευσαν οἱ Σιάντος καί Ἰωαννίδης νά ὑπογράψουν στή Βάρκιζα; Κι ἐδῶ, ὅπως καί στίς ἄλλες περιπτώσεις, δέν ὑπάρχει κανένα αἰνίγμα: Οἱ ἴδιοι οἱ πρωταγωνιστές τοῦ δράματος Ἰωαννίδης καί Παρτσαλίδης (ὁ Σιάντος δέν πρόλαβε ν' ἀφήσει ἀναμνήσεις) ὁμολογοῦν ὅτι σύρθηκαν στή Βάρκιζα γιὰ αὐτές τῆς ὁδηγίες καί αὐτές τῆς ἐντολῆς εἶχαν.

Λέει ὁ Ἰωαννίδης στίς Ἀναμνήσεις του:

«Ἔτσι ἐγίνε καί μέ τή Βάρκιζα. Εἶχαμε (συμβουλές). Ρωτήσαμε καί ἐξω... Τό τηλεγράφημα τοῦ Παπποῦ (Δημητρώφ) ἦταν καθαρό. Καί οἱ γνώμες ἄλλων ἦταν καθαρές. Ὅτι ἡ διεθνῆς κατάσταση δέν εἶναι ὑπέρ τῆς δικῆς μας ὑπόθεσης. Ἄρα φροντίστε νά βρεῖτε πολιτικά μέσα γιά νά σταματήσῃ ὁ πόλεμος ἐκεῖ πέρα. Ὁ Δημητρώφ ἦταν γραμματέας τῆς ΚΔ. Δέν τόν ἐπαιρνες σάν γραμματέα μόνο τοῦ Βουλγαρικοῦ Κόμματος ἀλλά σάν μία διεθνή φυσιογνωμία καί ἀρχηγό τοῦ διεθνοῦς κινήματος. Καί ἡ γνώμη του ἦταν γνώμη, δέν ἦταν πράσινα ἄλογα δηλαδή. Καί ὅταν αὐτός σοῦ λέει αὐτό τό πράγμα καί ὅταν καί σύ ὁ ἴδιος βλέπεις ὅτι τά πράγματα εἶναι σκούρα γιά σένα καί δέν πρόκειται νά βγεῖ τίποτα...».

Ἄπό τήν πλευρά του ὁ Παρτσαλίδης, τόσο στήν 7η Ὁλομέλεια τοῦ ΚΚΕ τόν Μάη τοῦ 1950 ὅσο καί σέ κατοπινές συνεντεύξεις του στήν «Αὐγή» καί στήν «Ἐλευθεροτυπία», παραδέχεται ὅτι ὑπέγραψε τή συμφωνία τῆς Βάρκιζας γιὰ αὐτό ὑπέδειξε ὁ Δημητρώφ, Γραμ-

ματέας ΚΔ καί επίκεφαλής τοῦ τμήματος Διεθνῶν Σχέσεων τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΚΣΕ.

Τό Γενάρη τοῦ 1950, στή γνωστή «δίκη» τῆς Μόσχας, ὁ Χότζα κατηγορήσε μπροστά στό Στάλιν τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ μεταξύ τῶν ἄλλων καί γιά τήν «προδοτική» συμφωνία τῆς Βάρκιζας. Ὁ Στάλιν, γιά νά μή δυσανεστήσει προφανῶς τό Χότζα, συμφώνησε μαζί του καί ὑποστήριξε ὅτι ἦταν μεγάλο σφάλμα ἢ συμφωνία τῆς Βάρκιζας. Ἐμβρόντητος ὁ Παρτσαλίδης τόλμησε νά φελλίσει ὅτι δέν ἐνήργησε αὐθαίρετα, ἀλλά σύμφωνα μέ τίς ὁδηγίες τοῦ Δημητρώφ (μέ ἄλλα λόγια, σύμφωνα μέ τίς ὑποδείξεις τῆς Μόσχας...). Πράγμα πού δέν ἀρνήθηκε οὐσιαστικά ὁ Στάλιν (παρά τό θέατρο πού ἔπαιξε ἐκείνη τή στιγμή στέλνοντας δῆθεν τούς βοηθούς του νά βροῦν τά σχετικά κείμενα πού ὁμως ἐκεῖνοι, «δυστυχῶς», δέν μπόρεσαν νά βροῦν...). Καί γιά νά δικαιολογηθεῖ ὅπως-ὅπως, ἀντέταξε τό ἐπιχείρημα ὅτι «ὁ Δημητρώφ δέν εἶναι ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ»...

Τό ἐπιχείρημα εἶναι, βέβαια, ἀστεῖο. Ἡ Κομμουνιστική Διεθνῆς καί ὁ Δημητρώφ ἦταν ἡ ἄλλη ὄψη τοῦ ΚΚΣΕ, τό «κάνάλι» μέσω τοῦ ὁποῦ ἡ γραμμή τῆς Μόσχας ἔφτανε στά κατά τόπους ΚΚ.

Πήγαν, λοιπόν, στή Βάρκιζα οἱ Σιάντος - Παρτσαλίδης ἀναγκασμένοι νά ὑπογράψουν ὅπωςδήποτε μία συμφωνία. Καί αὐτό φαίνεται τό ἥξεραν οἱ Ἕλληνες. Εἶχαν προφανῶς τίς πληροφορίες τους. Ὁ τότε πρεσβευτής στήν Ἀθήνα Ρέτζιναλτ Λήπερ, στό βιβλίο του «Ὅταν Ἕλληνας συναντάει Ἕλληνα» (σελ. 148), γράφει:

«Ὁ Σιάντος, φορώντας στολή μάχης, μέ καουτσουκένιες μπότες, βολτάριζε στό δωμάτιο δηλώνοντας πώς δέν εἶχε πρόθεση νά ὑπογράψει ἐκείνη τή νύχτα γιατί ἦταν πολύ κουρασμένος καί τό κεφάλι του δέν ἦταν ἀρκετά καθαρό.

Κάναμε πολλές προσπάθειες νά τόν πείσουμε νά ὑπογράψει ἀλλά ἐκεῖνος μέ πείσμα, γιά κείνη τή στιγμή, ἀρνήσιον.

Ὁ Μακ Μίλλαν καί ἐγώ, εἶχαμε καθίσει καί πίναμε νερό ροκανίζοντας σάντουιτς καί περιμέναμε σάν δύο χωροφύλακες τά θύματά μας νά ὑπογράψουν τά χαρτιά τους. Τέλος στίς 4 τό πρωί ὁ Σιάντος μᾶς πληροφόρησε ὅτι ἐπειδή τοῦ εἶναι ἀδύνατο νά ὑπογράψει τή συμφωνία στό σύνολό της, εἶναι ἔτοιμος νά ὑπογράψει μία συμφωνία προσωρινή».

Μέ βαρειά καρδιά ὑπέγραψαν οἱ Σιάντος - Παρτσαλίδης. Ὅμως αὐτό δέν τούς ἀπαλλάσσει ἀπό τίς ἱστορικές εὐθύνες τους. Ὅχι βέβαια γιατί δέχτηκαν νά παραδώσουν τά ὅπλα. Ἀλλά γιατί μαζί μέ τά ὅπλα παρέδωσαν καί τούς ἀγωνιστές. Τό ἄρθρο 3 τῆς συμφωνίας μέ τό ὁποῖο ἀμνηστεύονται οἱ ἠθικοί ἀλλά ὄχι καί οἱ φυσικοί αὐτουργοί, ἀποτελεῖ μνημεῖο ἀμοραλισμοῦ καί ἀναισχυντίας. Μέ τό ἄρθρο αὐτό οἱ ἡγέτες τοῦ ΚΚΕ φροντίζουν νά ἀμνηστεύσουν τόν ἑαυτό τους, ἐγκαταλείποντας ἀπλούς μαχητές στήν ἐκδικητική μανία τοῦ ἀντιπάλου. Δέν ὑπάρχει, ὅπωςδήποτε, παρόμοιο προηγούμενο ὄχι μόνο στήν ἐλληνική ἀλλά καί στήν παγκόσμια ἱστορία. Οἱ ἡγέτες ἐνός νικημένου στρατοῦ ὑπογράφουν μία συμφωνία βάσει τῆς ὁποίας ἀμνηστεύονται οἱ ἴδιοι ἐνῶ οἱ ἀπλοί στρατιῶτες πού

πολέμησαν και μάτωσαν «τοῖς κείνων ρήμασι πειθόμενοι»
παραδίδονται άνυπεράσπιστοι στό έλεος τοῦ έχθροῦ!

Σύμφωνα μέ έγκυρα στοιχεῖα, σέ περίπου όγ-
δόντα χιλιάδες άνέρχονται οἱ άγωνιστές πού φυλακί-
στηκαν και διώχθηκαν βάσει τοῦ άρθρου 3. Πολλοί κα-
ταδικάστηκαν σέ θάνατο. Και στά δύσκολα χρόνια τοῦ
έμφυλίου πολέμου, οἱ περισσότεροι παραδόθηκαν βο-
ρά στά έκτελεστικά άποσπάσματα.

Πολλές έπικρίσεις διατυπώθηκαν κατά και-
ρους άπό ιστορικούς έρευνητές τῆς Άριστερᾶς για
τήν ύπογραφή τῆς συμφωνίας. Υποστηρίχθηκε ότι μέ
κανένα τρόπο δέν έπρεπε νά ύπογραφεῖ ἡ συμφωνία,
δέν έπρεπε νά παραδοθοῦν τά όπλα. Οἱ έπικριτές
άγνοοῦν ἡ παραγνωρίζουν μερικές στοιχειώδεις αλή-
θειες. Πρῶτον, τήν Συμφωνία τῆς Μόσχας τοῦ Όκτώ-
βρη 1944, βάσει τῆς όποίας ἡ Ελλάδα είχε έκχωρηθεῖ
στούς Άγγλους. Οἱ Άγγλοι εἶχαν πληρώσει βαρύ τί-
μημα για νά κρατήσουν τήν Ελλάδα και ἦταν άποφα-
σισμένοι νά τήν κρατήσουν πάση θυσία. Δεύτερον, τήν
άπόλυτη και άνευ όρων ύποταγή τῶν ἡγετῶν τοῦ ΚΚΕ
στός έντολές και όδηγίες τῆς Μόσχας. Υποταγή πού
στηριζόταν στην άκράδαντη πεποίθηση ότι αυτό πού
άποφάσιζε τό Κρεμλίνο ἦταν πρός τό συμφέρον τῆς
παγκόσμιας επανάστασης και συνεπῶς -σέ τελευταία
άνάλυση- πρός τό συμφέρον τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Και,
τρίτον, τήν τυφή και άπεριόριστη έμπιστοσύνη τῶν
μελῶν και στελεχῶν τοῦ κόμματος στη «σοφία» και στό
«άλάθητο» τῶν ἡγετῶν τοῦ ΚΚΕ. Αὐτοί ἦταν πού τό μι-
κρό και διαλυμένο Κόμμα τοῦ '40 τό εἶχαν μεταβάλει

στό μαζικό και πανίσχυρο ΚΚΕ. Αὐτοί εἶχαν όδηγήσει
στό Έπος τῆς Άντίστασης, αὐτοί εἶχαν δημιουργήσει
τό ΕΑΜ και τόν ΕΛΑΣ. Αὐτοί, και μετά τόν Δεκέμβρη και
μετά τῆ Βάρκιζα, θά μάς όδηγοῦσαν τελικά στό θρίαμ-
βο και στη δόξα...

Έτσι πιστεύαμε τότε έμεῖς, οἱ πολλοί. Άς βγά-
λουμε τό καπέλο σέ κείνους πού άπό τότε έβλεπαν και
καταλάβαιναν. Ἦταν, όμως, τόσο λίγοι και τόσο άνίσχυ-
ροι... Άπό τῆ στιγμή πού οἱ Σοβιετικοί έκριναν ότι
άρκετά τράβηξαν τό σκοινί τό Δεκέμβρη, τίποτα και
κανείς δέν μπορούσε νά άποτρέψει τῆ Βάρκιζα. Κάθε
άπόπειρα διαφωνίας και, πολύ περισσότερο, άνταρ-
σίας, ἦταν καταδικασμένη. Γι' αυτό και εἶχε τόσο άδο-
ξο και τραγικό τέλος ἡ άνταρσία τοῦ Άρη. Ἡ ύπογρα-
φή μιᾶς συμφωνίας ἦταν αναπόφευκτη. Τά όπλα θά
παραδίνονταν όποσδήποτε. Έκεῖνο πού δέν ἦταν ανα-
πόφευκτο ἦταν ἡ παράδοση τῶν άγωνιστῶν πού, «έλα-
φρά τῆ καρδία», ύπόγραψαν οἱ Σιάντος - Παρτσαλίδης.

Οἱ Σοβιετικοί, ένόψει τῆς Γιάλτας και θέλοντας
προφανῶς νά δώσουν δείγματα καλῆς συμπεριφορᾶς
στούς Δυτικούς, έδωσαν έντολή νά ύπογραφεῖ ἡ συμ-
φωνία, νά παραδοθοῦν τά όπλα. Και δέν εἶναι βέβαια
τυχαῖο τό ότι ἡ Συμφωνία τῆς Βάρκιζας συνέπεσε μέ τῆ
Διάσκεψη τῆς Γιάλτας. Οἱ Σιάντος - Παρτσαλίδης, στη
βιασύνη τους νά έκτελέσουν αὐτή τήν έντολή, έσπευ-
σαν νά ύπογράψουν και τό άρθρο 3, στέλνοντας στό
σφαγεῖο χιλιάδες άγωνιστές. Και έσπευσε ταυτόχρονα
ό Σιάντος νά κάνει τίς τραγελαφικές εκεῖνες δηλώ-
σεις...

Δέν ἦταν ὅμως ὁ Σιάντος πού μιλοῦσε. Μέ τό στόμα του Σιάντου μιλοῦσαν οἱ Σοβιετικοί. Ἦταν μία διαβεβαίωση, μία υπόσχεση στούς Ἄγγλους ὅτι ὁ Δεκέμβρης ἔληξε ὀριστικά, ὅτι ἡ μοιρασιά πού ἔγινε στή Μόσχα τόν Ὀκτώβρη τοῦ '44 ἐξακολουθοῦσε νά ἰσχύει...

Λογικά, καί μέ βάση τήν ἀρχή τῆς κριτικῆς καί αὐτοκριτικῆς, ἔπρεπε νά λογοδοτήσουν οἱ ἔνοχοι, νά ἐπιβληθοῦν κυρώσεις γι' αὐτή τήν ἀνείπωτη τραγωδία. Δέν ἔγινε ἀπολύτως τίποτα.

Ὁ Ζαχαριάδης, πού γύρισε τό Μάη τοῦ 1945 ἀπ' τά γερμανικά στρατόπεδα, ἀντί, ὡς ὄφειλε καί εἶχε κάθε δικαίωμα, νά καταγγεῖλει τούς ἐνόχους καί νά ζητήσῃ τήν παραδειγματική τιμωρία τους, βάζει ταφόπετρα σ' ὅλη τήν ἱστορία δηλώνοντας: «Θά 'ταν τεράστιο λάθος καί ματαιοπονία νά ψάχνουμε νά βροῦμε λάθη σ' ἓνα τεράστιο κίνημα σάν τό κίνημα τῆς Ἐθνικῆς μας Ἀντίστασης». Καί ὅμως, ὁ Λένιν τόνιζε: «Νά ἀναγνωρίζε ἀνοιχτά τό λάθος του, νά βρίσκει τίς αἰτίες του, νά ἀναλύει τήν κατάσταση πού τό γέννησε, νά ἐξετάζει προσεκτικά τά μέσα γιά τή διόρθωσή του - αὐτό εἶναι τό γνώρισμα ἐνός σοβαροῦ κόμματος»... Πάνω ἀπό τό Λένιν καί τίς θέσεις του, πάνω ἀπό τή σοβαρότητα τοῦ κόμματος, μπαίνει ἡ στυγνή πολιτική σκοπιμότητα...

Οἱ «ἄνωθεν» ἐντολές εἶναι, προφανῶς, «μή θίγετε τά κακῶς κείμενα», καί ὁ Ζαχαριάδης σπεύδει νά συμμορφωθεῖ. Οἱ Σιάντος - Ἰωαννίδης καί Σία ὄχι μόνο ἀπαλλάσσονται πανηγυρικά, ἀλλά στό 7ο Συνέδριο τοῦ κόμματος, τόν Σεπτέμβρη τοῦ 1945, ἐκλέγονται μέ δό-

ξα καί τιμή, πλάι στό Ζαχαριάδη, ἡγέτες τοῦ ΚΚΕ. Ἦταν ἡ ἀνταμοιβή τους γιατί ὡς «γνήσιοι» μαρξιστές - λενινιστές τήρησαν μέ θρησκευτική εὐλάβεια τή θεμελιώδη ἀρχή τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ, ὅπως ἀναγράφεται στά Ἔπαντα τοῦ Λένιν (4η Ρωσική ἐκδοση, τόμ. 25, σελ. 42): «Ἰποταγή τῶν συμφερόντων τῆς προλεταριακῆς πάλης σέ μία χώρα στά συμφέροντα τῆς πάλης αὐτῆς σέ ὅλο τόν κόσμο...».

ΕΜΦΥΛΙΟΣ

Δέν θά μάθουμε ἴσως ποτέ, πῶς καί πότε ἀκριβῶς ἀποφασίστηκε ὁ Ἐμφύλιος Πόλεμος. Ποιός ἦταν ὁ «σχών τήν πρωτοβουλίαν» ... Ἄν ἦταν δηλαδή φαεινή ἰδέα τοῦ Ζαχαριάδη πού τήν ἀποδέχτηκαν καί τήν ἐνθάρρυναν εὐχαρίστως οἱ Σοβιετικοί γιατί ἐξυπηρετοῦσε πλήρως τά σχέδιά τους τήν ἐποχή ἐκείνη. Ἡ ἄν οἱ Σοβιετικοί ὑπέβαλαν τήν ἰδέα αὐτή μέ ἓνα μορφασμό ἢ μέ ἓναν ὑπαινιγμό στόν Ζαχαριάδη καί κεῖνος τήν υἱοθέτησε ἀμέσως γιατί ἔβλεπε νά ξανοίγεται μπροστά του «στάδιον δόξης λαμπρόν». Ἡ μεγάλη εὐκαιρία νά ξεπλύνει τό στίγμα ἀπό τήν ἀναγκαστική, ἔστω, ἀπουσία του ἀπό τήν Ἀντίσταση καί τόν Δεκέμβρη. Νά ἀποδείξει πῶς δέν ἦταν μόνο πολιτική ἀλλά καί στρατιωτική ἰδιοφυΐα.

Γεγονός, πάντως, εἶναι πῶς ὁ Ἐμφύλιος ἦταν μέσα στά σχέδια καί τίς προοπτικές τοῦ ΚΚΕ καί τοῦ Στάλιν. Γι' αὐτό καί οἱ Σιάντος - Ἰωαννίδης, κατά παράβαση τῆς Συμφωνίας τῆς Βάρκιζας, ἔκρυψαν τόν περισσότερο καί καλύτερο ὄπλισμό τοῦ ΕΛΑΣ καί ἔστειλαν στό Μπούλκες 5.000 μαχητικά καί ἀφοσιωμένα στελέχη του. Πράξεις καί οἱ δύο μέ βαρύνουσα σημασία, πού ἀσφαλῶς δέν θά ἀποτολμοῦσαν οἱ ἡγέτες τοῦ ΚΚΕ χωρίς τήν ἔγκριση ἢ τήν ὑπόδειξη τῶν Σοβιετικῶν. Ὅπως καί νά ἴναι, ἓνα εἶναι βέβαιο: Ὁ ἐμφύλιος πόλε-

μος μέ τίς διεθνείς προεκτάσεις του στίς συνθήκες του ψυχροῦ πολέμου πού μαινόταν τήν ἐποχή ἐκείνη, ἦταν πάρα πολύ σοβαρή ὑπόθεση γιά νά ἀφεθεῖ στήν πρωτοβουλία καί τή δικαιοδοσία τοῦ Ζαχαριάδη καί τοῦ Ἰωαννίδη. Αὐτό, ἄλλωστε, σαφῶς προκύπτει, τόσο ἀπό τίς ὁμολογίες τῶν κορυφαίων πρωταγωνιστῶν Γούσια, Βλαντά, Μπαρτζώτα, ὅσο καί ἀπό τά ἐπίσημα ἀρχεῖα τοῦ ΚΚΕ, ἕνα μέρος τῶν ὁποίων ἔφερε στή δημοσιότητα ἡ «Αὐγή» τό Δεκέμβρη 1979 - Γενάρη 1980.

Γιά ἀρκετά χρόνια ἡ ἐπίσημη ἐκδοχή τοῦ ΚΚΕ ἦταν πῶς τόν ἐμφύλιο μᾶς τόν ἐπέβαλλαν οἱ Ἕλληνες καί ἡ Δεξιά μέ τόν μονόπλευρο ἐμφύλιο πόλεμο πού εἶχαν ἐξαπολύσει ἀμέσως μετά τή Βάρκιζα. Τό ἐπιχείρημα δέν ἦταν βέβαια καί τόσο πειστικό, ἦταν ὅμως τό μόνο πού εἶχε κάποια ἀληθοφάνεια...

Γεγονός εἶναι πῶς μετά τή Βάρκιζα ἐξαπολύθηκε μία ἐκδικητική τρομοκρατία, ἰδιαίτερα στήν ὑπαίθρο, ὄχι ὅμως σέ σημεῖο πού νά καθιστᾶ ἀναπόφευκτο τόν ἐμφύλιο. Τήν ἀλήθεια ἄλλωστε αὐτή ἔρχεται νά ἀναγνωρίσει ἡ 6η Ὀλομέλεια τοῦ ΚΚΕ, τό 1956, δεχόμενη ὅτι ὁ ἐμφύλιος δέν ἦταν ἀναπόφευκτος, ὅτι οἱ μάζες δέν εἶχαν πειστεῖ γιά τήν ἀναγκαιότητά του καί ὅτι καθοριστικό λάθος πού ὁδήγησε στόν ἐμφύλιο ἦταν ἡ ἀποχή ἀπό τίς ἐκλογές τοῦ 1946.

Ὁ Β. Μπαρτζώτας, ὁ ἔγκυρος ἱστορικός τοῦ ΚΚΕ, στό βιβλίο του «Ὁ ἀγώνας τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ Ἑλλάδας», σελ. 25, γράφει:

«Στά 1946 ὑπῆρχαν ὅλες οἱ προϋποθέσεις τῆς κοινωνικῆς κρίσης στήν Ἑλλάδα πού ἐξελίσσονταν γρήγορα σέ

ἐπαναστατική κρίση. Αὐτό ἔδειξαν οἱ μεγάλες συγκεντρώσεις στόν "Παναθηναϊκό" τῆς Ἀθήνας μέ 300 καί 400 χιλ. Λαοῦ, τῆς Θεσσαλονίκης μέ 100.000 Λαοῦ καί οἱ μεγάλες συγκεντρώσεις σ' ὅλες τίς πόλεις τῆς Ἑλλάδας, τό 8ο Πανελλαδικό Συνέδριο τῆς ΓΣΕΕ, τό Πανελλαδικό Συνέδριο τοῦ ΑΚΕ, τό 1ο Πανελλαδικό Συνέδριο τῶν Δημοκρατικῶν Συλλόγων, τό 1ο Πανελλαδικό Συνέδριο τῶν Γυναικῶν, τό μεγάλο μαζικό λαϊκό κίνημα κ.τ.λ. κ.τ.λ. Εἶχαμε καταστήσει τήν πλειοψηφία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί πραγματοποιήσει τήν ἐργατοαγροτική συμμαχία...».

Ὁργασμός, λοιπόν, μετά τή Βάρκιζα, πολιτικῆς καί ὀργανωτικῆς δουλειᾶς τοῦ ΚΚΕ πού κορυφώνεται μέ τό 7ο Συνέδριο τό Σεπτέμβρη τοῦ 1945 καί, φυσικά, δέν συμβιβάζεται μέ τή θεωρία τοῦ «μονόπλευρου ἐμφυλίου» πού κατέστησε, τάχα, ἀναπόφευκτο τόν ἐμφύλιο πόλεμο.

Εἶναι βέβαιο ὅτι μέ μία κατάλληλη πολιτική, τό κύμα τῶν ἀντεκδικήσεων πού ἦταν ἐπόμενο νά ξεσπάσει μετά τίς ἀκρότητες στήν Κατοχή καί ἰδιαίτερα στά Δεκεμβριανά, σιγά-σιγά θά ἔπεφτε ὥσπου θά ἔσβηνε τελειωτικά, ἀφήνοντας ἐλεύθερο τό δρόμο γιά μία ὀμαλή δημοκρατική πορεία.

Υπάρχει, ὅμως, καί ἕνα ἐρώτημα, πού ἀκριβῶς ἐπειδή μένει ἀναπάντητο, σαρώνει ὀριστικά τή θεωρία τοῦ «μονόπλευρου». Γιατί αὐτή ἡ μανία τῶν Ἕλλνων νά μᾶς σπρώξουν στόν ἐμφύλιο; Τί θά κέρδιζαν; Μέ τίς συμφωνίες τῆς Μόσχας τόν Ὀκτώβρη τοῦ '44 καί τῆς Γιάλτας τό Φλεβάρη του '45 ἡ Ἑλλάδα εἶχε ἐκχωρηθεῖ

οριστικά στους Δυτικούς. Τό ΚΚΕ είχε υποστεί μία στρατιωτική ήττα τό Δεκέμβρη, τά όπλα είχαν παραδοθεϊ. Τό κράτος τής Δεξιᾶς μέ τήν άμέριστη βοήθεια τών "Αγγλων στέριωνε καί δυνάμωνε καί συγκροτοῦσε ταχύτατα τό δυναμικό του στήριγμα, τόν « Έθνικό Στρατό». Εϊναι φανερό πώς ό χρόνος δούλευε γιά τούς "Αγγλους καί τή Δεξιά. Γιατί, λοιπόν, θά έσπρωχναν στόν έμφύλιο; Ό έμφύλιος στοίχισε άκριβά όχι μόνο στόν έλληνικό λαό σέ αίμα καί δάκρυα καί καταστροφές. Κόστισε άκριβά καί στους "Αγγλους καί άργότερα καί στους "Αμερικανούς καί σέ δολάρια καί σέ γόητρο, άφοῦ οϊ Σοβιετικοί μποροῦσαν νά τούς κατηγοροῦν σέ όλο τόν κόσμο ότι «έπεμβαίνουν βάναυσα στήν Έλλάδα καί προσπαθοῦν νά καθυποτάξουν τόν ήρωϊκό καί φιλελεύθερο Έλληνικό Λαό». Γιατί, λοιπόν, θά έμπαιναν σ' αυτή τήν περιπέτεια "Αγγλοι καί "Αμερικανοί;

Η άπάντηση πού δίνεται εϊναι ότι ήθελαν νά συντρίψουν οριστικά τό ΚΚΕ γιατί ήταν ισχυρό καί γιατί τούς δημιουργοῦσε προβλήματα. Άλλά καί σέ άλλες χώρες τής Δυτικῆς Εὐρώπης υπήρχαν ισχυρά ΚΚ τήν εποχή εκείνη, όπως στό Βέλγιο, στή Γαλλία καί στήν Ιταλία. Γιατί δέν έγινε έμφύλιος πόλεμος σέ καμμιά άλλη εύρωπαϊκή χώρα; Καί γιατί έγινε μόνο στήν Έλλάδα; Τό έρώτημα εϊναι άναπάντητο γιά όσους δέν μποροῦν ή δέν θέλουν νά άπαντήσουν. Για κείνους πού θέλουν νά βλέπουν κατάματα τήν αλήθεια, ή λογική άπάντηση εϊναι μία: Ό έμφύλιος πόλεμος ξέσπασε στήν πατρίδα μας γιατί έτσι αποφάσισε ό Στάλιν. Καί οϊ ήγέτες τοῦ ΚΚΕ, πιστοί στήν άρχή τοῦ «προλετα-

ριακοῦ διεθνισμοῦ», στήν άρχή δηλαδή ότι τό ΚΚΣΕ ως ήγετική δύναμη τοῦ παγκόσμιου προλεταριάτου αποφασίζει καί τά άλλα ΚΚ έκτελοῦν, έσπευσαν νά έκτελέσουν κι αυτή τήν άπόφαση, όχι μόνο άγόγγυστα, αλλά καί μέ υπερηφάνεια γιατί είχαν τή «μεγάλη τιμή» νά τούς άνατεθεϊ αυτή ή ειδική άποστολή.

Γι' αυτό καί όταν ήττημένοι κατέφυγαν στίς άνατολικές χώρες ό Στάλιν τούς υποδέχτηκε μέ ανοιχτές άγκάλες, ενῶ αν είχαν παρακούσει καί στό παραμικρό τίς έντολές του θά τούς έτρωγε μαῦρο φίδι...

Γι' αυτό καί ό Ζαχαριάδης άρκέστηκε νά δηλώσει μέ σεμνότητα, όπως ταιριάζει στους κομμουνιστές: «Έκπληρώσαμε τό διεθνιστικό μας χρέος...».

Σχετικά μέ τόν έμφύλιο, άναπάντητα παραμένουν μέχρι σήμερα ορισμένα κρίσιμα έρωτήματα. Εϊναι βέβαιο πώς οϊ ήγέτες τοῦ ΚΚΕ δέν θά τά θέσουν ποτέ καί δέν θά έπιχειρήσουν ποτέ νά δώσουν μία σαφή καί πειστική άπάντηση. Γιατί εϊναι έρωτήματα πού καίνε. "Ας τά δοῦμε ένα - ένα:

Ερώτημα πρώτο: Πότε άκριβῶς πάρθηκε ή άπόφαση γιά έμφύλιο πόλεμο;

Λέγεται καί πιστεύεται γενικά πώς ή άπόφαση πάρθηκε στή δεύτερη Όλομέλεια τό Φλεβάρη τοῦ 1946. Πρόκειται γιά άνακρίβεια. Όπως όμολογοῦν καί άρκετοί άπ' αυτούς πού πήραν μέλος, καμμιά τέτοια άπόφαση δέν πάρθηκε στήν δεύτερη Όλομέλεια. Άπλως, στό περιθώριο τών έργασιῶν της, πραγματοποιήθηκε μία πολιτικοστρατιωτική σύσκεψη στήν όποία πήραν μέρος οϊ γραμματεϊς τών Περιοχῶν καί

όρισμένα στρατιωτικά στελέχη. Στή σύσκεψη αυτή, πού κράτησε όλο κι όλο μία ώρα και στήν όποία τέθηκε κατ' άρχήν τό έρώτημα, κλήθηκαν οί παριστάμενοι νά διατυπώσουν σέ συντομία τή γνώμη τους γιά τό ένδεχόμενο ένοπλης σύγκρουσης.

Διατυπώθηκαν διάφορες απόψεις, μεταξύ τών όποίων και ή άφθάστου έπιπολαιότητας, νά έπιχειρηθεϊ πραξικοπηματική κατάληψη τής έξουσίας μέ ταυτόχρονη εξέγερση στίς πόλεις και στίς στρατιωτικές μονάδες. Τώρα, πώς ήταν δυνατόν νά πετύχει ένα τέτοιο πραξικόπημα μέ πρόσφατη τήν ήττα του Δεκέμβρη, τό λαό άφοπλισμένο, τό κράτος πάνοπλο και τούς Άγγλους έτοιμους νά επέμβουν μέ όλα τά μέσα, μόνο έξημμένες κεφαλές μπορούσαν νά τό διανοηθοῦν. Καί νιώθει κανείς βαθύτατη θλίψη και μελαγχολία αναλογιζόμενος τή διανοητική ανεπάρκεια και τήν έπιπολαιότητα τών ανθρώπων πού τήν εποχή εκείνη άποτελοῦσαν τό «ήγετικό άπαράτ» του κόμματος.

Γεγονός πάντως εἶναι πώς στή δεύτερη Όλομέλεια δέν πάρθηκε καμμιά συγκεκριμένη άπόφαση γιά τόν έμφύλιο. Τό όλο θέμα άφέθηκε «φλού». Βλέποντας και κάνοντας. Άλλωστε οί μετέχοντες στή δεύτερη Όλομέλεια δέν εἶχαν καμμιά αξίωση νά συζητήσουν υπεύθυνα και κυριαρχικά γιά τόν έμφύλιο. Κατάβαιναν πώς τό θέμα ήταν πολύ σοβαρό γιά νά άφεθεϊ στή δική τους άρμοδιότητα. Ήταν «άλλουνοῦ παπά βαγγέλιο...». Γι' αυτό και δέν τό συζήτησαν, όπως δέν συζήτησαν και γιά τόν Δεκέμβρη. Κι όπως τό Δε-

κέμβρη έτσι και τώρα, τό κίνημα θά μπεῖ στό σφαγεῖο χωρίς νά υπάρχει μία έστω και τυπική άπόφαση ενός κάποιου κομματικού όργάνου. Καί μόνο στήν τρίτη Όλομέλεια, τό Σεπτέμβρη του 1947, τό θέμα θά τεθεϊ συγκεκριμένα και θά παρθοῦν συγκεκριμένες άποφάσεις, έστω και «κατόπιν έορτής», όπως δέχονται οί εκ τών πρωταγωνιστῶν Βλαντάς, Μπαρτζώτας και Γούσιας.

Όπως οί Σιάντος - Ιωαννίδης τό Δεκέμβρη, έτσι και ο Ζαχαριάδης τώρα θά μπορεῖ έλεύθερα νά προχωρεῖ στους όποιους χειρισμούς χωρίς νά δίνει λογαριασμό σέ κανένα, ακολουθώντας μόνο πιστά τίς έντολές και τίς οδηγίες του «καθοδηγητικού κέντρου».

Έρώτημα δεύτερο: Γιατί ξέσπασε ο έμφύλιος πόλεμος; Σέ τί απέβλεπε ο Στάλιν;

Μία πρώτη άπάντηση στό έρώτημα αυτό δίνει ο Βλαντάς. Στο βιβλίο του «Έμφύλιος πόλεμος», σελ. 100, δηλώνει άπερίφραστα:

«Μας έπιβλήθηκε (ο άνταρτοπόλεμος) από τήν τότε ρωσική ήγεσία, γιατί αυτή δέν ήθελε νά νικήσουμε αλλά νά χρησιμοποιηθεῖ ένας σποραδικός άνταρτοπόλεμος στήν Ελλάδα πρός έξυπηρέτηση ιδιοτελῶν ρωσικῶν κρατικῶν συμφερόντων».

Γιά ποιούς άκριβῶς λόγους έξαπέλυσαν τόν έμφύλιο πόλεμο οί Σοβιετικοί; Σέ τί τούς έξυπηρετοῦσε;

Ό έγκυρος πάντοτε Μπαρτζώτας δίνει έν μέρος τήν άπάντηση. Στο βιβλίο του «Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟ-

ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΕΛΛΑΔΑΣ», σελ. 126, γράφει:

«Πολύ μεγάλη είναι η σημασία του άγωνα του Δ.Σ.Ε. για τὰ Βαλκάνια. Ο ΔΣΕ παλεύοντας τριάμισα χρόνια με τό όπλο στο χέρι για τήν ανεξαρτησία καί τή δημοκρατία στήν Ἑλλάδα ἐνάντια στήν κυβέρνηση τῆς Ἀθήνας καί τήν ἀμερικάνικη επέμβαση, ἀντικειμενικά βοήθησε τίς γειτονικές Λαϊκές Δημοκρατίες τῆς Ἀλβανίας, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Γιουγκοσλαβίας καί τῆς Ρουμανίας. Αυτό δήλωσε καθαρά στήν ἀντιπροσωπεία τοῦ ΚΚΕ στό 6ο συνέδριο τοῦ Βουλγαρικοῦ ΚΚ ὁ γίγαντας τῆς Λειψίας, ὁ Γ. Δημητρώφ, Γ. Γραμ. τῆς Κ.Δ. μέχρι τήν αὐτοδιάλυσή της τό 1943 μέ τὰ λόγια: "Δέν ξέρετε σεῖς οἱ Ἕλληνες κομμουνιστές, ὅτι παλεύοντας μέ τό όπλο στο χέρι τήν κυβέρνηση τῆς Ἀθήνας καί τόν ἀγγλοαμερικάνικο ἰμπεριαλισμό, τί πολύτιμες ὑπηρεσίες προσφέρετε ἀντικειμενικά στίς γειτονικές σας Λαϊκές Δημοκρατίες, ποιά εἶναι ἡ διεθνῆς σημασία τῆς πάλης σας... Ἴσως ἀπό σεμνότητα πού πρέπει νά χαρακτηρίζει τούς κομμουνιστές δέν καταλαβαίνετε ἢ δέν μιλάτε γιά τό ζήτημα αὐτό».

Πολύτιμες λοιπόν ὑπηρεσίες, «ἀντικειμενικά» ἔστω, ὅπως ἐπιμένει ὁ Μπαρτζώτας, προσέφερε ὁ Ἐμφύλιος στίς Λαϊκές Δημοκρατίες, δηλαδή στούς Σοβιετικούς. Μέ ἄλλα λόγια ἦταν, κυρίως, μία κίνηση ἀντιπερισπασμοῦ. Συγκεντρώνοντας τήν προσοχή καί ἐνδιαφέρον τῶν κυβερνήσεων καί τῆς κοινῆς γνώμης τῶν δυτικῶν χωρῶν στό «Ἑλληνικό Πρόβλημα», μποροῦσε ὁ Στάλιν νά χωνέψει μέ τήν ἡσυχία του τίς μεγάλες μπουκιές πού κατέβασε στό τέλος τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέ-

μου. Πίσω ἀπό τίς φλόγες τοῦ ἑλληνικοῦ ἔμφυλιου μποροῦσε ἀπερίσπαστος νά ἐδραιώσει καί νά σφιχτοδέσει τήν καινούργια σοβιετική αὐτοκρατορία. Νά ὀλοκληρώσει τή λαβή του στήν Πολωνία καί νά δέσει ὀριστικά στό σοβιετικό ἄρμα τήν Τσεχοσλοβακία μέ τό πραξικόπημα τοῦ 1948.

Δέν ἦταν ὁμως αὐτή ἡ μόνη «πολύτιμη ὑπηρεσία» πού προσέφερε ὁ Ἐμφύλιος. Ἐξόπλιζε ταυτόχρονα τούς Σοβιετικούς μέ ἓνα πρώτης τάξεως προπαγανδιστικό όπλο. Μποροῦσαν νά καταγγείλους στή διεθνή κοινή γνώμη τήν «ἐπιθετική φύση τοῦ ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ». Τά πράγματα στήν ἐποχή μας εἶναι καθαρά: Ὁ ἀρπακτικός ἰμπεριαλισμός ἐπεμβαίνει ἀπροκάλυπτα προσπαθώντας νά καθυποτάξει τὰ λαϊκά κινήματα. Καί οἱ Λαοί, μέ τή συμπαράσταση τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης καί τῶν ἄλλων σοσιαλιστικῶν χωρῶν, ἀγωνίζονται, συχνά μέ τό όπλο στο χέρι, γιά ἀνεξαρτησία, δημοκρατία καί σοσιαλισμό. Ἀδιάψευστη ἀπόδειξη ὁ Ἐμφύλιος στήν Ἑλλάδα. Τί ἔτι χρειαίαν ἔχομεν μαρτύρων;...

Οὔτε καί δῶ ὁμως τελειώνουν οἱ «πολύτιμες ὑπηρεσίες». Εὐλόγα μπορεῖ νά ὑποθέσει κανεῖς ὅτι ἡ Ἑλλάδα εἶχε ἐπιλεγεῖ τήν περίοδο ἐκείνη ἀπό τόν Στάλιν ὡς «πεδίο δοκιμῶν». Στίς φορτισμένες συνθήκες τοῦ ψυχροῦ πολέμου ὁ θερμός πόλεμος στήν Ἑλλάδα ἦταν κι ἓνα τέστ τῆς ἀντοχῆς καί τῆς ἀποφασιστικότητας τοῦ ἀντιπάλου. Ἡ τακτική τοῦ «βλέποντας καί κάνοντας» ἦταν ὅπως ὅποτε ἀπόρροια τῶν ὁδηγιῶν τοῦ Στάλιν. Ἀνάβουμε τή φωτιά τοῦ ἔμφυλιου στήν Ἑλλάδα καί με-

τά, ανάλογα με τις συνθήκες, ρίχνουμε λάδι ή νερό... Αυτό ακριβώς έκανε ο Στάλιν την άνοιξη του 1949. Μέσα σε είκοσι μέρες, έκτιμώντας προφανώς ότι αυτό έξυπηρετούσε τα σχέδιά του, άλλαξε δύο φορές γραμμή πλεύσης. Την πρώτη φορά έδωσε την έντολή: Σταματήστε! Καί μετά νέα έντολή: Συνεχίστε!

Όσο κι αν φαίνεται άπίστευτο, είναι αληθινό. Τό αναφέρει με λεπτομέρειες ο Γούσινας. Τό επιβεβαιώνει ο Παρτσαλίδης (βλ. «ΕΘΝΟΣ», 8-10-84). Καί τό δέχεται μέ τόν τρόπο του κι ο Μπαρτζώτας («Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΟΥ Δ.Σ.Ε.», σελ. 88).

Άξίζει νά σταθοῦμε λίγο στό θέμα.

Στίς άρχές Άπριλίου 1949 ο Ζαχαριάδης καλεΐται στή Μόσχα. Άναχωρεΐ άεροπορικώς άπό τά Τίρανα στίς 11 καί έπιστρέφει στίς 19 Άπριλίου. Οί συνεργάτες του άνυπομονοῦν ν' άκούσουν τά εύχάριστα. Σίγουρα έρχεται ή μαζική βοήθεια πού τόσον καιρό περιμένουν, σύμφωνα άλλωστε μέ τις ύποσχέσεις. Κι ένῶ περιμένουν ν' άκούσουν χαρμόσυνες καμπάνες, πέφτει άστροπελέκι. Γράφει ο Γούσινας στό βιβλίο του (α' τόμος, σελ. 501):

Στίς 19 Άπρίλη γύρισε ο Ζαχαριάδης. Έγώ βρισκόμουν στά τμήματα καί γύρισα στό Σταθμό του Γενικού Άρχηγείου τά ξημερώματα. Μόλις είχα ξαπλώση τό πρωΐ στίς 20 Άπρίλη, ήρθε καί μέ ξύπνησε ο Μ. Παρτσαλίδης καί μου είπε: «Γιώργη - Γιώργη, μεγάλο κακό πάθαμε, ο Στάλιν έβαλε ζήτημα νά υποχωρήσουμε, νά σταματήσουμε τόν ένοπλο άγώνα. Γιατί έχουν πληροφορίες ότι

τώρα τό καλοκαίρι μέ τό πρόσχημα έπιχειρήσεων κατά του Δ.Σ.Ε., οί Άμερικανοί θά έπιτεθούν καί θά πάρουν τήν Άλβανία. Η Σοβιετική Ένωση λόγω της διακοπής των σχέσεων της μέ τή Γιουγκοσλαβία, δέν μπορεί νά βοηθήσει τήν Άλβανία, γι' αυτό πρέπει νά άποφύγουμε νά τους δώσουμε αυτό τό πρόσχημα».

Άκούγοντας αυτή τή θλιβερή είδηση ταράχτηκα καί για πολλή ώρα δέν μόρεσα νά συνέλθω. Αύτή ή μέρα ήταν ή πιο πικρή καί θλιβερή μέρα της ζωής μου γιατί θά άρχιζε μία μεγάλη Όδύσσεια για μάς όλους τους πολεμιστές, πού λέγεται έμικράτσια καί μάς πότισε τά περισσότερα φαρμάκια.

Τό πρωΐ στίς 20 Άπρίλη μαζευτήκαμε ο Ν. Ζαχαριάδης, ο Μ. Παρτσαλίδης κι εγώ. Ο Ζαχαριάδης μάς άνακοίνωσε τις συνομιλίες πού είχα μέ τόν Στάλιν καί άλλα μέλη της καθοδήγησης του ΚΚΣΕ. Του είπαν ότι ή Άλβανία καί ή Βουλγαρία άπ' τήν 1η Μάη 1949 κλείνουν τά σύνορά τους καί δέν μπορούμε νά πάρουμε άπολύτως τίποτα κι όποιος μπαίνει θά κρατεΐται. Καμμιά βοήθεια δέν μπορούν νά μάς δώσουν γιατί έτσι θά μόρεσουν ν' άποφύγουν τόν πόλεμο μέ τους Άμερικανούς καί τήν κατάληψη της Άλβανίας άπό τους Άμερικανούς. Του υπέδειξαν νά υποχωρήσουμε στά τέλη του Μάη καί νά σταματήσουμε τόν πόλεμο.

Δέν μπορούσα νά καταλάβω αυτή τή θέση της ήγεσίας της Σοβιετικής Ένωσης. Γιατί ύστερα άπό 3χρονο άγώνα σκληρό, πού μέ τά στήθια μας, νηστικοί καί ξυπόλητοι δημιουργήσαμε ένα δυνατό λαϊκοεπαναστατικό στρατό, καί εύνοϊκές συνθήκες, νά μάς έγκατα-

λείπουν και να μας αναγκάζουν να υποχωρήσουμε; Όταν ο αντίπαλος έπαιρνε τεράστια βοήθεια απ' τους Άγγλοαμερικανούς, γιατί τό στρατόπεδο τό σοσιαλιστικό και αντιϊμπεριαλιστικό δέν έπρεπε να μας βοηθήσει; (...)

Μπροστά μας έμπαινε ή να μείνουμε και να έξοντωθούμε μιά και μας κλείναν τά σύνορα, ή να υποχωρήσουμε και να πάρουμε τό δρόμο τής έμικρατίας. Δέν είχαμε τίποτα άλλο να κάνουμε από τό να πειθαρχήσουμε και να προτιμήσουμε τήν υποχώρηση, όσο πικρή κι αν ήταν. (...)

Στίς 22 Άπρίλη ήρθε ο Β. Μπαρτζώτας απ' τό Γράμμο και πραγματοποιιούμε συνεδρίαση του Π.Γ. τής Κ.Ε. του ΚΚΕ. Πήραν μέρος ο Ν. Ζαχαριάδης, Γιάννης Ιωαννίδης, Μ. Παρτσαλίδης, Β. Μπαρτζώτας και ο Γούσιας. Ο Ζαχαριάδης μίλησε για τίς συζητήσεις που έκανε στη Μόσχα και τό ζήτημα τής υποχώρησης που του έβαλαν. Είπε ότι όπως διαγράφηκε ή διεθνής κατάσταση, πρέπει να υποχωρήσουμε. Δέν έχουμε άλλο δρόμο. Πρότεινε τούς τρόπους που θα πραγματοποιήσουμε τήν υποχώρηση τεχνικά και πολιτικά, ακριβώς όπως τήν πρότεινε και στην προηγούμενη σύσκεψη που κάναμε οί 3 μας.

Έντολή, λοιπόν, του Στάλιν: «Μαζέψτε τα!» Και ο Ζαχαριάδης με τήν παρέα του ετοιμάζονται να τά μαζέψουν. Κι ούτε που διανοεΐται να προβάλει κανείς οποιαδήποτε αντίρρηση, οποιαδήποτε διαφορετική άποψη.

Και ξαφνικά, στις 4 Μαΐου, με τον ασύρματο που λειτουργεί στο Γενικό Άρχηγείο και φέρνει σε απ' ευθείας επαφή τον Ζαχαριάδη με τήν σοβιετική ήγεσία, έρχεται καινούργια, αντίθετη έντολή του Στάλιν: «Συνεχίστε»!

Γράφει ο Γούσιας (σελ. 507):

Μετά δύο μέρες από τό φευγικό του Ζαχαριάδη από τό Γράμμο, μας στέλνει τηλεγράφημα που μας πληροφορεί ότι δημιουργήθηκε νέα κατάσταση για τήν ώρα. Τά μέτρα μας για υποχώρηση αναστέλλονται. Όλα επανέρχονται όπως και πρώτα. Μας συστήνει έντονη δράση. Τό τηλεγράφημα αυτό από πρώτη ματιά μου προκαλούσε χαρά, γιατί δέν υποχωρούμε. Όμως παράλληλα μου προκάλεσε και βαθειά λύπη και ανησυχία. Δέν μπορούσα να ήσυχάσω. Όλο αναρωτιόμουν που πάμε; Τι είναι αυτό που μας λένε, πως σκέφτονται αυτό τό να έντείνουμε τή δράση; Τά τμήματά μας στην Πελοπόννησο τά γονάτισε ο αντίπαλος με τίς συνεχείς επιχειρήσεις που ένεργεί έναντίον τους από τίς 19 Δεκέμβρη 1948 και αυτό από παντελή έλλειψη πυρομαχικών, γιατί ο αντίπαλος άλλαξε τον άγγλικό όπλισμό με άμερικάνικο και τά πολεμοφόδια που πέσαν στα χέρια των τμημάτων μας ήταν άχρηστα. Στη Ρούμελη και Θεσσαλία τά τμήματά μας συνεχώς μάχονται και αντιμετωπίζουν επίθεσεις του αντιπάλου. Πώς θα μπορέσουν να πραγματοποιήσουν μέτωπο και να έξασφαλίσουν τροφή σε τόσο μεγάλο τμήμα; Στο Βίτσι και Γράμμο με τά ψίχουλα που παίρνουμε, πως θα κρατήσουμε,

θά φθείρουμε καί θά δώσουμε χτυπήματα γιά ανάτροπη;

Αυτά λέει ο Γούσιας. Καί εἶναι ἀλήθεια. Γιατί διασταυρώνονται καί μ' ἄλλες πηγές. Καί γιατί δέν εἶχε κανένα λόγο νά ἐπινοήσῃ ὅλη αὐτή τήν ἱστορία. Τό νά ὁμολογεῖ καθαρά ὅτι γιά τόν ἐμφύλιο πόλεμο ὁ Στάλιν ἀποφάσιζε καί κείνοι ἀπλῶς ἐκτελοῦσαν, δέν εἶναι βέβαια καί τόσο τιμητικό...

Δύο εἶναι νομίζω τά συμπεράσματα πού προκύπτουν ἀβίαστα. Πρῶτον, ἡ πλήρης καί ἀπόλυτη ἐξάρτηση καί ὑποταγή τοῦ Ζαχαριάδη καί τῶν στενῶν συνεργατῶν του στίς ὁδηγίες καί τίς ἐντολές τοῦ Στάλιν. Ἀκόμη καί στίς πιό ἀλλοπρόσαλλες καί ἀντιφατικές. Θεωροῦν ἐντελῶς φυσικό καί αὐτονόητο νά τίς ἐκτελοῦν ἀναντίρρητα, ἔστω κι ἂν διαφωνοῦν ριζικά. Δέν τολμοῦν νά ἐκφράσουν τήν παραμικρή διαφωνία, κάθονται μόνο καί συζητοῦν πῶς θά πραγματοποιήσουν τήν ὑποχώρηση «τεχνικά καί πολιτικά»...

Βλέπουν πῶς ἡ συνέχιση τοῦ πολέμου δέν ἔχει πιά κανένα νόημα, ἡ ἥττα εἶναι ἀναπόφευκτη. Κι ὥστόσο δέχονται νά συνεχιστεῖ ἡ ἄσκοπη αἱματοχυσία, ἀφοῦ αὐτή ἦταν ἡ ἐντολή τοῦ Στάλιν. Ὑποτίθεται πῶς διηύθυναν τόν ἐνοπλο ἀγῶνα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ γιά ἀνεξαρτησία καί σοσιαλισμό. Στήν πραγματικότητα ἀπλῶς ἐκτελοῦσαν κατά γράμμα τίς ἐντολές τῆς Μόσχας. Ἐχοντας τήν ψευδαίσθηση ὅτι ἔτσι ἐκπληρώνουν τό «διεθνιστικό τους χρέος»...

Τό δεύτερο συμπέρασμα εἶναι ὅτι ὁ Στάλιν δέν νοιαζόταν καθόλου γιά τή μοίρα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Κυνικός καί ἀδίστακτος, χρησιμοποιοῦσε τόν Ἐμφύλιο γιά τήν προώθηση τῶν στόχων τῆς ἐξωτερικῆς του πολιτικῆς. Τόν ἀνοιγόκλεινε σάν φυσαρμόνικα, ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες τῆς στιγμῆς καί ἀνάλογα μέ τήν ἀντίδραση πού συναντοῦσε. Ἄνιχνεύοντας κάθε στιγμή τίς διαθέσεις τοῦ ἀντιπάλου καί χαράσσοντας ἔτσι πιό ἀποτελεσματικά τή γενικώτερη στρατηγική του.

Ἐρώτημα τρίτο: Τό ΚΚΕ ξεκινώντας τόν Ἐμφύλιο καί σέ ὅλη τή διάρκειά του, εἶχε ποτέ καμμιά πιθανότητα νίκης;

Ἡ ἀπάντηση εἶναι σαφῆς καί κατηγορηματική: ΟΧΙ. Σέ καμμιά φάση καί σέ καμμιά στιγμή τό ΚΚΕ δέν εἶχε τήν παραμικρή πιθανότητα νά νικήσῃ. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς ὁ ἐμφύλιος πόλεμος εἶχε χαθεῖ πρὶν ἀκόμα ἀρχίσει. Κι ὄχι μόνο γιατί ἡ Ἑλλάδα εἶχε, μέ ἐπίσημες συμφωνίες καί μέ σοβαρά ἀνταλλάγματα, ἐκχωρηθεῖ στούς δυτικούς, πού φυσικά δέν θά τήν ἄφηναν νά χαθεῖ, ὅπως καί δέν τήν ἄφησαν, ἐξαγγέλλοντας τό Δόγμα Τρούμαν. Οὔτε γιατί ἦταν τρομερά ἄνισος ὁ συσχετισμός δυνάμεων: Κανόνια, τάνκς, ναυτικό, ἀεροπλάνα ἀπό τή μία, λιανοντούφεκα ἀπό τήν ἄλλη. Ἄνεξάντλητες ἐφεδρεῖες σέ ἐμψυχο καί ἄψυχο ὑλικό ἀπό τή μία, τρομακτική ἔλλειψη ἐφεδρειῶν ἀπό τήν ἄλλη. Ἀλλά γιά τόν ἀπλό καί καθοριστικό λόγο ὅτι ὁ ἐμφύλιος πόλεμος δέν ἦταν ἐμφύλιος ἀλλά, ἀπλά καί καθαρά, ξενοκίνητη ἀνταρσία. Μία ἀνταρσία πού ὑποκινήθηκε, ὀργανώθηκε καί συντηρήθηκε ἀπό τοὺς Σοβιετικούς γιά τά δικά τους τυχοδιωκτικά σχέδια, γιά τά δικά τους κρατικά συμφέροντα. Μία ἀνταρσία ξένη καί ἐχθρική πρὸς

τό λαό καί τά πραγματικά του συμφέροντα. Γι' αυτό καί ὁ λαός της γύρισε τήν πλάτη. Μέ τήν ἐπιδεικτική ἀποχή του τῆς στέρησε τό λαϊκό ὄξυγόνο, καταδικάζοντάς την σέ βέβαιο ἀπό ἀσφυξία θάνατο.

Τήν αὐταπόδεικτη αὐτή ἀλήθεια τήν ἐπιβεβαιώνει ὁ ἴδιος ὁ Μπαρτζώτας, ὁ γραμματέας τῆς Ἀθήνας στήν Κατοχή καί τόν Δεκέμβρη, ὁ πολιτικός ἐπίτροπος τοῦ Δ.Σ.Ε., ὁ ἔγκυρος καί σήμερα ἱστορικός τοῦ κόμματος. Στό βιβλίο του «Ὁ Ἀγώνας τοῦ Δ.Σ.Ε.», σελ. 28, γράφει:

«Θυμᾶμαι ἀκόμα ὅτι ὅταν μετά τίς τεράστιες συγκεντρώσεις στόν "Παναθηναϊκό" μέ ρωτοῦσε ὁ Ζαχαριάδης πόσες μεραρχίες μπορεῖ νά δώσει ἡ Ἀθήνα, τοῦ ἀπαντοῦσα: 25-30 χιλ. μαχητές, κουκουέδες καί συμπαθοῦντες τό Κόμμα...».

Καί προσθέτει παρακάτω (σελ. 31), ἔστω κι ἂν αὐτό τό συνδέει μέ τή δική του ἀπουσία ἀπό τήν Ἀθήνα, γιά νά τονίσει τίς δικές του ἰκανότητες:

«Κι ἔτσι εἶχαμε τό θλιβερό ἀποτέλεσμα νά βγοῦν ἀπό τήν Ἀθήνα στό βουνό, στά 3,5 χρόνια τῆς δράσης του, κάπου 100 μέλη τοῦ κόμματος καί ἐλάχιστα στελέχη του...».

Ἐμφύλιος πόλεμος, λοιπόν, μέ συμμετοχή ἑκατό κομμουνιστῶν ἀπό τήν Ἀθήνα τῶν δύο ἑκατομμυρίων...

Καί ἀφοῦ ὁ Λαός δέν ἤθελε νά πάρει μέρος

στήν ἀδελφοκτόνο σύγκρουση, τόν ἔβαλαν νά σκοτωθεῖ μέ τό ζόρι.

Ὅλοι ὅσοι ἔγραψαν γιά τόν ἐμφύλιο πόλεμο, κι ἀπό τίς δύο ὄχθες τοῦ ποταμοῦ, δέχονται ὅτι ἐφαρμόσθηκε ἐκτεταμένα ἡ βία ἡ στρατολογία.

Ἀγώνας, λοιπόν, γιά τά ἀνώτερα ἰδανικά τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Δημοκρατίας καί τοῦ Σοσιαλισμοῦ μέ βιαίως στρατολογημένους χωριάτες καί χωριατοπούλες 17 καί 18 χρονῶν πού ἀναγκάζονται μέ τό ζόρι νά πολεμήσουν, μέ τό ζόρι νά σκοτώσουν καί νά σκοτωθοῦν...

Καί μόνο γιά τό λόγο αὐτό, ὅλοι αὐτοί οἱ καπετάνιοι καί οἱ ἐπίτροποι, οἱ στρατηγοί καί οἱ ταξίαρχοι, ἀντί νά δημοσιεύουν συγγράμματα καί νά καμαρώνουν γιά τή δρᾶση καί τά κατορθώματά τους, θά ἔπρεπε νά κρύψουν τό πρόσωπο ἀπό ντροπή καί νά κλάψουν πικρά γιά τό ἀδικοχυμένο αἷμα καί τίς συμφορές τοῦ Ἐμφυλίου.

Μά καί γιά ἕναν ἄλλον ἀκόμα λόγο ὁ Ἐμφύλιος εἶχε χαθεῖ πρὶν ἀρχίσει. Ὅπως ἀποδεικνύεται, αὐτοί πού τόν ἐνέπνευσαν, τόν σχεδίασαν καί τόν κατεύθυναν, δέν εἶχαν στόχο τους τή νίκη, τήν ἀνατροπή τῶν συμφωνιῶν τῆς Μόσχας καί τῆς Γιάλτας. Ἡξεραν πώς οἱ Δυτικοί εἶχαν πληρώσει βαρῦ τίμημα γιά τήν Ἑλλάδα καί δέν ἦταν διατεθειμένοι νά τήν ἐγκαταλείψουν. Ἡξεραν πώς ὁ συσχετισμός τῶν δυνάμεων τήν ἐποχή ἐκείνη δέν τούς εὐνοοῦσε. Οἱ Ἀμερικανοί εἶχαν τό μονοπώλιο τῆς ἀτομικῆς βόμβας καί μέ τό Δόγμα Τρουμαν ἔδειχναν πώς ἦταν ἀποφασισμένοι νά κρατήσουν

όπωςδήποτε την Ελλάδα. Ο Στάλιν δεν είχε αὐταπάτες. Στο βιβλίο του Τζίλας «Συνομιλίες με τόν Στάλιν» ἀναφέρεται ἡ παρακάτω στιχομυθία με ἡμερομηνία 10-2-1948:

«Στάλιν: Πιστεύετε ὅτι ἡ ἐπανάσταση στήν Ελλάδα μπορεῖ νά ἐπιτύχει;

Καρντέλι: Ναί, ἂν δέν ἀναμιχθοῦν ξένες δυνάμεις καί ἂν δέν γίνουν πολιτικά καί στρατιωτικά λάθη.

Στάλιν: Πάντοτε τά "ἐάν" καί τά "ἀλλά". Ὅχι. Δέν ὑπάρχει καμμιά πιθανότης ἐπιτυχίας. Τί νομίζετε, λοιπόν, ὅτι ἡ Μεγάλη Βρεταννία καί οἱ Ἠνωμένες Πολιτεῖες, τό ἰσχυρότερο κράτος τοῦ κόσμου, θά μᾶς ἐπιτρέψουν νά διακόψουμε τίς συγκοινωνίες τους στή Μεσόγειο; Κουταμάρες. Καί ἐπί πλέον δέν ἔχουμε στόλο. Ἡ ἐπανάσταση πρέπει νά σταματήσει μόλις αὐτό θά εἶναι δυνατό...».

Βέβαια, ἂν ὁ Στάλιν ἦταν πιό εἰλικρινής, ἀντί τοῦ «μόλις αὐτό θά εἶναι δυνατό», θά ἔλεγε «μόλις κρίνω ὅτι αὐτό ἐπιβάλλει τό συμφέρον μας». Κατά τά ἄλλα, τό κείμενο εἶναι σαφές. Οἱ Σοβιετικοί εἶχαν πλήρη ἐπίγνωση τῆς πραγματικότητας. Καί δέν εἶχαν καμμιά διάθεση νά τραβήξουν τό σκοινί. Καί δέν τό τράβηξαν. Ὅπως δέν τό τράβηξαν καί στόν ἀποκλεισμό τοῦ Βερολίνου.

Ἦξεραν πώς χωρίς μαζική οἰκονομική καί στρατιωτική βοήθεια τό ἑλληνικό ἀντάρτικο ἦταν καταδικασμένο. Καί τή βοήθεια αὐτή δέν τήν ἔδωσαν. Ἐντί νά στείλουν κανόνια, τάνκς καί ἀεροπλάνα, ἔστειλαν ἀσήμαντες ποσότητες ἱματισμοῦ καί ὑγειονομικοῦ ὑλι-

κοῦ. Ἦξεραν πώς χωρίς ὀλόπλευρη διπλωματική ὑποστήριξη, ἡ ὑπόθεση ἦταν χαμένη. Καί τήν ὑποστήριξη αὐτή δέν τήν ἔδωσαν. Ὅταν τόν Δεκέμβρη τοῦ '47 σχηματίστηκε ἡ Κυβέρνηση τοῦ Βουνοῦ, ἀντί νά σπεύσουν νά τήν ἀναγνωρίσουν, περιορίστηκαν σέ φιλολογικές διακηρύξεις. Κι αὐτές ὄχι ἀπό ἐπίσημες κυβερνήσεις, ἀλλά ἀπό διάφορες ἐπιτροπές καί συλλόγους.

Τά ἦξεραν ὅλα αὐτά πολύ καλά. Γι' αὐτό καί δέν ἔδωσαν τή μάχη. Φρόντισαν ἀπλῶς νά συντηρήσουν τίς φλόγες τοῦ ἐμφυλίου πολέμου στήν Ελλάδα γιά ὅσο διάστημα ἔκριναν ὅτι ἐξυπηρετοῦσε τά συμφέροντά τους.

Μέ τά δεδομένα αὐτά καταντάει ἐντελῶς κωμική καί ἡ διαφωνία Μάρκου - Ζαχαριάδη γιά τή μορφή τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ. Μικρά, εὐέλικτα παρτιζάνικα τμήματα, ὅπως ἤθελε ὁ Μάρκος ἢ τακτικός στρατός, ὅπως ἐπέμενε ὁ Ζαχαριάδης.

Ἡ μετατροπή τῶν ἀντάρτικων τμημάτων σέ τακτικό στρατό, μέ τήν τραγική ἔλλειψη ἐφεδρειῶν καί τή συντριπτική ὑπεροχή τοῦ ἀντιπάλου σέ πολεμικά μέσα ἦταν βέβαια καθαρὸς τυχοδιωκτισμός. Ὅμως καί ἡ διατήρηση τῆς «παρτιζάνικης μορφῆς» δέν ἀποτελοῦσε λύση. Ὁ Δημοκρατικός Στρατός θά περιοριζόταν σ' ἓναν πόλεμο φθορᾶς πού τελικά θά ἔφθειρε μέχρις ἐξοντώσεως τόν ἴδιο, μιά καί ὁ χρόνος δούλευε γιά τόν ἀντίπαλο πού εἶχε ἀνεξάντλητες ἐφεδρεῖες σέ ἔμψυχο καί ἄψυχο ὑλικό. Καί στίς δύο περιπτώσεις τό ἀποτέλεσμα ἦταν προκαθορισμένο, ἢ ἦττα ἀναπόφευκτη. Τό ἀρνί θά ψηνόταν ὅπωςδήποτε. Τό μόνο πρόβλη-

μα ήταν, πώς: Σέ δυνατό φούρνο, στά γρήγορα, ή σιγά - σιγά στά κάρβουνα;...

Άλλά άφοϋ ό έμφύλιος απέβλεπε στην έξυπνη-
ρέτηση ξένων συμφερόντων, άφοϋ έγινε έρήμην καί είς
βάρος του λαού, άφοϋ ήταν καθαρός τυχοδιωκτισμός,
επόμενο ήταν νά διεξαχθεϊ καί κατά τόν πιό τυχοδιω-
κτικό τρόπο. Ό Βλαντάς τόν όνομάζει «έλεεινό τρόπο». Καί δέν έχει άδικο. Θλίβεται κανείς «έως θανάτου» δια-
πιστώνοντας την άνικανότητα, την έπιπολαιότητα καί
την άνευθυνότητα των ανθρώπων πού κακή τή μοίρα
βρέθηκαν έπικεφαλής του λαϊκού κινήματος στά δίσε-
χτα χρόνια του έμφυλίου πολέμου. Μερικά χτυπητά
παραδείγματα:

- Τραβάνε για έμφύλιο πόλεμο κι όμως έγκατα-
λείπουν καί ούσιαστικά παραδίνουν στον έχθρό όλους
τούς άξιωματικούς του ΕΛΑΣ!

- Σχηματίζουν στά τέλη του '47 την «Προσωρινή
Δημοκρατική Κυβέρνηση» πού όμως κανείς δέν αναγνω-
ρίζει...

- Απορρίπτουν (όπως μαρτυροϋν καί οι Μάρ-
κος-Βλαντάς) είρηνευτικές προτάσεις του Τσαλδάρη,
θέτοντας ως προκαταρκτικό όρο νά χαρακτηριστούν
έγκληματίες πολέμου καί νά δικαστούν ό βασιλιάς καί
ή κυβέρνηση της Άθήνας! (Έδω σηκώνει όχι ένα αλλά
δεκαπέντε θαυμαστικά. Για νά συζητήσουν είρηνευτι-
κές προτάσεις του αντιπάλου, του ζητάν ν' αυτοκτονή-
σει πρώτα...).

- Καταστρώνουν μεγαλεπήβολα σχέδια (π.χ.
σχέδιο «Λίμνες») για την δημιουργία μεγάλων έφεδρει-

ων, την κατάληψη μεγάλων πόλεων καί την άπελευθέρω-
ση έκτεταμένων περιοχών πού ήταν άδύνατο νά πραγ-
ματοποιηθούν καί φυσικά δέν πραγματοποιήθηκαν
ποτέ. Καί τό πιό άστεϊο στην υπόθεση είναι ότι ό Ζα-
χαριάδης έμφανίζει τό σχέδιο «Λίμνες» ως προϊόν έπι-
τελικής έπεξεργασίας ενώ, όπως άποδεικνύεται, οι
στρατιωτικοί ήγήτορες του ΔΣΕ δέν είχαν ιδέα...

- Προσπαθώντας άπεγνωσμένα νά πυκνώσουν,
έστω καί μέ σλαβομακεδόνες, τίς τάξεις του Δημοκρα-
τικού Στρατού πού είχαν άπελπιστικά άραιώσει από
τή συνεχή αίμορραγία, ξαναζεσταίνουν τό «Μακεδονι-
κό». Άδίστακτοι καί άδιάφοροι για τίς συνέπειες, στην
5η Όλομέλεια τό Γενάρη του 1949 διακηρύσσουν:

*«Δέν πρέπει νά υπάρχει καμμιά άμφιβολία ότι σαν
άποτέλεσμα της νίκης του ΔΣΕ καί της λαϊκής έπανάστασης,
ό μακεδονικός λαός θά βρει την πλήρη έθνική άποκατά-
στασή του έτσι όπως την θέλει ό ίδιος, προσφέροντας σή-
μερα τό αίμα του για νά την άποχτήσει».*

Καί πράγματι οι συνέπειες ήταν τραγικές. Πάγωσε
ό λαός μέ την ώμή καί βαθύτατα άντεθνική αυτή διακήρυξη.
Κι ό αντίπαλος έσπευσε φυσικά νά έπωφεληθεϊ. Στά στρα-
τοδικεία τό έρώτημα δέν είναι πια άν άποκηρύσσεις τίς
ιδέες σου αλλά άν συμφωνεϊς ή όχι μέ την 5η Όλομέλεια.
Καί δέν είναι λίγοι αυτοί πού στήθηκαν στον τοίχο γιατί δέν
τόλμησαν νά διαφωνήσουν μέ την 5η Όλομέλεια. Έστω καί
άν κατά βάθος διαφωνούσαν...

- Καταφεύγουν σε μέτρα άπελπισίας όπως ή βία ιη

στρατολογία και τό «παιδοφύλαγμα» ή πιό άπλά, τό παιδομάζωμα, άν θέλουμε νά λέμε τά πράγματα μέ τό πραγματικό τους όνομα. Καθώς και στίς πολιτικές δολοφονίες, πού, όπως ήταν επόμενο, ειχαν αντίθετα από τά επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Παράδειγμα ή δολοφονία του ύπουργού Δικαιοσύνης Χρ. Λαδά πού ως μόνο αποτέλεσμα ειχε νά εκτελεσθοϋν, σε αντίποινα, διακόσιοι πολιτικοί κρατούμενοι.

- Για νά συντηρήσουν τό μύθο του «αλάθητου», ψάχνουν διαρκώς για έξιλαστήρια θύματα, πασχίζουν νά φορτώσουν σε άλλους τίς δικές τους ευθύνες. Δέν διστάζουν μπροστά στο αίμα άθώων και εκτελοϋν άξια και δοκιμασμένα στελέχη του Δημ. Στρατου (Γιαννούλης, Γεωργιάδης, Τσουκόπουλος). Κι όταν νικημένοι και κυνηγημένοι εγκαταλείπουν τό ελληνικό έδαφος, άνίκανοι νά μιλήσουν τή γλώσσα τής αλήθειας και νά παραδεχτοϋν τήν ήττα, ρίχνουν τό ήλίθιο σύνθημα «τό όπλο παρά πόδα». Δίνοντας έτσι τήν δυνατότητα στον αντίπαλο νά συνεχίζει τούς διωγμούς και τίς εκτελέσεις.

Για τόν εμφύλιο πόλεμο έγραψαν πολλοί. Έγραψαν και στρατηγοί και πολιτικοί επίτροποι. Κανείς δέν έγραψε τήν αλήθεια. Είτε γιατί δέν μπόρεσαν, είτε γιατί δέν θέλησαν. Κύριο μέλημά τους νά αποσεισουν τίς ευθύνες και νά τίς επιρρίψουν σε άλλους. Για όσους θέλουν πραγματικά νά γνωρίσουν τό αληθινό πρόσωπο του εμφυλίου πολέμου, υπάρχει, εύτυχως, τό βιβλίο του Β. Ζεχιρλή (Γαλαξία) «Μιά ζωή παρέα μέ τόν θάνατο». Μέσα από τίς γραμμές του άπλου αυτού μα-

χητή πού κάποτε, βαριά λαβωμένος, προσπαθοϋσε νά διώξει τά όρνια καθώς ετοιμάζονταν νά τόν κατασπαράξουν ζωντανό, αναδϋεται όλη ή φρίκη, ή αγριάδα και ό παραλογισμός του εμφυλίου πολέμου.

Και τά Μακρονήσια, τά βασανιστήρια, οί εκτελέσεις;

Ναι, όλ' αυτά είναι αλήθεια και συνθέτουν μερικές από τίς πιό μελανές σελίδες τής σύγχρονης ιστορίας μας. Έκείνοι ώστόσο πού θρηνοϋν για τίς αγριότητες του Έμφυλιου, ως μήν ξεχνοϋν πώς ό εμφύλιος είναι πόλεμος όπως όλοι οί πόλεμοι και μάλιστα πιό σκληρός και πιό άνελέητος. Τό πραγματικό έρώτημα δέν είναι ποιός ευθύνεται για τίς αγριότητες του εμφυλίου αλλά ποιός ευθύνεται για τόν ίδιο τόν εμφύλιο.

Μέ τόν εμφύλιο κλείνει ό κύκλος τής ματωμένης τριλογίας. Τόσοι άγώνες και τόσο αίμα ελληνικό για ξένα συμφέροντα...

Ηττηθήκαμε και τίς τρεις φορές όχι γιατί ή ήγεσία του κόμματος έκανε λάθη, όχι γιατί στάθηκε άνίκανη νά οδηγήσει στη νίκη. Άλλά γιατί θεωροϋσε πάντοτε υπέρτατο νόμο όχι τό συμφέρον τής πατρίδας αλλά τό συμφέρον τής «παγκόσμιας επανάστασης».

Χάσαμε γιατί παίζαμε μέ σημαδεμένη τράπουλα και τό παιχνίδι ήταν χαμένο απ' τήν αρχή. Γι' αυτό χάσαμε τήν έξουσία.

Και εύτυχως πού τή χάσαμε...

Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Ναί, δέν πρόκειται γιά τυπογραφικό λάθος. Εύ-
τυχῶς πού χάσαμε.

Γιατί εύτυχῶς;

Ἡ ἀπάντηση συνδέεται ἄμεσα μ' ἓνα ἄλλο ἐρώ-
τημα: Ποιά εἶναι ἡ ταυτότητα τῆς ἐποχῆς μας, ποιός
εἶναι ὁ κόσμος πού ζοῦμε;

Ἄπλοϊκό ἐρώτημα, ἀφοῦ ἡ ἀπάντηση εἶναι δε-
δομένη...

Ἡ ἐποχή μας, διδάσκει ὁ μαρξισμός - λενι-
νισμός, εἶναι ἡ ἐποχή πού ἓνα παλιό κοινωνικό - οἰκο-
νομικό σύστημα, ὁ καπιταλισμός, ἀποχωρεῖ ἀπό τό
προσκήνιο τῆς ἱστορίας κι ἓνα καινούργιο ἀνατέλλει,
ὁ σοσιαλισμός. Εἶναι ἡ ἐποχή πού ὁ ἱμπεριαλισμός -
ἀνώτατο καί τελευταῖο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ - πε-
θαίνει, καί πραγματώνεται τό πέρασμα στό σοσιαλι-
σμό. Μιά κοσμογονική ἀλλαγὴ συντελεῖται μπροστά
στά μάτια μας.

Μέ τήν Ὀκτωβριανή Ἐπανάσταση, σπάει στή
Ρωσία ὁ ἀσθενέστερος κρίκος στήν παγκόσμια καπιτα-
λιστική ἀλυσίδα. Ἰδρύεται τό πρῶτο στόν κόσμο κρά-
τος τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν. Ἐγκαινιάζεται ἡ ἐποχή
τῶν προλεταριακῶν ἐπαναστάσεων.

Μέ τό τέλος τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου, μιά
σειρά χῶρες τῆς Κεντρικῆς καί Ἀνατολικῆς Εὐρώπης

άπελευθερώνονται από τόν καπιταλιστικό ζυγό καί μπαίνουν στό δρόμο τῆς σοσιαλιστικῆς ἀνάπτυξης.

Τό 1948, ὕστερα ἀπό ἕνα μακροχρόνιο ἐμφύλιο πόλεμο, ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση θριαμβεύει στήν Κίνα. Διαμορφώνεται τό παγκόσμιο σοσιαλιστικό στρατόπεδο. Κυρίαρχη ἀντίθεση τῆς ἐποχῆς μας εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στά δύο παγκόσμια συστήματα. Στό καπιταλιστικό ἀπό τή μιά, πού στηρίζεται στήν ἐκμετάλλευση καί καταπίεση καί παρεμποδίζει τήν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καί πού πεθαίνει καί προσπαθεῖ ἀπεγνωσμένα νά παρατείνει, μέ ὅλα τά μέσα, τήν ὑπαρξή του. Καί στό σοσιαλιστικό ἀπό τήν ἄλλη, πού καταργεῖ τήν ἐκμετάλλευση ἀνθρώπου ἀπό ἄνθρωπο καί ἀφήνει ἐλεύθερο τό δρόμο στήν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων.

Μέ τόν σοσιαλισμό πραγματώνεται ὁ προαιώνιος πόθος τοῦ ἀνθρώπου γιά ἐλευθερία -ισότητα- ἀδελφότητα. Ὁ ἄνθρωπος παύει νά εἶναι λύκος γιά τόν ἄνθρωπο καί γίνεται φίλος κι ἀδελφός. Εἶναι τό βασίλειο τοῦ ἀνθρώπου ἐπί τῆς γῆς...

Ἐπικεφαλῆς στή μεγαλειώδη καί ἥρωική πορεία γιά τό θρίαμβο τοῦ σοσιαλισμοῦ σ' ὅλο τόν κόσμο εἶναι τό ΚΚΣΕ, τό κόμμα τῶν μπολσεβίκων. Ἡ «ταξιαρχία κρούσης» τοῦ παγκόσμιου προλεταριάτου. Καί ἀκολουθοῦν τά ΚΚ τῶν ἄλλων χωρῶν πού συντονίζουν τή δράση τους κι ἀγωνίζονται νά γίνει πράξη τό μεγάλο σοσιαλιστικό ὄραμα.

Αὕτη εἶναι, συνοπτικά, ἡ εἰκόνα πού δίνει γιά τήν ἐποχή μας καί τόν κόσμο πού ζοῦμε ὁ μαρξισμός -

λενινισμός.

Εἶναι κρίμα πού ἡ εἰκόνα αὕτη δέν ἀνταποκρίνεται στήν πραγματικότητα.

Ἡ δύναμη πού ἔχουν μερικές ἰδέες εἶναι πραγματι τρομερή. Ριζώνουν βαθιά στή σκέψη καί στή συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου, δένουν μέ τόν ψυχισμό του καί γιά μεγάλο χρονικό διάστημα τόν καθιστοῦν ἀνίκανο νά δεῖ καί νά νιώσει τή ζωντανή καί παφλάζουσα πραγματικότητα.

Γιά τόν μαρξισμό καί γιά τήν διαλεκτική, τίποτα δέν εἶναι ἱερό, ἀμετάβλητο, αἰώνιο. Συνεπῶς οὔτε ὁ ἴδιος ὁ μαρξισμός ἢ, τουλάχιστον, μερικές ἀπό τίς θέσεις του. Τήν ἀλήθεια αὕτη τήν παραγνωρίζουν οἱ σύγχρονοι «μαρξιστές - λενινιστές».

Προσπαθοῦν νά ἐμφανίσουν τόν μαρξισμό ὡς τό ἀπόσταγμα τῆς ἀνθρώπινης σοφίας, ὡς ἕνα ἱερό δόγμα μέ ἀμετάβλητες καί ἀπόλυτες ἀλήθειες πού ἴσχυαν καί θά ἰσχύουν εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰῶνων...

Προσπαθοῦν νά κόψουν τήν πραγματικότητα στά μέτρα τῆς θεωρίας καί δέν μποροῦν ἢ δέν θέλουν νά καταλάβουν ὅτι καί ἡ πιό ὑψηπότης, ἡ πιό σοφή θεωρία εἶναι ὑποχρεωμένη νά ὑποκλίνεται μπροστά στήν πραγματικότητα. Μία ἀλήθεια πού τήν ξέρει ὡς τόσο καλά κι ὁ τελευταῖος τσαγκάρης, πού δέν κόβει βέβαια τό πόδι στά μέτρα τοῦ παπουτσιοῦ...

Οἱ σύγχρονοι «μαρξιστές - λενινιστές» ξεχνοῦν ὅτι μαρξισμός εἶναι, πρὶν ἀπ' ὅλα, «συγκεκριμένη ἀνάλυση τῆς συγκεκριμένης κατάστασης». Καί ἡ «συγκεκριμένη ἀνάλυση τῆς συγκεκριμένης κατάστασης» μᾶς ὑπο-

χρεώνει να διαπιστώσουμε ότι ο καπιταλισμός όχι μόνο δεν πεθαίνει αλλά, αντίθετα, εμφανίζει έναν ασίγαστο δυναμισμό.

Στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες οι παραγωγικές δυνάμεις όχι μόνο δεν ασφυκτιούν αλλά αντίθετα γνωρίζουν μία πρωτοφανή ανάπτυξη. Μέ την επανάσταση των κομπιούτερς, μέ την μικροηλεκτρονική, ο καπιταλισμός εγκαινιάζει μία καινούργια τεχνολογική επανάσταση, μπαίνει σε μία νέα φάση θυελλώδους ανάπτυξης. Οι εργαζόμενοι των καπιταλιστικών χωρών όχι μόνο δεν λιμοκτονούν, αλλά αντίθετα έξασφαλίζουν ένα ύψηλό -και διαρκώς ανερχόμενο- βιοτικό επίπεδο καθώς κι ένα εύρύ -και διαρκώς εύρυνόμενο- πλέγμα ατομικών και πολιτικών ελευθεριών. Πού τους επιτρέπουν όχι μόνο να ζούν ανθρωπινά, αλλά και να αγωνίζονται όχι μόνο για συνεχείς βελτιώσεις αλλά και για την ίδια την κατάργηση του καπιταλισμού.

Ο νόμος της σχετικής και απόλυτης εξαθλίωσης του προλεταριάτου αποδείχτηκε ανύπαρκτος. Ο καπιταλισμός εμφανίζεται ικανός όχι μόνο να ελέγχει και να χαλιναγωγεί τις κρίσεις του αλλά και να επιταχύνει συνεχώς τους ρυθμούς ανάπτυξης της παραγωγικότητας και της παραγωγής.

Πάρ'ότι κατατρύχεται από έντονες αντιθέσεις πού συχνά θέτουν σε δοκιμασία τη συνοχή και την άντοχή του, τελικά καταφέρνει να τις υπερνικά, αποδεικνύοντας ότι διαθέτει έναν ακατάβλητο και ανεξάντλητο δυναμισμό.

Στό κατώφλι του 21ου αιώνα, ο καπιταλισμός

αποδεικνύει ότι όχι μόνο δεν έφαγε τά ψωμιά του άλλ' αντίθετα είναι σε θέση να προσφέρει ακόμα αρκετό ψωμί στην ανθρωπότητα.

Η «συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης» μάς επιβάλλει επίσης να αναγνωρίσουμε ότι οι χώρες του «ύπαρκτου σοσιαλισμού» δεν έχουν καμιά σχέση με τό σοσιαλισμό.

Πιστεύαμε τόσα χρόνια ότι στή Σοβιετική Ένωση και τίς άλλες χώρες του «σοσιαλιστικού στρατοπέδου», έστω άργά, έστω βασανιστικά, ένας καινούργιος κόσμος έπαιρνε σάρκα και όστά. Ένας κόσμος χωρίς έκμετάλλευση και καταπίεση, χωρίς πατρίκιους και πληβείους, άφέντες και δούλους. Ένας κόσμος της δουλειάς, της προκοπής και της αδελφοσύνης, όπου ο ένας δουλεύει για όλους και όλοι για τόν έναν. Όπου καθένας μπορεί «να αναπτύξει όλόπλευρα την προσωπικότητά του».

Δέν μπορούμε πιά να αὐταπατώμαστε και να εξαπατάμε και τούς άλλους. Πρέπει να τό ποῦμε καθαρά: Τό «σοσιαλιστικό στρατόπεδο», τό «στρατόπεδο της δημοκρατίας, της ειρήνης και του σοσιαλισμού», δέν έχει καμιά σχέση ούτε μέ τή δημοκρατία, ούτε μέ τήν ειρήνη, ούτε μέ τόν σοσιαλισμό.

Δέν έχει καμιά σχέση μέ τή δημοκρατία γιατί, απλά και απερίφραστα, τά καθεστώτα πού ισχύουν στίς χώρες αυτές είναι γνήσιες, καθαρόαιμες δικτατορίες. Η δημοκρατία στίς χώρες αυτές είναι έντελῶς άγνωστο είδος. Όχι βέβαια στά τυπικά της γνωρίσματα (σύνταγμα, έκλογές, κοινοβούλιο κ.λπ.) πού έχουν μετα-

Το
ΟΝΕΙΡΟ

τραπεῖ σέ ἀπλούς διακοσμητικούς τύπους χωρίς κανένα ουσιαστικό περιεχόμενο. Ἄλλά στό ἐσώτατο, στό βαθύτατο περιεχόμενό της, πού εἶναι ἡ μετατροπή τοῦ ἀπλοῦ κι ἀνώνυμου πολίτη ἀπό ἄβουλο ἐκτελεστικό ὄργανο σέ πραγματικό ἀφεντικό. Πού ἐνήμερος γιά ὅλα ἀποφασίζει κυριαρχικά γιά ὅλα.

Ἐπιβάλλεται ὅτι σοσιαλισμός καί δημοκρατία συμβαδίζουν. Ὅτι μέ τήν ἀνάπτυξη τοῦ σοσιαλισμοῦ ὅλο καί περισσότερο ἀνθίζει κι εὐωδιάζει αὐτό τό εὐαίσθητο καί θαυμάσιο ἄνθος, τό ἄνθος τῆς δημοκρατίας.

Σήμερα, ἑβδομήντα χρόνια μετά τήν Ὀκτωβριανή Ἐπανάσταση, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά ἀναγνωρίσουμε ὅτι κάθε ἴχνος δημοκρατίας ἔχει ἐκλείψει ὀριστικά στή Σοβιετική Ἐνωση καί τίς ἄλλες «σοσιαλιστικές» χῶρες.

Στοιχειώδη ἀνθρώπινα δικαιώματα καί ἐλευθερίες, ὅπως τό δικαίωμα τοῦ λόγου, τοῦ συνέρχεσθαι, τοῦ συνεταιρίζεσθαι, τῆς ἀλλαγῆς ἐπαγγέλματος, τῆς μετανάστευσης, συχνά ἀκόμη καί τῆς μετακίνησης στό ἐσωτερικό τῆς χώρας εἶναι ἀνύπαρκτα.

Ὀλόκληρη ἡ ἱστορία τῆς δημοκρατίας στή Σοβιετική Ἐνωση ἀπό τίς μαζικές ἐκκαθαρίσεις καί τά ὁμολογημένα ἀπό τούς ἴδιους τούς Σοβιετικούς ἐγκλήματα τοῦ Στάλιν, τίς δίκες τῆς Μόσχας καί τίς ἀνάλογες δίκες τύπου Κοστώφ καί Σλάνσκυ στίς δορυφόρες χῶρες καί ἀπό τά Γκουλάγκ ὡς τά σημερινά ψυχιατρεῖα γιά τούς ἀντιφρονούντες, εἶναι μία ἱστορία ντροπῆς καί κατασχύνης.

Οἱ περιπτώσεις Ζαχάρωφ καί ἄλλων γνωστῶν ἀντιφρονούντων εἶναι μόνο ἡ κορυφή τοῦ παγόβουνου. Ὅταν ὁ πυρηνικός ἐπιστήμονας καί Ἀκαδημαϊκός Ἄντρέι Ζαχάρωφ, μία πνευματική κορυφή μέ παγκόσμιο κύρος καί ἀκτινοβολία, ὑφίσταται, παρά τή διεθνή κατακραυγή, αὐτόν τόν ἄγριο καί ἐξοντωτικό διωγμό, εὐκολα καταλαβαίνει κανείς πόσο ἀνήμπορος κι ἀνευπεράσπιστος στά νύχια τῆς παντοδύναμης μυστικῆς ἀστυνομίας εἶναι ὁ ἀπλός κι ἀνώνυμος Σοβιετικός πολίτης. Ἡ ἀλήθεια δέν μπορεῖ πιά νά κρυφτεῖ. Ἡ σοβιετική ἐξουσία ξεκίνησε ὡς προσωρινή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί κατέληξε ἀνελέητη δικτατορία ἐπί τοῦ προλεταριάτου καί ὀλόκληρου τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ. Οὔτε ὅμως καί μέ τόν σοσιαλισμό ἔχουν καμμία σχέση οἱ χῶρες τοῦ «ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ». Εἶναι φανερό καί ἔγινε ἀκόμα πιό φανερό μέ τή «Νομενκλατούρα» τοῦ Βοσλένσκυ ὅτι κανένας σοσιαλισμός δέν οἰκοδομεῖται στή Σοβιετική Ἐνωση. Οὔτε οἱ τάξεις καταργήθηκαν, οὔτε ἡ ἐκμετάλλευση ἀνθρώπου ἀπό ἄνθρωπο.

Πιστεύαμε καλόπιστα ὅτι μέ τήν Ὀκτωβριανή Ἐπανάσταση ὁ σοσιαλισμός ἔφευγε ἀπό τή σφαῖρα τῆς θεωρίας καί προσγειωνόταν, ἐπί τέλους, στό χῶρο τῆς πραγματικότητας. Δέν μπορέσαμε νά ἀντιληφθοῦμε, καί πολλοί καλόπιστοι ἄνθρωποι ἀκόμα καί σήμερα δέν μποροῦν νά ἀντιληφθοῦν, ὅτι τό κοινωνικό - οἰκονομικό σύστημα σήμερα στή Σοβιετική Ἐνωση εἶναι ἕνας ἰδιόμορφος κρατικός καπιταλισμός. Ὅτι μετά μία σύντομη περίοδο σύγχυσης καί ἀβεβαιότητας πού

ακολούθησε την κατάληψη της εξουσίας από τους μπολσεβίκους, βαθμιαία και άθόρυβα, με βάση τον κομματικό μηχανισμό, διαμορφώθηκε και έδραίωσε οριστικά την εξουσία της μιά καινούργια άρχουσα τάξη, ή γνωστή πιά Νομενκλατούρα.

Μιά άρχουσα τάξη πού δέν διαφέρει από τίς άλλες σέ άπληστία και άρπακτικότητα, μόνο πού ντρέπεται νά δείξει τό πρόσωπό της. Σέ διάκριση μέ την άστική τάξη, ή νομενκλατούρα πρώτα πήρε την εξουσία και σ' αυτήν στηρίχτηκε για νά εξασφαλίσει οικονομική κυριαρχία και έξοργιστικά προνόμια. Καί, άπληστη για μεγαλύτερα προνόμια και περισσότερη εξουσία, έθεσε ως τελικό και διακηρυγμένο στόχο της την παγκόσμια κυριαρχία. Κι όλα αυτά στό όνομα του «παγκόσμιου προλεταριάτου», για τό «θρίαμβο του σοσιαλισμού σ' όλο τον κόσμο»...

Πρόκειται για τή μεγαλύτερη άπάτη πού διαπράχθηκε ποτέ από τόσο λίγους σέ βάρος τόσο πολλών. Καί διαπράττεται κατ' εξακολούθηση σέ βάρος και των Σοβιετικών και των εργαζομένων όλου του κόσμου.

“Αλλ' ούτε και μέ την ειρήνη έχει σχέση τό στρατόπεδο του «ύπαρκτου σοσιαλισμού». Θά δούμε παρακάτω γιατί. Εκείνο πού αυτή ή καταραμένη «συγκεκριμένη άνάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης» μάς υποχρεώνει από τώρα νά δεχτούμε είναι ότι ή θεμελιώδης, ή κυρίαρχη αντίθεση της εποχής μας, δέν είναι ανάμεσα στον «καπιταλισμό πού πεθαίνει» και στον «σοσιαλισμό πού αναπτύσσεται». Η θεμελιώδης αντίθεση της εποχής μας είναι ανάμεσα στον αναπτυσ-

σόμενο καπιταλισμό και τό πολιτικό του έποικοδόμημα, την κοινοβουλευτική δημοκρατία, και τον σοβιετικό κρατικό καπιταλισμό και τό πολιτικό του έποικοδόμημα, την ώμη δικτατορία. Αύτή είναι δυστυχώς ή σύγχρονη πραγματικότητα και όποιος δέν τή βλέπει πάσχει από χρόνια πολιτική μυωπία ή από κακοήθη ιδιοτέλεια. Η, πιθανόν, κι από τά δύο. Στή θανάσιμη αυτή σύγκρουση των δύο κόσμων, ποιός θά είναι ο νικητής; Ο καπιταλισμός ή ο «ύπαρκτός σοσιαλισμός»;

Η ιστορία έχει δώσει ήδη την άπάντησή της. Ο «ύπαρκτός σοσιαλισμός», αυτός ο ιδιόμορφος κρατικός καπιταλισμός, έχασε οριστικά τή μάχη. Γιατί απέτυχε νά δώσει αυτό πού αντίθετα πέτυχε ο σύγχρονος καπιταλισμός: Περισσότερη εύημερία και περισσότερη έλευθερία. Αυτό δηλαδή πού αποτελεί τον αιώνιο κι άσβεστο πόθο του ανθρώπου, κάθε ανθρώπου. Καμιά προπαγάνδα και καμιά λογοκρισία δέν μπορεί νά κρύψει αυτή την αυταπόδεικτη αλήθεια. Ο κόσμος μας έγινε τόσο μικρός, μιά μικρή γειτονιά, κι όλα φαίνονται τόσο κοντινά και τόσο καθαρά. Καθένας έχει κι ένα «παράθυρο στον κόσμο» και μπορεί ν' ανοίξει και νά δει...

Η σοβιετική αυτοκρατορία είναι καταδικασμένη νά καταρρεύσει, γιατί στηρίζεται στή βία και την άπάτη. Γιατί είναι άνίκανη ν' αποδεσμεύσει τίς τεράστιες παραγωγικές δυνάμεις πού περικλείει και οι όποτες άσφυκτιούν μέσα στό διπλό κλοιό του δογματισμού και της καταπίεσης.

Τό σύνθημα πού έρριχναν πάντοτε οι σοβιετι-

κοί ἡγέτες καί πού γέμιζε ἐνθουσιασμό καί πίστη γιά τήν τελική νίκη τούς κουμμουνιστές ὅλου τοῦ κόσμου ἦταν: «Νά φτάσουμε καί νά ξεπεράσουμε τίς ΗΠΑ στή βιομηχανική παραγωγή καί ιδιαίτερα στούς βασικούς κλάδους» (ἀτσάλι, κάρβουνο, ἠλεκτρισμό κ.λπ.)

Ἡ ἐπίτευξη τοῦ στόχου αὐτοῦ θά ἦταν μιά χτυπητή ἀπόδειξη τῆς ζωτικότητας καί τοῦ δυναμισμοῦ τῆς σοβιετικῆς οἰκονομίας τῆς ἀνωτερότητας τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τῆς ἀναπόφευκτης νίκης του στόν θανάσιμο ἀνταγωνισμό μέ τόν καπιταλισμό.

Ἡ ζωή ἀπέδειξε πόσο ἀνεδαφικό καί ἀπατηλό ἦταν τό σύνθημα αὐτό. Ἢδη ἀπό τό 1978, ὁ Ἀντρέι Ζαχάρωφ σημείωνε:

« Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, σ' ὁποιαδήποτε σύγκριση πρέπει νά ληφθεῖ ὑπόψη πῶς μόλις τώρα καταφέρνουμε νά φτάσουμε τίς Ἡνωμένες Πολιτείες σέ μερικές ἀπό τίς παλιές παραδοσιακές τῆς βιομηχανίες, πού δέν εἶναι πιά τόσο σημαντικές ὅσο πρὶν (π.χ. τό κάρβουνο καί ὁ χάλυβας). Σέ μερικούς ἀπό τούς νεώτερους κλάδους - ὅπως ὁ αὐτοματισμός, οἱ ἠλεκτρονικοὶ ἐγκέφαλοι, τά πετροχημικά καί εἰδικά ἢ βιομηχανική ἔρευνα καί ἀνάπτυξη - ὄχι μόνο ἔχουμε μείνει πίσω ἀλλά καί ἀναπτυσσόμαστε μέ πιό ἀργό ρυθμό, ἔτσι πού μιά ἀπόλυτη νίκη τῆς οἰκονομίας μας στίς ἐπόμενες δεκαετίες νά φαίνεται ἀκατόρθωτη...».

(« Ὁ Ζαχάρωφ ἀποκαλύπτει,» σελ. 91).

Σήμερα, εἴκοσι χρόνια ἀργότερα, ἡ διαπίστωση αὐτή τοῦ Ζαχάρωφ ἐπαληθεύεται μέ τόν πιό δραματικό

τρόπο. Ἡ Σοβιετική Ἐνωση ἀγοράζει ἀπό τίς ΗΠΑ ὄχι μόνο σιτάρι γιά νά θρέψει τόν πληθυσμό της, ἀλλά καί σύγχρονη τεχνολογία.

Μιά καινούργια ἐπανάσταση συντελεῖται αὐτή τή στιγμή στίς ἀνεπτυγμένες καπιταλιστικές χῶρες. Ἡ ἐπανάσταση τῆς μικροηλεκτρονικῆς καί τῶν κομπιούτερς πού ὀπωσδήποτε θά ὀδηγήσει σέ μιά νέα ἀπογείωση τῆς οἰκονομίας καί τῆς ποιότητας ζωῆς. Μιά ἐπανάσταση πού ἀδυνατοῦν νά παρακολουθήσουν οἱ χῶρες τοῦ «ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ».

Εἶναι πιά φανερό πῶς στήν εἰρηνική οἰκονομική ἄμιλλα ὁ φιλελεύθερος καπιταλισμός τῶν δυτικῶν ὑπερισχύει τοῦ κρατικοῦ καπιταλισμοῦ τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν. Ἡ πλάστιγγα ἐγείρει ὀριστικά, ἡ τελική νίκη εἶναι ἀπλῶς ζήτημα χρόνου.

Ἡ διαπίστωση αὐτή ὄχι μόνο ἀνατρέπει θεμελιώδεις ἀρχές καί θέσεις τοῦ μαρξισμοῦ - λενινισμοῦ (ὁ καπιταλισμός πεθαίνει...), ἀλλά καί θέτει σέ νέα ἐντελῶς βάση τό μέγιστο πρόβλημα τῆς ἐποχῆς μας, τό πρόβλημα τοῦ πολέμου καί τῆς εἰρήνης. Ἀποδεικνύει ὅτι τό «σοσιαλιστικό στρατόπεδο» δέν ἔχει καμμιά σχέση ὄχι μόνο μέ τή δημοκρατία καί τόν σοσιαλισμό, ἀλλά οὔτε καί μέ τήν εἰρήνη. Καί ὅτι, σέ τελευταία ἀνάλυση, ἂν ὑπάρχει κίνδυνος γιά τήν παγκόσμια εἰρήνη, ὁ κίνδυνος αὐτός προέρχεται ἀκριβῶς ἀπό τήν σοβιετική νομενκλατούρα.

Ἄς ἐξετάσουμε πιό προσεκτικά τό θέμα.

Διακηρυγμένος στόχος τῆς νομενκλατούρας εἶναι ἡ παγκόσμια κυριαρχία, ὁ «θρίαμβος τοῦ σοσια-

λισμοῦ σέ ὅλο τόν κόσμο». Καί εἶναι γνωστή ἡ μαρξιστική - λενινιστική θέση ὅτι «ἡ βία εἶναι ἡ μαμμή τῆς ἱστορίας» καί ὅτι ἡ ἐποχή μας εἶναι ἐποχή τῶν «προλεταριακῶν ἐπαναστάσεων». Πρὶν ἀπὸ τὸ 20ό Συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ, τὰ ΚΚ ὅλου τοῦ κόσμου προετοιμάζονταν ἀκριβῶς γιὰ τὴν «προλεταριακὴ ἐπανάσταση», θεωρώντας δεδομένο ὅτι ἡ ἄρχουσα ἀστική τάξη δέν ἐπρόκειτο ποτέ νά παραδώσει εἰρηνικὰ τὴν ἐξουσία καί, συνεπῶς, ἡ ἐνοπλὴ σύγκρουση ἦταν ἀναπόφευκτη.

Καί ξαφνικά, στό 20ό Συνέδριο, τοῦ 1956, ἡ σοβιετικὴ νομενκλατούρα ὑιοθετεῖ μιὰ καινούργια «ἐπαναστατικὴ» θέση: Ὁ πόλεμος δέν εἶναι πιά ἀναπόφευκτος, εἶναι δυνατὴ ἡ εἰρηνικὴ συνύπαρξη τῶν δύο συστημάτων, εἶναι δυνατό τὸ εἰρηνικὸ πέρασμα στό σοσιαλισμό. Διαφωνώντας στό σημεῖο αὐτὸ μέ τούς Κινέζους κομμουνιστές πού ἐπέμεναν καί ἐξακολουθοῦν καί σήμερα, λιγώτερο πεισματικά βέβαια, νά ἐπιμένουν ὅτι ὁ τρίτος παγκόσμιος πόλεμος εἶναι ἀναπόφευκτος.

Πού ὀφείλεται αὐτὴ ἡ θεαματικὴ στροφῆ; Ἡ ἐξήγηση δέν εἶναι δύσκολη. Ἡ σοβιετικὴ νομενκλατούρα διεπίστωσε ὅτι στὴν πυρηνικὴ ἐποχὴ μας ὁ πόλεμος δέν εἶναι πρόσφορο μέσο γιὰ τόν «θρίαμβο τοῦ σοσιαλισμοῦ», γιὰ τὴ δική της δηλαδή παγκόσμια κυριαρχία. Ἐνας πυρηνικὸς πόλεμος μπορεῖ νά σημαίνει καταστροφὴ τοῦ ἀντιπάλου, σίγουρα ὅμως σημαίνει καί τὴ δική της καταστροφὴ. Καί ἡ σοβιετικὴ νομενκλατούρα δέν εἶχε καί δέν ἔχει καμμιά διάθεση ν' αὐτοκτονήσει.

Διεπίστωσε ἐπίσης ὅτι οἱ Δυτικοὶ δέν ἦταν δια-

τεθειμένοι νά ὑποκύψουν στὴν ὠμὴ βία. Ἡ κρίσιμη δοκιμὴ ἐγίνε με τόν ἀποκλεισμό τοῦ Βερολίνου. Ἡ διάσπαση τοῦ ἀποκλεισμοῦ με τὴν ἀερογέφυρα, ἔδειξε πῶς οἱ Δυτικοὶ εἶχαν καί τὴ θέληση καί τὴ δύναμη νά ἀντιταχθοῦν στίς ἀρπακτικὲς τῆς διαθέσεις. Ἡ σύσταση τῆς Ἀτλαντικῆς Συμμαχίας καί ἡ ἀμερικανικὴ πυρηνικὴ ὀμπρέλλα, δημιούργησαν ἀξεπέραστο φραγμό στά ἐπεκτατικὰ τῆς σχέδια. Ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη εἶχε σωθεῖ.

Ἡ διακήρυξη τῆς ἀρχῆς τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης καί τοῦ εἰρηνικοῦ περάσματος στό σοσιαλισμό δέν ἦταν τίποτε ἄλλο παρά ἡ ἀνοιχτὴ ὁμολογία τῆς ἀδυναμίας τῆς σοβιετικῆς νομενκλατούρας νά ἐπιβληθεῖ δυναμικά. Καί ρίχνει ὅλο τὸ βάρος στὴν εἰρηνόφιλη ἐκστρατεία τῆς με διπλό στόχο:

1) Νά ἀποκοιμίσει λαοὺς καί κυβερνήσεις καί νά ἐξαπατήσει ὡς πρὸς τίς πραγματικὲς τῆς προθέσεις. Νά δημιουργήσει κλίμα ἐφησυχασμοῦ καί νά ἀναστεύει ἢ ἔστω νά ἐπιβραδύνει τόν ἐξοπλισμὸ τῆς Δύσης. Συνεχίζοντας με ἀμείωτη ἔνταση ἡ ἴδια τὰ ἐξοπλιστικὰ τῆς προγράμματα γιὰ νά καταστεῖ, σέ δεδομένη στιγμή, πραγματικότητα τὸ κρυφὸ τῆς ὄνειρο, ἡ στρατιωτικὴ ὑπεροπλία.

2) Νά περιβληθεῖ με τὸ φωτοστέφανο τοῦ εἰρηνόφιλου, τοῦ φλογεροῦ ὀπαδοῦ τῆς εἰρήνης. Νά ἐμφανιστεῖ μπροστά στὴν παγκόσμια κοινὴ γνώμη ὡς ὑπέρμαχος καί πρωταγωνιστὴς τῆς εἰρήνης καί νά καταγάγει ἔτσι μιὰ σημαντικὴ νίκη στὸν τομέα τοῦ ἰδεολογικοῦ πολέμου. Νά ἀποκτήσει συμπάθειες ἀνάμεσα

στούς άπλους άνθρώπους όλου τοῦ κόσμου πού διψοῦν γιά εἰρήνη. Νά τούς πείσει ότι ό κίνδυνος πολέμου προέρχεται από τούς «πολεμοχαρεῖς» καί «πολεμοκάπηλους» Ἀμερικανούς. Κι ότι, άν αγαποῦν τήν εἰρήνη, χρέος ἔχουν νά ταχθοῦν στό πλευρό της.

Καί στούς δύο αὐτούς στόχους, ἡ σοβιετική νομενκλατούρα σημείωσε σημαντικές ἐπιτυχίες. Δέν εἶναι σπάνιο τό φαινόμενο κυβερνήσεις δυτικῶν χωρῶν νά ἐπηρεάζονται από τίς σοβιετικές σειρήνες, νά υἱοθετοῦν «εἰρηνόφιλες» θέσεις τῆς νομενκλατούρας καί νά γίνονται φερέφωνά της. Κι ἐξ' ἄλλου, ἑκατομμύρια εὐκολόπιστοι καί καλοπροαίρετοι άνθρωποι σ' ὅλο τόν κόσμο μοχθοῦν καί παλεύουν, πιστεύοντας ότι αγωνίζονται γιά τήν εἰρήνη. Ἐνῶ στήν πραγματικότητα αγωνίζονται, χωρίς νά τό καταλαβαίνουν, ἐναντίον τῆς εἰρήνης καί γιά τήν παγκόσμια κυριαρχία τῆς σοβιετικής νομενκλατούρας.

Οἱ ἐπιτυχίες αὐτές, άν καί σοβαρές, δέν εἶναι ὡστόσο καθοριστικῆς σημασίας. Στή μεγάλη τους πλειονότητα οἱ κυβερνήσεις καί οἱ λαοί τῶν δυτικῶν χωρῶν συνειδητοποιοῦν τόν κίνδυνο πού αντιπροσωπεύει ἡ σοβιετική νομενκλατούρα. Τό γεγονός αὐτό προδικάζει καί τό τέλος της. Ἐνα τέλος πού ἐπέρχεται ἀδυσώπητα μέ τήν ἀναγκαιότητα φυσικοῦ φαινομένου.

Ἡ σοβιετική νομενκλατούρα ἀδυνατεῖ νά ἐπιβληθεῖ μέ τόν πόλεμο καί, ὅπως ἀποδεικνύεται, ἀδυνατεῖ νά ἐπιβληθεῖ καί μέ τήν εἰρήνη.

Στόν εἰρηνικό ἀνταγωνισμό μέ τόν σύγχρονο

καπιταλισμό, ό σοβιετικός κρατικός καπιταλισμός ὅλο καί περισσότερο βραδυπορεῖ, ὅλο καί πιά πολύ λαχανιάζει, ὥσπου θά σωριαστεῖ ἀνήμπορος. Ἡ «ἐλκτική δύναμη τῶν ἰδεῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ», ἡ ἰκανότητα δηλαδή τῆς σοβιετικῆς προπαγάνδας νά παγιδεύει εὐπιστους καί ἀφελεῖς στό ἰδεολογικό της γκέττο, ἔχει σχεδόν μηδενιστεῖ. Ἐχει ἀρχίσει ἡ ἀντίστροφη μέτρηση. Χτυπητή ἀπόδειξη ἡ καθίζηση τῶν Κ.Κ. σ' ὅλο τόν κόσμο. Μέ ἐξαίρεση τό Ἴταλικό ΚΚ, άν καί οἱ τελευταῖες ἐκλογές ἀπέδειξαν ότι κι αὐτό ἔπαψε πιά νά ἀποτελεῖ ἐξαίρεση.

Αὐτή εἶναι ἡ ἀδιάψευστη πραγματικότητα. Καί ἀβίαστα ἀνακύπτει τό συμπέρασμα. Ὁ κίνδυνος πυρηνικοῦ πολέμου προέρχεται ἀποκλειστικά καί μόνο ἀπό τή σοβιετική νομενκλατούρα. Ὅχι βέβαια γιατί ὁ καπιταλισμός ἀπέβαλε ἐντελῶς τήν ἐπιθετική του φύση, οὔτε γιατί ἔπαψε ξαφνικά νά θεωρεῖ τόν πόλεμο ὡς «συνέχιση τῆς πολιτικῆς μέ ἄλλα μέσα». Ἀλλά γιά τόν πολύ ἀπλό λόγο ότι σέ μιά θανάσιμη σύγκρουση μεταξύ δύο μονομάχων, ἐκεῖνος πού καταφεύγει σέ ἔσχατα μέσα, σέ πράξεις ἀπελπισίας δέν εἶναι αὐτός πού κερδίζει ἀλλά αὐτός πού χάνει. Καί στό θανάσιμο ἀνταγωνισμό τῶν δύο συστημάτων, ἐκεῖνος πού χάνει εἶναι ὁ σοβιετικός κρατικός καπιταλισμός.

Ὅταν πιά τό τέλος φανεῖ καθαρά, ὅταν ἡ σοβιετική νομενκλατούρα νιώσει τό ἔδαφος νά χάνεται κάτω ἀπό τά πόδια της, ὅταν σά λαβωμένο θερῖό καταλάβει πῶς βρίσκεται σέ ἀδιέξοδο καί δέν ὑπάρχει τρόπος διαφυγῆς, ἡ κρίσιμη στιγμή γιά τήν εἰρήνη θά ἔ-

χει σημαίνει. Τότε είναι πού πιθανόν νά καταφύγει σέ πράξεις άπελπισίας, πιθανόν νά άπειλήσει μέ πυρηνική καταστροφή όλόκληρη τήν άνθρωπότητα. Τότε είναι πού μπορεί νά έπαναλάβει τό «άποθανέτω ή ψυχή μου...».

Ή μόνη έλπίδα είναι πώς ίσως τήν κρίσιμη εκείνη στιγμή, τήν όχι και τόσο μακρινή μέ τά μέτρα τής ιστορίας, ή πολεμική ίσχύς τοῦ δυτικοῦ κόσμου θά είναι τόσο φοβερή, ή πυρηνική όμπρέλλα τόσο άπρόσβλητη πού νά καθιστά μάταιη κάθε πράξη παραφροσύνης. Πού νά καθιστά σαφές στή σοβιετική νομενκλατούρα ότι όποιοσδήποτε πολεμικός τυχοδιωκτισμός θά κάνει τό τέλος τής πιό σύντομο και πιό τραγικό.

Ίσως όμως θά μπορούσε νά πεϊ κανείς, τά πράγματα δέν είναι άκριβώς έτσι. Ίσως υπάρχει κι άλλος δρόμος για τήν άνθρωπότητα. Ίσως ό κίνδυνος τής πυρηνικής καταστροφής όδηγήσει στή «σύγκλιση» τών δύο συστημάτων, όπως υποστήριξαν και έξακολουθούν νά υποστηρίζουν έξοχοι διανοητές και στά δύο στρατόπεδα.

Ή περίπτωση Άντρέι Ζαχάρωφ είναι διαφωτιστική. Από τούς πιό θερμούς υποστηρικτές τής ιδέας τής «σύγκλισης» ό Ζαχάρωφ, τόνιζε:

«Ή προσέγγιση τών δύο συστημάτων, τοῦ σοσιαλιστικοῦ και τοῦ καπιταλιστικοῦ, συνοδευόμενη από εκδημοκρατισμό, άποστρατιωτικοποίηση και κοινωνική και τεχνική πρόοδο, είναι ό μόνος τρόπος για νά άποτραπει ή καταστροφή τής άνθρωπότητας».

Ή προσέγγιση αυτή ή, αλλιώς ή «σύγκλιση», εἶ-

ναι δυνατή, όπως σωστά υπογραμμίζει ό Ζαχάρωφ, αν συνοδεύεται από εκδημοκρατισμό, άποστρατιωτικοποίηση και κοινωνική και τεχνική πρόοδο. Ένω, όμως κοινωνική και τεχνική πρόοδο επιδιώκουν και πραγματώνουν και τά δύο συστήματα, στό μέτρο βέβαια πού τό επιτρέπουν οι έσωτερικές τους αντιφάσεις, ό εκδημοκρατισμός και ή άποστρατιωτικοποίηση έχουν διαφορετική βαρύτητα και διαφορετικές συνέπειες για τό καθένα: Άν για τόν καπιταλισμό δημιουργούν δύσκολα αλλά όχι άλυτα προβλήματα, για τή σοβιετική νομενκλατούρα αποτελούν κίνδυνο θάνατο. Ίδού γιατί:

Θεμέλιος λίθος τοῦ σοβιετικοῦ οίκοδομήματος, στήν κορυφή τοῦ οποίου κάθετα και άπολαμβάνει τά προνόμιά της ή νομενκλατούρα, είναι ή θεωρία για τόν άγώνα και τόν «θρίαμβο τοῦ σοσιαλισμοῦ σ' όλο τόν κόσμο». Έν όνόματι αὐτοῦ τοῦ άγώνα και αὐτῆς τής νίκης επιβάλλει τίς στερήσεις και τίς θυσίες στους λαούς τών «σοσιαλιστικῶν χωρῶν» και συντηρεϊ τήν άπρόκαλυπτη δικτατορία της. Μέ τήν επίκληση αὐτῆς τής «μελλοντικῆς» νίκης δικαιολογεϊ τήν ύπαρξη αὐτοῦ τοῦ τρομεροῦ καταπιεστικοῦ μηχανισμοῦ πού άποτελεϊ τό μοναδικό της στήριγμα και έγγυαται τήν κυριαρχία της πάνω στους λαούς της ΕΣΣΔ και τών άλλων «σοσιαλιστικῶν» χωρῶν Κάθε μέτρο συνεπώς εκδημοκρατισμοῦ και άποστρατιωτικοποίησης σημαίνει μοιραϊα και ένα βήμα προς τό τέλος, προς τήν αυτοκατάργησή της.

Και επειδή ή νομενκλατούρα δέν σκοπεύει νά αυτοκαταργηθεϊ, δέν πρόκειται ποτέ νά προχωρήσει

σέ γνήσια μέτρα έκδημοκρατισμοῦ καί ἀποστρατιωτικοποίησης. Ἀντίθετα, μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου, ἐξαναγκασμένη ἀπό τά ἴδια τά πράγματα, ὅλο καί περισσότερο θά καταφεύγει στήν ὠμή καί ἀπροκάλυπτη βία, ὅλο καί πιό πολύ θά δείχνει τό πραγματικό της πρόσωπο.

Ἡ τραγική μοῖρα τοῦ Ζαχάρωφ ἀποτελεῖ ἀδιάψευστη ἀπόδειξη. Τό ἔγκλημά του ἦταν ὅτι θέλησε νά ἀγωνιστεῖ γιά τήν εἰρήνη καί τά ἀνθρώπινα δικαιώματα. Κάτι δηλαδή πού θεωρεῖται αὐτονόητο δικαίωμα καί γιά τόν τελευταῖο πολίτη στίς δυτικές χῶρες.

Ἡ ἀπάντηση τῆς νομενκλατουῦρας ἦταν: Ἐξορία, ἀπομόνωση. Ἄργός πολιτικός καί φυσικός θάνατος. Καταπατώντας βάνουσα κάθε ἀρχή ἠθικῆς καί δικαίου καί βγάζοντας ξεδιάντροπα τή γλῶσσα στή διεθνή κοινότητα.

Ἡ πρόσφατη ἀπελευθέρωση τοῦ Ζαχάρωφ δέν μεταβάλλει στό ἐλάχιστο τήν οὐσία τῶν πραγμάτων. Βαλλόμενη ἀπό ὅλες τίς πλευρές, ἐγκλωβισμένη σέ ἀδυσώπητα ἀδιέξοδα, ἡ σοβιετική νομενκλατούρα εἶναι πιθανόν νά προχωρήσει καί σέ ἄλλα μέτρα «φιλελευθεροποίησης», λιγώτερο ἢ περισσότερο ἐντυπωσιακά. Θά πρόκειται ἀπλῶς γιά πυροτεχνήματα. Δέν πρόκειται ποτέ νά καταργήσει τήν δικτατορία της, νά ἀποδώσει στό ρωσικό λαό καί στούς ἄλλους λαούς τῆς ΕΣΣΔ τίς καταπατημένες ἐλευθερίες τους.

Ἄς τό πάρουμε ὀριστικά ἀπόφαση: Ἡ σοβιετική νομενκλατούρα δέν πρόκειται ποτέ νά αὐτοκαταργηθεῖ.

ΓΙΑΤΙ;

Γιατί αὐτό τό θλιβερό κατάντημα, γιατί αὐτή ἡ τραγική διάψευση τόσων ἀγώνων καί τόσων ἐλπίδων;

Ἐκατομμύρια ἄνθρωποι σ' ὅλο τόν κόσμο ἀγωνίστηκαν, ὑπέφεραν καί θυσιάστηκαν γιά τά μεγάλα ἰδανικά τῆς εἰρήνης, τῆς δημοκρατίας καί τοῦ σοσιαλισμοῦ. Πιστέψαμε ὀλοψυχα πῶς ἦρθε ἐπιτέλους ἡ στιγμή νά γίνει πραγματικότητα τό χιλιόχρονο ὄνειρο τῆς ἀνθρωπότητας γιά ἕναν κόσμο χωρίς καταπίεση, ἐκμετάλλευση καί ἀδικία. Γιά ἕναν κόσμο τῆς ἰσότητας καί τῆς ἀδελφосύνης.

Καί ξαφνικά ὅλα ἀποκαλύφθηκαν τόσο ψεύτικα καί τόσο ἀπατηλά. Ξυπνήσαμε ἀπό τ' ὄνειρο καί βρεθήκαμε μπροστά στήν ἀμείλικτη πραγματικότητα. Μιά πραγματικότητα τόσο ὀδυνηρή, τόσο ἀποκρουστική, πού δέν ἔχουμε κόν τό κουράγιο νά τήν κοιτάξουμε κατάματα. Σάν μαθητευόμενοι μάγοι ἀποδεσμεύσαμε δυνάμεις πού τώρα πιά δέν μπορούμε νά ἐλέγξουμε. Πού τίς θεωρούσαμε δυνάμεις τοῦ καλοῦ κι ἀποδείχτηκαν δυνάμεις τοῦ κακοῦ καί τῆς καταστροφῆς.

Τί ἔφταιξε; Πῶς μπορούμε νά ἐξηγήσουμε τήν ὀδυνηρή φάρσα πού ἔπαιξε σέ βάρος μας αὐτός ὁ σατανικός νόμος τῆς «ἑτερογονίας τῶν σκοπῶν»; Ἦταν ἀναπόφευκτη αὐτή ἡ ἐξέλιξη; Ἐφταιξε πού πέθανε τόσο νωρίς ὁ Λένιν ἢ πού ἄργησε τόσο νά πεθάνει ὁ Στάλιν;

Ήταν απλώς ζήτημα προσώπων ή μήπως ήταν κάτι βαθύτερο;

Μέ την έκθεση Κρούσσεφ στο 20ο Συνέδριο, πιστέψαμε πώς για όλα όσα έγιναν έφταιγε ή προσωπολατρία. Πώς όλα όσα έκανε ο Στάλιν δέν ήταν αναπόφευκτο νά γίνουν.

Γιά μία ακόμα φορά πέσαμε έξω. Αύτή ή όδυνηρη καί ματωμένη πορεία πρós τή γελοιοποίηση του σοσιαλισμοῦ, πρós τήν έδραίωση του κρατικοῦ καπιταλισμοῦ στή Σοβιετική Ένωση καί τή διαμόρφωση τής νομενκλατούρας, ήταν αναπόφευκτη. Τά πρόσωπα μπορούσαν νά τήν επιβραδύνουν ή νά τήν επιταχύνουν, δέν μπορούσαν όμως νά τήν ανακόψουν καί, πολύ περισσότερο, νά τήν μεταβάλουν. Αυτό διδάσκει ή άδυσώπητη καί άδιάψευστη πραγματικότητα. Πού άποδεικνύει ότι σέ καμμιά άπολύτως χώρα του «ύπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ», στήν Εύρώπη καί τήν Άσία, στήν Άφρική καί τή Λατινική Άμερική, δέν ύπάρχει ίχνος σοσιαλισμοῦ. Ύπάρχει μόνο βία καί αύθαιρεσία, ψέμα καί άπάτη. Καί ή στυγνή έκμετάλλευση τών εργαζομένων από μία καινούργια άρχουσα τάξη, τή νομενκλατούρα.

Κοινή ήταν ή πορεία, κοινή καί ή κατάληξη σέ όλες άνεξαίρετα αύτές τίς χώρες. Καί άφοῦ «οί ίδιες αίτίες οδηγούν στο ίδιο άποτέλεσμα», είμαστε ύποχρεωμένοι νά αναζητήσουμε τίς κοινές αίτίες πού όδήγησαν στο κοινό αυτό άποτέλεσμα. Ποιές ήταν οί βαθύτερες αύτές αίτίες;

Ίσως είναι περιττό νά προσπαθήσει κανείς νά

τίς άπαριθμήσει όλες. Η κυριώτερη, ή αίτία-κλειδί, ήταν, νομίζω, ο άκρατος έπαναστατισμός, πού μäs έσπρωξε «νά κόψουμε τόν καρπό πρίν ακόμα ώριμάσει».

Δεχθήκαμε άβασάνιστα τή θεωρία ότι ή έποχή μας είναι ή έποχή πού «πεθαίνει ο καπιταλισμός» καί τό πήραμε τοίς μετρητοίς. Καί θελήσαμε, «έδώ καί τώρα», νά θάψουμε τόν καπιταλισμό πού όμως άποδείχθηκε θαλερός καί άκμαίος καί φυσικά άπρόθυμος νά ταφεϊ ζωντανός...

Ξεχνώντας τή μαρξιστική θέση ότι στο σοσιαλισμό θά περάσουν πρῶτα οί άνεπτυγμένες βιομηχανικές χώρες, θελήσαμε νά τόν επιβάλουμε σέ χώρες καθυστερημένες οίκονομικά, κοινωνικά, πολιτικά. Υίοθετώντας τή βολική θεωρία ότι άποτελοῦσαν «άδύνατους κρίκους τής άλυσίδας».

Φλεγόμενοι από άνυπομονησία νά δοῦμε έναν καινούργιο κόσμο νά γεννιέται μπροστά στα μάτια μας, πέσαμε στο ίδιο λάθος μέ τόν Καζαντζάκη, όπως τό ιστορεϊ ο ίδιος στο «Ζορμπά»:

«... Θυμήθηκα κάποιο πρωϊ, πού είχα πετύχει σ' ένα πευκο ένα κουκούλι πεταλούδας, τή στιγμή πού έσκαζε τό τσόφλι κι έτοιμάζονταν ή μέσα ψυχή νά προβάλει. Περίμενα, περίμενα, άργοῦσε, κι έγώ βιαζόμουν έσκυψα τότε άπάνω της κι άρχισα νά τή ζεσταίνω μέ τήν ανάσα μου. Τήν ζέσταίνα άνυπόμονα, καί τό θάμα άρχισε νά ξετυλίγεται μπροστά μου, μέ γοργό παρά φύση ρυθμό τό τσόφλι άνοιξε όλο, ή πεταλούδα πρόβαλε. Μά ποτέ δέ θά ξεχάσω τή φρίκη μου: τά φτερά

της έμεναν σγουρά, άξεδίπλωτα, όλο της τό κορμάκι έτρεμε και μάχουνταν νά τά ξετυλίξει μά δέν μπορούσε μαχόμουν κι έγώ μέ τήν άνάσα μου νά τή βοηθήσω. Του κάκου· είχε άνάγκη από ύπομονετικό ώρίμασμα και ξετύλιγμα μέσα στον ήλιο, και τώρα πιά ήταν άργά· ή πνοή μου είχε ζορίσει τήν πεταλούδα νά ξεπροβάλει πριν τής ώρας, ζαρωμένη κι έφταμηνίτικη. Βγήκε άμέστωτη, κουνήθηκε άπελπισμένη, και σέ λίγο πέθανε στην άπαλάμη μου.

Τό πουπουλένιο κουφάρι αύτης τής πεταλούδας θαρρώ πώς είναι τό μεγαλύτερο βάρος πού έχω στή συνείδησή μου. Και νά, σήμερα κατάλαβα βαθιά: Είναι θανάσιμο άμάρτημα νά βιάζεις τούς αιώνιους νόμους· έχεις χρέος ν' ακολουθείς τόν άθάνατο ρυθμό μ' έμπιστοσύνη».

Άν τό «άμάρτημα» του Καζαντζάκη ήταν μικρό κι άσήμαντο, τό δικό μας ήταν βαρύ κι άσυγχώρητο. Θελήσαμε νά βιάσουμε τήν ιστορία. Και ή ιστορία έκδικήθηκε. Άντί νά γεννηθεί ένας καινούργιος σοσιαλιστικός κόσμος, γεννήθηκε και άνδρώθηκε ή σοβιετική άυτοκρατορία, μία πραγματική άυτοκρατορία του ζόφου. Ένισχυμένη και βελτιωμένη επανέκδοση τής παλιάς ρωσικής άυτοκρατορίας. Χίλιες φορές πιό επίφοβη και πιό επικίνδυνη από κείνη, γιατί καλύπτει τό πραγματικό της πρόσωπο μέ τό πέπλο τής μαρξιστικής - λενινιστικής θεωρίας και γιατί στηρίζεται σέ μία τρομερή πολεμική μηχανή, σ' ένα φοβερό πυρηνικό όπλοστάσιο.

Κυρίαρχο στοιχείο σ' όλη αύτή τή διαδικασία ήταν και παραμένει ή βία. Η πολύμορφη και πολυπλόκαμη αλλά πάντοτε άδυσώπητη βία. Άπό τίς δίκες τής Μόσχας, τά Γκουλάγκ, τή βίαϊη κολλεκτιβοποίηση και τήν άμείλικτη έξόντωση έκτομμυρίων άγροτών ως τά σύγχρονα ψυχιατρεία, τό τείχος του αίσχους και τόν όρυμαγδό των τάνκς στους δρόμους τής Βουδαπέστης, τής Πράγας, τής Βαρσοβίας...

Και δέν μπορούσε νά γίνει διαφορετικά. Άφού ή ζωντανή και παλλόμενη πραγματικότητα δέν έστεργε νά χωρέσει στά καλούπια του δόγματος, ή προσφυγή στή βία ήταν άναπόφευκτη. Αύτή ήταν ή μαμμή τής νέας σοβιετικής άυτοκρατορίας, αύτή τής επέτρεψε νά άνδρωθεί κι αύτή άποτελεί σήμερα τό στήριγμα και τόν συνεκτικό ιστό της.

Δέν ήταν όμως μόνο ή άνωριμότητα των κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών πού όδήγησε στην τραγική άποτυχία του σοσιαλιστικού πειράματος. Άνώριμοι ήταν, όπως άποδεικνύεται, και οι ίδιοι οι άνθρωποι νά «λειτουργήσουν» σοσιαλιστικά. Μιλώντας σχετικά ό Λένιν ύποστήριζε πώς δέν θά φέρναμε άπ' τό φεγγάρι άνθρώπους για νά χτίσουμε τό σοσιαλισμό κι ότι τό έργο αυτό θά τό φέρναμε σέ πέρας μέ τό άνθρώπινο ύλικό πού διαθέταμε.

Η πραγματικότητα διέψευσε τραγικά τήν αντίληψη αύτή του Λένιν. Κι απέδειξε ότι μ' αυτό τό άνθρώπινο ύλικό, είναι άδύνατο νά οίκοδομηθεί ό σοσιαλισμός. Πίστευαν, ό Λένιν και οι στενοί συνεργάτες του, πώς άρκεϊ νά επαιρναν τήν έξουσία, άρκεϊ νά

γκρέμιζαν τούς αστούς· και τότε, όχι μόνο θά απέλευ-
θέρωναν τίς παραγωγικές δυνάμεις και θά διαμόρ-
φωναν νέες, σοσιαλιστικές παραγωγικές σχέσεις. Θά
διαπαιδαγωγοῦσαν ταυτόχρονα τούς ανθρώπους και
θά τούς μεταμόρφωναν σέ ένθουσιώδεις και άνιδιοτε-
λεῖς οίκοδόμους τοῦ σοσιαλισμοῦ. Νόμιζαν πώς από
τή μιά μέρα στήν ἄλλη μπορούσαν ν' αλλάξουν τήν
ψυχή τοῦ ανθρώπου, πού ἀτέλειωτους αἰῶνες ζυμώθη-
κε μέ τόν ἐθνικισμό και τόν σωβινισμό, τήν ἀλαζονεία,
τόν ἐγωισμό, τή ματαιοδοξία κι αὐτό τό παντοδύναμο
κι ἀσίγαστο πάθος γιά τά πρωτεία. Αὐτή τήν ψυχή πού
μπορεῖ νά κρύβει μέσα της τόση μεγαλοσύνη ἀλλά και
τόση λάσπη...

Σάν πελώριο κύμα ἡ ἀνθρώπινη μικρότητα και ἡ
ἀρχομανία σάρωσαν τόν Λένιν και τούς λίγους ἀγνοῦς
ἰδεολόγους και ἄνοιξαν τό δρόμο στόν Στάλιν και τούς
ὁμοίους του. Πού ἀναρριχήθηκαν πατώντας ἐπί πτωμά-
των και στέριωσαν μέ τήν ἀπάτη, τή βία και τήν τρομο-
κρατία, τήν καινούργια σοβιετική αὐτοκρατορία.

Μποροῦμε τώρα νά συνοψίσουμε.

Στήν αὐγή τοῦ καπιταλισμοῦ, ὅταν τό νέο οἰκο-
νομικό-κοινωνικό σύστημα πού διαδέχθηκε τή φεου-
δαρχία ἔκανε ἀκόμα τά πρῶτα του βήματα, ἐμφανίστηκε
ὁ μαρξισμός.

Κατά τούς ἰδρυτές του, μαρξισμός εἶναι ἡ ἐπι-
στήμη τῶν νόμων πού διέπουν τήν ἀνάπτυξη τῆς φύ-
σης, τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας και τῆς γνώσης. Ἡ ἐπι-
στήμη πού ὄχι μόνο ἐξηγεῖ τόν κόσμο ἀλλά και διδά-
σκει πώς νά τόν μεταβάλουμε.

Στήν οὐσία ἦταν μία προσπάθεια γιά ἐπιστημο-
νική θεώρηση και ἀνάλυση τοῦ καπιταλισμοῦ και γιά
ἐπιστημονική πρόβλεψη και σκιαγράφηση τοῦ σοσια-
λισμοῦ, τοῦ νέου οἰκονομικοῦ-κοινωνικοῦ συστήμα-
τος πού «ἀναπόφευκτα» θά διαδεχόταν τόν καπιταλι-
σμό.

Ἡ ἀπήχηση τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας, ἡ εὐρύ-
τατη διάδοση και ἀποδοχή της, δέν ὀφείλεται τόσο
στήν ἐπιστημονικότητά της ὅσο στό ὅτι συνταιριάστη-
κε και συνενώθηκε μέ τόν προαιώνιο πόθο τοῦ ἀνθρώ-
που γιά ἕναν κόσμο χωρίς καταπίεση και ἐκμετάλλευ-
ση, χωρίς πείνα και ἀρρώστεια, χωρίς ἀφέντες και
δούλους, πλούσιους και φτωχοῦς. Ἡ «βασιλεία τῶν οὐ-
ρανῶν ἐπί τῆς γῆς», τό ὄραμα πού κινούσε τά βήματα τῶν
πρῶτων χριστιανῶν και πού τώρα ἐπαιρνε τή μορφή
τῆς ἐπιστημονικῆς θεωρίας.

Ἡ μαρξιστική - λενινιστική θεωρία, ἀνεξάρτητα
ἀπό τίς ἐπί μέρους ἀλήθειες ἢ τίς ἀτέλειές της, πε-
ριέκλειε μιά βαθύτατα λαθεμένη θέση πού ἔμελλε νά
ἔχει καθοριστικές συνέπειες στήν πορεία τῆς ἀνθρω-
πότητας. Τή θέση ὅτι ὁ καπιταλισμός και τό πολιτικό
του ἐποικοδόμημα, ἡ ἀστική δημοκρατία, διέγραψαν
τήν τροχιά τους και μπῆκαν στό τελευταῖο τους στά-
διο, στόν ἰμπεριαλισμό.

Ἰμπεριαλισμός, σύμφωνα μέ τόν ὀρισμό τοῦ
Λένιν, εἶναι τό τελευταῖο και ἀνώτατο στάδιο τοῦ κα-
πιταλισμοῦ, ὁ «καπιταλισμός πού πεθαίνει». Ἡ ἀστική
τάξη ἔχασε τήν ἐπαναστατική της ὁρμή, ἡ ἀστική δη-
μοκρατία και οἱ θεσμοί της, κοινοβούλιο, σύνταγμα,

έκλογές, δέν εἶναι παρά μία ἀπάτη, στάχτη στά μάτια τῶν ἐργαζομένων γιά νά καλύπτεται ἡ κυριαρχία καί ἡ ἀσυδοσία τοῦ κεφαλαίου. Στήν ἐργατική τάξη ἔμπαινε τό ἱστορικό καθῆκον νά ὀργανωθεῖ καί νά παλαίψει γιά τήν ἀνατροπή τοῦ ξοφλημένου καπιταλισμοῦ καί τήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ, τῆς νέας, ἀταξικῆς κοινωνίας.

Ἄν ὁ λουντισμός ἔσπρωχνε στήν καταστροφή τῶν μηχανῶν γιατί αὐτές θεωροῦσαν αἰτία τῆς ἀνεργίας καί ὅλων τῶν δεινῶν τους οἱ ἐργάτες, ὁ μαρξισμός - λενινισμός ἔδειχνε ποιός ἦταν ὁ πραγματικός ἔνοχος. Ἦταν τό κεφάλαιο καί ἡ ἀστική δημοκρατία. Ἄρκεῖ νά καταργηθοῦν καί τά δύο γιά νά τελειώσουν ὅλα τά δεινά τῶν ἐργαζομένων.

Τό σχῆμα εἶναι ἀπλό: Τό προλεταριάτο εἶναι ὁ νεκροθάφτης τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἐπικεφαλῆς τοῦ προλεταριάτου καί ὁδηγός εἶναι τό ΚΚ πού ἀποτελεῖται ἀπό τά πιό πρωτοπόρα, τά πιό φωτισμένα στοιχεῖα τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Πρωτοπορία τῆς πρωτοπορίας οἱ λίγοι, οἱ φωτισμένοι καί διαλεχτοί, οἱ ἐπαγγελματίες ἐπαναστάτες ὅπως τούς ἤθελε ὁ Λένιν, θά ἔπαιρναν ἀπό τό χέρι τό προλεταριάτο καί θά τό ὀδηγοῦσαν στόν ἀγῶνα καί στή νίκη.

Πανίσχυρο ὄπλο στά χέρια τοῦ ΚΚ ἡ μαρξιστική - λενινιστική θεωρία, ἡ ἐπιστήμη πού ὄχι μόνο μᾶς ἀποκαλύπτει τούς νόμους πού διέπουν τήν ἐξέλιξη τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας καί μᾶς γνωρίζει τόν κόσμο, ἀλλά, τό κυριώτερο, μᾶς διδάσκει καί πῶς νά τόν

μεταβάλουμε.

Γιά πρώτη φορά στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἀπό ἀπλοί θεατές τοῦ ἱστορικοῦ «γίγνεσθαι», γινόμαστε δημιουργοί τῆς ἱστορίας.

Ὅλα τόσο καθαρά, τόσο ἀπλά, τόσο μεθυστικά...

Καί θά'ταν ὅλα τόσο τέλεια ἂν δέν ὑπῆρχε αὐτό τό ἀρχικό, τό θεμελιώδες λάθος, αὐτή ἡ αὐθαίρετη πεποίθηση ὅτι εἶναι ξοφλημένη ἡ ἀστική τάξη κι ἐτοιμοθάνατος ὁ καπιταλισμός.

Κι ἐδώ εἶναι πού ἀρχίζει ἡ μεγάλη τραγωδία.

Ἐπερᾶνω ὅλων τό δόγμα. Κι ἀφοῦ ἡ πραγματικότητα ἀντιδρᾷ καί δέν ὑποτάσσεται στό δόγμα, ἡ λύση εἶναι ἀπλή: Νά πετσοκόψουμε τήν πραγματικότητα καί νά τήν ἐξαναγκάσουμε νά μπεῖ στά καλούπια τοῦ δόγματος...

Τό ἔργο αὐτό ἀνέλαβε νά πραγματοποιήσει ὁ «ἀτσάλινος» Στάλιν. Καί τό πραγματοποίησε μέ «ἐπαναστατική» συνέπεια καί ἀδιαλλαξία.

Τό ἀνθρώπινο κόστος εἶναι φοβερό. Ἀπό τό μαχαίρι τοῦ Στάλιν δέν γλύτωσαν οὔτε οἱ πιό στενοί συνεργάτες του, ὅσοι διετήρησαν κάποια ἐπαφή μέ τήν πραγματικότητα καί δίστασαν μπροστά στό ὄργιο τῆς βίας καί τῆς αὐθαιρεσίας. ✓

Ἄλλά καί οἱ ὑλικές ζημιές δέν ἦταν ἀσήμαντες. Ἡ ἀγροτική οἰκονομία ἀκόμα δέν μπορεῖ νά συνέλθει ἀπό τά τραύματά της. Οἱ ἀπέραντες ρωσικές πεδιάδες, οἱ σιτοβολῶνες ἄλλοτε τῆς Εὐρώπης, δέν μποροῦν πιά νά θρέψουν τούς Σοβιετικούς πολίτες καί ἡ

νομενκλατούρα αναγκάζεται ν' αγοράζει κάθε χρόνο εκατομμύρια τόνους σάρι από τις ΗΠΑ.

Η πορεία αυτή ήταν αναπόφευκτη απ' τή στιγμή πού ο Στάλιν θέλησε νά επιβάλει μέ τήν αίματηρή βία τήν «οικοδόμηση του σοσιαλισμοῦ» σέ μία χώρα καθυστερημένη οίκονομικά, κοινωνικά, πολιτικά. Σέ μία χώρα πού διψοῦσε γιά αστικές δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις.

Ὁ Στάλιν πέτυχε τό σκοπό του, τό δόγμα ὑπερίσχυσε. Ἡ ἱστορία ἔχασε μία μάχη. Δέν ἔχασε ὅμως τόν πόλεμο. Κι ἐκδικήθηκε σκληρά. Ἄντί νά θριαμβεύσει ὁ σοσιαλισμός, θριαμβεύσε ὁ γραφειοκρατικός καπιταλισμός. Ἄντί γιά τήν ἀταξική κοινωνία, ἀνθίσε μία νέα ταξική κοινωνία ὅπου ἄρχουσα τάξη, σκληρή καί ἀνελέητη, εἶναι ἡ νομενκλατούρα. Ἡ «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου», πού κατά τόν Λένιν ἦταν μία σύντομη μεταβατική περίοδος προκειμένου νά συντριβεῖ ἡ ἀντίσταση τῆς αστικῆς τάξης, μεταβλήθηκε σέ δικτατορία ἐπί τοῦ προλεταριάτου καί ὀλόκληρου τοῦ λαοῦ, χωρίς ἀρχή καί χωρίς τέλος...

Ὁ Β' Παγκόσμιος Πόλεμος ὀδήγησε στή διαμόρφωση τοῦ «σοσιαλιστικοῦ στρατοπέδου». Ἐμεῖς οἱ κομμουνιστές μέ ἀγαλλίαση καί περηφάνεια εἶδαμε τό γεγονός αὐτό ὡς μία δικαίωση τῶν ἀγώνων καί τῶν θυσιῶν μας, ἔμπρακτη ἀπόδειξη τῆς ὀρθότητος τῆς μαρξιστικῆς - λενινιστικῆς θεωρίας καί τῆς ἐπικείμενης νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ σ' ὅλο τόν κόσμο. Δέν μπορούσαμε νά καταλάβουμε πώς ὅταν ὁ Στάλιν καταβρόχθιζε τόσες χώρες τῆς Ἀνατολικῆς καί τῆς Κεντρικῆς Εὐρώ-

πης, δέν δημιουργοῦσε τό σοσιαλιστικό στρατόπεδο ἀλλά τή σοβιετική αὐτοκρατορία. Ὅτι στίς χώρες αὐτές δέν θριάμβευε ὁ σοσιαλισμός ἀλλά ὁ ἀρπακτικός ἐπεκτατισμός τῆς σοβιετικῆς νομενκλατούρας. Ὅτι οἱ χώρες αὐτές ἔχαναν στήν πραγματικότητα τήν αὐτοτέλεια καί τήν ἀνεξαρτησία τους καί μεταβάλλονταν σέ δορυφόρους τῆς Μόσχας.

Δέν μπορούσαμε νά καταλάβουμε ὅτι οἱ ἐξεγέρσεις καί οἱ αίματηρές συγκρούσεις στίς χώρες αὐτές δέν ἦταν ἔργο ξένων πρακτόρων, ὅπως μέ μεγάλη θρασύτητα ὑποστήριζε τό Κρεμλίνο καί μέ μεγαλύτερη ἀφέλεια πιστεύαμε ἐμεῖς. Ἄλλά ἀυθόρμητα ξεσπάσματα καί ἐκρήξεις τῶν λαῶν πού ἀσίγαστα ἀγωνίζονταν καί ἀγωνίζονται νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τό σοβιετικό ζυγό.

Ἡ κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τούς Κινέζους κομμουνιστές ἦταν ἓνα ἀκόμα «ἱστορικό λάθος». Σέ μία καθυστερημένη ἀγροτική χώρα πού διψοῦσε ἐπίσης γιά ἀστικοδημοκρατικές ἀλλαγές, προσπάθησαν νά ἐπιβάλουν βίαια τόν «κομμουνισμό». Τά φαιδρά ἐγκεφαλικά κατασκευάσματα τοῦ Μάο, τά «κοινόβια», οἱ «ὑψικάμινες σέ κάθε ἀγροτικό σπίτι», ἡ «μορφωτική ἐπανάσταση» κ.λπ., ὀδήγησαν σέ ὀλοκληρωτική ἀποτυχία. Τό «ἐπαναστατικό» καθεστώς ἐκφυλίστηκε σέ καθαρὴ δικτατορία τῆς κινεζικῆς νομενκλατούρας πού ἀσκεῖ πολιτική μεγάλης δύναμης, κατά τά πρότυπα τῆς σοβιετικῆς νομενκλατούρας. Μέ ἐναλλασσόμενη τήν ὑπεροχή τοῦ κωμικοῦ καί τοῦ τραγικοῦ στοιχείου. Τοῦ κωμικοῦ, ὅταν ἀπευθύνει τήν «τριακοσιοστή τεσσαρακοστή πρώτη σοβαρὴ προειδοποίηση πρὸς τίς ΗΠΑ»... Τοῦ τρα-

γικοῦ, ὅταν καταφεύγει στά ὄπλα γιά νά λύσει συνοριακές διαφορές μέ τή σοβιετική νομενκλατούρα ἢ εἰσβάλλει στό Βιετνάμ γιά νά «συνετίσει» μέ τά κανόνια τούς «ἄτακτους» Βιετναμίτες. Καί τοῦ κωμικοτραγικοῦ, ὅταν ὑποστηρίζει μέ ἀνατριχιαστική ἀνευθυνότητα ὅτι «ὁ τρίτος παγκόσμιος πόλεμος εἶναι ἀναπόφευκτος» καί ὅτι «στά ἐρείπια ἑνός πυρηνικοῦ πολέμου (ποιά ἐρείπια, ἐδῶ δέν θά μείνει οὔτε σκόνη ἀπό ἐρείπια...) θά οἰκοδομηθεῖ ὁ σοσιαλισμός»...

Ἡ ἐπικράτηση τοῦ Μάο καί ἡ διαμόρφωση τοῦ «παγκόσμιου σοσιαλιστικοῦ στρατοπέδου» ἦταν ἡ κορυφαία στιγμή γιά τή σοβιετική νομενκλατούρα. Πανίσχυρο καί ἐνιαῖο «σοσιαλιστικό στρατόπεδο», ἰσχυρά Κομμουνιστικά Κόμματα σέ ἀρκετές χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ταχύτατη κατάρρευση τοῦ ἀποικιοκρατικοῦ συστήματος...

Γιά μᾶς τούς κομμουνιστές ἦταν φανερό πῶς ὁ ἀγώνας εἶχε κριθεῖ. Ὁ ἀνατολικός ἄνεμος ἦταν πιό ἰσχυρός ἀπό τόν δυτικό, ὁ θρίαμβος τοῦ σοσιαλισμοῦ σ' ὅλο τόν κόσμο ἦταν ἀπλῶς ζήτημα χρόνου.

Ἀποδείχτηκε πῶς μᾶς κατεῖχε ἕνας ἀθεράπευτος ὑποκειμενισμός. Ὁ Δυτικός κόσμος μέ τό οἰκονομικό καί πολεμικό δυναμικό του καί κυρίως μέ τίς ἀξίες πού ἀντιπροσωπεύει, ἦταν καί εἶναι πάντα πιό ἰσχυρός ἀπό τόν Ἀνατολικό. Χάρης κυρίως στήν ἀμερικανική βοήθεια, στήν ἀμερικανική ἰσχύ καί ἀποφασιστικότητα, ἡ Εὐρώπη σώθηκε ἀπό τήν ἀρπακτική βουλιμία τοῦ Στάλιν. Καί τή στιγμή πού ὅλα ἔδειχναν πῶς βαδίζαμε ὀλοταχῶς γιά τόν θρίαμβο τῆς «παγκόσμιας ἐπα-

νάστασης», τότε ἀκριβῶς ἄρχιζε καί ἡ ἀντίστροφη μέτρηση γιά τή σοβιετική νομενκλατούρα. Τά μηνύματα ἦταν πολλά καί χτυπητά, ἐμεῖς μόνο ἤμασταν ἀνίκανοι νά τά συλλάβουμε.

Ἡ οἰκτρή ἀποτυχία τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ Βερολίνου, ἡ ἀνταρσία τοῦ Τίτο, ἡ διαφοροποίηση τῆς Ρουμανίας, ἡ Σινοσοβιετική σύγκρουση, οἱ ἀλλεπάλληλες ἐξεγέρσεις στίς χῶρες τοῦ ἀνατολικοῦ μπλόκ καί οἱ ἰσάριθμες ἐπεμβάσεις τῶν σοβιετικῶν τάνκς, ἡ φθίνουσα πορεία τῶν ΚΚ στίς δυτικές χῶρες καί ἡ βαθμιαία διολίσθησή τους πρὸς τόν «ρεβιζιονισμό», ἕνα πράγμα ἔδειχναν καθαρά: Ἡ ἀντίστροφη μέτρηση γιά τήν σοβιετική νομενκλατούρα ὄχι μόνο εἶχε ἀρχίσει, ἀλλά καί συνεχιζόταν μέ ἐντεινόμενο ρυθμό.

Μποροῦμε νά ποῦμε πῶς, μετρώντας βέβαια μέ τά μέτρα τῆς Ἱστορίας, πλησιάζουμε πρὸς τό μηδέν, πρὸς τό σημεῖο τῆς ἔκρηξης. Τό τέλος πλησιάζει ἀναπόφευκτο. Ἡ νομενκλατούρα μπορεῖ νά ἐπιβραδύνει αὐτή τήν πορεία, δέν μπορεῖ ὅμως νά τήν ἀποτρέψει. Αὐτοπαγιδευμένη μέσα στά ἴδια της τά συνθήματα, μέσα στήν ἴδια τή λογική καί τή δυναμική της, προχωρεῖ ἀκάθεκτη πρὸς τό μοιραῖο. Μιά τελευταία ἐλπίδα γιά ὅλους ἐμᾶς πού πιστέψαμε σ' ἕνα σοσιαλισμό μέ «ἀνθρώπινο πρόσωπο», ἔσβησε τελειωτικά μέ τήν παρένθεση Κρούστσεφ. Ἡ εἰσήγηση Κρούστσεφ στό 20ο Συνέδριο, ἡ θαρραλέα καταγγελία καί καταδίκη τοῦ σταλινισμοῦ, μᾶς εἶχε συγκλονίσει καί ταυτόχρονα μᾶς εἶχε ἐμπνεύσει ἕνα αἶσθημα αἰσιοδοξίας καί σιγουριᾶς. Naί, τό ΚΚΣΕ εἶναι πραγματικά τό ἥρωικό κόμμα τῶν

μπολσεβίκων, τό άθάνατο κόμμα του Λένιν. Περικλείει έναν άστεύρευτο δυναμισμό. Μπορεϊ νά καταργεϊ τό θρύλο του Στάλιν πού τόσο βαθιά ήταν ριζωμένος μέσα στις καρδιές μας. Μπορεϊ καί άποκαλύπτει καί καταδικάζει τά λάθη, όσο μεγάλα καί τραγικά. Οί διώξεις, οί έκτελέσεις, ή τρομοκρατία, ήταν ένα παροδικό φαινόμενο πού δέν μπορούσε νά άμαυρώσει τή λάμψη του σοσιαλισμού. Η «σοσιαλιστική νομιμότητα» άποκαθίσταται όριστικά στους κόλπους τής σοβιετικής κοινωνίας.

Αυτά πιστεύαμε γιατί δέν μπορούσαμε νά δοϋμε τήν πραγματικότητα. Δέν μπορούσαμε νά διεισδύσουμε στην ουσία των φαινομένων.

Ο χρόνος πού κύλησε από τότε όχι μόνο μάς επιτρέπει αλλά καί μάς επιβάλλει νά δοϋμε κατά πρόσωπο τήν αλήθεια. Ο Κρούστσεφ καί οί συνεργάτες του (όπως τώρα ο Γκορμπατσώφ καί οί δικοί του) καμιά ριζική αλλαγή καί καμιά ριζική διόρθωση δέν πραγματοποίησαν καί δέν μπορούσαν νά πραγματοποιήσουν. Προσπάθησαν, χωρίς νά θίξουν τήν κυριαρχία καί τά προνόμια τής νομενκλατούρας, νά επιφέρουν κάποιες βελτιώσεις στη σοβιετική ζωή καί στη σοβιετική οικονομία. Δέν τό κατάφεραν. Τό μόνο πού πέτυχαν ήταν νά άποκαταστήσουν τή «σοσιαλιστική νομιμότητα», όχι βέβαια μέσα στη σοβιετική κοινωνία αλλά μέσα στους κόλπους τής νομενκλατούρας. Οί αντίθεσεις καί οί ανταγωνισμοί για τήν έξουσία μέσα στους κόλπους τής σοβιετικής ήγεσίας δέν θά συνεπάγονταν πιά δίκες, καταδίκες καί έκτελέσεις. Άπλως

οί ήττημένοι, αντί για τό άπόσπασμα, θά στέλνονταν σπίτι τους νά περάσουν έν ειρήνη τά τελευταία χρόνια τους, ροκανίζοντας κάποια σύνταξη.

Όπως ακριβώς έγινε μέ τόν Κρούστσεφ...

Άλλά καί πάνω στους Σοβιετικούς πολίτες ή βία καί ή τρομοκρατία δέν θά διατηρούσαν τήν άγρια μορφή πού είχε καθιερώσει ο Στάλιν. Ήταν πιά «ντεμοντέ» καί χτυπούσαν άσχημα στην παγκόσμια κοινή γνώμη. Άντί για τίς έκτελέσεις, κρίθηκαν πιά «πολιτισμένα», έξίσου όμως άποτελεσματικά, τά ψυχιατρεία. Κατά τά άλλα, ο Σοβιετικός πολίτης παραμένει τό ίδιο άνίσχυρος καί άνυπεράσπιστος στά γρανάζια του γιγάντιου καταπιεστικού μηχανισμού πού δημιούργησε ή νομενκλατούρα.

Τίποτα ωστόσο δέν μπορεϊ νά τήν σώσει. Ένα ωκεάνιο κύμα πού ξεκινά από τά βάθη των αιώνων, ένα κύμα για περισσότερη έλευθερία καί περισσότερη ευημερία, για περρισσότερη δημοκρατία καί, προπαντός, για περισσότερο σεβασμό στον Άνθρωπο, αυτό ακριβώς τό κύμα πού τήν έφερε στην επιφάνεια, θά σαρώσει τή νομενκλατούρα, όπως σάρωσε καί σαρώνει τελικά κάθε δικτατορία, όπου γής. Η πτώση της εϊναι άναπόφευκτη. Άγνωστο μόνο παραμένει πότε καί κυρίως πώς θά επέλθει αυτή ή πτώση. Θα εϊναι άποτέλεσμα εξέγερσης του ρωσικού λαού, ή τό καίριο πλήγμα θα δοθεϊ από τούς επαναστατημένους λαούς των δορυφόρων χωρών; Τό πιθανώτερο εϊναι τά δύο πλήγματα νά δοθοϋν ταυτόχρονα.

Η σοβιετική αυτοκρατορία θά καταρρεύσει, ή

νομενκλατούρα είναι καταδικασμένη. Ο μεγάλος κίνδυνος είναι μήπως στη πτώση της προσπαθήσει να συμπαρασύρει ολόκληρη την ανθρωπότητα.

Μοναδική εγγύηση για τη διασφάλιση της ειρήνης είναι η συνοχή, η αποφασιστικότητα και η δύναμη του δυτικού κόσμου. Καί, κυρίως, η ισχύς και η αποφασιστικότητα των Ήνωμένων Πολιτειών της Αμερικής.

Μπορεί κανείς να αποδέχεται ή να απορρίπτει τον «αμερικανικό τρόπο ζωής». Καί να διαφωνεί επίσης με όρισμένες πλευρές της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Δεν μπορεί όμως να άρνηθεί ότι στις ΗΠΑ έλαχε η ιστορική ευθύνη και η τιμή να αντιμετωπίσουν την θανάσιμη απειλή που αποτελεί για ολόκληρο τον κόσμο η σοβιετική νομενκλατούρα.

Αν η ανθρωπότητα σωθεί τελικά από τό πυρηνικό ολοκαύτωμα, αν οι άνθρωποι θά μπορούν να ζούν ελεύθεροι, να προσβλέπουν και να αγωνίζονται για έναν καλύτερο κόσμο, αυτό θά όφείλεται στο μεγάλο Αμερικανικό Έθνος.

ΠΕΡΕΣΤΡΟΪΚΑ ΚΑΙ ΓΚΛΑΣΝΟΣΤ

Στήν εισαγωγή του βιβλίου του «Πρόκληση», ο Γιάννης Βούλτεψης σημειώνει:

«Σαράντα χρόνια μετά τόν Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο ή Ελλάδα εξακολουθεί να πάσχει από τήν επίδραση των γεγονότων, των μύθων και των συγχύσεων εκείνης τής εποχής, σάν να έμεινε σκεπασμένη από τά ραδιενεργά κατάλοιπα μιās υδρογονικής βόμβας. Μέ τή διαφορά ότι τά κατάλοιπα δεν βρίσκονται στή φυσική ατμόσφαιρα, αλλά στο "αίμα" - στήν ψυχολογία, στή νοητικότητα, στή μνήμη, στο συνειδητό και στο υποσυνείδητο - του λαού...».

Τά ίδια ακριβώς λόγια θά μπορούσαν να είπωθούν για τή «μεγάλη Οκτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση» και τήν επίδραση που άσκησε σε ολόκληρη τήν ανθρωπότητα. Έβδομήντα χρόνια πέρασαν και πολύ νερό κύλησε έκτοτε κάτω από τίς γέφυρες. Μύθοι κατέρρευσαν, παραπετάσματα κουρελιάστηκαν, φοβερά έγκλήματα ξεσκεπάστηκαν. Η αλήθεια για τή σοβιετική νομενκλατούρα και τό δικτατορικό καθεστώς της αποκαλύφθηκε σε όλη τήν αποκρουστική της γυμνότητα. Καί όμως, εκατομμύρια καλοπροαίρετοι άνθρωποι σε όλον τόν κόσμο εξακολουθούν να δρούν και να σκέπτονται «ώσανεί» σκεπασμένοι από τά «ραδιενεργά κα-

τάλοιπα μιᾶς ὑδρογονικῆς βόμβας»...

Γι' αὐτούς ἡ «μεγάλῃ Ὀκτωβριανῇ σοσιαλιστικῇ ἐπανάστασιν» ἐξακολουθεῖ νά παραμένει μεγάλη καί σοσιαλιστικῇ χωρὶς εἰσαγωγικά. Καί τό ὄραμα ἐνός καινούργιου σοσιαλιστικοῦ κόσμου, ἂν καί ξεθωριασμένο κάπως, πάντα ζωντανό κι ἐλπιδοφόρο.

Γιά πολλούς ἄλλους τό ὄραμα ἔχει ξεφτίσει σχεδόν τελειωτικά. Ἀπρόθυμοι ὅμως ἢ ἀνήμποροι νά ἰδοῦν κατάματα τήν ἀλήθεια, γαντζώνονται ἀπό ὅτι δὴ ποτε θά μποροῦσε νά ἀποτελέσει ἓνα σωσίβιο, πασχίζοντας ἀπεγνωσμένα νά ἀποφύγουν τό ὀριστικό ναυάγιο.

Ἔτσι ἐξηγεῖται ἴσως καί ἡ εὐρεία ἀπήχηση πού εἶχαν οἱ δύο «μαγικές» λέξεις πού πλάσαρε ὁ Γκορμπατσώφ καί τόσο ἐντεχνα καί ἐντονα πρόβαλε ἡ σοβιετικῇ προπαγάνδα. Περεστρόικα καί Γκλάσνοστ. Ἀνασυγκρότηση καί Διαφάνεια. Ἀλλά ἐκεῖνοι πού ἐντυπωσιάζονται ἀπό τίς λέξεις καί τά συνθήματα δέν πρέπει νά ξεχνοῦν ὅτι οἱ σοβιετικοὶ ἡγέτες, ὅποιο κι ἂν εἶναι τό ὄνομά τους, Κρούστσεφ, Μπρέζνιεφ, Ἀντρόπωφ ἢ Γκορμπατσώφ, δέν εἶναι παρά ἀπλοὶ ἐντολοδόχοι τῆς νομενκλατούρας. Ἀποστολή τους εἶναι νά διασφαλίζουν στό μέγιστο βαθμό τά συμφέροντά της, νά ἐδραιώνουν καί νά ἐπεκτείνουν τήν ἐξουσία της. Δύσκολος καί ἱστορικά καταδικασμένος ὁ ρόλος τους. Χειρίζονται διαδοχικά τή στροφή τοῦ καζανιοῦ πού βράζει ἀσταμάτητα. Ἄλλοτε τήν κλείνουν ἐρμητικά, βέβαιοι πώς αὐτή εἶναι ἡ καλύτερη λύση. Κι ἄλλοτε πάλι, πιό ἐλαστικοὶ καί «φωτισμένοι», κρίνουν προτιμότε-

ρο νά τήν λασκάρουν. Καί στίς δύο περιπτώσεις ὁ κίνδυνος παραμένει θανάσιμος: Μιά βία ἔκρηξη, ἢ μιᾶ βαθμιαία ἀποσταθεροποίηση που, ξεφεύγοντας τελικά ἀπό κάθε ἔλεγχο, θά καταλήξει πάλι στήν ἔκρηξη.

Κατά βάθος οἱ ἡγέτες τῆς νομενκλατούρας εἶναι φιγούρες τραγικές. Ὑπηρετοῦν μιάν ὑπόθεση καταδικασμένη ἐκ τῶν προτέρων. Προσπαθοῦν νά ἐλέγξουν μιᾶ πορεία πού ὅμως κινεῖται μέ τούς δικούς της νόμους τούς ὁποῖοι ἀδυνατοῦν νά κατανοήσουν καί, πολύ περισσότερο, ἀδυνατοῦν νά ὑποτάξουν. Οἱ τρεῖς κορυφαῖοι ἐκπρόσωποί της, Στάλιν, Κρούστσεφ καί Μπρέζνιεφ, γνώρισαν πρόσκαιρα τόν ἔπαινο καί τή δόξα. Τελικά ἡ ἴδια ἡ νομενκλατούρα τους πέταξε στό καλάθι τῶν ἀχρήστων, διαπιστώνοντας, ἔστω καί καθυστερημένα, τήν ἀποτυχία τους.

Ἡ ἴδια μοῖρα παριμένει, ἀργά ἢ γρήγορα, καί τόν Γκορμπατσώφ. Ὅχι βέβαια γιατί ὁ Γκορμπατσώφ καί οἱ προκάτοχοί του ἦσαν ἀνίκανοι. Ἀπλῶς ἡ δράση τους ἀντιβαίνει στούς νόμους τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης. Πού εἶναι ἀδυσώπητοι καί ἀκατανίκητοι.

Ὅμως, τί ἀκριβῶς ἐπιδιώκει μέ τήν «περεστρόικα» καί τήν «γκλάσνοστ» ὁ Γκορμπατσώφ;

Εἶναι προφανές ὅτι μέ τήν «περεστρόικα» προσπαθεῖ νά ἀφυπνίσει ἀπό τόν λήθαργο τήν σοβιετικῇ οἰκονομία. Ἀλλάξαν οἱ καιροί, ἡ ἀλήθεια δέν μπορεῖ πιά νά κρυφτεῖ. Οἱ σοβιετικοὶ ἐργαζόμενοι καί οἱ ἐργαζόμενοι τῶν ἄλλων «σοσιαλιστικῶν» χωρῶν διαπιστώνουν καθημερινά πόσο χαμηλό εἶναι τό βιοτικό τους ἐπίπεδο, σέ σύγκριση μέ κεῖνο τῶν συναδέλφων τους

στis δυτικές χώρες. Καί -τό χειρότερο- ή ψαλίδα αντί νά κλείνει, συνεχώς ανοίγει. Όμως ό Γκορμπατσώφ δέν είναι μάγος καί ή σοβιετική οίκονομία πάσχει από άνίατη άρρώστεια.

Γιατί άνίατη;

Μιά πρώτη απάντηση είναι ότι ή συγκεντρωτική γραφειοκρατική διεύθυνση, ή περιφρόνηση τών νόμων τής άγοράς, ή έλλειψη ύλικών κινήτρων, ή κατάπνιξη τής άτομικής πρωτοβουλίας, δέν επιτρέπουν τήν ανάπτυξη δημιουργικής δραστηριότητας καί καταδικάζουν σέ χρόνιο μαρασμό τίς παραγωγικές δυνάμεις.

Η απάντηση αυτή σήμερα δέν είναι άρκετή. Όλοι αύτοί οί παράγοντες υπήρχαν καί λειτουργούσαν πάντα, δέν έμπόδισαν όμως τήν σοβιετική οίκονομία νά σημειώσει έντυπωσιακά βήματα προόδου. Δέν έμπόδισαν τήν Σοβιετική Ένωση νά μετατραπεί από καθυστερημένη άγροτική σέ άνεπτυγμένη βιομηχανική χώρα, σέ μία σύγχρονη υπερδύναμη. Πώς μπορούμε λοιπόν νά αποκλείσουμε μία καινούργια άνοδική πορεία, έστω κι άν χρειαστεί νά ένταθεί ό τόνος τής προπαγάνδας ή νά πλαταγίσει πιό δυνατά τό μαστίγιο τής νομενκλατούρας;

Γιά νά δοθεί ίκανοποιητική απάντηση είναι άπαραίτητο νά προηγηθεί μία άλλη σ' ένα άλλο έρώτημα: Πώς έγινε μπορετό αυτό τό οίκονομικό «θαύμα», δηλαδή ή μετατροπή σέ σύντομο σχετικά χρονικό διάστημα μιās υπανάπτυκτης άγροτικής χώρας σέ άνεπτυγμένη βιομηχανική χώρα καί σέ οίκονομική καί στρατιωτική δύναμη πρώτου μεγέθους; Έξηγεΐται μό-

νο μέ τήν καταναγκαστική εργασία πού επέβαλε στους άτυχεΐς ύπηκόους της ή σοβιετική νομενκλατούρα;

Εΐναι φανερό πώς μόνη ή έξήγηση αυτή δέν άρκεΐ. Σ' όλες τίς εποχές καί σέ όλες τίς χώρες ό χαρακτήρας τής εργασίας ήταν άμεσα ή έμμεσα καταναγκαστικός. Τί συμβαίνει, λοιπόν;

Στήν περίπτωση αυτή ίσχύει, νομίζω, ή γνωστή λενινιστική θέση: Όταν μία θεωρία κατακτήσει τίς μάζες, άφομοιωθεί από τίς μάζες, τότε μεταβάλλεται σέ τεράστια ύλική δύναμη.

Πράγματι, για πρώτη φορά στήν ιστορία τής ανθρωπότητας, κινητήρια δύναμη οίκονομικής ανάπτυξης, άτμομηχανή πού έσυρε όλόκληρο τό νυσταγμένο τραίνο σέ μία ξέφρενη πορεία, υπήρξε μία θεωρία- μία ιδεολογία ντυμένη μέ τόν μανδύα τής έπιστημονικής θεωρίας. Αυτή ένέπνευσε τήν γεμάτη αύταπάρνηση καί ένθουσιασμό δράση τών Ρώσων κομμουνιστών καί λίγο - πολύ όκόκληρου του σοβιετικού λαού. Καί κοντά σ' αυτή ό ρωσικός έθνικισμός, ή τρομερή δύναμη πού έξισορρόπησε τίς αντιδράσεις καί επέτρεψε στή νομενκλατούρα νά διατηρήσει ως τώρα τήν κυριαρχία της χωρίς σοβαρούς έσωτερικούς κλυδωνισμούς.

Η ύπαρξη ενός φοβερού καταπιεστικού μηχανισμού, τά Γκουλάγκ καί τά ψυχιατρεΐα, δέν άρκοϋν για νά έξηγήσουν τήν άδράνεια καί τήν παθητικότητα μέ τήν όποία ό σοβιετικός λαός, στό σύνολό του, αντιμετώπιζει τήν νομενκλατούρα. Η πολύχρονη πλύση έγκεφάλου απέδωσε πλούσιους καρπούς. Για τόν σο-

βιετικό λαό ήταν συναρπαστικό τό όραμα πού σφυρηλατοῦσε άσταμάτητα ή σοβιετική προπαγάνδα τροφοδοτώντας συνεχώς τόν έθνικισμό του: 'Η «μεγάλη σοβιετική πατρίδα», ή «άδάμαστη Σοβιετική Ένωση», είναι ή «πρώτη» πού άποτίναξε τόν ήμπεριαλιστικό ζυγό. 'Η «πρώτη» στόν άγώνα για τόν θρίαμβο τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ όλον τόν κόσμο. Δόξα καί τιμή συνεπώς στόν μεγάλο σοβιετικό λαό, πρωτοπόρο στόν άγώνα για τήν άπελευθέρωση τοῦ παγκόσμιου προλεταριάτου, για τήν εήρήνη καί τήν πρόοδο.

Όταν ένας λαός είναι «πρώτος» σέ τόσα πολλά, όταν νιώθει νά τόν λούζει τόση «άφθαρτη δόξα», φυσικό είναι νά δακρύζει άπό συγκίνηση καί περηφάνεια, νά θαμπώνουν τά μάτια του καί νά μή μπορεῖ νά διακρίνει καθαρά τίς άλυσίδες πού τόν δένουν. Όπως άκριβώς δέν μποροῦσε νά διακρίνει τίς άλυσίδες του ό γερμανικό λαός πού, θαμπωμένος άπό τό όραμα μιās Γερμανίας «ύπεράνω όλων», άκολούθησε μοιρολατρικά ως τό τέλος τόν ναζισμό στήν καταστροφική πορεία του.

'Η πραγματικότητα ώστόσο είναι πολύ άνθεκτική καί τελικά ύπερισχύει κάθε προπαγάνδας. Κι αυτή άκριβώς ή σκληρή πραγματικότητα πού αναδύεται βαθμιαία μπροστά στά έκπληκτα μάτια τών σοβιετικών πολιτών, προδικάζει τή χρεοκοπία καί τό άδοξο τέλος τής «περεστρόικα». Οί Σοβιετικοί πολίτες βλέπουν πιά, συγκρίνουν καί καταλαβαίνουν, καταλαβαίνουν πώς οί «μεταρρυθμίσεις» καί οί έκκλήσεις τής νομενκλατούρας για «άνασυγκρότηση» καί για αύξηση τής

παραγωγικότητας καί τής παραγωγής δέν άποβλέπουν σέ καμμιά βελτίωση τής θέσης τους. Έκφράζουν άπλως τόν πανικό τής νομενκλατούρας, καθώς διαπιστώνει ότι στόν εήρηνικό άνταγωνισμό μέ τή Δύση χάνει συνεχώς έδαφος.

Καταλαβαίνουν πώς τό σύνθημα καί ή ύπόσχεση για έπικείμενο θρίαμβο τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ όλον τόν κόσμο είναι λόγια χωρίς άντίκρυσμα. Στ' αύτιά τους μόνο ως κακόηχο άστεϊο μπορεῖ νά ήχεῖ ή διαβεβαίωση τής νομενκλατούρας ότι «τό μέλλον άνήκει στόν νέο κόσμο, στόν σοσιαλισμό». Καί φυσικά δέν έχουν καμμιά διάθεση νά έντείνουν τίς προσπάθειες καί νά δουλέψουν πιά σκληρά, άφοῦ ξέρουν πώς τό μόνο άποτέλεσμα θά είναι μεγαλύτερα ύλικά προνόμια καί περισσότερες άνέσεις για τή νομενκλατούρα.

Τό λιγώτερο πού μποροῦν νά κάνουν μπροστά στή βία καί στήν άπάτη τής νομενκλατούρας είναι ή άδιαφορία καί ή παθητικότητα. Καί αυτό άκριβώς κάνουν. 'Η έπαναστατική όρμή καί ό δημιουργικός ένθουσιασμός τών πρώτων χρόνων τής έπανάστασης άνήκουν στό παρελθόν. 'Η φλόγα πού έλαμπε στά μάτια έσβησε όριστικά. Καί μπροστά σ' αυτές τίς άπογοητευμένες καί παγωμένες φιγούρες, πάνω σ' αυτό τό τείχος τής άδιαφορίας καί τής άπάθειας είναι πού θά προσκρούσει καί θά συντριβεῖ ή «περεστρόικα».

Πλάι στήν «περεστρόικα», τό άλλο εύρημα τής νομενκλατούρας, ή «γκλάσνοστ», άποτελεῖ άποθέωση τής ύποκρισίας της. Ύψιστε Θεέ, πώς είναι δυνατόν νά μιλάει κανείς για «διαφάνεια» καί «δημοκρατικές δια-

δικασίες», όταν ταυτόχρονα διατηρεί άθικτη τή δικτατορία του και τούς φοβερούς μηχανισμούς που τήν στηρίζουν; Πώς είναι δυνατόν να μιλάει για ανάπτυξη τής δημοκρατίας όταν η δημοκρατία παραμένει στο γύψο και μάλιστα δεμένη χειροπόδαρα; Τό να λασκάρει κάπως τīs χειροπέδες, χωρίς όμως και να τīs αφαιρεῖ, αλλάζει τίποτα από τήν ουσία τῶν πραγμάτων; Ἀλλάζει τίποτα από τήν ουσία τό ἂν π.χ. οἱ Σοβιετικοί πολίτες ἀντί να δέχονται κατακέφαλα τόν ἕναν που ὀρίζει και ἐπιβάλλει τό κόμμα, μπορούν να ἐπιλέγουν ἀνάμεσα σέ τρεῖς ἢ και περισσότερους που ὅμως πάλι θά ὑποδεικνύει και θά ἐπιβάλλει τό κόμμα;

Αὐτοί που στήριξαν και ἐξακολουθοῦν να στηρίζουν τόσες ἐλπίδες στίς «μεταρρυθμίσεις» Γκορμπατσώφ, δέν πρόσεξαν ἢ δέν μπόρεσαν να ἐξηγήσουν σωστά τīs δηλώσεις του. Κι ὅμως, ὁ Γκορμπατσώφ ὑπῆρξε σαφής: Οἱ μεταρρυθμίσεις μας -τόνισε- δέν ἀποβλέπουν στήν ὑπονόμευση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἀντίθετα, τείνουν στήν ἐδραίωσή του. Μέ ἄλλα λόγια, τείνουν στήν ἐδραίωση τής κυριαρχίας μας...

Ἄν οἱ προθέσεις τοῦ Γκορμπατσώφ και τῶν συνεργατῶν του ἦταν καθαρές, θά ἔπρεπε, πρίν ἀπ' ὅλα, να ἐξηγήσουν στό σοβιετικό λαό κάτι τό πολύ ἀπλό μά και πρωταρχικό συνάμα: Ἀπό ποῦ ἀντλοῦν τό δικαίωμα να ὀρίζουν ἔτσι αὐθαίρετα και ἀνεξέλεγκτα τή μοίρα του; Ποιόν ρώτησαν, ποιός τούς ἔταξε στή θέση τους;

Ὅσο ἡ ἐξήγηση αὐτή δέν δίνεται, τά λόγια θά παραμένουν λόγια για ἐντυπωσιασμό και τίποτα πε-

ρισσότερο. Πίσω ἀπό τά ὠραῖα λόγια, ἡ τερατώδης μηχανή θά ἐξακολουθήσει να δουλεύει ἀσταμάτητα, λιώνοντας ἀνελέητα στά γρανάζια της ἀνθρώπους, ἰδέες κι ἐλπίδες. Καί λέξεις ὅπως ἡ «περεστρόικα» και ἡ «γκλάσνοστ» θά χρησιμεύουν ἀπλῶς για να καλύπτουν τόν ἀπαίσιο ἦχο της. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ θόρυβος τῶν μηχανῶν μπροστά στό κτίριο τής ὁδοῦ Μπουμπουλίνας πάσχιζε να καλύψει τīs οἰμωγές τῶν βασανιζομένων στά ὑπόγεια.

Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΩΝ ΚΚ ΚΑΙ Η ΤΡΙΠΛΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΟΥ ΚΚΕ

Τά ΚΚ σ' όλο τόν κόσμο ξεκίνησαν τήν ιστορική τους διαδρομή μέ τίς αγνότερες προθέσεις: Νά υπερασπίσουν τά δικαιώματα τής εργατικής τάξης, νά τήν οργανώσουν καί νά τήν κατευθύνουν στόν αγώνα καί στήν τελική έφοδο γιά τήν ανατροπή τοῦ καπιταλισμοῦ καί τήν έγκαθίδρυση τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Άγνές οί προθέσεις, πλήν όμως αντιϊστορικές. Σ' έναν κόσμο πού μόλις έμπαινε στή φάση τής καπιταλιστικής ανάπτυξης, σέ υπανάπτυκτες οίκονομικά καί κοινωνικά χῶρες μέ άνύπαρκτη βιομηχανία καί άκόμα πιό άνύπαρκτο προλεταριάτο, βάλθηκαν νά σκαρώσουν τήν «προλεταριακή επανάσταση» καί τήν «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου».

Η σύγκρουση μέ τήν πραγματικότητα ἦταν άναπόφευκτη καί συχνά δραματική. Καί αὐτή άκριβῶς, ἡ σύγκρουση μέ τήν πραγματικότητα ἦταν πού κατεδίκασε προπολεμικά όλα σχεδόν τά ΚΚ σέ χροńιο μαρασμό καί σέ οὐσιαστική πολιτική άπομόνωση.

Η εικόνα αλλάζει μέ τόν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η ένεργητική συμμετοχή τῶν ΚΚ στόν αγώνα κατά τοῦ χιτλερικοῦ φασισμού, ἡ δημιουργία κινημάτων εθνικής αντίστασης, πράξη άναμφισβήτητα πατριωτική, έστω καί έξυπηρετική ταυτόχρονα τῶν έπιδιώξεων τής

Μόσχας, έδωσε ισχυρή ώθηση στην ανάπτυξη τών ΚΚ. Τά έφερε σέ έπαφή μέ τίς πλατειές λαϊκές μάζες καί τά ανέδειξε σέ πολιτικές δυνάμεις, συχνά πρώτου μεγέθους.

Αυτή ήταν ή κορυφαία στιγμή γιά τά ΚΚ όλου του κόσμου. Ο ψυχρός πόλεμος, ή νέα σύγκρουση μέ την πραγματικότητα, ή βαθμιαία αποκάλυψη τής αλήθειας γιά την δικτατορία τής νομενκλατούρας στή Σοβιετική Ένωση καί στίς άλλες «λαϊκές χώρες», κατεδίκαναν τά ΚΚ σέ μία φθίνουσα πορεία καί σέ μία χρόνια κρίση χωρίς διέξοδο.

Η εμφάνιση του Εύρωκομμουνισμού ήταν μία έλπίδα καί μία αναλαμπή. Καρπός τής μερικής συνειδητοποίησης τής αλήθειας γιά τόν σύγχρονο κόσμο, μία απεγνωσμένη προσπάθεια νά σωθεί τό καράβι πού βουλιάζει ρίχνοντας στή θάλασσα την πιά δογματική σαβούρα (βίαη κατάληψη τής έξουσίας, δικτατορία του προλεταριάτου κ.λπ.). Προσπάθεια, τέλος, άπαιλλαγής από την εξάρτηση καί τόν θανάσιμο έναγκαλισμό τής σοβιετικής νομενκλατούρας.

Μιά προσπάθεια ώστόσο καταδικασμένη σέ άποτυχία. Γιατί ή αίτία του κακού δέν είναι μόνο ή εξάρτηση. Είναι ή κατάφωρη σύγκρουση μέ την πραγματικότητα. Η έμμονή σέ άποστεωμένα δόγματα καί ξεπερασμένα σχήματα καί, κυρίως, ή θανάσιμη έμπλοκή στό άνύπαρκτο δίλημμα καπιταλισμός ή σοσιαλισμός καί ή άδυναμία ή άπροθυμία νά άντικρύσουν τό ύπαρκτό, τό καυτό δίλημμα πού προβάλλει ή σύγχρονη πραγματικότητα: Φιλελεύθερος καπιταλισμός καί άστική δημο-

κρατία ή γραφειοκρατικός καπιταλισμός καί άσιατικός δεσποτισμός.

Καί δέν είναι τυχαίο ότι τό Ιταλικό ΚΚ είναι τό μοναδικό πού κάνει κάποια βήματα, έστω βήματα σημειωτόν. Γιατί είναι τό μόνο πού τόλμησε νά διατυπώσει τή θεωρία του «ιστορικού συμβιβασμού» καί τό μόνο πού τόλμησε νά όμολογήσει άνοικτά ότι νιώθει πιά άνετα μέσα στό NATO παρά μέσα στό σύμφωνο τής Βαρσοβίας...

Αν δεχθοΰμε ότι προοδευτικά είναι τά κόμματα πού συλλαμβάνουν τά μηνύματα τών καιρών, πού κατανοοΰν τό ιστορικό γίνεσθαι καί μέ τή θεωρία καί τή δράση τους τό διευκολύνουν καί τό έπιταχύνουν, άβίαστα προκύπτει ότι τά ΚΚ έπαψαν πρό πολλού νά είναι προοδευτικά κόμματα. Καί σ' αυτό άκριβώς έγκείται ή τραγωδία τους. Ξεκίνησαν ως σχηματισμοί μάχης γιά την άπαλλαγή τών εργαζομένων από την έκμετάλλευση καί την καταπίεση καί γιά την οίκοδόμηση μιās καινούργιας δίκαιης κοινωνίας καί κατέληξαν μουσειακοί σχηματισμοί, άκούσια στήν καλύτερη καί έκούσια στή χειρότερη περίπτωση όργανα τής σοβιετικής έξωτερικής πολιτικής.

Από την άνάλυση αυτή προκύπτει ότι τά ΚΚ είναι καταδικασμένα. Θα έπιβιώσουν γιά ένα χρονικό διάστημα, ώθούμενα από τό νόμο τής άδράνειας, όμως ή φθορά θα συνεχιστεί άμείωτη, μέ τελική κατάληξη τόν άφανισμό.

Ενώ όμως αυτή είναι ή τραγωδία τών ΚΚ, τριπλή είναι ή τραγωδία του ΚΚΕ. Γιατί όχι μόνο άνέλαβε τό

σιούφειο έργο νά πραγματοποιήσει τόν «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό» σέ μιά χώρα καθυστερημένη οικονομικά καί κοινωνικά, έχοντας έτσι εξασφαλισμένη έκ τών προτέρων τήν άποτυχία. Είχε επί πλέον τό θλιβερό τρονόμιο νά είναι τό πιό εξαρτημένο ανάμεσα στά ΚΚ όλου του κόσμου.

Πράγματι, μένει κανείς κατάπληκτος διαπιστώνοντας τήν προθυμία καί τή σπουδή μέ τήν όποία οί εκάστοτε ήγέτες του ΚΚΕ έκτελοῦσαν τίς έντολές τής Μόσχας. Μιά προθυμία πού υπερβαίνει σαφώς τά όρια του «προλεταριακού διεθνισμού» καί τής «προλεταριακής αλληλεγγύης» καί μεταβάλλεται σέ καθαρή ύποτέλεια καί έθελοδοουλεία. Μία προθυμία πού δέν μπορεῖ νά εξηγηθεῖ μόνο μέ τήν τυφλή καί άπεριορίστη άφοσίωση κι έμπιστοσύνη τους στήν εύθυκρισία καί τό «άλάθητο» τών Σοβιετικῶν. Οὔτε από τό γεγονός ότι ήταν διορισμένοι καί είχαν τήν ψυχολογία καί τή συμπεριφορά του διορισμένου. Κι άλλοι ήγέτες ΚΚ ήταν διορισμένοι, δέν παρουσίασαν όμως αυτό τό θλιβερό θέαμα.

Η εξήγηση είναι διαφορετική καί τήν άποκαλύπτει ό ίδιος ό Ζαχαριάδης στήν 7η Όλομέλεια, όταν κλήθηκε νά άπολογηθεῖ. «Θά άπολογηθῶ», δήλωσε, «στό ΚΚΣΕ, γιατί είμαι μέλος του ΚΚΣΕ».

Ό «μεγάλος ήγέτης» λοιπόν του ΚΚΕ, ό Ν. Ζαχαριάδης, όμολογεῖ καθαρά καί άπερίφραστα ότι είναι μέλος του Σοβιετικού ΚΚ, ότι τίς έντολές του έκτελοῦσε καί σ' αυτό μόνο νιώθει ύποχρεωμένος νά λογοδοτήσει.

Άποκαλυπτική όμως δέν είναι μόνο αυτή κα-

θαυτή ή όμολογία του Ζαχαριάδη. Άποκαλυπτικός είναι κυρίως ό τρόπος μέ τόν όποιο στρατολογοῦν τούς ανθρώπους τους οί σοβιετικές μυστικές ύπηρεσίες.

Δέν είναι βέβαια εύκολο νά πλησιάσουν καί νά τυλίξουν στά δίχτυα τους έναν ξένο κομμουνιστή ήγέτη. Τό πράγμα είναι κάπως δύσκολο. Καί επινόησαν αυτή τήν καταπληκτική μέθοδο: Του άπονέμουν τόν τίτλο του μέλους του ΚΚΣΕ!

Υπάρχει μεγαλύτερη τιμή για έναν ξένο κομμουνιστή από τό νά όνομαστεῖ μέλος του ΚΚΣΕ, του «τιμημένου κόμματος τών μπολσεβίκων»;

Η ιδιότητα, όμως, του μέλους του ΚΚΣΕ, δέν είναι μόνο μία ξεχωριστή τιμή. Είναι ταυτόχρονα καί μία ξεχωριστή εύθύνη. Χαρακτηριστικό γνώρισμα του μπολσεβίκου είναι ή «συνειδητή, σιδερένια πειθαρχία». Η χωρίς αντίρρήσεις καί δισταγμούς έκτέλεση όποιασδήποτε κομματικής έντολής. Καί αυτό άκριβῶς έκαναν οί «γνήσιοι μπολσεβίκοι» Σιάντος - Ίωαννίδης στήν κατοχή καί Ζαχαριάδης έν συνέχεια. Άποκτᾶ έτσι τό πραγματικό της νόημα ή άποκάλυψη του Μάρκου ότι ό Ζαχαριάδης διορίστηκε στήν ήγεσία του ΚΚΕ από τόν Μπέρια, τόν πανίσχυρο άρχηγό τών σοβιετικῶν μυστικῶν ύπηρεσιῶν επί Στάλιν. Άλλά αν οί διορισμένοι είχαν τήν ψυχολογία καί τή συμπεριφορά του διορισμένου, αυτοί πού τούς διορίζαν είχαν, φυσικά, τήν ψυχολογία του άφεντικοῦ. Άκριβέστερα, του άφέντη, πού διατηρεῖ δικαίωμα ζωής καί θανάτου πάνω στό δοῦλο του. Χρησιμοποιοῦσαν ως άπλά έκτελεστικά όργανα τούς διορισμένους, χωρίς νά καταδέχονται καν νά

τούς ενημερώνουν, στοιχειωδώς έστω, για την πολιτική και τις επιδιώξεις τους. (Στ' αὐτιά μας ήχεε πάντα ή θρηνητική όσο και αποκαλυπτική κραυγή του Ιωαννίδη: «Δέν μπορούσαν νά μάς τό ποῦν, δέν μπορούσαν νά μάς τό ποῦν»...). Καί τούς παραμέριζαν άδίστακτα όταν έκριναν πώς ήταν άχρηστοι, πώς έδωσαν ό,τι ήταν νά δώσουν...

Τυπικό παράδειγμα ό ίδιος ό Ζαχαριάδης, ό «πιστός και άφοσιωμένος μπολσεβίκος». Όταν μέ τή «στροφή» του Κρούσσεφ έκριναν πώς ήταν πιά «καμένο χαρτί», τόν καταδίκασαν άδίστακτα σέ πολιτικό θάνατο. Κι όταν ό Ζαχαριάδης ζήτησε από την ελληνική πρεσβεία της Μόσχας την άδεια νά γυρίσει και νά δικαστεί στην Ελλάδα, τόν έστειλαν σέ άυστηρή απομόνωση στην μακρινή Γιακουτία, καταδικάζοντάς τον και σέ φυσικό θάνατο. Γιατί; Μέ ποιο δικαίωμα; Γιατί ό Ζαχαριάδης ήξερε πολλά κι έπρεπε νά κλείσει τό στόμα του για πάντα. Καί γιατί, ως άφέντες, θεωρούσαν αυτόνομο δικαίωμά τους νά δολοφονοῦν. Καί οι νεοδιορισμένοι «ήγέτες» του ΚΚΕ θεώνται άπαθεϊς τό έγκλημα, θεωρώντας το προφανώς έντελώς φυσικό και νόμιμο...

Η τριπλή τραγωδία του ΚΚΕ συμπληρώνεται μέ την χαμηλότατη στάθμη, πολιτική και ήθική, των ανθρώπων που διορίστηκαν κατά καιρούς στην ήγεσία του. Αποδείχθηκαν ανθρωπάκια, όχι μόνο στό πολιτικό αλλά και στό ήθικό πεδίο. Άδίστακτοι ψεύτες και λασπολόγοι, έτοιμοι νά έκμεταλλευτοῦν ανενδοίαστα την άνιδιοτέλεια, την εύπιστία και την άγνόητα των στελεχών και των μελών του κόμματος. Έτοιμοι νά φορ-

τώσουν στους άλλους τις εύθύνες τους προκειμένου νά επιβιώσουν πολιτικά.

Οί περιπτώσεις Δαμασκόπουλου, Γιαννούλη, Γεωργιάδη, Βελουχιώτη, Πλουμπίδη, Καραγιώργη, είναι άπλως οι πιο γνωστές ανάμεσα σέ πολλές άλλες. Τά αποκαλυπτήρια όμως είναι πλήρη και άδιάφευστα σέ δύο τραγικές περιπτώσεις. Στή συμφωνία της Βάρκιζας, όπου οι τότε «ήγέτες» του ΚΚΕ φρόντισαν νά άπαλλάξουν έαυτούς, παραδίνοντας στό δήμιο τούς άπλους άγωνιστές. Καί στό δράμα των πολιτικών προσφύγων, τούς όποιους οι τωρινοί «ήγέτες» του ΚΚΕ έγκατέλειψαν άβοήθητους για νά μήν κακοκαρδίσουν τά άφεντικά.

Σέ δεκατρείς άνέρχονται οι γνωστές περιπτώσεις έπαναπατρισθέντων πολιτικών προσφύγων που αυτοκτόνησαν γιατί, γέροι όντες και άνήμποροι, δέν είχαν τά μέσα νά συντηρηθοῦν. Καί οι «ήγέτες» του ΚΚΕ παρακολουθοῦν μέ άπάθεια την τραγωδία, κατασπαταλώντας προκλητικά ένα δισεκατομμύριο δραχμές για τό «Σπίτι του Λαοῦ», για τά δικά τους δηλαδή πολυτελή γραφεϊά! Καί μή τολμώντας νά άπευθύνουν μία, τυπική έστω, διαμαρτυρία στις κυβερνήσεις των «σοσιαλιστικών χωρών». Οι όποϊες, έξισου προκλητικά, άρνήθηκαν τό δικαίωμα της σύνταξης στους άπλους άγωνιστές που, άφοῦ έχυσαν τό αίμα τους στον έμφύλιο πόλεμο για τά συμφέροντα της σοβιετικής νομενκλατούρας, δούλεψαν έν συνεχεία εύσυνείδητα τριάντα και περισσότερα χρόνια για την «οικοδόμηση του σοσιαλισμοῦ» στις άνατολικές χώρες...

Ἄχαριστία καὶ ἀνανδρία εἶναι οἱ λέξεις πού ταιριάζουν. Εἶναι ἀχάριστοι οἱ «ἡγέτες» τοῦ ΚΚΕ γιατί στό αἷμα καί στούς ἀγῶνες τῶν πολιτικῶν προσφύγων στηρίχθηκαν γιά ν' ἀνεβοῦν. Καί εἶναι ἀνανδροί, ὅπως εἶναι ἀνανδρός ὁ καπετάνιος πού πρῶτος ἐγκαταλείπει τό πλοῖο πού βουλιάζει ἀφήνοντας τό πλήρωμα στή μαύρη του μοῖρα.

Τό ΚΚΕ, ἀκολουθώντας τήν κοινή μοίρα τῶν ἄλλων ΚΚ, βαρημένο ἐπί πλέον μέ τά φοβερά «λάθη» πού ὁ δογματισμός καί ἡ ἐξάρτηση κατέστησαν ἀναπόφευκτα, ὀδεύει, ἀργά ἀλλά σταθερά, πρὸς τόν ὀριστικό πολιτικό ἀφανισμό.

Τίποτα ὡστόσο δέν ἀποκλείει νά γίνουν νέα «λάθη» καί νέες συμφορές γιά τόν τόπο. Οἱ σημερινοί δι-ορισμένοι «ἡγέτες» του ἐπιμένουν πάντα πῶς ὁ Δεκέμβρης εἶναι τό «διαμάντι» τῆς Ἀντίστασης. Πῶς ὁ Δεκέμβρης «διδάσκει, φρονηματίζει, παρορμᾷ». Καί ἀναφερόμενοι στόν Ἐμφύλιο διακηρύσσουν:

«Ἀνεξάρτητα πάντως ἀπό τά λάθη καί τήν ἐκβασή του, ὁ ἀγῶνας τοῦ Δ.Σ.Ε. ἦταν δίκαιος, ἐθνικός, δημοκρατικός, ἀντι-ιμπεριαλιστικός. Γι' αὐτό καί θά μείνει μιά λαμπρή σελίδα στήν ἱστορία τῶν ἀγῶνων τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ γιά τήν ὑπόθεση τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, τῆς δημοκρατίας καί τῆς κοινωνικῆς προόδου» (Ἀπό τή «Διακήρυξη τοῦ ΚΚΕ γιά τά 60 χρόνια», Νοέμβρης 1978).

Δέν εἶναι γνωστό ποιοί ἀπό τούς σημερινούς «ἡγέτες» τοῦ ΚΚΕ ἔχουν τήν «τιμή» νά εἶναι μέλη τοῦ

ΚΚΣΕ. Παγκοίμως γνωστό εἶναι πάντως ὅτι ὁ Φλωράκης φοίτησε σέ ρωσική ἀνώτατη στρατιωτική σχολή καί ὅτι τοῦ ἀπονεμήθηκε ὁ βαθμός ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ τοῦ σοβιετικοῦ στρατοῦ. Ὑψίστη «τιμή» βέβαια, ἀλλά καί ὑψίστη εὐθύνη. Ἕνας ἀξιωματικός τοῦ σοβιετικοῦ στρατοῦ εἶναι ὑποχρεωμένος νά ἐκτελεῖ ἀσυζητητί τίς διαταγές τῶν ἀνωτέρων του.

Τό γεγονός αὐτό, ἡ διακηρυγμένη ἀφοσίωσή τους στόν «προλεταριακό διεθνισμό» (στήν ἀρχή δηλαδή ὅτι τό ΚΚΣΕ ἀποφασίζει καί τά ἄλλα ΚΚ ἐκτελοῦν) καί ἡ ἰσχύουσα πάντα ἐκτίμησή τους γιά τόν Δεκέμβρη καί τόν Ἐμφύλιο, δέν ἀφήνουν καμμιᾶ ἀμφιβολία: Ἄν οἱ «ἡγέτες» τοῦ ΚΚΕ προσπαθοῦν σήμερα νά προωθήσουν στή χώρα μας τούς στόχους τῆς σοβιετικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς μέ «εἰρηνικά μέσα», δέν θά διστάσουν αὔριο, ἂν αὐτό ἀποφασίσει τό Κρεμλίνο, νά καταφύγουν σέ «ἄλλα μέσα». Δέν θά διστάσουν νά βυθίσουν τή χώρα μας στή συμφορά ἑνός καινούργιου αἱματηροῦ γύρου. Σέ κάθε περίπτωση, στή ζυγαριά τους θά βαραίνει πάντα τό συμφέρον τῆς «παγκόσμιας ἐπανάστασης», τό συμφέρον δηλαδή τῆς σοβιετικῆς νομενκλατούρας. Ἔστω κι ἂν αὐτό βρίσκεται σέ θανάσιμη ἀντίθεση μέ ὑψίστα ἐθνικά μας συμφέροντα.

*Τάκης Λαζαρίδης -
Φυλακές Κέρκυρας 1957.*

*Τάκης Λαζαρίδης -
Φυλακές Κέρκυρας 1960.*

ΕΥΤΥΧΩΣ ΚΑΙ ΔΥΣΤΥΧΩΣ

Τό «εύτυχώς ήττηθήκαμε, σύντροφοι» δέν εἶναι, λοιπόν, παραδοξολογία. Ἐκφράζει πλήρως τήν πραγματικότητα. Ἄν εἶχαμε κερδίσει, ἂν εἶχαμε πάρει τήν ἐξουσία, ἡ χώρα μας θά εἶχε ἀκολουθήσει τή μοῖρα τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, πού προσδέθηκαν στό σοβιετικό ἄρμα. Θά εἶχε μετατραπεῖ σ' ἕναν ἀκόμα δορυφόρο τῆς Μόσχας. Ὡς γνήσιοι καί ὀρθόδοξοι μαρξιστές-λενινιστές, οἱ Ζαχαριάδης - Ἰωαννίδης καί Σία θά εἶχαν ἐπιβάλλει τή «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου» -τήν προσωπική τους δηλαδή δικτατορία- προκειμένου νά συντρίψουν τήν «ἀντεπανάσταση» καί νά ὀδηγήσουν τή χώρα μας στό «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό». Καί ἐπειδὴ ἰσχυρή θά ἦταν ἡ ἀντίσταση τοῦ δημοκρατικοῦ καί φιλελεύθερου Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἡ «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου» θά ἔπαιρνε τήν πιό στυγνή κι ἀνελέγητη μορφή. Τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, ἡ πατρίδα μας θά εἶχε μετατραπεῖ σέ δεύτερη Ἀλβανία. Τό ἴδιο ὅπως καί κείνη ὑπανάπτυκτη, καθυστερημένη καί ἀνελεύθερη.

Ἄν, ὅμως, ὁ λαός μας γλύτωσε ἀπ' ὅλα αὐτά γιατί «εύτυχώς ήττηθήκαμε», δυστυχῶς δέν γλύτωσε ὀριστικά καί τελεσίδικα. Ἡ συστηματική καί πολύχρονη πλύση ἐγκεφάλου μέ τά ἀπατηλά συνθήματα τῆς Ἀνεξαρτησίας, τῆς Δημοκρατίας καί τοῦ Σοσιαλισμοῦ, μέ μιά

λέξη της «Αλλαγής», δέν πήγε έντελῶς χαμένη. Τό αἴτημα της «Αλλαγής» τό ένστερνίσθησαν πλατειές λαϊκές μάζες. Έγινε ὄραμα καί άπαντοχή γιά μεγάλο κομμάτι τοῦ λαοῦ μας. Καί έκεῖ πού άπέτυχε τό ΚΚΕ, πέτυχε, δυστυχῶς, τό ΠΑΣΟΚ, ὁ καινούργιος «φορέας» της «Αλλαγής». Παίρνοντας τήν έξουσία μέ έκλογές, ανέλαβε νά «ύλοποίήσει» τά ὄράματα της «Αλλαγής».

Γιατί δυστυχῶς;

Άπό ὅσα έκτέθηκαν πιό πάνω νομίζω ὅτι ἐξηγεῖται τό «γιατί». Έπειδή, ὅμως, τό θέμα ἔχει ξεχωριστή σημασία, ἄς μοῦ έπιτραπεῖ μιά σύντομη ἀνάλυση.

Τρεῖς εἶναι οἱ βασικές ἐπαγγελίες τοῦ ΠΑΣΟΚ, πού άποτελοῦν καί τούς διακηρυγμένους στόχους της κυβερνητικῆς πολιτικῆς του:

- Έθνική ανεξαρτησία.
- Λαϊκή κυριαρχία.
- Κοινωνική άπελευθέρωση, ἡ ὁποία θά έπιτευχθεῖ μέ τόν «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό».

Θαυμάσιοι στόχοι. Μόνο πού, ὅπως θά'λεγε καί ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ, γίνεται ἕνα μικρό λάθος στή διεύθυνση... Γιατί:

1) Ἡ ἔθνική μας ανεξαρτησία δέν κινδυνεύει ἀπό τή Δύση καί ειδικώτερα ἀπό τόν «άμερικάνικό ἱμπεριαλισμό». Κινδυνεύει, καί ὄχι μόνο αὐτή ἀλλά καί ἡ ἔδαφική μας άκεραιότητα, ἀπό τόν έπεκτατισμό της σοβιετικῆς νομενκλατούρας καί τίς ἔδαφικές βλέψεις τῶν βορείων γειτόνων μας. Πού πρὸς τό παρόν άποκρύπτονται έπιμελῶς, περιμένοντας ἀπλῶς τήν κατάλληλη

εύκαιρία νά έκδηλωθοῦν. Αυτό διδάσκει ἡ Ἱστορία καί δέν ἔχουμε τό δικαίωμα νά παραγνωρίζουμε τά διδάγματα της.

Ἡ ἔθνική ανεξαρτησία καί ἡ ἔδαφική μας άκεραιότητα σώθηκαν κυριολεκτικά «ἀπ' τοῦ λύκου τό στόμα», χάρις στήν άμέριστη ὑποστήριξη καί βοήθεια τῶν δυτικῶν καί, κυρίως στή γενναιόδωρη βοήθεια πού πρόσφερε ἡ μεγάλη άμερικανική συμπολιτεία. Χωρίς τή βοήθεια αὐτή, ἡ χώρα μας θά ἦταν τώρα ἕνα ἀπλό προτεκτοράτο. Οἱ πολιτικές ἔλευθερίες καί οἱ δημοκρατικοί θεσμοί θά εἶχαν καταργηθεῖ. Πρωθυπουργός θά ἦταν ὁ ἐκάστοτε εὐνοούμενος της Μόσχας. Τό ΠΑΣΟΚ, ὄχι μόνο δέν θά μποροῦσε ποτέ νά γίνει Κυβέρνηση ἀλλά δέν θά μποροῦσε καν νά ὑπάρξει ὡς πολιτικός ὀργανισμός. Κι ὅμως -κι αὐτό εἶναι μόνο μιά σκηνή ἀπό τό θέατρο τοῦ παραλόγου πού παίζεται χρόνια τώρα στή χώρα μας- τό ΠΑΣΟΚ βρίζει καί κατηγορεῖ τούς Ἄμερικανούς στούς ὁποίους, ἐν τούτοις, ὀφείλει τήν ὑπαρξή του - καί τήν έξουσία!..

Ἡ «πολυδιάστατη» καί «ὑπερήφανη» ἔξωτερική πολιτική τοῦ ΠΑΣΟΚ, στήν οὐσία εἶναι μονοδιάστατη καί μυωπική. Ὑποτίθεται ὅτι ὑπηρετεῖ τά ἔθνικά μας συμφέροντα καί τήν ἔθνική μας ανεξαρτησία. Στήν πραγματικότητα ἀπλῶς ἔξυπηρετεῖ τούς στόχους της σοβιετικῆς ἔξωτερικῆς πολιτικῆς. Ξεκινώντας ἀπό μιά βαθύτατα λαθεμένη ἀνάλυση της σύγχρονης πραγματικότητας, θεωρεῖ ὑπεύθυνους τούς «Ἄμερικανούς ἱμπεριαλιστές» γιά ὅλα τά δεινά τοῦ σύγχρονου κόσμου, ἐνῶ ἀπαλλάσσει πανηγυρικά τούς Σοβιετικούς.

Κατηγορεί τούς 'Αμερικανούς για έπεμβάσεις καί ήγεμονισμό καί παραβλέπει τό γεγονός ότι όλόκληρη ή 'Ανατολική καί ή Κεντρική Εύρώπη έχουν μετατραπεί από τούς Σοβιετικούς σ' ένα άπέραντο στρατόπεδο καταναγκαστικής εργασίας. Καταδικάζει τή δικτατορία Πινοςέτ, δίνει όμως συγχωροχάρτι στη δικτατορία Γιαρουζέλσκι, άποκαλώντας την «ένδιαφέρον πείραμα»! Μιά φράση για τήν όποία δέν ξέρω άν θά μπορούσαμε νά εξιλεωθούμε ποτέ άπάναντι στους Πολωνούς εργάτες.

Μέ τίς «φιλειρηνικές πρωτοβουλίες» προωθεί, ύποτίθεται, τήν ύπόθεση τής Ειρήνης. Στην πραγματικότητα άπλώς προωθεί τά σχέδια τής Μόσχας. Θεωρεί έκ προοιμίου καλές καί άγιες όλες τίς «φιλειρηνικές» προτάσεις τών Σοβιετικών, καταδικάζοντας έμμέσως πλήν σαφώς τούς 'Αμερικανούς πού δέν σπεύδουν νά τίς άποδεχθούν. Πού δέν σπεύδουν δηλαδή νά πέσουν στις καλοστημένες παγίδες τής σοβιετικής προπαγάνδας...

Μέ τόν τρόπο αυτό, οί Σοβιετικοί έμφανίζονται μπροστά στην παγκόσμια κοινή γνώμη ως «ύπέρμαχοι» τής ειρήνης καί οί 'Αμερικανοί ως «πολεμοκάπηλοι». Πρός μεγάλη χαρά καί αγαλλίαση τών ανθρώπων του Κρεμλίνου πού προσπαθούν νά άποκοιμίσουν καί νά άφοπλίσουν τούς άλλους ένω οί ίδιοι συνεχίζουν έντατικά καί μυστικά τά έξοπλιστικά τους προγράμματα.

Είναι θλιβερό όσο καί τραγικό, αλλά είναι ή πραγματικότητα: 'Η «φιλειρηνική» έξωτερική πολιτική του ΠΑΣΟΚ, παρά τίς αγαθές προθέσεις της, ύπονο-

μεύει τήν ειρήνη. Γιατί έξυπηρετεί τά σχέδια τής σοβιετικής νομενκλατούρας από τήν όποία καί μόνο έκπορεύεται ό κίνδυνος πυρηνικού πολέμου. Σέ μία περίοδο γενικής καθίζησης καί κρίσης του «σοσιαλιστικού» συστήματος, σέ μία εποχή πού οί άνθρωποι σ' όλο τόν κόσμο όλο καί πιό καθαρά συνειδητοποιούν τήν πραγματική φύση καί τήν ούσία του σοβιετικού καθεστώτος άποστρέφοντας μέ όργή καί περιφρόνηση τό πρόσωπο, ή έξωτερική πολιτική του ΠΑΣΟΚ άποτελεϊ «θεϊο δώρο» για τή σοβιετική νομενκλατούρα. Είναι μία άνεκτίμητη συνηγορία πού οί σοβιετικοί πληρώνουν μέ τόν τρόπο τους. 'Υποχρεώνουν τό ΚΚΕ νά άσκεϊ μέν κριτική κατά του ΠΑΣΟΚ, νά μήν έπιζητεί όμως καί νά μήν έπιδιώκει τήν άνατροπή του. Έτσι εξηγείται καί τό θλιβερό θέαμα τών «ήγετών» του ΚΚΕ πού ένω έξαπολύουν μύδρους κατά του ΠΑΣΟΚ για τήν «άντιλαϊκή» καί «φιλοδυτική» πολιτική του, δηλώνουν ταυτόχρονα ότι δέν θέλουν τήν άνατροπή του... Καί πράγματι, τό ΚΚΕ δέν θέλει καί δέν έπιδιώκει τήν άνατροπή του ΠΑΣΟΚ. Επιδιώκει τήν άποδυνάμωση καί τή συρρίκνωσή του, τήν άπώλεια τής αυτοδυναμίας του. Τόν έξαναγκασμό του σέ συνεργασία καί συμμαχία μαζί του για νά προχωρήσει «πιό γοργά» καί «πιό άποφασιστικά» ή «'Αλλαγή». Μέ πιό άπλά λόγια, για νά έξυπηρετηθούν καλύτερα οί στόχοι τής σοβιετικής έξωτερικής πολιτικής.

'Η έντική άνεξαρτησία καί ή έδαφική μας άκεραιότητα άπειλούνται έπίσης από τούς Τούρκους σοβινιστές. Πρωταρχικό μέλημα τής έλληνικής έξωτερι-

κῆς πολιτικῆς θά ἔπρεπε νά εἶναι ἡ ἐνίσχυση καί ἡ βελτίωση τῶν φιλικῶν καί συμμαχικῶν δεσμῶν μέ τίς δυτικές χῶρες πού, στή σύγκρουσή μας μέ τόν τουρκικό σωβινισμό, εἶναι οἱ μόνες πού μποροῦν νά μᾶς προσφέρουν οὐσιαστική διπλωματική, οἰκονομική καί στρατιωτική βοήθεια. Ἡ ἐξωτερική πολιτική τοῦ ΠΑΣΟΚ μέ τίς συχνές ἀντιδυτικές αἰχμές καί τόν φιλοσοβιετισμό της σέ κρίσιμα διεθνή προβλήματα, ὑπονομεύει καί ἀποδυναμώνει τίς σχέσεις μας μέ τίς δυτικές χῶρες, μᾶς ὀδηγεῖ σέ οὐσιαστική ἀπομόνωση. Κι αὐτό μπορεῖ κάποτε νά ἀποβεῖ ἐξαιρετικά ἐπικίνδυνο καί γιά τήν ἐθνική μας ἀνεξαρτησία καί γιά τήν ἐδαφική μας ἀκεραιότητα. Ἡ μόνιμη κατηγορία πού ἀπευθύνεται κατά τῆς Δεξιᾶς εἶναι ὅτι ἀκολούθησε πολιτική ἐθνικῆς μειοδοσίας, ὅτι ἔμπασε τή χώρα μας στό NATO καί στήν ΕΟΚ ἐπί ζημία τῆς ἐθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας καί ὅτι ἀνέχθηκε ὡμές ἐπεμβάσεις τῶν Ἀμερικανῶν στά ἐσωτερικά μας.

Ὅσον ἀφορᾷ τό NATO καί τήν ΕΟΚ, ἡ Ἱστορία ἔδωσε ἤδη τήν ἀπάντηση: Ἦταν μιά ἐλεύθερη καί συνετή ἐπιλογή κι ὄχι μόνο τῶν ἡγετῶν τῆς Δεξιᾶς ἀλλά τοῦ συνόλου τῶν πολιτικῶν ἡγετῶν τῆς χώρας, ἐξαιρέσει τῶν ἡγετῶν τῆς ἄκρας Ἀριστερᾶς. Μιά ἐπιλογή πού συνέβαλε ἀποφασιστικά στή διασφάλιση τῆς ἐθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας καί στή δημιουργία τῶν προϋποθέσεων γιά ταχύρρυθμη οἰκονομική καί κοινωνική ἀνάπτυξη. Ἡ ἰσότιμη συμμετοχή μας στήν ΕΟΚ, σ' αὐτή τήν ἐλεύθερη, δημοκρατική καί δυναμική κοινότητα, ἀποτελεῖ ἱστορικό ἐπίτευγμα, στούς πρωτεργάτες τοῦ

ὁποίου ἀνήκει ἀκέραϊη ἡ ἐθνική εὐγνωμοσύνη.

Ἄλλ' ἂν τά περί «ἐθνικῆς μειοδοσίας» εἶναι ἀνυπόστατα καί συκοφαντικά, οἱ αἰτιάσεις γιά ἐπεμβάσεις τῶν ξένων καί εἰδικώτερα τῶν Ἀμερικανῶν στίς ἐσωτερικές μας ὑποθέσεις δέν εἶναι ἀβάσιμες. Σημειώθηκαν πράγματι ἀλλεπάλληλες ἐπεμβάσεις, καθοριστικές, σέ ὀρισμένες περιπτώσεις, τῶν πολιτικῶν μας ἐξελίξεων.

Αὐτοί ὅμως πού διατυπώνουν αὐτές τίς κατηγορίες, λησμονοῦν τόν στίχο τοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητή: «Δέν εἶν' εὐκολες οἱ θύρες ὅταν ἡ χρεῖα τές κουρταλεῖ...». Κι ὄχι μόνο δέν εἶν' εὐκολες, ἀλλά κι ὅταν ἀνοίγουν, ἐννοοῦν νά ἐπιβάλουν τούς ὄρους τους.

Σέ μιά κρίσιμη γιά τήν πατρίδα μας στιγμή, οἱ Ἀμερικανοί πρόσφεραν γενναϊόδωρη ἠθική καί ὑλική βοήθεια. Ἦθελαν νά εἶναι βέβαιοι ὅτι ἡ βοήθεια αὐτή δέν θά πῆγαινε χαμένη. Καί ἔκαναν ὅ,τι μποροῦσαν γιά νά ἐξασφαλίσουν αὐτή τή βεβαιότητα.

Ἀλλά εἶναι ἀστεῖο νά κατηγοροῦμε τούς ἡγέτες τῆς Δεξιᾶς ὅτι ἀνέχθηκαν ἐπεμβάσεις ὅταν ἐμεῖς δέν τούς εἶχαμε ἀφήσει ἄλλη ἐπιλογή. Ὅταν ἐμεῖς, ἀφελῶς καί ἀνοήτως φερόμενοι, προσπαθοῦσαμε νά μπάσουμε μέ τή βία πῆ χώρα μας στή σοβιετική στρούγκα, ἐκεῖνοι ἀγωνίστηκαν «τόν ἀγῶνα τόν καλόν» καί πέτυχαν, ὑφιστάμενοι ἀκόμα καί προσωπικές μειώσεις, νά κρατήσουν τήν πατρίδα μας ἐλεύθερη καί δημοκρατική. Διέσωσαν τό δημοκρατικό πολίτευμα καί τούς θεσμούς του. Κι ὅταν ἔληξαν οἱ «μετασεισμικές δονήσεις» ἀπό τόν ἐμφύλιο πόλεμο - μιά ἀπό τίς ὁποῖες ἀναμφί-

βολα ήταν και τό πραξικόπημα τῶν συνταγματαρχῶν - διεξήγαγαν ἄψογες ἐκλογές τόν Ὀκτώβριο τοῦ '81. Καί δημοκρατικώτατα παρέδωσαν τήν ἐξουσία γιά νά μπορεῖ τώρα νά κυβερνᾷ τό ΠΑΣΟΚ καί νά κατηγορεῖ ταυτόχρονα γιά «ἐθνική μειοδοσία» καί «ἀντιδημοκρατική συμπεριφορά»...

Ἄκόμα μιά σκηνή ἀπό τό θέατρο τοῦ παραλόγου...

2) Ἡ λαϊκή κυριαρχία δέν κινδυνεύει ἀπό τούς ξένους κι ἀπό τή Δεξιά. Κινδυνεύει ἀπό τό ΚΚΕ πού διακηρυγμένο στόχο του ἔχει τήν ἐπιβολή τῆς «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου». Ὅσο κι ἂν, γιά λόγους προφανεῖς, τό ΚΚΕ ἀποκρύπτει καί ἀποσιωπᾷ αὐτό τό στόχο, δέν παύει νά διακηρύσσει ὅτι τό «πέραςμα στό σοσιαλισμό», παρά τίς «ἰδιαιτερότητες κάθε χώρας», ὑπόκειται σέ «γενικές νομοτέλειες». Καί μιά «γενική νομοτέλεια» πού ἰσχύει γιά ὅλες τίς χώρες τοῦ «ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ» εἶναι ἡ «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου», ἡ δικτατορία, στήν πραγματικότητα, τῆς νομενκλατούρας. Πού καταργεῖ τά ἀτομικά δικαιώματα καί τίς πολιτικές ἐλευθερίες καί μετατρέπει τό λαό σέ ἄβουλο κοπάδι, πρόθυμο νά ἐκτελεῖ τίς ἀποφάσεις καί τίς ἐντολές τῆς.

Καί κινδυνεύει ἡ λαϊκή κυριαρχία ἀπό τό ΠΑΣΟΚ, πού κινεῖται σέ παράλληλους μέ τό ΚΚΕ δρόμους. Πού δέν υἱοθετεῖ βέβαια καί δέν διακηρύσσει τήν ἀναγκαιότητα τῆς «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου», ὠθεῖται ὅμως ἀκατανίκητα σ' αὐτήν.

Ἄν μέ τόν ὄρο «λαϊκή κυριαρχία» τό ΠΑΣΟΚ ἐννοεῖ πώς ὁ λαός καί μόνον αὐτός θ' ἀποφασίζει μέ τήν ψήφο του ποιοί θά τόν κυβερνοῦν, μέ τήν περίφημη «λίστα» τῆς κατάφερε ἤδη ἓνα πρῶτο πλήγμα. Ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ δέν εἶναι πιά αὐτοί πού θέλει ὁ λαός ἀλλά αὐτοί πού διορίζει ὁ ἀρχηγός. Ἄκόμα μιά φορά, ἐν ὀνόματι τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας, ἡ θέληση τοῦ ἐνός μπαίνει πάνω ἀπό τή θέληση τοῦ λαοῦ...

Ἄν πάλι ἐννοεῖ πώς δέν θά υπάρξουν «καλπονοθευτικά» συστήματα, δικαιούται ν' ἀμφιβάλλει κανεῖς γιά τήν εἰλικρίνεια τῶν διακηρύξεων. Γιατί καί στίς ἐκλογές τοῦ '85 τό ΠΑΣΟΚ χρησιμοποίησε ἓνα «καλπονοθευτικό» ἐκλογικό σύστημα πού τοῦ ἐξασφάλισε αὐτοδυναμία παρόλο πού βγήκε μειοψηφία ἀπό τίς κάλπες...

Ἴσως ὅμως δέν ἐννοεῖ μόνον αὐτά. Μέ τόν ὄρο «λαϊκή κυριαρχία» θά ἐννοεῖ, κυρίως τή «λαϊκή συμμετοχή», τήν «ἄμεση δημοκρατία», τή συμμετοχή τοῦ λαοῦ στά «κέντρα λήψης τῶν ἀποφάσεων». Τήν ἐφαρμογή στήν πράξη τῆς μεγάλης ἀρχῆς σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ κυριαρχία τοῦ λαοῦ δέν σταματάει μπροστά στήν κάλπη ἀλλά συνεχίζεται καί διευρύνεται πέρ' ἀπ' αὐτή. Ὁ λαός ἀποφασίζει πιά γιά ὅλα, ἀπ' τά πιό μικρά κι ἀσήμαντα ὡς τά πιό μεγάλα καί σημαντικά...

Ἄκόμα μιά φορά πίσω ἀπό μέγала λόγια, πίσω ἀπό φραστικά πυροτεχνήματα, κρύβεται ἡ ὀδυνηρή πραγματικότητα. Ὁ λαός καλεῖται ν' ἀσχοληθεῖ καί ν' ἀποφασίσει μόνο γιά τά μικρά καί τά ἀσήμαντα. Τήν ἀποχέτευση, τίς φιέστες, τά σκουπίδια. Ὅσο γιά τά

μεγάλα και σημαντικά, τά καθοριστικά για τή μοῖρα αὐτοῦ τοῦ τόπου, ὄχι ὁ Λαός ἀλλά οὔτε καί οἱ ἐκλεγμένοι ἀντιπρόσωποί του, οἱ βουλευτές, οὔτε κἀν οἱ ὑπουργοί, δικαιοῦνται νά ἔχουν γνώμη. Τά πάντα ἀποφασίζονται ἀπό ἓνα στενό, κλειστό ἡγετικό κύκλο, γιά τήν ἀκρίβεια ἀπό τόν «μοναδικό», τόν «ἀλάθητο», τόν «χαρισματικό» ἡγέτη...

Ὅπως στό ΚΚΕ, ἔτσι καί στό ΠΑΣΟΚ ὑπάρχουν, σέ ἀφθονία μάλιστα, ὅλα τά ἐξωτερικά γνωρίσματα τῆς δημοκρατίας. Συνεδριάσεις, συνδιασκέψεις, ἐπιτροπές, συνέδρια. Λείπει ὅμως ἡ οὐσία τῆς δημοκρατίας. Ὁ διάλογος, ἡ κριτική, ἡ ἀντιπαράθεση γνωμῶν καί ἀπόψεων. Καί εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀπάτη, ἡ ἔστω αὐταπάτη, νά ἰσχυρίζεται τό ΠΑΣΟΚ ὅτι κατοχυρώνει τή λαϊκή κυριαρχία, ὅτι διευρύνει καί βαθαίνει τή δημοκρατία στή χώρα μας, ὅταν ἡ δημοκρατία εἶναι ἀνύπαρκτη μέσα στους κόλπους του.

3) Ἡ «κοινωνική ἀπελευθέρωση», ἡ «κοινωνική δικαιοσύνη», δέν μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ μέ τόν «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό». Γιατί ὁ «σοσιαλιστικός μετασχηματισμός», στίς συγκεκριμένες οἰκονομικές καί κοινωνικές συνθήκες τῆς χώρας μας, ἀποτελεῖ σκέτη οὐτοπία, ὄραμα ἀπατηλό.

Τά τελευταῖα σαράντα χρόνια ἡ ἐλληνική οἰκονομία, ἀκολουθώντας τόν «καπιταλιστικό δρόμο ἀνάπτυξης» καί στηριγμένη στήν ἀρχή τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καί τῆς ἐλεύθερης ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητας, σημείωσε οὐσιαστική πρόοδο. Ἡ χώρα μας

ἔπαψε νά εἶναι ὑπανάπτυκτη καί πέρασε στή χορεία τῶν ἀναπτυσσόμενων μέ ταχύ ρυθμό καπιταλιστικῶν χωρῶν. Ἡ τάση πρὸς τήν «καπιταλιστική ὀλοκλήρωση» ἔγινε κυριαρχοῦσα καί ἀκατανίκητη. Καί πρὸς τήν τάση αὐτή ἤρθε νά συγκρουσθεῖ «μετωπικά» ἡ δογματική ἐπιδίωξη τοῦ «σοσιαλιστικοῦ μετασχηματισμοῦ». Τά ἀποτελέσματα ἦταν δραματικά, ὅπως σέ κάθε μετωπική σύγκρουση. Ἡ ἐλληνική οἰκονομία «ὑπέστη πολλαπλά κατάγματα» καί φασκιώθηκε μέσα σέ γάζες καί ἐπιδέσμους. Ἐχασε τήν ἀνοδική της ὁρμή, ἔγινε σκιά τοῦ παλιοῦ ἑαυτοῦ της. Ὅλα τά οἰκονομικά μεγάλθη ἔπαθαν καθίζηση, μέ ὀδυνηρό ἐπακόλουθο τὴν ἀνεργία, τά «μέτρα λιτότητας» καί τήν οὐσιαστική πτώση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἐργαζομένων. Καί εἴμαστε ἀκόμα στήν ἀρχή τοῦ «σοσιαλιστικοῦ μετασχηματισμοῦ»...

Ἡ ἐπίσημη δικαιολογία εἶναι ὅτι πρόκειται γιά «προσωρινές δυσκολίες» καί ὅτι σύντομα θά ἐπακολουθήσει ἡ ἀνάκαμψη. Εἶναι ὅμως φανερό ὅτι πρόκειται γιά βαθύτερη καί μονιμώτερη κρίση. Μιά κρίση χωρὶς διέξοδο, ὅσο θά συνεχίζεται ὁ «σοσιαλιστικός μετασχηματισμός». Καί δέν χρειάζεται νά εἶναι μάντης κανεῖς γιά νά μαντέψει τή συνέχεια. Τή βλέπει στίς χῶρες τοῦ «ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ», ὅπου ὁ «σοσιαλιστικός μετασχηματισμός» ἔχει μιά ἱστορία ἀρκετῶν δεκαετιῶν. Καί ὅπου ἡ οὐρά γιά ἓνα κιλό πατάτες ἢ ἓνα κιλό φρούτα ἀποτελεῖ συνηθισμένο φαινόμενο τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

Ἀποδεικνύεται, λοιπόν, ὄχι μέ τήν ἀφηρημένη θεωρία ἀλλά μέ τήν καυτή πραγματικότητα, ὅτι ὁ «σο-

σιαλιστικός μετασχηματισμός» δέν οδηγεί στην «κοινωνική απελευθέρωση» καί στην «κοινωνική δικαιοσύνη». Οδηγεί, αντίθετα, σέ μεγαλύτερη οικονομική καί κοινωνική υποδούλωση τῶν ἐργαζομένων. Οδηγεί νομοτελειακά στή διαμόρφωση μιᾶς νέας ἀρχουσας τάξης καί στην ἐπιβολή τῆς δικτατορίας της σέ βάρος ὅλων τῶν ἐργαζομένων.

Στό σύνολό της ἡ πολιτική τοῦ ΠΑΣΟΚ εἶναι ἀνεδαφική καί ἀνεφάρμοστη. Κυνηγάει στόχους ἀνυπαρκτούς ἢ ἀνέφικτους. Καί γι' αὐτό εἶναι καταδικασμένη σέ ἀποτυχία. Μιά ἀποτυχία πού εἶναι ἤδη ἐμφανής καί τήν ὁποία οἱ ἡγέτες τοῦ ΠΑΣΟΚ προσπαθοῦν νά ἀντιμετωπίσουν μέ τίς ἀλλεπάλληλες «ἀναδομήσεις». Πιστεύουν, ἢ προσπαθοῦν νά πείσουν ἑαυτούς καί ἀλλήλους ὅτι πρόκειται γιά ἀποτυχία προσώπων, ἐνῶ πρόκειται γιά ἀποτυχία πολιτικῆς. Καί εἶναι αὐτή ἀκριβῶς ἡ ἀποτυχία πού, ὅπως σημειώνεται παραπάνω, ὠθεῖ ἀκατανίκητα πρός τόν αὐταρχισμό, τόν μονοκομματισμό καί, τελικά σέ κάποια μορφή ὀλοκληρωτισμοῦ.

Βέβαια ἡ ἀποτυχία δέν εἶναι ἡ μόνη αἰτία. Ἀπό τή στιγμή πού αὐτοανακηρύσσονται γνήσιοι καί μοναδικοί ἐκπρόσωποι καί ὁδηγοί τοῦ Λαοῦ, ὁ δρόμος πρός τόν αὐταρχισμό, τήν ἀλαζονεία καί τήν αὐθαιρεσία εἶναι ἀνοικτός. Ὅμως ἡ ἀποτυχία ἀποτελεῖ τόν χειρότερο σύμβουλο. Ἡ λογική τους, παρόμοια μέ τή λογική τῶν ἡγετῶν τοῦ ΚΚΕ, εἶναι ἀπλή καί «ἀτράνταχτη»: «Ἀγωνιζόμαστε γιά τό Λαό. Ἀγωνιζόμαστε γιά τό σοσιαλισμό πού εἶναι ἕνα δίκαιο κοινωνικό σύστημα καί θ' ἀπαλλάξει

τό Λαό ἀπό τήν ἀλλοτρίωση, τήν καταπίεση καί τήν ἐκμετάλλευση. Ὁ Λαός μας καταλαβαίνει καί μᾶς ἀκολουθεῖ. Γι' αὐτό ἄλλωστε καί μέ τήν ἐλεύθερη ψήφο του μᾶς ἐμπιστεύθηκε τήν ἐξουσία. Ἄν ἀντιμετωπίζουμε τώρα τό φάσμα τῆς ἀποτυχίας, δέν φταίμε ἐμεῖς καί φυσικά δέν φταίει κι ὁ Λαός. Φταίει ἡ ἀντίδραση, πού μᾶς πολεμáει λυσσασμένα, τό κατεστημένο, ἡ ὀλιγαρχία. Καί φταίει, κυρίως, ὁ διεθνῆς ἰμπεριαλισμός. Χρέος μας νά προστατεύσουμε τό Λαό καί τίς κατακτήσεις του. Νά διασφαλίσουμε τήν πορεία πρός τόν σοσιαλισμό, νά συντρίψουμε τήν ἀντίσταση τῆς ἀρχουσας τάξης καί τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Ὑπέρτατος νόμος ἡ σωτηρία τοῦ Λαοῦ. Θά χρησιμοποιήσουμε γι' αὐτό ὅλα τά νόμιμα μέσα».

Κι ἄν τά νόμιμα μέσα δέν ἐπαρκοῦν;

Στό σημεῖο αὐτό οἱ ἡγέτες τοῦ ΠΑΣΟΚ παίρνουν βαθειά ἀνάσα. Τό δῆλημα εἶναι σκληρό. Ὁ Λαός αὐτός δέν ἀνέχεται τυράννους, μέ ὁποιαδήποτε δικαιολογία. Καί οἱ καιροί δέν εὐνοοῦν «ἀντιδημοκρατικές παρεκκλίσεις».

Ὡστόσο τό θέμα εἶναι κρίσιμο καί δέν σηκώνει δισταγμούς καί ταλαντεύσεις. Καί ἡ λογική τους συνεχίζει ἀπτόητη: «Τό ποτάμι δέν γυρίζει πίσω. Πρέπει νά ἐμποδίσουμε μέ κάθε τρόπο τήν ἐπιστροφή τῆς ἀντεπαναστασης. Ὁ ἀγνός κι ἀπονήρευτος Λαός, μπορεῖ πρός στιγμήν νά παρασυρθεῖ ἀπό τήν προπαγάνδα τῆς ἀντίδρασης. Πρέπει νά σώσουμε τό Λαό. Ἐστω καί παρα τή θέλησή του. Ὅπως σώζεις, ἔστω καί μέ τό ζόρι, τό παιδάκι, πού, ἀνύποπο γιά τόν κίνδυνο, προσπαθεῖ νά σκαρφαλῶσει στό μπαλκόνι. Κι ἄν ἡ ἐλευθεροτυπία, ἡ Δικαιοσύνη, οἱ κοινοβου-

λευτικοί θεσμοί, ή άστική δημοκρατία, διευκολύνουν τήν άντεπανάσταση, τήν έπιστροφή της στην έξουσία, δέν θά διαστάσουμε. Όλα αυτά θά τά ύπονομεύσουμε (καί ήδη τό πράττουν...). Θά τά άφυδατώσουμε (καί ήδη τό πράττουν...). Θά τά άχρηστεύσουμε (τείνουν νά τό πράξουν...)

Ό κίνδυνος είναι ύπαρκτός καί όρατός. Καί ή μοναδική δύναμη πού μπορεϊ νά παρεμποδίσει καί νά ανακόψει αυτή τήν πορεία είναι ή Νέα Δημοκρατία. Η μεγάλη αυτή δημοκρατική παράταξη, ή πιό γνήσια προοδευτική καί ή πιό γνήσια πατριωτική στή χώρα μας. Καί ή πιό συκοφαντημένη. Σέ κρίσιμες στιγμές τής πρόσφατης ιστορίας μας έπραξε τό χρέος της. Είναι βέβαιο πώς θά τό πράξει καί τώρα.

Τό ΠΑΣΟΚ είναι καταδικασμένο σέ άποτυχία, ή πτώση του είναι βέβαιη. Έκείνο πού δέν είναι βέβαιο είναι άν ή πτώση αυτή θά είναι όμαλή καί άνώδυνη για τόν τόπο ή θά συνοδευτεϊ από μία έθνική περιπέτεια.

Μοναδική έγγύηση κι έλπίδα ότι θά συμβεϊ τό πρώτο είναι ή συνοχή, ή ένότητα καί ή άποφασιστικότητα τής Νέας Δημοκρατίας.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΙΤΙΚΗ

Τά κομματικά έντυπα καί οί «καθοδηγητές» δέν έπαψαν ποτέ νά ύπογραμμίζουν τήν αναγκαιότητα καί τήν σπουδαιότητα τής κριτικής καί τής αυτοκριτικής. Τής απέδωσαν σχεδόν μαγικές ιδιότητες. Πανάκεια για όλα τά λάθη καί όλες τές άρρώστιες του κομματικού όργανισμού. Μοναδικό όπλο για τήν εύρυθμη λειτουργία του κόμματος, για τήν καθαρότητα τής γραμμής του καί για τήν συνεχή ανάπτυξη του. Ό Στάλιν έφτασε νά ύποστηρίζει - καί μεϊς μέναμε μ' άνοιχτό τό στόμα - ότι στην άταξική κοινωνία, όταν θά 'χει έκλείψει ή πάλη τών τάξεων, κινητήρια δύναμη τής ιστορίας θά είναι ακριβώς ή κριτική καί ή αυτοκριτική...

Υποτίθεται ότι ή κριτική είναι αναφαίρετο δικαίωμα τών μελών του κόμματος πού μπορουν νά τήν άσκοουν άνεμπόδιστα καί άπεριόριστα καί προς τά «πάνω» καί προς τά «κάτω». Η πραγματικότητα είναι έντελώς διαφορετική. Στο ΚΚΕ, ή κριτική ήταν καί παραμένει όπλο του κομματικού κατεστημένου για τήν έξουθένωση καί τή συντριβή παντός διαφωνούντος. Καί ή αυτοκριτική, κατά κανόνα ψεύτικη καί ύποκριτική, φτηνό τρύκ στην κωμωδία τής «έσωκομματικής δημοκρατίας».

Γιά τούς «κάτω», τό δικαίωμα τής κριτικής είναι ουσιαστικά άνύπαρκτο. Περιορίζεται αύστηρά στά

δευτερεύοντα κι άσήμαντα, στά άνώδυνα. Τά μεγάλα καί σημαντικά, τά θέματα - κλειδιά, άποτελοϋν προνόμιο άποκλειστικό τοϋ κομματικοϋ ιερατείου. Κι όσοι πρόσ στιγμήν πιστέψουν ότι μποροϋν νά κάνουν κριτική πρόσ τά «πάνω», ότι μποροϋν νά θίξουν θέματα οϋσίας, γρήγορα προσγειώνονται άνώμαλα. Καί τούς άπομένει μόνο ή ύποχρέωση τής άυτοκριτικής για ύπαρκτά ή άνύπαρκτα λάθη πού τούς φόρτωσαν οί «πάνω».

Ποιές εἶναι οί εϋθύνες πού βαραίνουν τούς εκάστοτε ήγέτες τοϋ ΚΚΕ;

Εἶναι εϋκολο βέβαια νά τούς φορτώσει κανείς όλα τά λάθη, μικρά καί μεγάλα, τραγικά καί άσήμαντα, πού κατόπιν έντολης ή μέ δική τους πρωτοβουλία διέπραξαν. Κρίνοντας, ώστόσο, δέν πρέπει νά ξεχνᾶ πώς όλα αϋτά έγιναν στην έπιδίωξη ενός σκοποϋ για τήν ιερότητα καί τήν αναγκαιότητα τοϋ όποίου όλοι έμεἶς οί κομμουνιστές δέν διατηρούσαμε τήν παραμικρή άμφιβολία. Ήμασταν βαθύτατα πεπεισμένοι πώς έφτασε ή μεγάλη στιγμή για τήν άνθρωπότητα, πώς σε μᾶς έλαχε ή μεγάλη τιμή νά χτίσουμε έναν καινούργιο κόσμο, νά κατεβάσουμε τόν παράδεισο στή γή.

Άπό τήν πεποίθηση αϋτή ξεκινώντας οί ήγέτες τοϋ ΚΚΕ έπραξαν όσα έπραξαν. Καί ή εϋθύνη δέν εἶναι μόνο δική τους. Όλοι μας, μέλη καί στελέχη τοϋ ΚΚΕ, έχουμε μερίδιο τής εϋθύνης. Γιατί στή δράση τους οί ήγέτες τοϋ ΚΚΕ εἶχαν τή δική μας ύποστήριξη καί άνοχή χωρίς τήν όποία δέν μποροϋσαν νά κάνουν τίποτα. Μᾶς εξέφραζαν καί μᾶς εκπροσωποϋσαν.

Εἶμαστε συνεπῶς συνυπεϋθυνοι για όλα. Για τά φοβερά έγκλήματα τοϋ Στάλιν. Για τίς δίκες τής Μόσχας καί τά στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Για τίς καταδίκες καί τίς εκτελέσεις μυριάδων ανθρώπων. Για τό βαρύ ζυγό πού επιβλήθηκε στό μεγάλο ρωσικό λαό. Καί για τόν βαρύτερο άκόμα ζυγό πού επιβλήθηκε μετά τόν Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο σε τόσες χῶρες τής Άνατολικής καί Κεντρικής Εϋρώπης. Για τήν άπίθανη αϋτή τερατογένεση καί τή δημιουργία τής τρομερής πολεμικής μηχανής πού άποτελεἶ σήμερα θανάσιμη άπειλή για όλόκληρη τήν άνθρωπότητα.

Καί εἶμαστε ειδικώτερα συνυπεϋθυνοι για τά δεινά καί τίς συμφορές πού έπληξαν τήν πατρίδα μας καί τόσο σημαντικά καθυστέρησαν τήν οίκονομική καί κοινωνική της πρόοδο. Για τόν Δεκέμβρη καί τόν Έμφύλιο. Για τό άδικοχυμένο αίμα τῶν συντρόφων μας αλλά καί τῶν αντιπάλων μας. Για τήν Έλένη Γκατζογιάννη καί τίς άλλες μαρτυρικές μανάδες τής Ήπείρου. Καί για τίς έν συνεχεία άδιάκοπες όσο καί ήλίθιες προσπάθειές μας νά μετατρέψουμε τήν πατρίδα μας σε σοβιετικό προτεκτοράτο.

Βαρειές οί εϋθύνες μας, όσο κι αν οί προθέσεις μας ήταν άγαθές. Δέν θέλαμε τό κακό, αλλά τό καλό της πατρίδας.

Μᾶς δικάζαν καί μᾶς καταδικάζαν «έπί έσχάτη προδοσία» καί «έπί κατασκοπεία». Τό πιό σωστό θά ήταν νά μᾶς δικάσουν «έπί έσχάτη άφελεία» καί «έπί έσχάτη εϋπιστία».

Σέ τελευταία άνάλυση ήταν ένα παιχνίδι, ένα

σκέρτσο τῆς ἱστορίας. Ἐμεῖς ὡς καλοί καί εὐσυνειδή-
τοι ἠθοποιοί παίξαμε τό ἔργο πού ὁ Μεγάλος Σκηνοθέ-
της καί ὁ Μεγάλος Σεναριογράφος εἶχαν ἐτοιμάσει.
Ἡ ἱστορία μοίρασε τούς ρόλους. Ἡ ἀδέκαστη ἱστορία
ἄς μοιράσει ἀκριβοδίκαια καί τίς εὐθύνες.

Ἄν οἱ πολιτικές εὐθύνες εἶναι κοινές, δέν συμ-
βαίνει τό ἴδιο καί στό ἠθικό, στό ἀνθρώπινο ἐπίπεδο.
Ἐνῶ στό σύνολό τους τά μέλη καί τά στελέχη τοῦ ΚΚΕ
ἀγωνίστηκαν μέ αὐταπάρηση καί ἀνιδιοτέλεια, κινού-
μενα ἀπό ἓναν ἄκρατο καί ἀνεδαφικό, ἔστω, πλήν ὅμως
ἀγνό ἰδεαλισμό, τά κορυφαία στελέχη τοῦ Κόμματος,
καί, κυρίως, οἱ Ζαχαριάδης - Ἰωαννίδης, ἀποδείχθηκαν
ἀνθρώποι κατωτάτης ἠθικῆς ὑποστάθμης. Ἀμοραλι-
στές καί μωροφιλόδοξοι, ἀδίστακτοι ἀρριβιστές, ἰκα-
νοί γιά ὅλα προκειμένου νά φτάσουν στήν κορυφή καί
νά παραμείνουν στήν κορυφή. Ἀδιάψευστη οἱ ἴδιοι
ἀπόδειξη ὅτι μ' αὐτό τό ἀνθρώπινο ὑλικό δέν μπορεῖς
νά χτίσεις σοσιαλισμό. Ὅπως δέν μπορεῖς νά χτίσεις
οὐρανοξύστη μέ τεχνίτες τῆς παλαιολιθικῆς ἐποχῆς...

Μᾶς κατεῖχε, λέω, ἓνας ἀγνός ἰδεαλισμός καί
μιά ἀνιδιοτέλεια. Εἶναι ὅμως ἀκριβῶς ἔτσι; Κατά πό-
σο μποροῦν οἱ ἀνθρώπινες πράξεις νά εἶναι ἀνιδιο-
τελεῖς; Εἶναι βέβαιο πῶς ἂν ξύσει λίγο κανεῖς πίσω ἀπ'
τήν «ἀνιδιοτέλεια», θά βρεῖ νά καίει ἄσβεστη ἢ φλόγα
τῆς φιλοδοξίας, τό εὐγενικό, ἔστω, πάθος γιά τά πρω-
τεῖα. Μετά τή νίκη, μετά τό «θρίαμβο τῆς ἐπανάστασης»,
θά μᾶς περιέβαλλε ἡ γενική ἐκτίμηση καί ὁ σεβασμός
γιά τό νικηφόρο ἀγῶνα μας. Καί δικαιοματικά θά μπαί-
ναμε πάλι πρῶτοι στόν ἀγῶνα, μέ τήν ἐξουσία στά χέ-

ρια, γιά τήν «οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ».

Κι ἂν πάλι πέφταμε στόν ἀγῶνα μέ τόν «ταξικό
ἐχθρό», δέν θά χανόμασταν γιά πάντα στή σιωπή καί
στή λήθη. Οἱ στίχοι τοῦ τραγουδιοῦ μας ἐνέπνεαν καί
μᾶς ἐμψύχωναν, ἀνοίγοντας γιά μᾶς «ἓνα παράθυρο στήν
αἰωνιότητα»: «Καί οἱ ἀπόγονοι στίς συγκεντρώσεις τά ὀνό-
ματά τους θά διαλαλοῦν»...

Οἱ εὐθύνες πού βαραίνουν τά μέλη καί τά στελέ-
χη τοῦ ΚΚΕ βαραίνουν καί μένα. Δέν εὐθύνομαι βέβαια
γιατί ἐφτάχρονο παιδάκι κουβαλούσα παράνομες προ-
κηρύξεις στό στήθος, οὔτε γιατί πηγαινα σχολεῖο μέ
ψευδώνυμο. Εὐθύνομαι ὅμως γιά τά μετέπειτα.

Στόν Ἐμφύλιο δέν πολέμησα μέ τ' ὄπλο στό χέ-
ρι. Πῆρα ὅμως μέρος ὡς μέλος τοῦ μηχανισμοῦ τῶν
ἀσυρμάτων. Βοήθησα ἔτσι στή διεξαγωγή καί τήν πα-
ράταση τοῦ Ἐμφυλίου, συνέβαλα νά χυθεῖ ἄθω αἷμα
ἀδελφικό.

Θά ἤθελα νά ἐκφράσω τή βαθειά μου λύπη. Βέ-
βαια τό νά ἐκφράζει κανεῖς τή βαθειά, ἔστω, λύπη του
μπρός σ' ἓνα δάσος ἀπό σταυρούς γιά τούς ὁποίους
δέν εἶναι ἄμοιρος εὐθύνης, ἤχεῖ κάπως παράταιρα...
Εἰλικρινά δέν βλέπω τί ἄλλο μπορῶ νά κάνω. Τά δεκα-
πέντε χρόνια φυλακῆς καί τ' ἄλλα τόσα σχεδόν τῆς πα-
ρανομίας ἄς θεωρηθοῦν ἀρκετή τιμωρία. Κι ἄς θεωρη-
θοῦν οἱ γραμμές αὐτές ὡς μία προσπάθεια ἐξιλέωσης.

Στή δίκη Μπελογιάννη καί ἐν συνεχείᾳ στίς φυ-
λακές, νόμιζα ὅτι ἐπιτελοῦσα τό «ἐπαναστατικό» μου
χρέος. Νόμιζα ὅτι ὑπηρετῶ τόν Ἑλληνικό Λαό. Στήν
πραγματικότητα ὑπηρετοῦσα τόν τυχοδιωκτισμό καί

τίς φιλοδοξίες τῶν «ἡγετῶν» τοῦ ΚΚΕ καί τά ἰδιοτελή συμφέροντα τῆς σοβιετικῆς νομενκλατούρας.

Εὐθύνομαι ἐπίσης γιατί ἄργησα νά συνειδητοποιήσω τήν ἀλήθεια καί ἄργησα νά τήν ὁμολογήσω. Πάει καιρός πού μ' ἔζωναν τά φίδια. Πίστευα, ὅμως, ἤ, ἔστω, προσπαθοῦσα νά πείσω τόν ἑαυτό μου, γιατί ἔτσι μέ βόλευε, ὅτι ὅλα αὐτά ἦταν προσωρινά. Ὅτι κάθε τό καινούργιο εἶναι ἀναπόφευκτο νά παρουσιάζει ἀτέλειες κι ὅτι μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου ὁ σοσιαλισμός θά ἔδειχνε τό καθαρό καί φωτεινό του πρόσωπο.

Ὁ χρόνος ἔδειξε πώς ὅλ' αὐτά ἦταν αὐταπάτες. Καί πρόβαλε ἀκόμα πιό ἐπιτακτικά τήν ἀνάγκη νά λυτρωθοῦμε ἀπό τίς αὐταπάτες.

Καί τά ἰδανικά; Τί θά γίνουμε τώρα χωρίς ὄραματα καί ἰδανικά; Πώς ν' ἀφήσουμε τούς νέους μας χωρίς ἰδανικά;

Ἄν ἔχουμε χρέος νά δώσουμε στούς νέους κάποια ἰδανικά, ἔχουμε πρῶτα ἓνα μεγαλύτερο χρέος: Νά μὴν τούς ἀφήσουμε νά ζοῦν μέ ψεύτικα καί ἀπατηλά ὄραματα καί ἰδανικά. Γιατί εἶναι συμφορά καί γι' αὐτούς καί γιὰ τήν πατρίδα. Νά καταλάβουν, κι ὄχι μόνο αὐτοί, ὅτι καινούργιες, ἀνώτερες μορφές οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς ὀργάνωσης θά προέλθουν, ἀναγκαστικά, ἀπό τίς προηγμένες βιομηχανικές χῶρες. Τό νά πιστεύουν ὅτι οἱ μορφές αὐτές θά ξεπηδήσουν ἀπό ὑπανάπτυκτες καί καθυστερημένες χῶρες, εἶναι σάν νά πιστεύουν ὅτι οἱ κερασιές θ' ἀνθίσουν πρῶτα στό Βόρειο Πόλο κι ὕστερα στή Μεσόγειο...

Κι ἂν χρειάζεται ὅπωςδήποτε κάποιο ἰδανικό,

εἶναι μπροστά μας: Νά ἀγωνιστοῦμε γιὰ τήν ἐθνική ἐνότητα καί ὁμοψυχία, πού ὅμως μόνο στή βάση τῆς ἀλήθειας μπορεῖ νά οἰκοδομηθεῖ. Γιατί μόνο ἐνωμένοι μποροῦμε νά ἀντιμετωπίσουμε τούς κινδύνους πού μᾶς περιζώνουν. Καί ν' ἀγωνιστοῦμε ταυτόχρονα γιὰ τήν ὀλόπλευρη ἀνάπτυξη τῆς χώρας μας ὥστε νά πλησιάσει, ὅσο εἶναι δυνατό, τίς προηγμένες χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης.

Καί τό χρέος αὐτό πέφτει, κυρίως, στούς ὤμους τῶν ἡγετῶν τῆς Δεξιᾶς. Οἱ ἡγέτες τοῦ ΠΑΣΟΚ, τοῦ ΚΚΕ καί τῶν ἄλλων «δημοκρατικῶν δυνάμεων», ὠθούμενοι ἀπό ἓναν τυφλό δογματισμό καί ἀπό τό πάθος τῆς ἐξουσίας, μιλοῦν γιὰ ἐνότητα καί ὁμοψυχία, ὅμως στήν πραγματικότητα σπρώχνουν πρὸς τόν ἐθνικό διχασμό, ἀνύποπτοι γιὰ τούς τρομεροὺς κινδύνους πού συνεπάγεται.

Ἡ ἐγνωσμένη σύνεση καί ἡ μετριοπάθεια τῶν ἡγετῶν τῆς Νέας Δημοκρατίας εἶναι ἡ μοναδική ἐλπίδα ὅτι τελικά ὁ διχασμός θά ἀποτραπεῖ, ὁ Λαός θά δώσει τά χέρια κι ἐνωμένος θά ἀγωνιστεῖ γιὰ τήν ἀνεξαρτησία καί τήν ἐδαφική ἀκεραιότητα, γιὰ τήν πρόοδο καί τήν προκοπή τῆς πατρίδας μας.

Σημείωση συγγραφέως:

Αποτελεί, πράγματι, τίτλο τιμής για τή Ν.Δ. ότι αντιμετώπισε με σθένος και αποτελεσματικότητα τήν Πασοκική λαίλαπα, ότι στάθηκε τό ισχυρό ανάχωμα πού δέν επέτρεψε στόν Άν. Παπανδρέου νά παρεκκλίνει από τήν ευρωπαϊκή πορεία τής χώρας και νά ακολουθήσει επικίνδυνα τριτοκοσμικά μονοπάτια.

Η συνέχεια ωστόσο υπήρξε αποκαρδιωτική. Όπως σημειώνω και στό υπό τόν τίτλο "ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΓΕΙΩΣΗ" τελευταίο μου βιβλίο (έκδόσεις ΠΕΛΑΣΓΟΣ), ή Ν.Δ. ως κυβέρνηση, απέδειχθη έντελώς άνάξια τών περιστάσεων.

Άντί νά προχωρήσει μέ τόλμη και αποφασιστικότητα, ως είχε άλλωστε δεσμευθεί προεκλογικά, στίς ανάγκατες ρήξεις και τομές προκειμένου να βγάλει τή χώρα από τό βαθύ τέλμα όπου τήν είχε βουλιάξει τό ΠΑΣΟΚ, προτίμησε νά μετατραπεί σέ ιδιοτελή διαχειριστή και νομέα τής έξουσίας.

Άντί νά ήγηθεί μιάς τιτάνιας προσπάθειας για τόν οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και διοικητικό έκσυγχρονισμό πού έχει ζωτική ανάγκη ή χώρα, περιορίστηκε στό ρόλο του άπλου θεατή και ούραγου.

Άντί νά βγάλει τή χώρα από τήν κρίση, κατέστη ή ίδια μέρος τής κρίσης. Η θλιβερή αλήθεια είναι ότι ή Ν.Δ. από δύναμη προόδου και αλλαγής, έχει μετατραπεί σέ ισχυρό εμπόδιο για κάθε έθνική αναγεννητική προσπάθεια.

Δέν υπάρχει όμως, κατά τή γνώμη μου, άμφιβολία, ότι ό ίδιος δυνατός άνεμος πού σάρωσε τό ΠΑΣΟΚ, θά σαρώσει και τή σημερινή Ν.Δ.

5 - 9 - 2008

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Περίλυπος «έως θανάτου» σέρνω τίς γραμμές αυτές. Για τούς νεκρούς μας πρώτα. Πώς νά τούς πείς πώς άδικο θυσιάστηκαν; Στό νοϋ μου έρχεται άδιάκοπα ό στίχος του ποιητή: «Καλότυχοι οί νεκροί...». Όχι όμως γιατί λησμονάνε, αλλά γιατί δέν έζησαν αυτή τήν τραγική διάψευση. Και διπλά καλότυχοι όσοι, σαν τόν πατέρα μου, δέν πήγαν από άδελφικό αλλά από γερμανικό βόλι.

Και για τούς ζωντανούς ύστερα: Πώς νά μηδενίσεις τούς άγώνες και τίς θυσίες ολόκληρης ζωής;

Λυπάμαι πού σέ μένα έλαχε νά πω τά σκληρά αυτά λόγια. Για τό φαρμάκι πού πότισα παλιούς συναγωνιστές και φίλους, γνωστούς και άγνωστους συντρόφους του άγώνα και τής φυλακής. Δέν μπορούσα όμως νά κάνω διαφορετικά.

Πάνω από συγγενείς, συναγωνιστές και φίλους, πάνω κι άπ' τό άδικοχυμένο αίμα, στέκεται ή αλήθεια. Γιατί ή αλήθεια ταυτίζεται μέ τήν πατρίδα.

*Ρούλα και Τάκης Λαζαρίδης.
Συνάντηση ύστερα από 28 χρόνια.*

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Σημείωμα του Έκδότη

Γιά τήν υπόθεση Μπελογιάννη γράφτηκαν καί εϊπώθηκαν πολλά. Γιά ὅποιον ἐνδιαφέρεται νά μάθει ὀλόκληρη τήν ἀλήθεια, ἡ προσωπική μαρτυρία τοῦ Τ. ΛΑΖΑΡΙΔΗ ἔχει τή σφραγίδα τῆς ἀκρίβειας καί τῆς ἐγκυρότητας.

Θεωροῦμε ὡς ἐκ τούτου σκόπιμο νά παραθέσουμε ἐδῶ τό σχετικό κεφάλαιο ἀπό τό βιβλίο του «ΑΠΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ» πού ἐκδόθηκε ἀπό τίς ἐκδόσεις «ΠΑΠΑΖΗΣΗ».

Ι. Χ. Γ.

*Ρούλα Λαζαρίδου
- ή άσυρματίστρια.
Έρήμην δīs εις θάνατον
άπό τό στρατοδικείο.*

*Στρατιώτης Τάκης Λαζαρίδης
κατά τήν διάρκεια τής
Δίκης Μπελογιάννη.*

ΥΠΟΘΕΣΗ ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗ

Υπάρχουν δύο κατηγορίες ανθρώπων: Αύτοί που καθορίζουν μόνοι τους τή μοίρα τους. Πού έχουν δυνατότητα έπιλογής και κάποια στιγμή άποφασίζουν μέ δική τους εύθύνη κι άφοϋ ζυγίσουν τά ύπέρ και τά κατά, ποιό δρόμο θά άκολουθήσουν.

Κι αύτοί που τή μοίρα τους καθορίζουν άλλοι, που ένας και μόνο δρόμος άνοίγεται μπροστά τους και τόν άκολουθοϋν χωρίς νά μποροϋν νά πράξουν διαφορετικά.

Άνήκω σ' αύτή τή δεύτερη κατηγορία. Άπό πολύ μικρός, χωρίς νά τό καταλάβω και χωρίς νά έχω τή δυνατότητα έπιλογής, βρέθηκα στον δρόμο τής παράνομης δράσης, του άγώνα για τά κομμουνιστικά ιδανικά για «τό θρίαμβο τής επανάστασης» στη χώρα μας και σ' όλο τόν κόσμο. Κι αύτό γιατί ο πατέρας μου ήταν φλογερός επαναστάτης, επαγγελματικό στέλεχος του ΚΚΕ.

Σπεύδω νά διευκρινίσω πώς δέν μέμφομαι κανέναν, και πολύ περισσότερο τόν πατέρα μου, γιατί δέν μου έδωσε δυνατότητα έπιλογής. Πρώτον γιατί αντικειμενικά δέν υπήρχε αύτή ή δυνατότητα και δεύτερον γιατί, όταν ενήλικος πιά, μποροϋσα νά κρίνω και νά διαλέξω, άκολούθησα χωρίς δισταγμό τόν ίδιο, δρόμο, βέβαιος για τό «δίκιο» του άγώνα και τόν αναπόφευκτο θρίαμβο του σοσιαλισμου. Θέλω απλώς νά έξηγήσω πώς και γιατί έγώ και ή άδελφή μου βρεθήκαμε στο επί-

κέντρο τής υπόθεσης Μπελογιάννη, μιᾶς υπόθεσης πού συγκλόνισε τή χώρα μας καί εἶχε τεράστια ἀπήχηση σ' ὅλο τόν κόσμο.

Κοντεύει μισός σχεδόν αἰώνας ἀπό τήν δίκη καί τήν ἐκτέλεση. Πολλά γράφτηκαν καί πολλά εἰπώθηκαν ἀπό τότε, ὅμως κρίσιμα ἐρωτήματα ἐξακολουθοῦν νά παραμένουν ἀναπάντητα. Τί ἀκριβῶς ἦταν ἡ υπόθεση Μπελογιάννη; Πῶς καί γιατί γιά πρώτη φορά δικάστηκαν καί ἐκτελέστηκαν κομμουνιστές μέ τή βαριά κατηγορία τής κατασκοπείας; Ἦταν κατασκευασμένη ἡ κατηγορία; Ποιά ἡ ἀλήθεια καί ποιοί τό ψέμα; Υπάρχουν εὐθύνες καί πῶς καταμερίζονται;

Ἦρθε νομίζω ἡ στιγμή νά εἰπωθεῖ ὀλόκληρη ἡ ἀλήθεια, ὅπως τουλάχιστον ἐγώ τήν ἔζησα καί τή γνώρισα «ἐκ τῶν ἔσω». Ἡ ἀλήθεια πού δικαιούται νά γνωρίζει ὁ ἐλληνικός λαός, ἀφοῦ μάλιστα πρόκειται γιά ὑπόθεση πού σημάδεψε τή μοῖρα αὐτοῦ τοῦ τόπου καί καθόρισε σέ σημαντικό βαθμό τίς κατοπινές ἐξελίξεις.

Ἐπηρεασμένος βαθιά ἀπό τήν «Μεγάλη Ὀκτωβριανή Ἐπανάσταση» καί τίς ιδέες τοῦ σοσιαλισμοῦ ὁ πατέρας μου, νεότατος ἀκόμα, προσχώρησε στό ΚΚΕ καί ἀνέπτυξε ἔντονη «ἐπαναστατική δράση». Γρήγορα ἐξελίχθηκε σέ «ἐπαγγελματικό» στέλεχος τοῦ κόμματος, πράγμα πού τήν ἐποχή ἐκείνη σήμαινε ἀπίστευτες στερήσεις, παρανομίες καί διώξεις.

Ἐζησα ἀπό πολύ μικρός μέσα σ' αὐτό τό κλίμα τής παρανομίας καί τῶν διώξεων. Πήγαινα στό δημοτικό μέ ψευδώνυμο καί κουβαλοῦσα παράνομες προκηρύξεις στό στήθος μου γιατί, βέβαια, κανείς δέν μπο-

ροῦσε νά ὑποψιαστεῖ ἓνα ἐφτάχρονο παιδάκι...

Σπάνια βλέπαμε στό σπίτι τόν πατέρα γιατί διαρκῶς μπαινόβγαινε στίς φυλακές καί τίς ἐξορίες.

Ἡ δικτατορία τής 4ης Αὐγούστου τόν ἔπιασε καί τόν ἔκλεισε στήν Ἀκροναυπλία.

Δέν τόν ξανάδαμε ἀπό τότε. Μετά τήν ἀπελευθέρωση στήν Κομοτηνή, τήν ἰδιαίτερη πατρίδα μας, μάθαμε τή συνέχεια. Μόλις βγήκε ἀπό τήν Ἀκροναυπλία, ρίχθηκε μέ τά μούτρα στήν ἀναδιοργάνωση τοῦ κόμματος καί στήν ὀργάνωση τής Ἀντίστασης κατά τῶν κατακτητῶν, ὡς Γραμματέας τοῦ Ἐργατικοῦ ΕΑΜ. Πιάστηκε ἀπό τούς συνεργάτες τῶν Γερμάνων, μᾶλλον ὕστερα ἀπό προδοσία, δικάστηκε καί καταδικάστηκε σέ θάνατο ἀπό γερμανικό στρατοδικεῖο καί ἐκτελέστηκε τό Μάη τοῦ 43 στό σκοπευτήριο τής Καισαριανῆς.

Τό ΚΚΕ τόν κατέταξε μεταξύ τῶν ἡρώων του γιατί, ὅπως ἀνέγραψε ὁ «Ριζοσπάστης», ἀπέρριψε ἐξαιρετικά δελεαστικές προτάσεις τῶν κατακτητῶν καί ἔπεσε ζητωκραυγάζοντας γιά τό κόμμα καί τήν πατρίδα.

Τήν ἴδια περίπου ἐποχή, τό 1943, ἡ μητέρα μου, ἐπειδή ἀνέπτυξε ἀντιστασιακή δράση κατά τῶν Βουλγάρων κατακτητῶν, πιάστηκε μαζί μέ ἄλλους πατριῶτες στήν Κομοτηνή, δικάστηκε ἀπό βουλγαρικό στρατοδικεῖο καί καταδικάστηκε σέ ἰσόβια δεσμά. Κλείστηκε στίς βουλγαρικές φυλακές καί σίγουρα θά σάπιζε ἐκεῖ ἂν δέν μεσολαβοῦσε ἡ συμμαχική νίκη καί τό διώξιμο τῶν Βουλγάρων ἀπό τή Θράκη.

Τό καλοκαίρι τοῦ '46 τό κόμμα μᾶς εἰδοποίησε, ἐμένα καί τήν ἀδελφή μου, νά κατεβοῦμε στήν Ἀθήνα

για νά σπουδάσουμε, όπως μās είπαν.

Όπως μάθαμε αυτό έγινε ύστερα από είσήγηση του Σέργιου Άναστασιάδη, υπεύθυνου του παράνομου μηχανισμού του ΚΚΕ και στενοῦ φίλου του πατέρα μου, σέ αναγνώριση τῶν υπηρεσιῶν και τῶν θυσιῶν πού πρόσφερε ἡ οἰκογένειά μας στό κόμμα και στόν ἀγῶνα.

Όμως ὁ Εμφύλιος εἶχε ἤδη ἀρχίσει. Οἱ πρώτοι πυροβολισμοί και τά πρώτα θύματα εἶχαν πέσει τό Μάρτη του '46 στό Λιτόχωρο. Καί ἀντί για σπουδές βρεθήκαμε ἐνταγμένοι στόν ἄκρως ἀπόρρητο μηχανισμό τῶν ἀσυρμάτων. Προφανῶς τό κόμμα ἐκτιμοῦσε ὅτι οἱ δεσμοί αἵματος πού εἶχαμε μαζί του, ἀποτελοῦσαν ἐπαρκή ἐγγύηση και μποροῦσε νά μās ἔχει πλήρη ἐμπιστοσύνη. Μαζί μέ τήν οἰκογένεια Ἄργυριάδη ἐγκατασταθήκαμε σέ μία μονοκατοικία στή Γλυφάδα ὅπου προηγούμενα, ἀπ' ὅτι ἔμαθα, ἔμενε ὁ ἴδιος ὁ Ζαχαριάδης. Βοήθησα τόν Ἄργυριάδη στήν κατασκευή τῆς ὑπόγειας κρύπτης ὅπου τοποθετήθηκαν οἱ ἀσύρματοι και ὅπου διαμορφώθηκε χῶρος για τή διαμονή του χειριστή.

Τόσο ἐγῶ ὅσο και ἡ ἀδελφή μου ἐκπαιδευτήκαμε ἀπό τόν Βαβούδη στόν χειρισμό του ἀσυρμάτου. Σάν πιό ἐπιδέξια ἡ ἀδελφή μου συνέχισε ὡς ἀσυρματίστρια ἐνῶ ἐγῶ ἀνέλαβα τήν «ἐπαγρύπνηση».

Ὁ Εμφύλιος εἶχε ἀνάψει για τά καλά, ὁ ἀσύρματος λειτουργοῦσε κανονικά ὅταν, χαράματα ἕνα πρωινό του Ἰουλίου του '47, μās ξύπνησαν δυνατά χτυπήματα στήν πόρτα. Δέν ἦταν βέβαια ὁ γαλατάς...

Ἄνοιξαμε και ὄρμησε μέσα ἡ Ἄσφάλεια. Σκέ-

φθηκα πῶς ἦρθε τό τέλος, γρήγορα ὅμως τό πρᾶγμα ξεκαθάρισε. Ἦταν οἱ περίφημες «μαζικές συλλήψεις» του Ζέρβα πού ἔφεραν τήν ἀστυνομία σπίτι μας ἐκεῖνο τό πρωινό.

Ἦταν ἡ ἐποχή πού κατά χιλιάδες ὄχι μόνο γνωστοί κομμουνιστές ἀλλά και ἀπλοί ἀριστεροί, ὀδηγοῦνταν στήν ἐξορία στά πλαίσια ἐνός γενικότερου κυβερνητικοῦ σχεδίου «ἐκκαθάρισης τῶν μετόπισθεν».

Συνέλαβαν ἐμένα και τόν Ἄργυριάδη και μās πῆγαν μαζί μέ χιλιάδες ἄλλους στήν Ψυτάλλεια, ὅπου ψηθήκαμε ὅλη μέρα στόν καυτό ἥλιο χωρίς τροφή ἀλλά κυρίως χωρίς νερό.

Τό βράδυ μās φόρτωσαν κοπαδιαστά στ' ἀμπάρια ἐνός ἀρματαγωγοῦ και τό πρωί βρεθήκαμε στήν Ἰκαρία.

Σέ λίγες μέρες ὁ Ἄργυριάδης ἔκανε «δήλωση» και ἀφέθηκε ἐλεύθερος. Δέν χρειαζόταν φιλοσοφία για νά καταλάβω ὅτι αυτό έγινε ὕστερα ἀπό ὑπόδειξη του Βαβούδη προκειμένου νά συνεχιστεῖ ἀπρόσκοπτα ἡ λειτουργία του ἀσυρμάτου.

Ἐγῶ παρέμεινα στήν Ἰκαρία γιατί δέν εἶχα καμιά σχετική ὀδηγία. Ὑποθέτω ὅτι αυτό έγινε σκόπιμα προκειμένου νά δημιουργηθεῖ ἡ ἐντύπωση στήν Ἄσφάλεια ὅτι τόσο ἡ «μεταμέλεια» του Ἄργυριάδη ὅσο και ἡ δική μου «ἀδιαλλαξία» ἦταν εἰλικρινεῖς, ὁ καθένας τραβοῦσε τό δρόμο του και συνεπῶς τίποτα τό ὑποπτο δέν συνέβαινε.

Ἀφέθηκα ἐλεύθερος ὕστερα ἀπό τρεῖς μήνες μέ τά «μέτρα εἰρήνευσης» του Σοφούλη. Καί ἡ δραστη-

ριότητα, νόμιμη καί παράνομη, στή μονοκατοικία τῆς Γλυφάδας συνεχίστηκε κανονικά σ' ὅλη τή διάρκεια τοῦ Ἐμφυλίου. Μέ τόν κίνδυνο νά παραμονεύει πάντα καί τίς βαριές συνέπειες, σέ περίπτωση ἀνακάλυψης, γιά τίς ὁποῖες δέν εἶχαμε βέβαια καμμιά ἀμφιβολία.

Ἡ συντριβή στό Γράμμο καί στό Βίτσι ἦταν ἓνα σόκ πού γρήγορα ξεπεράστηκε. Ὁ Ζαχαριάδης διαβεβαίωνε, καί ἐμεῖς ἤμασταν βέβαιοι γιά τό ἀλάθητό του, ὅτι ἡ ὑποχώρηση τοῦ Δημοκρατικοῦ Στρατοῦ ἦταν προσωρινή, τό ὄπλο παρέμενε «παρά πόδα» καί συνεπῶς ἡ νίκη μπορεῖ νά καθυστεροῦσε λίγο, ἦταν ὅμως ἀναπόφευκτη. Ἐγγύηση τό πανίσχυρο «σοσιαλιστικό στρατόπεδο» καί ἡ νίκη τῆς «ἐπανάστασης» στήν Κίνα, πού ἀπέδειχνε ὅτι ὁ Ἀνατολικός ἄνεμος ἦταν πιό δυνατός ἀπό τόν Δυτικό...

Ἀρχές τοῦ '51 παρουσιάστηκε νεοσύλλεκτος στήν Κόρινθο. Ὑστερα ἀπό τή βασική ἐκπαίδευση τοποθετήθηκα σέ τάγμα πεζικοῦ στή Β. Ἑλλάδα. Στή Ξάνθη ἀρχικά, σέ διάφορα ἄλλα σημεῖα κοντά στά σύνορα καί τελικά στό Σωχό τῆς Χαλκιδικῆς.

Ἐνα ἀπόγευμα, στά μέσα Νοεμβρίου τοῦ '51, μέ εἰδοποίησαν νά παρουσιασῶ στή διοίκηση τοῦ τάγματος.

Μέ περίμεναν δύο ἄγνωστοί μου ἀξιωματικοί πού μοῦ δήλωσαν ὅτι ἓνα μέλος τῆς οἰκογενεῖας μου τραυματίστηκε βαριά σέ ἀτύχημα. Λεπτομέρειες δέν ἤξεραν, εἶχαν μόνο ἐντολή νά μέ συνοδεύσουν στήν Ἀθήνα.

Κατάλαβα βέβαια ὅτι ἦταν πρόσχημα καί ὅτι

κάτι συνέβαινε μέ τούς ἀσυρμάτους. Δέν ἤξερα ὅμως τί ἀκριβῶς καί γι' αὐτό δέν ἔδειξα νά ἀνησυχῶ ἰδιαίτερα. Ἦταν καλύτερα γιά τήν ὥρα νά κάνω πῶς δέν καταλαβαίνω τίποτα. Φτάσαμε βράδυ στή Θεσσαλονίκη ὅπου μ' ἔβαλαν νά περάσω τήν νύχτα σ' ἓνα ἄδειο κελί μιᾶς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, χωρίς νά μοῦ ποῦν τίποτα ἀπολύτως. Οὔτε και'γώ ζήτησα καμιᾶ ἐξήγηση, ἦταν φανερό ὅτι βρισκόμουν ὑπό κράτηση. Τό πρωί μέ πήγαν στό ἀεροδρόμιο καί πήραμε τό ἀεροπλάνο γιά τήν Ἀθήνα. Καί ἐκεῖ λύθηκε τό μυστήριο. Δύο-τρεῖς ἐπιβάτες κρατοῦσαν στά χέρια τους καί διάβαζαν μέ προσοχή τίς πρωινές ἐφημερίδες πού μέ μεγάλους τίτλους ἀνάγγειλαν τά συνταρακτικά νέα: «Ἀσύρματοι στή Γλυφάδα», «Μεγάλη ἐπιτυχία τῆς Ἀσφάλειας».

Στήν Ἀθήνα μέ πήγαν ἀρχικά σέ ἓνα κτίριο τῆς ὁδοῦ Μέρλιν ὅπου στεγαζόταν μιᾶ εἰδική στρατιωτική ὑπηρεσία καί στή συνέχεια βρέθηκα στά κρατητήρια τῆς Γενικῆς Ἀσφάλειας Ἀθηνῶν.

Ἐκεῖ, σ' ἓνα ἀπόκομμα ἐφημερίδας πού δέν ξέρω ἂν ἀφέθηκε τυχαία ἢ σκόπιμα στήν τουαλέτα, διάβασα γιά τήν καινούργια κρύπτη μέ ἀσύρματο πού βρέθηκε στήν Καλλιθέα καί γιά τήν αὐτοκτονία τοῦ Βαβούδη.

Στήν ἀνάκριση παραδέχθηκα τά ἀπολύτως ἀναγκαῖα, αὐτά πού ἦταν ὀλοφάνερα καί δέν ἐπίδελχονταν καμιᾶ ἀμφισβήτηση. Ναί, ἤξερα γιά τήν ὑπαρξη καί τή λειτουργία τοῦ ἀσυρμάτου, βοηθοῦσα στήν ἀπόκρυψη, ἤξερα τίς συνέπειες καί ἤμουν ἔτοιμος νά τίς ὑποστῶ.

Ἀργότερα στή φυλακή «ὑψηλά ἰστάμενο» στέ-

λεχος του ΚΚΕ μου είπτε ότι «εμείς οί κομμουνιστές, σ' αυτές τίς περιπτώσεις, δέν άναγνωρίζουμε τίποτα καί άρνούμαστε τά πάντα».

Μου φάνηκε τότε καί έξακολουθεϊ καί τώρα νά μου φαίνεται άστεϊο καί άνέντιμο. Ή άδελφή μου (δέν ήξερα άκόμα τότε ότι είχε κατορθώσει νά διαφύγει τή σύλληψη) καί τά άλλα μέλη τής οίκογενείας νά δικάζονται καί νά καταδικάζονται γιά τήν κρύπτη καί τούς άσυρμάτους, τήν ύπαρξη τών όποίων δέν μπορούσαν βέβαια νά άρνηθοϋν άφου βρέθηκαν μέσα στό ίδιο τους τό σπίτι, καί έγώ νά βγάζω τήν ούρά μου άπέξω, νά παριστάνω τόν άμέτοχο καί τόν άνήξερο!

Άλλωστε άπό τόν Βαβούδη δέν είχαμε καμιά όδηγία γιά τή στάση μας σέ περίπτωση σύλληψης. Θεωρούσε άυτονόητες τίς συνέπειες καί περιττή κάθε συζήτηση. Ο ίδιος, πάντως, άφηνε νά έννοηθεϊ ότι δέν θά έπεφτε ποτέ ζωντανός στά χέρια του έχθρου, δείχνοντας μέ νόημα καί τό περίστροφο πού έκρυβε.

Γιά μένα λοιπόν τό πράγμα ήταν καθαρό. Όπως μέχρι πριν δυόμισι μόλις χρόνια τά άδέλφια μας του Δημοκρατικού Στρατου έπεφταν πολεμώντας ήρωικά μέ τ' όπλο στό χέρι, έτσι καί μεϊς πού πολεμούσαμε μέ τό δικό μας όπλο, τόν άσύρματο, θά πέφταμε στόν άγώνα κατά του «μοναρχοφασισμού» καί τής «Άμερικανοκρατίας», γιά τό «Θρίαμβο του σοσιαλισμου σ' όλο τόν κόσμο». Ένα πρωινό μ' άνέβασαν σ' ένα γραφεϊο τής Άσφάλειας καί μου διάβασαν τό κατηγορητήριο. Μου ήρθε σάν κεραυνός. Ήξερα ότι μέχρι τότε οί κομμουνιστές δικάζονταν καί έκτελοϋνταν μέ τό Γ' ψήφισμα

καί τό νόμο 509 γιά «άπόσπαση μέρους του όλου τής ελληνικής επικρατείας» κ.λπ. κ.λπ. Τώρα μάθαινα ότι θά δικαζόμεν στο Διαιρκές Στρατοδικεϊο γιά παράβαση του νόμου 375/36 «περί κατασκοπείας!».

Ένω ήμουν μέλος ενός παράνομου κομματικού μηχανισμού καί δέν είχα καμιά σχέση μέ κατασκοπεία, ένω πάλευα γιά τά άνώτερα ιδανικά τής Έλευθερίας, τής Δημοκρατίας καί του Σοσιαλισμου, θά δικαζόμεν ως κοινός κατάσκοπος μέ τήν άτιμωτική κατηγορία τής κατατασκοπείας!

Τρεϊς μήνες στο κελί μου, στην άυστηρή άπομόνωση, προσπαθοϋσα νά συνειδητοποιήσω τήν κατάσταση καί νά χαράξω «γραμμή άμύνης». Δέν είχα συνήγορο καί δέν είχα ιδέα οϋτε γιά τούς συγκρατούμενους οϋτε γιά τά στοιχεϊα πάνω στα όποϊα στηριζόταν ή κατηγορία. Δέν ήξερα ότι ή άδελφή μου είχε κατορθώσει νά διαφύγει.

Έκανα κάθε μέρα άτέλειωτη πεζοπορία προσπαθώντας νά βάλω σέ κάποια σειρά τίς ίδιες καί τίς ίδιες σκέψεις πού διαρκώς στροβιλίζονταν στο μυαλό μου.

Λέω πεζοπορία καί σίγουρα θά άναρωτιέται κανείς τί πεζοπορία μπορεί νά γίνει σ' ένα κελί ένα επί δυόμισι. Κι όμως μπορεί! Έκανα άκριβώς τρία βήματα κατά μήκος, μεταβολή, τρία βήματα, μεταβολή καί οϋτω καθεξής.

Στό τέλος έπεφτα κουρασμένος νά κοιμηθώ τόν ύπνο του δικαίου μέ μόνη συντροφία μιά βρώμικη κουβέρτα.

Ήμουν σέ διαρκή απομόνωση όμως στήν πραγματικότητα ποτέ δέν ένοιωσα μόνος. Οί σκιές του πατέρα μου, του Άναστασιάδη καί τών άλλων ήρωικών αγωνιστών του κόμματος ήταν κοντά μου, μου έδιναν δύναμη καί κουράγιο. Κατέστρωνα καί κατέστρωνα ξανά σέ γενικές γραμμές τήν απολογία μου. Στο στρατοδικείο θά έδινά τή μάχη. Θά έπαιρνα έκδίκηση γιά τή βρώμικη κατηγορία τής κατασκοπείας μέ τήν όποία προσπαθοῦσαν νά λερώσουν τό ήρωικό ΚΚΕ.

Ή δίκη άρχισε στά μέσα Φλεβάρη του '52.

Άπό νωρίς μās μάζεψαν σέ μία αίθουσα τής Ασφάλειας όπου καί γιά πρώτη φορά έβλεπα τους συγκατηγορουμένους μου. Άγνωστα πρόσωπα όλοι, μέ εξαίρεση τόν Άργυριάδη.

Πολυάριθμοι αστυνομικοί ανάμεσά μας, μās κάρφωσαν μέ επίμονες βλοσυρές ματιές, απαγορεύοντας κάθε επικοινωνία, κάθε νόημα μεταξύ μας.

Ή άτμόσφαιρα μέσα στήν αίθουσα του στρατοδικείου ήταν καταθλιπτική.

Ή είσοδος έπιτρεπόταν μόνο σέ όσους ήταν άρεστοί στήν Ασφάλεια. Παντού ένα γύρω πρόσωπα έχθρικά, ματιές άγριες, βλοσυρές. Τό κλίμα τής απομόνωσης είχε μεταφερθεϊ καί μέσα στό στρατοδικείο. Σ' όλη τή διάρκεια τής δίκης δέν μπόρεσα νά ανταλλάξω ούτε κουβέντα μέ κάποιον από τους συγκρατούμένους.

Κάθε πρωί μās έφερναν μέ χειροπέδες στό στρατοδικείο καί μέ τή λήξη τής συνεδρίασης άμέσως πάλι στήν απομόνωση στήν Ασφάλεια.

Έπειδή δέν είχα συνήγορο, ό Πρόεδρος διόρισε αύτεπαγγέλτως συνήγορο έναν άγνωστό μου δικηγόρο, τόν Μ. Γαλέο. Μέ συγκίνηση θυμάμαι πάντα τήν εύσυνειδησία μέ τήν όποία προσπαθοῦσε νά έπιτελέσει τό καθήκον του καί τίς φιλότιμες προσπάθειες πού κατέβαλε νά έλαφρύνει τή θέση μου.

Μετά τήν ανάγνωση του κατηγορητηρίου, άρχισε ή παρέλαση τών μαρτύρων κατηγορίας. Ύψηλόβαθμοι όλοι στρατιωτικοί καί αστυνομικοί, μέ τίς βαρύγδουπες καταθέσεις τους έκαναν άκόμα πιο βαρύ τό κλίμα σέ βάρος μας. Άφοῦ κατέθεσαν καί οί ελάχιστοι καί άτολμοι μάρτυρες υπεράσπισης πού, φυσικά, δέν στάθηκαν στό κατηγορητήριο αλλά άπλως είπαν διάφορα έλαφρυντικά γιά μερικούς κατηγορουμένους όπως, «είναι καλοί οίκογενειάρχες» ή «χαίρουν ύπολήψεως», άρχισαν οί απολογίες.

Κλήθηκα νά απολογηθῶ τρίτος ή τέταρτος, δέν θυμάμαι άκριβῶς.

Δέν είχα μελετήσει τό κατηγορητήριο καί, κυρίως, δέν είχα τίς ιστορικές καί θεωρητικές γνώσεις πού θά μου επέτρεπαν νά αποδείξω σημείο προς σημείο τό άβάσιμο τής κατηγορίας. Έκεϊνο πού έβλεπα καί πού μέ γέμιζε όργή καί αγανάκτηση ήταν ότι προσπαθοῦσαν νά στιγματίσουν τό ΚΚΕ, νά τό έμφανίσουν ως κόμμα κατασκόπων καί προδοτών. Καί αυτό άκριβῶς προσπάθησα νά άντικρούσω.

Άς μου έπιτραπεϊ νά παραθέσω έδῶ τή σύντομη απολογία μου όπως τή βρήκα δημοσιευμένη σέ έφημερίδα τής εποχής.

« Ακολουθως καλεΐται νά απολογηθεΐ ο Τ. Λαζα-
ρίδης οστις λέγει τά εξής:

- Κύριε πρόεδρε, κύριοι στρατοδίκαι.

Δέν έχω νά πώ πολλά καί δέν θά σās κουράσω. Τά γε-
γονότα εΐναι τόσοσ γνωστά πού δέν νομίζω ότι μπορῶ νά
προσθέσω κάτι τό καινούργιο. Θά ήθελα νά πώ μόνο μερικά
λόγια για νά τοποθετήσω τά πράγματα καί νά διευκρινίσω
όρισμένα σημεία.

Πρίν από 9 χρόνια καί εις τήν ιδίαν αὐτήν αίθουσα
εδικάζετο από γερμανικό στρατοδικεΐο καί κατεδικάζετο
εις θάνατο καί εξετελεΐτο ένας άνθρωπος ο οποίος εΐχε τό
θάρρος νά αγωνισθεΐ διά τήν ελευθερίαν τής Πατρίδος καί
τό διώξιμο τῶν Γερμανῶν. Ο άνθρωπος αὐτός ήταν ο πα-
τέρας μου.

Τήν ίδια περίπου εποχή εις τήν Θράκην πού κα-
τείχε το τότε από τούς Βουλγάρους, εδικάζετο από βουλ-
γαρικό στρατοδικεΐο καί κατεδικάζετο εις ισόβια δεσμά
μιά γυναίκα πού εΐχε τό θάρρος νά αγωνισθεΐ διά τήν ἀπε-
λευθέρωση τής Θράκης. Η γυναίκα αὐτή ήταν ή μητέρα
μου. Ρίχτηκε στή φυλακή καί ασφαλῶς θά σάπιζε ἐκεΐ ἐάν ή
νίκη δέν ἐκλινε μέ τό μέρος τῶν τότε συμμάχων. Μετά τήν
ἀπελευθέρωση ἀν ὄχι τίποτε ἄλλο περιμέναμε ότι θά ἐγί-
νετο τουλάχιστον στή μητέρα μου μιά ήθική ἀναγνώρισις
τῶν ὑπηρεσιῶν της διά τήν ἀπελευθέρωση. Ἐγινε ὁμως
ἀκριβῶς τό ἀντίθετο. Ἐδῶ καί πέντε χρόνια ή μητέρα μου
σέρνεται από κρατητήριον σέ κρατητήριον χωρίς νά τήν βα-
ραίνει καμιά κατηγορία. Ὑστερα από τούς ἀγῶνες καί τίς
θυσίες αὐτή ήταν ή ἀνταμοιβή της. Ἐρχομαι τώρα στήν
περίπτωσή μου. Σήμερα, ὕστερα από ἐννέα χρόνια ή ιστο-

ρία ἐπαναλαμβάνεται. Δικάζομαι σήμερα από ἑλληνικό
στρατοδικεΐο καί κατηγοροῦμαι ὡς ἐνοχος ἐσχάτης προ-
δοσίας, δηλαδή ὡς προδότης τής πατρίδος μου. Ἐχω ὁμως
τή γνώμη ότι ἐκεΐνο πού κρίνει τόν πατριωτισμό ενός
ἀνθρώπου δέν εΐναι τά λόγια ἀλλά τά ἔργα καί λέγω ότι δέν
εΐμαι προδότης. Ἰκανή ἀπόδειξις εΐναι ή ιστορία τής οί-
κογενείας μου. Κάθε ἄλλο παρά προδοτική εΐναι ή ιστορία
της.

Δέν ἀρνοῦμαι τό γεγονός ότι ἐγνώριζα καί ἐκρυβα
τήν ὕπαρξη τοῦ πομποῦ. Τό ἐγνώριζα καί βοηθοῦσα εις τήν
ἀπόκρυψη. Καί οί λόγοι ήσαν δύο. Πρῶτον ή ὑποχρέωσις
πού εΐχα πρὸς τόν ἀνθρωπο πού ήταν πλέον για μένα πα-
τέρας μου καί δεύτερον γιατί εΐχα τά αὐτά φρονήματα. Ἄν
καί δέν ὑπῆρξα ποτέ μέλος τοῦ ΚΚΕ ἐν τούτοις πιστεύω στά
κομμουνιστικά ἰδανικά. Πιστεύω ότι τό ΚΚΕ ἀγωνίζεται για
τό λαό καί για μιά καλύτερη ζωή για ὄλους μας. Ἄρνοῦμαι
ἀπολύτως τήν κατηγορία τής κατασκοπεΐας. Εΐναι ἀλήθεια
ὅτι δέν ἐγνώριζα τό περιεχόμενο τῶν μεταδιδομένων ή
μᾶλλον δέν τό ἐγνώριζα λεπτομερῶς διότι ήξερα ότι ἐπρό-
κειτο περί δημοσιευθεισῶν εἰδήσεων. Γνωρίζω ὁμως καλά
ὅτι τό κομμουνιστικό κόμμα δέν εΐναι κόμμα κατασκόπων
καί προδοτῶν. Ἄν ο πατέρας μου ήταν προδότης δέν θά ἐξε-
τελεΐτο από τούς Γερμανούς καί ἀν ή μητέρα μου ήταν προ-
δότρια δέν θά κατεδικάζετο από τούς Βουλγάρους. Καί δέν
εΐναι μόνο αὐτοί. Εΐναι χιλιάδες αὐτοί πού βασανίστηκαν
καί ἐκτελέστηκαν. Δέν μπορῶ νά παραδεχθῶ ότι ὄλοι ήσαν
προδότες. Ἐκεΐνο πού πίστευα καί πιστεύω εΐναι ότι τήν
ὕπαρξη πομποῦ τήν ἐπέβαλε ή ἀνάγκη ὅπως ὑπάρχει κά-
ποια ἐπαφή μεταξύ τής ἐξορίστου ήγεσίας τοῦ ΚΚΕ καί τοῦ

κλιμακίου τῶν Ἀθηνῶν γιά τήν καλύτερη ὀργάνωση τοῦ ἀγῶ-
να γιά τήν εἰρήνη καί ἀμνηστία. Πίστευα καί πιστεύω ὅτι
βοηθώντας τήν ἀπόκριση τοῦ πομποῦ βοηθοῦσα ἔστω καί
λίγο νά πάψει πιά τό αἷμα καί νά σταματήσουν οἱ ἐκτελέ-
σεις, νά ἀνοίξουν οἱ πόρτες τῶν φυλακῶν καί νά βροῦν οἱ
φυλακισμένοι τή χαρά τῆς ζωῆς. Χρέος μου καί καθῆκον
μου ἦταν νά μή φανερώσω τήν ὑπαρξη τοῦ πομποῦ διότι
τότε θά ἤμουν προδότης.

Ἐπίτροπος: *Ἡ μητέρα σου καταδικάστηκε ἀπό
βουλγαρικό στρατοδικεῖο;*

Λαζαρίδης: *Μάλιστα.*

Ἐπίτροπος: *Στήν ἀπελευθέρωση ἦσαν στή Θράκη;*

Λαζαρίδης: *Μάλιστα.*

Ἐπίτροπος: *Εἶδες ἀδελφωμένες βουλγαρικές καί
ἐλληνικές σημαῖες;*

Λαζαρίδης: *Μάλιστα.*

Ἐπίτροπος: *Ἡ μητέρα σου τότε πῶς καταδικάστηκε
ἀπό Βουλγάρους;*

Λαζαρίδης: *Ποιά σχέση εἶχε τό βουλγαρικό στρατο-
δικεῖο μέ τό τί ἐγινε στήν ἀπελευθέρωση; Ἡ μητέρα μου
πολέμησε τούς Βούλγαρους.*

Ἐπίτροπος: *Μήπως ξέρεις τί θά πεῖ ὅτι ὀχυρωματικά
ἔργα γίνονται στήν περιοχή Χαλκιδικῆς;*

Λαζαρίδης: *Ὁχι.*

Ἐπίτροπος: *Γνωρίζεις ὅτι τό 303 τάγμα πεζικοῦ
εὐρίσκεται στό Μπέλλες. Ὅτι τό στενό Ἰστίμ Μπέη τό ἔχουν
ἀφύλακτο;*

Λαζαρίδης: *Ὁχι.*

Ἐπίτροπος: *Πού εἶναι τό Ἰστίμ Μπέη;*

Λαζαρίδης: *Δέν ἔχω ἰδέα.*

Εἶναι προφανές ὅτι μέ τίς ἐρωτήσεις του ὁ βασιλι-
κός ἐπίτροπος προσπάθησε νά διασκεδάσει τίς ἐντυπώ-
σεις, νά θολώσει τά νερά καί νά μοῦ φορτώσει εὐθύνες πού
δέν εἶχα.

Μέ ρώτησε ἂν εἶδα ἀδελφωμένες βουλγαρικές καί
ἐλληνικές σημαῖες στήν ἀπελευθέρωση, ἀποσιωπώντας τό
γεγονός ὅτι οἱ βουλγαρικές αὐτές σημαῖες ἦταν σημαῖες
τῆς νέας Βουλγαρίας, αὐτῆς πού κατήργησε τό παλιό φιλο-
ναζιστικό καθεστῶς, τάχθηκε μέ τό μέρος τῶν συμμάχων καί
κήρυξε τόν πόλεμο κατά τῆς χιτλερικής Γερμανίας. Καί
βέβαια αὐτό δέν σημαίνει σέ καμιά περίπτωση ὅτι ἔσβησαν
τά ἐγκλήματα τῶν Βουλγάρων φασιστῶν στή διάρκεια τῆς
κατοχῆς κατά τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς
Μακεδονίας - Θράκης, δέν σημαίνει ὅτι ἔσβησε ἡ ἱστορία.
Ὅπως ἀκριβῶς δέν σημαίνει ὅτι σβῆνει ἡ ἱστορία ὅταν κυ-
ματίζουν ἀδελφωμένες ἡ ἐλληνική καί ἡ τουρκική σημαῖα
στό ἀρχηγεῖο τοῦ NATO στίς Βρυξέλες...

Καί μέ ρώτησε γιά ὀχυρωματικά ἔργα στή Χαλκιδι-
κή, γιά τό 303 τάγμα στό Μπέλλες καί γιά τό «ἀφύλακτο
στενό» Ἰστίμ Μπεη, γιά πράγματα δηλαδή πού ἔπρεπε
νά γνωρίζει ὅτι δέν εἶχα καί δέν μπορούσα νά ἔχω κα-
μιά ἰδέα.

Ἦμουν ὅμως στρατιώτης, δικαζόμενος «ἐπί κατα-
σκοπεῖα» καί ἔπρεπε νά καταδειχθεῖ ὅτι εἶχα σχέση μέ
πληροφορίες «στρατιωτικῆς φύσεως»...

Αὐτοί πού σήκωσαν στούς ὤμους τους ὅλο τό
βάρος τῆς δίκης καί μέ τίς ἀπολογίες τους κλόνισαν
συθέμελα τήν κατηγορία τῆς κατασκοπεῖας ἦταν ὁ Νί-

κος Μπελογιάννης και ή Έλλη Ίωαννίδου. Πλήρωσαν και οι δύο, ο Νίκος μέ τό αίμα τής ζωής του και ή Έλλη μέ τό αίμα τής καρδιάς της τήν πίστη και τήν άφοσίωση σέ ύψηλά, πανανθρώπινα ίδανικά...

Δέν νομίζω ότι έχει τό δικαίωμα νά μεμφθεϊ κανείς τούς άλλους συγκατηγορούμενους γιατί δέν ύπερασπίστηκαν τό κόμμα μέ τό ίδιο πάθος και τήν ίδια θέρμη. Άσχετοι κατά κανόνα άνθρωποι, πού τό μόνο τους «έγκλημα» ήταν ότι μετέφεραν κάποιο χρηματικό ποσό γιά τό κόμμα ή έδωσαν άσυλο σέ στελέχη του κόμματος, βρέθηκαν ξαφνικά κατηγορούμενοι και κινδύνευαν νά καταδικαστοϋν σέ βαρύτατες ποινές ως κοινοί κατάσκοποι...

Τέλη Φλεβάρη βγήκε ή απόφαση. Όκτώ σέ θάνατο και οι άλλοι, πλύν έλαχίστων πού άπαλλάχτηκαν, σέ διάφορες ποινές.

Πρίν ακόμα έκδοθεϊ ή απόφαση μās σκόρπισαν σέ διάφορες φυλακές. Βρέθηκα μέ μερικούς ακόμα συγκαταούμενους στίς φυλακές Καλλιθέας. Έκεϊ μās καλοϋσαν έναν έναν χωριστά και μās δάβαζαν τήν απόφαση. Μέ οδήγησαν σέ μιά αίθουσα όπου μπροστά σ' ένα τσοϋρμο από άνθρωπους τής Άσφάλειας, στρατιωτικούς και αστυνομικούς, ο γραμματέας του στρατοδικείου μου διάβασε τήν απόφαση. Παμψηφεί είς θάνατον και δίς είς θάνατον, έρήμην, ή αδελφή μου. Θυμάμαι ακόμα έντονα πώς μέ κάρφωναν στά μάτια οι παριστάμενοι. Μετροϋσαν φαίνεται αντιδράσεις, κάποια σημάδια φόβου ή ταραχής.

Δέν μιλοϋσαν, όμως τά μυστικά τους λόγια τά

άκουγα πολύ καλά: Όραϊα τά είπες Λαζαρίδη στό στρατοδικείο, έκεϊ παρίστανες τόν γενναίο και τόν άτρόμητο. Τώρα πού τελείωσαν τά ψέματα και ο θάνατος πλησιάζει μ' όρθάνοιχτες φτεροϋγες, δέν θά λυγίσεις; Εϊσαι νέος και ή ζωή είναι ώραία (αυτό μου τό χαν τονίσει κατ' επανάληψη στήν ανάκριση).

Άκουσα τήν άπόφαση άτάραχος. Εϊχα χαράξει τό δρόμο μου και ήμουν άποφασισμένος νά τόν ακολουθήσω ως τό τέλος.

Μās έβαλαν, τούς όκτώ θανατοποινίτες, στά πειθαρχικά κελιά των φυλακών Καλλιθέας. Ήταν τοποθετημένα κατά μήκος, σ' ένα κοινό σκοτεινό διάδρομο. Βρέθηκα στό ίδιο κελί μέ τόν Μπελογιάννη και σέ λίγες μέρες, ύστερα από επιθυμία του, προστέθηκε στήν παρέα μας και ο Μπάτσης. Μείναμε στό ίδιο κελί ως τό τέλος. Και τό τέλος ήρθε σέ ένα μήνα, «ένα Σάββατο βράδυ μιά Κυριακή πρωϊ»... Ό Πλαστήρας είχε δηλώσει πώς δέν θά γίνουν εκτελέσεις πρίν άποφανθεϊ τό Συμβούλιο Χαρίτων.

Άπό τούς δικηγόρους μαθαίναμε τά νέα γιά τήν παγκόσμια κινητοποίηση γιά νά άποτραποϋν οι εκτελέσεις.

Ή έλπίδα τρεμόσβηνε σά πυγολαμπίδα μέσ τό βαθύ σκοτάδι, όμως δέν είχαμε αύταπάτες. Γνωρίζαμε τήν κρισιμότητα των στιγμών, γι' αυτό και κάθε βράδυ πέφταμε γιά ύπνο ντυμένοι, μιās και δέν ξέραμε άν θά ξημέρωνε γιά μās.

Ή θέση μας ήταν δραματική κι όμως ή Έλλη και ο Νίκος είχαν τό κουράγιο νά όργανώσουν «ψυχαγωγι-

κό πρόγραμμα». Κάθε βράδυ μετά τό συσσίτιο καί ώς τό βραδινό σιωπητήριο, ό άδειος διάδρομος άντηχοϋσε από τά ανέκδοτα, τά δίστιχα καί τά αίνίγματα πού σκαρώναμε από τά παραθυράκια τών κελιών μας. Δέν βλέπομαστε βέβαια όμως ή «άκουστική» ήταν θαυμάσια...

Είχα ανάλαβει τό «μουσικό μέρος». Σφύριζα δηλαδή από τό παραθυράκι διάφορες μελωδίες, ελαφριές αλλά καί κλασικές. Τό «πλεζίρ ντ' άμούρ», τή Σερενάτα του Σούπερτ, τούς Ούγγρικούς χορούς του Μπράμς. Έλπίζω καί οι δύο νά μή μου κρατοϋν κακία για τήν «έκτέλεση»...

Άν δέν ήξερε κανείς, θά μάς περνοϋσε για μέλη μιās χαρούμενης καί άνέμελης συντροφιάς...

Καί ό φόβος του θανάτου;

Όσοι δέν έζησαν τά μεγάλα έκείνα χρόνια είναι δύσκολο νά καταλάβουν, όμως γεγονός είναι ότι για κείνους πού τούς φλόγιζε ή πίστη στα μεγάλα ιδανικά, ό φόβος του θανάτου είχε σχεδόν μηδενιστεί.

Όσοι ένδιαφέρονται, άς διαβάσουν τήν «Έντολή», τής Διδώς Σωτηρίου, άδελφής τής Έλλης, ή τό «Αυτοί πού ντρόπιασαν τό θάνατο» του Στ. Σκούρτη, καί τότε θά διαπιστώσουν ότι δέν άποτελούσαμε μιιά ξεχωριστή περίπτωση καί πώς χιλιάδες πριν από μάς αντιμετώπισαν μέ τήν ίδια ή καί μεγαλύτερη ψυχραιμία τήν άπειλή του θανάτου.

Τό βράδυ του Σαββάτου 29 Μαρτίου πέσαμε νά κοιμηθοϋμε σχεδόν ξένοιαστοι. Παρόλο πού κατά τή διάρκεια τής μέρας ύπήρξαν μερικά άνησυχητικά σημάδια, δέν περιμέναμε έκτέλεση. Άκόμα καί στίς πιό

σκληρές στιγμές του Έμφυλίου, δέν γίνονταν έκτελέσεις Κυριακή.

Ξυπνήσαμε από ξαφνικό θόρυβο. Ποδοβολητό πού πλησίαζε, κλειδαριές πού βροντοϋσαν, πόρτες κελιών πού άνοιγαν τρίζοντας άπαίσια.

Στό κελί μας μπήκε μιιά κουστωδιά φυλάκων καί χωροφυλάκων.

Ό Μπελογιάννης βρέθηκε άμέσως όρθιος.

«Πάμε για καθαρό άέρα;», ρώτησε, κι ένα άδιόρατο πικρό χαμόγελο χαραχτηκε στό πρόσωπό του.

«Ναί Νίκο, πάτε για έκτέλεση».

Ντυθήκαμε γρήγορα.

Ήρθε λοιπόν τό τέλος. Δέν πρόλαβα νά δω καί νά ζήσω όσα θά 'θελα. Άγαπημένα πρόσωπα, στιγμές άκριβές περνοϋν μέ κινηματογραφική ταχύτητα. Γιατί νά νοιώσει τόση πίκρα ή μάνα μου; Όμως περίεργο, δέν νοιώθω καμιά ταραχή, κανένα φόβο. Σάν να'ταν μιιά διαδικασία πού δέν μέ άφοροϋσε. Είναι τόσο άπλό λοιπόν τό πέραςμα από τή ζωή στην άνυπαρξία.

Πρώτος βγήκε ό Μπελογιάννης, άκολούθησε ό Μπάτσης. Κι ώς έκανα νά ακολουθήσω, μέ σταμάτησε ό Άρχιφύλακας.

«Έσύ Λαζαρίδη κάθισε».

Άκόμα καί τώρα, ύστερα από τόσα χρόνια, δέν μπορώ νά τό έξηγήσω. Μέ τήν ίδια ήρεμία καί άταραξία πού άκουσα τή φράση «πάτε για έκτέλεση», άκουσα καί τή φράση αυτή πού μέ ξανάφερνε στη ζωή. Πικρία μόνο καί λύπη άφατη γι' αυτούς πού έφευγαν.

Νά λοιπόν πού τό ταξίδι δέν τέλειωσε. Ή ζωή

συνεχίζεται και ο αγώνας συνεχίζεται. Θα συνεχίσω το δρόμο που χάραξαν ο πατέρας μου, ο Νίκος Μπελογιάννης και τόσοι άλλοι γνωστοί και άγνωστοι σύντροφοι.

Αυτές οι σκέψεις σαν όρκος ιερός, σαν ύστατος αποχαιρετισμός σ' αυτούς που έφευγαν, φτερούγιζαν στο κελί μου ως το ξημέρωμα.

Κάποια στιγμή, ύστερα από χρόνια άλλαξα πορεία, άθτησα τον όρκο. Δεν μπορούσα να κάνω διαφορετικά. Στο «Εύτυχως ήττηθήκαμε σύντροφοι», εξηγώ τους λόγους. Και κατέληγα στον επίλογο:

«... Λυπάμαι που σέ μένα έλαχε να πω τά σκληρά αυτά λόγια. Για τό φαρμάκι που πότισα παλιούς συναγωνιστές και φίλους, γνωστούς και άγνωστους συντρόφους του αγώνα και της φυλακής. Δεν μπορούσα όμως να κάνω διαφορετικά.

Πάνω από συγγενείς, συναγωνιστές και φίλους, πάνω κι απ' τό άδικοχυμένο αίμα (σ.σ.: πάνω κι απ' όποιοιδήποτε όρκο, θά μπορούσα να προσθέσω τώρα), στέκεται ή αλήθεια. Γιατί ή αλήθεια ταυτίζεται με την πατρίδα».

Δέν ξέρω πώς αντιμετώπισαν οι άλλοι συγκρατούμενοι τό άγγιγμα του θανάτου, για τους Μπάτση και Μπελογιάννη όμως γνωρίζω καλά.

Ο Δ. Μπάτσης στάθηκε σαν άντρας, έφυγε βαθύτατα πικραμένος αλλά αγέρωχος. Δεν συνεργάστηκε με την 'Ασφάλεια και δεν υπέκυψε σε πιέσεις και έκβιασμούς που του έγιναν ακόμα και όταν ήταν μελλοθάνατος στη φυλακή. Γνωρίζω ότι επανειλημμένα τον κάλεσαν στη διεύθυνση των φυλακών ανώτατοι αξιωμα-

τουχοι της 'Ασφάλειας και του ζήτησαν να συνεργαστεί επισείοντας, ακόμα και την τελευταία μέρα, τό φάσμα της επικείμενης εκτέλεσης. 'Αρνήθηκε και έφυγε με τό κεφάλι ψηλά. Και τον εκτέλεσαν παρότι γνώριζαν καλά ότι δεν είχε καμιά σχέση με άσυρμάτους και «κατασκόπους».

Γιατί στο πρόσωπό του (προέρχονταν από αστική οικογένεια και ήταν γιός ναυάρχου) ήθελαν να χτυπήσουν τους «συνοδοιπόρους», αυτούς που εμπαιναν στο κίνημα από αγνό ιδεαλισμό, φλεγόμενοι από την επιθυμία να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους για τό καλό και την πρόοδο αυτού του τόπου. Είπαν πώς στη δίκη «έσπασε», «λύγισε». Τώρα, με την πείρα και τη γνώση των 46 χρόνων που κύλησαν από τότε, θά μπορούσε κανείς εύλογα να ρωτήσει: Τί θά πεϊ «λύγισε;» Και γιατί να μη «λυγίσει;». Γιατί έπρεπε να υποστηρίξει με «πάθος» και «άδιαλλαξία» την ανεύθυνη και τυχοδιωκτική πολιτική του Ζαχαριάδη που λειτουργούσε ως όργανο της σοβιετικής έξωτερικής πολιτικής;

Τραγική αλλά και ήρωική συνάμα μορφή ο Δ. Μπάτσης, λαμπρός επιστήμονας και άκέραιος χαρακτήρας κλήθηκε να πληρώσει σφάλματα άλλων χωρίς ο ίδιος να έχει την παραμικρή ευθύνη.

Η μοίρα του φέρθηκε πολύ σκληρά. Την αντιμετώπισε με άξιοπρέπεια και υπερηφάνεια σαν πραγματικός άντρας.

Για τό Νίκο Μπελογιάννη περισσεύουν τά λόγια. 'Αγνός και άτρόμητος ιδεολόγος, ευγενική και ήγερτική φυσιογνωμία απ' αυτές που σπάνια αναφαί-

νονται στόν τόπο καί τό χρόνο. Ἡ ἀνιδιοτέλεια καί ἡ αὐταπάρνηση, ἡ πίστη καί ἡ ἀποσίωσή του σέ ὑψηλά, πανανθρώπινα ἰδανικά, θά παραμένει φωτεινό παράδειγμα γιά ὄσους θέλουν νά δίνουν κάποιο περιεχόμενο, κάποιο νόημα στή ζωή.

Τόσο γιά τό Ν. Μπελογιάννη ὅσο καί γιά τόν Δ. Μπάτση. ἄς εἶναι τά λόγια αὐτά ἐλάχιστη σπονδή στή μνήμη τους.

Αὐτός ἦταν ὁ ἐπίλογος στήν «Υπόθεση Μπελογιάννη». Τά ἐρωτήματα ὡστόσο μισόν αἰώνα τώρα παραμένουν ἀναπάντητα: Ποιά εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἀλήθεια; Ποιός ἦταν ὁ Βαβούδης; Υπῆρχε ἔστω καί κόκκος ἀλήθειας στήν κατηγορία τῆς κατασκοπείας ἢ ἦταν ἐντελῶς «στημένη» ὑπόθεση; Ποιοί καί γιατί τήν «ἔστησαν»; Ποιοί καί πόσο εὐθύνονται;

Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ ἐδῶ, μέ τό χέρι στήν καρδιά, χωρίς φόβο ἀλλά μέ πάθος γιά τήν ἀλήθεια, νά καταθέσω τή γνώμη μου.

Ἄπ' ὅτι γνωρίζω προσωπικά, ἀπ' ὅτι ἔζησα καί ἔμαθα, μπορῶ ἀδίστακτα νά βεβαιώσω ὅτι ἡ «Υπόθεση Μπελογιάννη» ἦταν ἓνα βαρὺ πολιτικό καί δικαστικό ἔγκλημα.

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ Βαβούδης ἐκτός ἀπό πιστός «μπολσεβίκος», στέλεχος τοῦ παράνομου κομματικοῦ μηχανισμοῦ καί ἔμπιστος τοῦ Ζαχαριάδη, εἶχε συγχρόνως μιά εἰδική σχέση μέ τούς σοβιετικούς, ἦταν ἀνθρώπος τῶν σοβιετικῶν μυστικῶν ὑπηρεσιῶν. Ἦταν τό μάτι καί τό αὐτί τῶν σοβιετικῶν στά ἄδυστα τῶν ἀδύτων τοῦ ΚΚΕ.

Προσωπικά δέν μπορῶ νά μεμφθῶ τόν Βαβούδη γιά τήν ιδιότητά του αὐτή. Ἄν τήν ἡρωϊκή ἐκείνη ἐποχή εἶχα σταλεῖ κι ἐγώ στή Μόσχα, ἂν εἶχα ἐκπαιδευτεῖ ἀπό τίς σοβιετικές μυστικές ὑπηρεσίες κι ἂν μοῦ εἶχε ἀνατεθεῖ μιά «εἰδική ἀποστολή», βέβαιο εἶναι ὅτι θά δεχόμουν. Κι ἴσως νά ἔνοιωθα ἰδιαίτερη τιμὴ καί περηφάνια γιατί τό «τιμημένο ΚΚΣΕ», τό «ἡρωϊκό κόμμα τῶν μπολσεβίκων» πού πραγματοποιοῖσε τή «Μεγάλη Ὀκτωβριανή Ἐπανάσταση» καί ἄνοιξε τό δρόμο γιά τό «θρίαμβο τῆς ἐπανάστασης σ' ὅλο τόν κόσμο», μέ τιμοῦσε μέ τή φροντίδα καί τήν ἐμπιστοσύνη του.

Δέν ξέρω τί εἶδους πληροφορίες μετέδιδε στούς σοβιετικούς ὁ Βαβούδης. Ἄπ' ὅτι προκύπτει ἀπό τά δημοσιευθέντα σήματα, πιθανῶς νά μετέδιδε καί μερικές, ἀσήμαντες καί ἀνόητες καθὼς ἀποδεικνύεται, πληροφορίες πού θά μπορούσαν ἐνδεχομένως νά στηρίξουν τήν κατηγορία τῆς κατασκοπείας. Βέβαιο ὅμως εἶναι ὅτι ὅπως ἐγώ, ἔτσι καί ὄσοι κομμουνιστές συνεργάστηκαν κατά ὅποιονδήποτε τρόπο μέ τόν Βαβούδη, χωρίς βέβαια νά μπορεῖ νά ἀποκλειστεῖ κάποια ἐξαίρεση, ἀγνοοῦσαν τή διπλή του ιδιότητα. Πίστευαν ὅτι συνεργάζονταν καί βοηθοῦσαν τόν Βαβούδη στήν, παράνομη βέβαια, πάντοτε ὅμως κομματική του δραστηριότητα. Καί αὐτή ἀκριβῶς εἶναι ἡ μεγάλη καί βαρύνουσα «λεπτομέρεια» πού δέν μπόρεσαν ἢ δέν θέλησαν νά διακρίνουν αὐτοί πού «ἔστησαν» καί αὐτοί πού ὑποστήριξαν τήν κατηγορία τῆς κατασκοπείας.

Μέ τήν ἀνακάλυψη τῶν ἀσυρμάτων οἱ εἰδικές ἀντικομμουνιστικές ὑπηρεσίες, δικές μας καί ξένες, εὐ-

ρισκαν μία πρώτη τάξεως εύκαιρία νά πλουτίσουν και νά βελτιώσουν τό άντικομμουνιστικό τους όπλοστάσιο. 'Ο ψυχρός πόλεμος ήταν στό φόρτε του, ό άνταγωνισμός Δύσης- 'Ανατολής θανάσιμος και οί μυστικές ύπηρεσίες, όπως άποδεικνύεται, δέν διστάζουν νά χρησιμοποιήσουν κάθε θεμιτό και άθέμιτο μέσο για τήν επίτευξη του στόχου. Και ό στόχος ήταν διπλός: 'Αποφασιστικό πλήγμα κατά του «έγχώριου» αλλά και κατά του «διεθνούς» κομμουνισμού. Νά χαρακτηριστεϊ κατασκοπευτική κάθε παράνομη κομματική δραστηριότητα στό έσωτερικό της χώρας. Στο έξής οί κομμουνιστές δέν θά δικάζονται πλέον μέ τό Ν. 509 αλλά μέ τό Ν. 375/36 «περί κατασκοπείας», πλην όμως ό διεθνής θόρυβος και ή κατακραυγή πού προκάλεσε ή έκτέλεση Μπελογιάννη δέ επέτρεψε τή συνέχιση των έκτελέσεων, εκτός από μεμονωμένες περιπτώσεις.

Διεθνώς θά αποδιδόταν σ' όλα τά ΚΚ ή «ρετινιά» του κατασκοπευτικού μηχανισμού στήν ύπηρεσία τής Μόσχας. 'Αφοϋ τό ΚΚΕ δροϋσε «κατασκοπευτικά» προς όφελος του σοβιετικού μπλόκ, κατά «λογική συνέπεια» τό ίδιο θά συνέβαινε και μέ τά ΚΚ στις άλλες χώρες τής Δ. Εύρώπης.

Βέβαια δίκες «κατασκοπείας» δέν έγιναν, για τόν απλό λόγο ότι τά ΚΚ ήσαν νόμιμα αλλά και, κυρίως, γιατί οί βαθιά ριζωμένες δημοκρατικές παραδόσεις στις χώρες αυτές δέν επέτρεπαν «στημένες» δίκες.

'Εξετάζοντας τις διάφορες πτυχές της «'Υπόθεσης Μπελογιάννη» νομίζω ότι άνετα μπορεϊ νά καταλήξει κανείς στό συμπέρασμα ότι υπήρχε και ένας τρίτος

στόχος: 'Η ύπονόμευση και ή πτώση τής κυβέρνησης Πλαστήρα. Και ίσως νά μήν ήταν τυχαία ή χρονική στιγμή πού βγήκε στό φως ή υπόθεση.

'Η κεντρία κυβέρνηση Πλαστήρα δέν ενέπνεε έμπιστοσύνη στους 'Αμερικανούς και στο ΝΑΤΟ. 'Η αντιμετώπιση του «κομμουνιστικού κινδύνου» επέβαλε τήν περίοδο εκείνη τήν άσκηση της έξουσίας από ισχυρές άντικομμουνιστικές κυβερνήσεις. 'Επρεπε λοιπόν νά πέσει, ή κυβέρνηση Πλαστήρα. Και πράγματι μέ τήν υπόθεση Μπελογιάννη ή κυβέρνηση βρέθηκε μπροστά σέ σκληρό δίλημμα: 'Αν επέτρεπε τις έκτελέσεις θά άνοιγε άγεφύρωτο χάσμα ανάμεσα στις «δημοκρατικές δυνάμεις», θά έχανε σημαντικό μέρος τής λαϊκής της βάσης και θά επιτάχυνε τό τέλος της. 'Αν τις απέτρεπε, θά φαινόταν καθαρά ή άτολμία και ή άδυναμία της νά αντιμετώπισει αποφασιστικά τόν «κομμουνιστικό κίνδυνο» όποτε και ό «συμμαχικός παράγων» θά προχωροϋσε στις άναγκαϊες «διορθωτικές» κινήσεις.

Και ακριβώς ό κίνδυνος νά χάσει τήν έμπιστοσύνη του «συμμαχικού παράγοντος» τήν εποχή εκείνη τής σφοδρής αντιπαράθεσης 'Ανατολής-Δύσης, έκαμψε τήν αντίσταση τής κυβέρνησης Πλαστήρα. 'Ο φόβος ένδεχόμενης απώλειας τής έξουσίας -και σ' αυτό νομίζω έγκείται ή εύθύνη της- άνάγκασε τήν κυβέρνηση νά προχωρήσει στις έκτελέσεις.

Βέβαια, ό ιστορικός μου μέλλοντος θά πρέπει νομίζω νά λάβει υπόψη του ένα σοβαρό έλαφρυντικό. Τις μέρες εκείνης τής ιδιαίτερης έντασης και τής σύγχυσης, ακόμα και για τά μέλη τής κυβέρνησης ήταν

έξαιρετικά δύσκολο νά κάνουν τή διάκριση ανάμεσα στήν παράνομη κομματική καί στήν «κατασκοπευτική» δραστηριότητα πού τόσο έντεχνα περιέπλεξαν οί «είδικές» ύπηρεσίες, δικές μας καί ξένες.

Στά μέλη τοῦ στρατοδικείου δέν νομίζω ὅτι μπορεῖ νά ἀποδοθεῖ ὁποιαδήποτε εὐθύνη. Οἱ «ἀρμόδιες ὑπηρεσίες» φρόντισαν νά τούς παρουσιάσουν ἄφθονο «ἀποδεικτικό ὕλικό». Κρύπτες, ἀσυρμάτους, σήματα, χρήματα ἀπό τό ἐξωτερικό (τά χρήματα πού ἔστειλε ἡ ἐξόριστη ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ στίς παράνομες κομματικές ὀργανώσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ καί προέρχονταν, κυρίως, ἀπό τίς εἰσφορές τῶν ἐργαζομένων πολιτικῶν προσφύγων).

Ἔκριναν, πιστεύω, «κατά συνείδησιν», δεδομένου ἄλλωστε ὅτι ἡ συνείδησή τους ἦταν ἔντονα φορτισμένη ἀπό τίς μνήμες τοῦ Ἐμφυλίου πού μόλις πρὶν δύο μῆνες εἶχε τελειώσει...

Ὁ ἀναγκαστικός νόμος 375/36 καταργήθηκε, οἱ ποινές πού ἐπιβλήθηκαν μέ τό νόμο αὐτό διαγράφηκαν ἀπό τά ποινικά μητρώα. Πρόκειται ὅμως γιά ἡμίμετρο. Τέσσερις Ἕλληνες πολίτες καταδικάστηκαν καί ἐκτελέστηκαν ὡς κατάσκοποι χωρίς νά εἶναι κατάσκοποι! Χρέος τῆς Πολιτείας εἶναι νά ἀποκαταστήσει τή μνήμη τους, νά ἐξαλείψει τό στίγμα τοῦ κατασκόπου. Εἶναι ἕνα χρέος τιμῆς ὄχι μόνο ἀπέναντι στήν μνήμη τους ἀλλά καί στίς οἰκογένειές τους.

Γράφω τίς γραμμές αὐτές χωρίς νά μνησικακῶ γιά κανέναν. Ἄν οἱ εὐθύνες τῶν ἀντιπάλων μας εἶναι μεγάλες, πολύ μεγαλύτερες εἶναι οἱ δικές μας. Εὐθυ-

νόμαστε γιά τό Δεκέμβρη, γιά τόν Ἐμφύλιο καί τίς ἐν συνεχείᾳ ἀσίγαστες ὅσο καί ἠλίθιες προσπάθειες νά μπάσουμε τήν πατρίδα μας στή σοβιετική στρούγκα. Δέν μᾶς πάει λοιπόν ὁ ρόλος τοῦ κήνσορα καί τοῦ τιμητή. Καί στό κάτω κάτω εἶναι γελοῖο καί παράλογο νά ζητοῦμε εὐθύνες ἀπό κείνους πού, στίς μεγάλες ἐπιλογές, δικαιώθηκαν ἀπό τήν Ἱστορία. Τώρα πιά εἶναι, νομίζω, καθαρό ὅτι ἡ δίκη Μπελογιάννη καί οἱ ἐκτελέσεις δέν θά μπορούσαν νά γίνουν ἂν δέν εἶχε προηγηθεῖ ὁ Ἐμφύλιος καί ἂν δέν λυσομανοῦσε ὁ ψυχρός πόλεμος. Καί εἶναι πλέον βέβαιο ὅτι γιά τόν Ἐμφύλιο ἀλλά καί γιά τόν ψυχρό πόλεμο δέν φταῖνε οἱ ἀντίπαλοί μας...

Γράφω τίς γραμμές αὐτές, ὄχι μόνο ἀπό χρέος πρὸς τήν ἱστορική ἀλήθεια. Στό κάτω κάτω ἡ ἱστορική ἀλήθεια θά μπορούσε νά περιμένει λίγο ἀκόμα. Μέ συνέχει ἀγωνία, κι ὄχι βέβαια μόνο ἐμένα, γιά τή μοίρα αὐτοῦ τοῦ τόπου.

Χάσαμε πολύτιμο χρόνο καί θυσιάσαμε ἄσκοπα ἀκόμα πιά πολύτιμο καί ἀναντικατάστατο ἀνθρώπινο δυναμικό κυνηγώντας τήν Οὐτοπία, ἐπιδιώκοντας τό «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό». Καί μείναμε ἀπελπιστικά πίσω.

Ξεχάσαμε πῶς «ὁποῖος δέν διδάσκεται ἀπό τά λάθη του εἶναι καταδικασμένος νά τά ἐπαναλάβει». Καί δέν διδαχθήκαμε ἀπό τά λάθη μας.

Ἄντί νά διδαχθοῦμε ἀπό τήν ἱστορία τήν ἀγνοήσαμε προκλητικά καί συχνά τήν κακοποιήσαμε. Δέν θελήσαμε νά ἀκούσουμε «τήν οἰμωγή, τόν ἐπώδυνο βόγγο

της ιστορίας». Δέν κατορθώσαμε έτσι «νά δημιουργήσουμε μία υψηλή καί κοφτερή επίγνωση γιά τό παρόν», δέν μπορέσαμε «νά αισθανθοῦμε τό μεγάλο ιστορικό βάρος καί νά βροῦμε τά μέτρα μέ τά ὁποῖα θά ζυγίσουμε τό νόημα ὧσων συμβαίνουν στούς καιρούς μας».

Ἀποποιηθήκαμε τίς εὐθύνες μας γιὰτί ἔτσι μᾶς βόλευε καί μέ περισσή ἄνεση τίς φορτώσαμε στούς ἄλλους. Μπερδέψαμε ἐχθρούς καί φίλους, καί ἀρμενίζουμε ξένοιαστοί σέ μία θάλασσα γεμάτη ὑφάλους καί τυφῶνες.

Θά ἔθελα οἱ γραμμές αὐτές νά ἠχήσουν ὡς «σήμα κινδύνου». Θανάσιμοι κίνδυνοι μᾶς ζώνουν. Ἡ εὐρωπαϊκή προοπτική τῆς χώρας μας παραμένει μετέωρη. Ἡ βόρεια Κύπρος ἔχει σχεδόν τουρκοποιηθεῖ καί ἡ ὑπόλοιπη ἀντιμετωπίζει, ὅσο δέ λύνεται τό κυπριακό, τήν μόνιμη ἀπειλή ἐνός νέου Ἀττίλα. Καί, ὁ κίνδυνος Ἑλληνο-τουρκικῆς σύρραξης στό Αἰγαῖο μέ ἀπρόβλεπτες διαστάσεις καί τραγικές συνέπειες παραμένει πάντοτε σοβαρός.

Δέν μπορούμε νά παραμένουμε ἄλλο «δειλοί μοιραῖοι κι ἄβουλοι ἀντάμα». Ἡ πολιτική ἡγεσία τοῦ τόπου ὀφείλει νά ἀναλάβει τίς εὐθύνες της. Νά ἀποδιώξει τολμηρά τό φόβο τοῦ «πολιτικοῦ κόστους». Νά ἀκουλουθήσει τό παράδειγμα τοῦ Ἑλ. Βενιζέλου, νά προσαρμόσει τήν πολιτική της στήν πραγματικότητα κι ὄχι τήν πραγματικότητα στήν πολιτική της. Καί, πρωτίστως, νά μεταθέσει πάραυτα τόν ἀνταγωνισμό μέ τούς Τούρκους ἀπό τό πολεμικό πεδίο ὅπου ὑπερτεροῦν, στό πεδίο τῆς εἰρηνικῆς, δημιουργικῆς ἀμιλλας

ὅπου ἡ ὑπεροχή μας εἶναι συντριπτική.

Ἡ κατάσταση εἶναι κρίσιμη δέν εἶναι ὅμως ἀπελπιστική. Ἐχει πολλές δυνάμεις καί πολλές δυνατότητες αὐτός ὁ λαός. Ἀρκεῖ οἱ «δυνάμεις τῆς λογικῆς» πού εἶναι πανίσχυρες, νά μπορέσουν νά ἀνοίξουν τό δρόμο τους, νά μπορέσουν νά συνενωθοῦν. Ἀρκεῖ νά προσγειωθοῦμε, νά δοῦμε μέ καθαρή ματιά τή σύγχρονη ἑλληνική καί διεθνή πραγματικότητα. Καί σ' αὐτό θά μᾶς βοηθήσει ἀποφασιστικά ἡ Ἱστορία ἂν θελήσουμε νά τήν ἀντικρύσουμε κατάματα, ἂν θελήσουμε νά διδαχθοῦμε ἀπό τά «ἀπλά» της μαθήματα.

ΑΝΤΙ ΓΙΑ ΕΠΙΛΟΓΟ

Οι ηγέτες τής Ἀριστερᾶς, οἱ μεγάλοι ἔνοχοι γιά τίς ἀδελφοκτόνες συγκρούσεις πού καταμάτωσαν τήν πατρίδα μας πρίν ἀπό μισό καί πλέον αἰῶνα, δέν τόλμησαν ποτέ νά λαλήσουν τήν γλῶσσα τῆς ἀλήθειας πάνω στήν ὁποία καί μόνο μπορεῖ νά οἰκοδομηθεῖ πραγματική ἐθνική ἐνότητα καί ὁμοψυχία. Ἀδίστακτοι καί ἀπτόητοι συνεχίζουν ἀκόμα καί σήμερα νά πλαστογραφοῦν τήν ἱστορική ἀλήθεια καί νά καπηλεύονται τούς ἀγῶνες καί τίς θυσίες τῶν ἀπλῶν ἀγωνιστῶν τῆς Ἀριστερᾶς. Συνεχίζουν τήν μάταιη ὅσο καί ἀνίερη προσπάθεια ὄχι μόνο νά διατηρήσουν τήν "διαχωριστική γραμμή" ἀλλά νά τήν ἐπεκτείνουν καί ἀνάμεσα στούς νεκρούς τοῦ Ἐμφυλίου!

Αὐτό ἀκριβῶς ἦταν καί τό νόημα τῆς φιέστας πού διοργάνωσε στά τέλη τοῦ περασμένου Αὐγούστου στήν Μακρόνησο ὁ Μίκης Θεοδωράκης, συνεπικουρούμενος ἀμέριστα ἀπό τήν κυβέρνηση τοῦ ΠΑΣΟΚ. Ἐνας ὑπουργός τῆς ὁποίας, δέν δίστασε νά μιλήσει γιά "θρίαμβο τῆς δημοκρατίας καί τῆς ἐλευθερίας πάνω στόν δεσποτισμό μιᾶς αὐταρχικῆς ἐξουσίας", προσβάλλοντας εὐθέως ὄχι μόνο τήν ἱστορική ἀλήθεια ἀλλά καί τήν μνήμη τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φιλελευθέρων Θεμ. Σοφούλη πού προήδρευε τῆς κυβέρνησης συνασπισμοῦ των δύο μεγάλων κομμάτων. Κυβέρνησης πού, στήν διάρκεια τοῦ Ἐμφυλίου, ἐκπροσωποῦσε τήν συντριπτική πλειοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ!

Ἄντί ἐπιλόγου, ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά παραθέσω ἐδῶ τήν ἀνοικτή ἐπιστολή πού θεώρησα χρέος μου νά ἀπευθύνω τότε στόν Μίκη Θεοδωράκη.

* * *

Άγαπητέ Μίκη

Πρός άποφυγήν τυχόν παρεξηγήσεων, είμαι ύποχρεωμένος εύθύς έξ άρχής νά δηλώσω τήν ταυτότητά μου. Είμαι παλιός συναγωνιστής σου στους άγώνες για "λαϊκή δημοκρατία", "είρήνη" και "σοσιαλισμό". Καταδικασμένος σέ θάνατο μαζί μέ τόν Μπελογιάννη και έν συνεχεία τρόφιμος, επί δεκαπενταετία, τών έγκληματικών φυλακών τής χώρας. Ό πατέρας μου, ήγερτικό στέλεχος του Κ.Κ.Ε., γραμματέας του Εργατικού Ε.Α.Μ. στην κατοχή, καταδικάστηκε για τήν αντίστασιακή του δράση σέ θάνατο άπό γερμανικό στρατοδικείο και έκτελέστηκε τόν Μάη του '43. Καί ή μητέρα μου καταδικάστηκε για τήν αντίστασιακή της δράση σέ ισόβια δεσμά άπό βουλγαρικό στρατοδικείο και στην διάρκεια του Έμφυλίου, πέρασε και αύτή άπό τήν Μακρόνησο...

Στήν φυλακή, Μίκη, είχα τόν χρόνο νά διαβάσω άρκετά, νά σκεφτώ πολλά και νά καταλάβω περισσότερα. Καί μετά τήν φυλακή, διαπιστώνοντας τήν σκληρή πραγματικότητα στις χώρες του "ύπαρκτου σοσιαλισμού", βλέποντας τις άλλεπάλληλες λαϊκές έξεγέρσεις στις χώρες αυτές και τις ισάριθμες έπεμβάσεις τών σοβιετικών τάνκς στους δρόμους τής Βουδαπέστης, του Βερολίνου και τής Πράγας, κατάλαβα τήν φοβερή αλήθεια: Ένώ νομίζαμε ότι πολεμούσαμε για τά άνώτερα ιδανικά τής "έλευθερίας", τής "δημοκρατίας" και του "σοσιαλισμού", στην πραγματικότητα πολεμούσαμε και θυσιαζόμασταν για τήν έπιβολή τής στυγνής δικτατορίας τών Ζαχαριάδη-Ιωαννίδη, για τήν μετατροπή τής πατρίδας μας σέ σοβιετικό προτεκτοράτο. Δέν μπορώ

λοιπόν, Μίκη, νά σέ συχαρώ για τήν φιέστα στην Μακρόνησο. Τό μόνο πού μπορώ νά κάνω είναι νά σου άπευθύνω εύλικρινή συλλυπητήρια. Γιατί ένώ ή πατρίδα μας έχει ζωτική άνάγκη άπό έθνική ένότητα και όμοψυχία, έσύ και όσοι συνεργάστηκαν μαζί σου, έπιμένετε νά ξύνετε πληγές, έπιμένετε νά βρυκολακιάζετε ένα παρελθόν για τό όποιο μόνο ντροπή μποροϋμε νά νιώθουμε. Πασχίζετε, για λόγους εύτελους κομματικής σκοπιμότητας, νά διαιωνίσετε άνύπαρκτες, πλέον, "διαχωριστικές γραμμές". Είναι, πράγματι, πρωτοφανείς οι άγριότητες πού διέπραξαν οι αντίπαλοί μας στην Μακρόνησο. Όμως, οι άγριότητες, Μίκη, είναι νόμος του Έμφυλίου. Καί σέ άγριότητες δέν ύστερήσαμε κι έμεις. Άς θυμηθοϋμε τήν Έλένη Γκατζογιάννη και τις άλλες μαρτυρικές μανάδες τής Ήπειρου. Άς θυμηθοϋμε τόν Χρηστο Λαδά. Κι άς μήν ξεχνάμε τις βιαίως στρατολογημένες άνήλικες χωριατοπούλες πού μέ τό ζόρι βάζαμε νά πολεμήσουν, μέ τό ζόρι νά σκοτώσουν και νά σκοτωθούν!

Τό πραγματικό έρώτημα λοιπόν δέν είναι ποιός εύθύνεται για τις άγριότητες του Έμφυλίου, αλλά ποιός εύθύνεται για τόν ίδιο τόν Έμφύλιο και συνεπώς και για τις άγριότητές του. Καί οι μεγάλοι ένοχοι, Μίκη, είμαστε έμεις. Αύτή είναι ή όριστική και τελεσίδικη κρίση τής Ίστορίας. Καί τήν κρίση αύτή έρχεται νά επικυρώσει μέ τόν πιό έγκυρο και άδιαμφισβήτητο τρόπο ό ίδιος ό "μεγάλος άρχηγός", ό Νίκος Ζαχαριάδης. Στο "Χρονικό" του, πού άρχισε νά γράφει στην Πρωτομαγιά του 1966 (βλ. "ΤΟ ΒΗΜΑ" 17-8-2003), χαρακτη-

ρίζει "κάλπικη" τήν άποψη ότι τό ελληνικό άριστερό κίνημα παρασύρθηκε στον ένοπλο άγώνα από τους Άγγλους. Καί άπερίφραστα δηλώνει:

"Στήν πραγματικότητα οι Άγγλοι θέλαν νά μās παρασύρουν στίς δικές τους έκλογές για νά έπικυρώσουν έτσι κοινοβουλευτικά, "λαϊκά", τό καθεστώς πού επέβαλαν μέ τήν ένοπλη επέμβασή τους καί μέ τή Βάρκιζα".

Δέν μās έσπρωξαν λοιπόν οι Άγγλοι στον Έμφύλιο, Μίκη. Μόνοι μας μπήκαμε στό σφαγείο! "Γιά νά σώσουμε τήν τιμή του ΚΚΕ", καμαρώνει ό Ζαχαριάδης! Κάποια στιγμή Μίκη, αντί νά θρηνούμε για τίς αγριότητες του Έμφυλίου καί νά επιδιώκουμε "ρεβάνς", αντί νά παριστάνουμε τούς κήνσορες καί τούς τιμητές, θά πρέπει νά κρύψουμε τό πρόσωπο από ντροπή καί νά κλάψουμε πικρά για τό άδικοχυμένο αίμα των δικών μας αλλά καί των αδελφών μας της άλλης πλευράς. Κι όμως, θά μπορούσες Μίκη νά οργανώσεις μιά πραγματικά έθνική γιορτή στην Μακρόνησο. Μία γιορτή έθνικής συναδέλφωσης καί συμφιλίωσης. Όπου θά καλούσες νά παραστούν όλοι. Καί οι δικοί μας αλλά καί οι "άλλοι". Οι συγγενείς της Έλένης Γκατζογιάννη καί του Χρήστου Λαδά. Τά αδέρφια καί τά παιδιά όχι μόνο των δικών μας μαχητών αλλά καί των χιλιάδων άνδρων καί άξιωματικών του ελληνικού στρατού πού έπεσαν στον Γράμμο καί στό Βίτσι για νά παραμείνει ή χώρα μας ελεύθερη καί δημοκρατική. Σ' αυτή τήν γιορτή, Μίκη, θά τραγουδούσαμε καί θά κλαίγαμε μαζί, θά ταξιδεύαμε σ' έναν κόσμο αγάπης καί αδελφοσύνης μέ τά

φτερά της ύπέροχης μουσικής σου. Κι όρκο βαρύ θά παίρναμε ότι ποτέ πιά δέν θά σηκώναμε όπλα έναντίον άλλήλων. Σ' αυτή τήν γιορτή, Μίκη, θά μπορούσες νά ύψωθείς σε έθνική μορφή, σε πανελλήνιο σύμβολο ένότητας καί συμφιλίωσης. Δέν τό έπραξες. Προτίμησες νά περιχαρακωθείς στό ιδεολογικό καί πολιτικό γκέτο της χρεωκοπημένης καί άνυπόληπτης Άριστεράς, αυτής πού τόσες συμφορές προκάλεσε στον τόπο μέ τήν άνεύθυνη καί τυχοδιωκτική πολιτική της. Δέν είναι κρίμα, Μίκη;

Μέ βαθύτατη άπογοήτευση
Τάκης Λαζαρίδης

16110821